

Ajankohtainen kolme

Daniel Nylund

Kirjoitettu vuonna 1982. Teksti on kopioitu NetMissionin keskustelupalstalta nimimerkki lautapojan toimittamasta versiosta. (- 20.03.2006) Osoite:

<http://www.netmission.fi/index.php?show=messages&tid=11528&selPage=1>

Kirjaa ei saa kopioida ja levittää kaupallisessa tarkoituksessa. Copyright: Daniel Nylund.

[Sisällysluettelo](#) (sisältää linkit kuhunkin uuteen lukuun tietojen etsinnän helpottamiseksi)

Kolmas johdanto Ajankohtaiseen 3

Tästä kirjoituksesta tehtiin noin parikymmentä vuotta sitten kaksi painosta, muistaakseni yhteensä 25 000 kappaletta. Kumpaanakin kirjoitin johdannon. Kolmatta johdantoa en uskonut koskaan kirjoittavani – tuskin edes halusin sitä. Nyt, kun se on muiden aloitteesta menossa uudestaan levitykseen netissä Haluan kirjoittaa kolmannen johdannon.

Ajankohtainen 3, oli vähän päälle kolmikymppisen miehen yltiöpäinen yritys hahmottaa omia maailmankatsomuksellisia valintojaan maailmassa, jossa vielä uskottiin erilaisiin aatteisiin ja suuriin kertomuksiin. Samalla se oli tietenkin suora yritys vaikuttaa myös muiden vastaaviin valintoihin. Hämmästykseni niin tapahtuikin. Vieläkin kuulen erityisesti monen miehen löytäneen tämän julkaisun kautta apua ajatteluunsa. Olen varmaan antanut jopa perintökappaleeni jo pois.

Tapa ajatella ja tulla vakuuttuneeksi on häkellyttävän nopeasti muuttunut Ajankohtainen 3:n kirjoittamisen jälkeen, ja olen vilpittömän hämmästynyt, että monikulttuurisen pluralismin ja sen myötä syntyneen henkisen ähkyn keskeltä vielä löytyy kiinnostusta maailmankatsomuksien teoreettiseen vertailuun ja arviointiin.

Modernismin kriisistä on syntynyt sekasortoinen jälkitila, joka yritetään saada kuulostamaan fiksulta ja vähemmän ahdistavalta antamalla sille nimeksi postmoderni kulttuuri. Tässä kulttuurissa ei enää pitäisi olla mitään absoluuttista tai objektiivista totuutta. Kaikkia uskomuksia pidetään vain kulttuurisidonnaisina sanapeleinä, vailla sen suurempaa tai pienempää totuusarvoa kuin muillakaan uskomuksilla.

Postmodernisti on luopunut modernin ihmisen unelmasta löytää suuri maailmanselitys, yhtenäinen teoria tai kaiken kattava tarina, joka antaisi merkitystä kokonaisuuden pienille osille. Uskonnollisten ilmoitusten aika on ohi, ja valistuksen usko rationaalisuuden voimaan on vain jäänne vanhasta alistamismekanismista. Pyhiinvaeltajat ovat vaihtuneet kulkureihin, tutkimusretkeilijät turisteihin ja totuuden etsijät viinin maistelijoihin. Kaikki maailman ”totuudet” ovat päivittäin jokaisen tarjolla seisovalla pöydällä. Syö mitä huvittaa ja kokeile välillä jotain eksoottista. Se on fiksua ja ennakkoluulotonta. Mutta älä missään tapauksessa arvostele toisen ruokavaliota.

Postmoderni asenne totuuteen on siis vähintäänkin skeptinen, ja usein avoimen halveksiva. Sellaista ei olekaan. Kyynisyys tai vihamielisyys auktoriteetteja, uskontunnustuksia ja dogmeja kohtaan on tietenkin mahdollista ilman uusia filosofisia trendejäkin, mutta yliopistoonsa hautautunut maailmankatsomuksellinen täysorpo voi nähdä siinä viimeisen kutsumuksensa ja elämänsä jämätkä tarkoituksen. Kun postmodernismi on ampunut alas viimeisetkin pyhät lehmät, jäljelle jää vain niiden uloste.

Ihminen on jätetty yksin uskomaan mihin mistäkin syystä haluaa, ja laatimaan oma henkilökohtainen moraalinsa kuka milläkin perusteella.

Totuutta ei ole missään. Hyvä ja paha on samassa paikassa.

”Se voi olla totta sinulle, mutta ei minulle.”

”Jokainen tulee autuaaksi tavallaan.”

Ajatukset, mielipiteet, tulkinnat, näkökulmat, uskonnot, teorit, koulukunnat jne, voivat kyllä olla mielenkiintoisia ja kiehtovia, tylsiä tai vastenmielisiä, muttei koskaan enää oikeita tai

vääriä, totuudellisia tai valheellisia. On vain säväyttäviä elämyksiä ja niistä tehtyjä tulkintoja. Allan Bloom sanoo provokatiivisen kirjansa alkulauseessa:

”Yhdestä asiasta jokainen professori voi olla täysin varma: Melkein jokainen yliopistoaan aloittava opiskelija on varma, tai ainakin sanoo olevansa varma siitä, että totuus on suhteellinen.”

Miksi? Luultavasti suvaitsemattomuuden ja ahdasmielisyyden pelosta. Kukaan valkoihoinen länsimainen nuori ei enää halua kantaa harteillaan suvaitsemattoman imperialismiin historiallista syyllisyydestä. Häpeissämme olemme valmiit hyväksymään todeksi melkein mitä tahansa, kunhan meitä ei vain nähtäisi ylimielisinä ja pöyhkeinä länsimaisen kulttuurin henkisinä imperialisteina.

Kuitenkin myös postmoderni ajattelu on maailman etuoikeutettujen, ja nimenomaan eurooppalaisten valkoihoisten yksilöiden kulttuuria, niiden joilla on tarpeeksi akateemista vapautta ansaitakseen toimeentulonsa potemalla olemassaolon ahdistusta teoreettisessa ja kirjallisessa muodossa.

Moderni ihminen kertoi vielä totuuksia, sääti lakeja ja yritti luoda sekä maailmanselitystä, että -järjestystä. Samalla hän yritti olla suvaitsevainen väärässä olijoita kohtaan. Moderni toleranssi ei koskaan merkinnyt yleispätevää hyväksymistä tai ympäröivää ymmärtämistä. Toleranssi merkitsi reilua vastakohtien sietämistä.

Moderni toleranssi lähti siitä perusolettamuksesta, että on olemassa vääriä ja oikeita uskomuksia, käytäntöjä ja asenteita. Vaikkei totuutta ja oikeutta täysin omistettaisikaan, niin lähtökohta oli se, että jotkut ovat enemmän väärässä kuin toiset. Sitä ei pitänyt hyväksyä, mutta se piti sietää ja kestää turvautumatta väkivaltaan tai hylkäämiseen.

Moderni suvaitsevaisuus salli ihmisten olla sekä oikeassa että väärässä. Postmoderni suvaitsevaisuus sallii ihmisten olla ainoastaan väärässä – tai ei ainakaan yhtään sen enemmän oikeassa kuin vastapuolenkaan edustaja. Postmodernismissa ei yksinkertaisesti ole mitään ihmismielen ulkopuolista referenssikohtaa, josta käsin jokin uskomus voitaisiin pitää enemmän totena kuin sen vastakohtaa.

Siinä mielessä Ajankohtainen 3 rakentuu vielä selkeästi modernille paradigmalle. En ole nyt 20 vuoden jälkeen jaksanut lukea sitä uudestaan arviodakseni sen asenteellista sisältöä, sitä kuinka kunnioittava ja suvaitsevainen olin niitä kohtaan, jotka ajattelivat toisin kuin minä. Oikeassa oloinen taisi kyllä vielä silloin painaa vaakakupissa vähän enemmän kuin sovinnon rakentaminen.

Nopeasti monikulttuuriseksi muuttuva yhteiskuntamme opettaa meitä hyvällä syyllä suhtautumaan kunnioittavasti kaikenlaisiin uskomuksiin. Mutta postmoderni trendi menee vielä pidemmälle. Se opettaa meitä pelkäämään suvaitsemattomuutta enemmän kuin valhetta ja harhaisuutta. Lopulta alamme ujostella totuuttakin. Suvaitsevaisen ihmisen olisi parasta varoa vakaumuksia – varsinkin itsessään.

Tarkkuus suvaitsevuuden suhteen ei merkitse epätarkkuutta totuuden suhteen. Totuuteen uskomisen ja suvaitsevuuden arvostaminen samanaikaisesti on hankalaa ristiriitaan antautumista. On vaikeaa olla suvaitsevainen, kun jonkun enemmistön uskomukset uhkaavat minun ”totuuttani”. Vähintään yhtä vaikeaa se voi olla silloin, kun jonkun vähemmistön sitkeä totuusjulistus uhkaa niin mukavaa yleistä konsensusta totuudesta. Kaikkein vaikeinta suvaitsevaisuus on silloin, kun kaksi yhtä vahvasti edustettua totuutta kilpailevat vallasta.

On ainakin kolme tapaa ratkaista sisäinen ristiriita suvaitsevaisuuden ja totuusarvostuksen välillä.

Väkivaltaisoin ja siksi moraalittomin ratkaisu on panna suvaitsevaisuus hyllylle ja taistella totuuden puolesta. Se johtaa kuuroihin saarnoihin ja väkivaltaisiin käännyttämisiin.

Tyhmin ratkaisu on panna totuus kaappiin ja julistaa kaikki uskomukset yhtä tosiksi. Se tappaa kaiken aidon dialogin ja vuorovaikutuksen (vuoroin vaikuttamisen) kahden eri totuususkomuksen välillä.

Laiskin ratkaisu on heittää sekä totuus että suvaitsevaisuus jorpakkaan, ja antaa hetken mielijohteen päättää mitä uskoo, ja saman hetken mielialan ratkaista miten asennoituu. Vakavistakin uskomuksista aletaan vain pelleillä, ja perimmäisten uskomusten tasolla heitetään vain vitsejä, tai provokatiivisia mielipiteitä, riippuen siitä, mikä oma asema on kussakin ihmissuhdepelissä.

Viimeisin ratkaisu ristiriitaan taitaa olla kaikkein yleisin. Mutta eikö ole ylimielistä suvaitsemattomuutta uskoa olevansa oikeassa? Ei välttämättä. Tietenkin voi puhua uskostaan tavalla, joka ei anna mitään sijaa mahdollisuudelle olla väärässä. Mutta silloin uskova on jo muuttunut tietäjäksi, jonka suvaitsemattomuus on taistelua vallasta nimeltä tieto. Tietäjän edessä on vain kolme vaihtoehtoa, antautuminen, pakeneminen tai taisteleminen.

Kaikkeen uskovaisuuteen liittyy nimensä mukaisesti väärässä olemisen mahdollisuuden hyväksyntä. Tietäjän asenteen omaksunut uskovainen ei sitä mahdollisuutta hyväksy. Näissä maisemissa nöyrä on se, joka uskaltaa uskoa johonkin, vaikkei tiedäkään olevansa oikeassa. Suvaitsevainen on se, joka antaa toiselle saman oikeuden. Ajankohtainen 3 kirjoittaessani minulla ei luultavasti ollut tarpeeksi tätä nöyryyttä. Ainakin epämääräisesti muistan kuinka nautin toisinajattelijoiden älyllisestä mollaamisesta.

Toivon että tätä kirjoitusta levitettäisiin ja luettaisiin suvaitsevassa hengessä. Pyydän sitä myös itseäni ja tekstiäni kohtaan. Arvostan kovasti minulle tuntemattomien ihmisten vaivannäköä tässä asiassa ja olen yhden puhelinsoiton perusteella antanut heille luvan levittää tätä julkaisua haluamallaan tavalla ja parhaaksi katsomillaan menetelmillä. Itselläni ei sen suhteen ole minkäänlaisia vaateita.

Ajankohtainen 3 oli aikanaan minulle suuren murrosvaiheen tuotos. Jo viimeistelyvaiheessa tiesin sisäisesti, että tämän jälkeen tulisin keskittymään hyvin toisenlaisiin asioihin. Seuraavat kirjani käsittelivät sitten hankalia ihmissuhteita, anteeksiantoa, sovinnon tekoa jne. Oli tullut aika kohdata monta siihen asti torjuttua totuutta itsestäni ja ihmissuhteistani.

Johdan nykyään, yhdessä vaimoni Railin kanssa, Ystävyiden Majatalo nimistä, toipumis- ja kurssikeskusta. Työn tavoitteena on auttaa yksilöitä ja yhteisöjä rehelliseen, rohkeaan ja rakkaudelliseen vuorovaikutukseen, aitoon kohtaamiseen ja realistiseen sovintoon, itsen ja toisen kanssa.

Ystävyiden Majatalo on jatkuvan uuden oppimisen paikka. Viimeiaikaisen oppimiseni kirjallisia hedelmiä voit käydä lukemassa kotisivuillamme (www.ystavyidenmajatalo.fi). Vaikka ihmisten asiat otetaan vakavasti, Ystävyiden Majatalossa on rento ja reilu tunnelma. Ei mitään uskonnollista tai muuta painostusta, alentavaa hoitamista, tai tunkeilevaa käännäyttämistä. Tilaa olla yksin tai yhdessä, ajatella omilla aivoillaan, kuunnella omia tarpeitaan ja voimavarojaan. Voi tulla sellaisena kuin on ja mennä sellaisena kuin haluaa. Olen edelleen perusvakaumukseltani kristitty. Juuri siksi otan väkivallattomuuden periaatteen ja toisen kunnioittamisen nykyään hyvin vakavasti.

En ole kokonaan luopunut apologia-projektistani. Itse asiassa olen keskittynyt siihen entistä suuremmalla innolla, vaikka vain vähän eri muodossa. Rene Girard on antanut minulle uuden näkökulman evankeliumeihin ja olen kirjoittamassa Jeesuksen elämäkerran kommentaaria lähinnä Markuksen pohjalta. Minulle Jeesuksen uskottavuus postmodernille kulttuurille on edelleen tärkeä. Lähestyn sitä aihetta kuitenkin eri näkökulmasta kuin Ajankohtainen 3:n aikaan. En nyt kuitenkaan jaksa sitä perustella sen enempää. Kirjoituksiani aiheesta puran vähitellen kotisivuillamme.

Luku 1: Maailmankatsomuksen valinta ja maailmankatsomukselliset valinnat

Relativismi vai reumatismi?

Maailmankatsomus on sarja ennakko-oletuksia maailmasta jossa elämme ja jota katselemme.

Ensimmäiseksi oletamme, että näkemämme maailma ylipäänsä on olemassa. Useimmat ovat tästä yhtä mieltä, mutta heti kun pitäisi sanoa jotain maailmankaikkeuden koostumuksesta, sen rakenteesta, meillä on jo tarjolla useampia vaihtoehtoja. Vaikka olisimme yksimielisiä siitä, että jotain on olemassa, niin voimme olla täysin eri mieltä siitä, mitä se on. Jotkut olettavat Hegelin ja muiden idealistien tavoin, että todellisuus on pohjimmiltaan henki (persoonallinen tai persoonaton) ja että aine on vain hengen ilmentymää. Henki on "dialektisen kehityksen" kautta saavuttanut itsetietoisuuden asteen ihmiskunnassa.

Marx hyväksyi Hegelin dialektiikan mutta vasta käännettyään sen pääläelleen (tai jaloilleen, kuten hän itse asian ilmaisi). Hän sanoi, että todellisuus on pohjimmiltaan vain ainetta ja energiaa ja että kaikki henkiset ja hengelliset ilmiöt on selitettävä aineen ominaisuuksista käsin. "Materia on primääristä. Aistimus, ajatus, tajunta on tietyllä tavalla organisoituneen materian korkein tuote" sanoi **Vladimir Iljits Uljanov** - paremmin tunnettu salanimeltään **Lenin**. (1) Tätä yleistä olettamusta todellisuuden luonteesta kutsutaan materialismiksi.

Kun alamme tutkia kaiken alkuperää, tarkoitusta, päämäärää ja sitä, voidaanko näistä asioista tietää mitään varmaa, on edessämme vieläkin useampia maailmankatsomuksellisia oletuksia. Jotta tavallinen ihminen ymmärtäisi paremmin mistä on kysymys kaikille oletuksille ja niiden varaan rakennetuille ajatusrakennelmille on annettu niitä kuvaava nimi, kuten pragmatismi, fatalismi, eksistentialismi, humanismi, hedonismi, kommunismi, monismi, positivismi, negativismi, relativismi, nihilismi, reumatismi jne.

Jokainen on joku -isti

Jokaisella ajattelevalla ihmisellä on oma "isminsä, joka tekee hänestä vastaavanlaisen "istin". Vaikka et osaisikaan kirjoittaa kirjaa omasta ismistäsi etkä tietäisi edes sen nimeä, on sinultakin väistämättä omat oletuksesi todellisuuden rakenteesta ja omasta osuudestasi siinä. Ne saattavat koostua "itsestäänselvyyksistä", jotka olet omaksunut vanhemmiltasi, pyhäkoulunopettajalta, pioneerikouluttajalta, Valituista Paloista, Tiedonantajasta tms. Ne voidaan pukea yksinkertaisiin iskulauseisiin, esim. "Mihin jätkä kaatuu, siihen se maatu" (ei ole kuoleman jälkeistä elämää, materialismi); "Eihän kohtalolle mitään mahda" (kaikki tapahtuu väistämättömästi ja ohjelmoidusti, fatalismi); "Ei millään ole mitään väliä" (kaikki on tarkoituksetonta, nihilismi); "Kaikki on suhteellista" (relativismi), ja jo sellaisinaan ne ilmaisevat perustavaa laatua olevia filosofisia oletuksia.

Nihilismistä alkoholismiin

Maailmankatsomukselliset kysymykset (ja vastaukset) eivät ole vain filosofien ravinnoksi tarkoitettua puutaheinää, vaan niillä on ratkaiseva vaikutus jokaisen yksilön ja kansakunnan käytännön elämään.

Sinun jokaiseen ihmissuhteeseesi vaikuttaa, uskotko elämän perimmäiseen tarkoituksettomuuteen vai et. Seurusteluusi vaikuttaa se, uskotko suudelman olevan vain kahden rengaslihakseen anatomista yhteenliikistymistä ja bakteeriviljelmien sekoittumista; avioliittoosi vaikuttaa, uskotko rakkauden olevan vain hormonien helinää vai onko se ikuinen arvo, joka velvoittaa uhrautuviin valintoihin silloinkin, kun rakkaudeksi kutsuttua sähköistä värinää ei vatsanpohjassa tunnukaan.

Syksyllä -80 kaksi 13- ja 15-vuotiaista poikaa hakkasi humalaisen miehen kuoliaaksi suurilla Kivenmurikoilla. Poikien oman todistajalausunnon mukaan mies oli viimeisiksi sanoikseen huutanut: "Ettehän te ole edes ihmisiä!", johon pojat olivat ärjäisseet: "Ei ollakaan, eläimiä me ollaan!" Sitten he hakkasivat miesparan pään tohjoksi. Heidänkin valintoihinsa vaikutti se käsitys, mikä heillä oli ihmisestä ja hänen merkityksestään. Mistä lienevät oppineet, että ihminen on vain karvaton apina, sattuman tuotteena kehittynyt eläin vailla ehdotonta vastuuta ja lopullista merkitystä? Tällaisen käyttäytymisen vertaaminen eläimellisyyteen on eläinkunnan häpäisemistä.

Jokaisen yksilön valintoja, asenteita ja koko elämäntapaa ohjaavat hänen maailmankatsomukselliset käsityksensä.

Jokaisen valtion rakenteen perusteena on jokin maailmankatsomus, jokaisen säädetyn lain juuri on jossain ismissä ja jokaisen vallan kahvassa on joku isti. Kuka tahansa **Amnesty Internationalin** (2) raportteja lukeva suomalainen ymmärtää, ettei ole ollenkaan samantekevää minkälaiset käsitykset ovat vallalla.

Maailmankatsomukset vaikuttavat maailmaan, jota katselemme.

Virtaako kuolleessa veri?

Maailmankatsomukselliset olettamukset ohjaavat ajatuksiamme tiettyyn suuntaan ja asettavat niille rajat. Ennakko-oletus on johtopäätökselle samaa kuin siemen hedelmälle. Tekemäsi johtopäätökset eivät yleensä ole ristiriidassa ennakko-oletuksiesi kanssa. Jos esim. oletat, että maailmankaikkeus (sinä mukaan luettuna) ei ole muuta kuin tiettyjen täsmällisten lakien mukaan liikkuvaa ainetta, niin et millään voi tulla siihen johtopäätökseen, että on olemassa aineen ulkopuolella oleva persoonallinen voima, joka milloin tahansa voi puuttua Tuomansa maailman menoon järjestämällä ns. yliluonnollisia ihmeitä. Sinun olettamuksesi johtavat ajatuksesi yksisuuntaiselle raiteelle, jossa ei ole vaihteita. Jos kohtaat matkallasi vastaansanomattomia historiallisia todisteita Jeesuksen ylösnousemuksesta, dokumentoituja rukousvastauksena tapahtuneita parantumisihmeitä jne., sinun on joko keksittävä näille naturalistisia selityksiä, jotka ovat sopusoinnussa materialistisen ennakko-oletuksesi kanssa, tai sitten sinun on vain suljettava silmäsi, lakattava hetkeksi ajattelemasta ja jatkettava matkaa. Mikäli epäilet matkaavasi väärään suuntaan, sinun on palattava takaisin lähtöasemallesi ja valittava sellainen ajatusrata (maailmankatsomuksellinen ennakko-oletus), joka sallii sinun katsella ja ymmärtää kaiken mitä matkallasi tapahtuu.

Kerrotaan miehestä, joka eräänä rumana päivänä sai päähänsä ajatuksen, että hän on kuollut. Hänen oletuksensa kasvoi vakaumukseksi, jota tuntui mahdottomalta järkyttää. Psykiatri käytti monta tuntia todistaakseen hänelle lääketieteellisiä teoksia apunaan käyttäen että kuolleessa ruumiissa ei virtaa veri. Mies nyökkäsi auliisti ja sanoi uskovansa sen. Lopulta psykiatri otti neulan, pisti sillä miehen sormeen, puristi siitä muutaman pisaran verta ja kysyi voitonvarmana: "No, uskotko nyt, että et ole kuollut?" Potilas valahti tuhkanharmaaksi ja vastasi hämmentyneenä: "Taivas ja pannukakku, kuolleessa sittenkin virtaa veri! "

On täysin mahdollista juuri tällä tavalla ylläpitää vaikuttavia ja rajoittavia ennakko-oletuksia ja silti pysyä terveiden, jopa tavallista terveempien kirjoissa.

Meidän johtopäätöksemme esim. dokumentoidusta ihmeparantumisesta ovat yhtä radikaalisti erilaiset kuin meidän ennakko-oletuksemme. Yhdelle se on todistuksena ihmeitä tekevästä persoonallisesta Jumalasta - tai pirusta - tai hyvästä Haltijasta; toiselle se on voimakas todistus sattumanvaraisesta maailmankaikkeudesta, jossa mitä tahansa voi tapahtua; kolmannelle se on todistus toistaiseksi tuntemattomista luonnonlaeista; neljännelle se on esimerkki siitä, että jotkut lääkäritkin ovat humpuukimestareita jne.

Joka epäilee johtopäätöstään, hänen täytyy asettaa kyseenalaiseksi ennakko-oletuksensa. Tämä on erittäin vaikeaa, sillä silloinhan joutuu irrottamaan seinästä sen naulan, jonka varassa

kaikki muut ajatukset ovat roikkuneet.

Ennakko-oletukset todellisuuden luonteesta ohjaavat myös tieteellistä työtä: ne määräävät tieteellisen työn tutkimuskohteita (vai olisikohan mahdollista saada valtion apurahaa projektiin, jonka tarkoituksena olisi selvittää demonien merkitystä mielenterveysongelmissa?), tutkimusmenetelmiä ja tutkimustuloksia.

Usein kärsimys pakottaa ihmisen, tieteen tekijänkin, tiedostamaan omat ennakko-oletuksensa ja arvioimaan ne uudelleen. Jos et ole koskaan asettanut omia itsestäänselvyyksiäsi kyseenalaisiksi, niin toivon, että nait (tai olet nainut) henkilön, joka tekee sen.

Ei ole olemassa ns. neutraalia filosofiaa tai "tieteellistä ajattelutapaa", joka ei olisi sidottu omiin perusolettamuksiinsa. (3) Ennakko-oletukset sitovat kaikkein eniten sellaisia ihmisiä, jotka eivät ole tiedostaneet itsellään niitä olevankaan. Joka on selvästi tiedostanut ennakko-oletuksensa, pystyy parhaiten ottamaan ne uudelleen arvioitavaksi. Joka ei ole niitä edes tiedostanut, erehtyy pitämään oletuksia tietona.

Olettakaamme ettei meidän tarvitse olettaa

"Miksi emme voisi pysyä kylmissä tosiasioissa? Jätetään oletukset uskoville ja pysytään me tieteellisissä faktoissa! " Niin, miksi emme voisi jättää oletuksia sikseen ja harrastaa mieluummin tieteellistä ajattelutapaa, joka on täysin vapaa kaikista ennakko-oletuksista ja täysin riippumaton maailmankatsomuksellisista uskomuksista?

Vastaus on hyvin yksinkertainen: ei ole olemassa mitään sellaista tosiasiaa, jolle ei olisi annettu jotain tulkintaa ja merkitystä. Jokainen meistä antaa jokaiselle kohtaamalleen "kylmälle tosiasialle" oman oletetun merkityksensä. Minkä merkityksen me sille annamme, riippuu siitä, minkälaisen perusoletusten värittämät "silmälasit" meillä on. Jotkut meistä väittävät saaneensa silmälaseihinsa sen "ainoan oikean värin" suoraan Jumalalta jumalallisella ilmoituksella. Toiset myöntävät värjänneensä lasinsa itse, mutta on niitäkin, jotka väittävät, että heilläpä ei olekaan mitään värjättyjä laseja, itse asiassa he uskovat selviävänsä kokonaan ilman laseja. Mutta heidänkin tulkintaansa värittää juuri se oletus, että ilman silmälaseja on mahdollista saada totuudellinen kuva maailmasta.

Kuvitelkaamme esimerkkinä pientä vauvaa, joka Välimeri-risteilyn aikana on saatu vieroitettua äidinmaitovastikkeesta juuri ennen kuin laiva haaksirikkoutuu. Hän on ainoa laivasta pelastunut, koska - ihme kyllä meressä kellunut saastelautta ei riittänyt pitämään ketään muuta pinnalla. Vähitellen hän ajautuu merivirtojen armosta autiolle saarelle ja säilyy siellä hengissä ystävällisen apinaemon hellässä hoidossa. Aikuisena miehenä hänellä ei ole mitään muistoja siitä kulttuurista, josta hän on lähtöisin. Hänen maailmansa rajat seuraavat saaren rantaviivaa. Eräänä päivänä rannalle ajautuu metalliesine, jonka me tunnemme nimellä kahvipannu. Miehen pitäisi nyt antaa oma tulkintansa tälle tosiasialle, faktalle, jota hän pitää käsissään. Hänellä on periaatteessa ainakin kolme vaihtoehtoa löytää esineelle tyhjentävä ja ehdoton tulkinta: hänen pitäisi voida vapautua rajallisuudestaan nähdäkseen esineen kaikki mahdolliset käyttötavat, tai sitten hänen pitäisi saada luotettavaa ja ymmärrettävää informaatiota sellaisesta lähteestä, joka on vapautunut rajallisuudesta ja jolla on kaikki tieto. Kolmantena vaihtoehtona on, että hän myöntäisi rajallisuutensa, mutta olettaisi silti voivansa antaa tälle tosiasialle oikean tulkinnan. Jos hän nimittää tulkintaansa tiedoksi, hän toimii ikään kuin olisi kaikkietävä, vaikka ei sitä olekaan. Hän tyytyy joka tapauksessa omaan tulkintaansa, jonka mukaan hänen löytämänsä esine on aivan selvästi kukkaruukku, jonka onton ulokkeen kautta voidaan kastella juuristoa kostuttamatta lehdistöä.

Meidän maailmankatsomukselliset ennakko-oletuksemme muodostamat sen viitekehyksen, jonka sisällä ja puitteissa kaikki faktat saavat selityksensä, merkityksensä tai merkityksettömyytensä.

Jos meidän pitäisi nyt tulkita tosiasiaa nimeltä Homo Sapiens, ihminen, niin tekisimme sen

kukin omien oletustemme värjäämien silmälasien läpi eli oletuksista rakentuvan viitekehyksen puitteissa ja tietystä ehdottomaksi oletetusta lähtökohdasta käsin. Koska useimmat meistä myöntävät olevansa rajallisia, niin olemme ottaneet absoluuttiseksi lähtökohdaksemme jonkun monista tarjolla olevista jumalallisista ilmoituksista tai sitten olemme absolutisoineet (olettaneet todellisuuden perustaksi) jonkun todellisuuden osa-alueen. Riippuen siitä, millaisten lasien läpi, minkälaisen viitekehyksen puitteissa tai minkälaisista maailmankatsomuksellisista lähtökohdista käsin me tätä valtavan kosmoksen yhdellä pienellä planeetalla elävää pientä ihmistä tarkastelemme, voimme tulla siihen johtopäätökseen, että hän on vain "monimutkainen kokoelma molekyylejä" (**Carl Sagan**), "sattuman tuotteena syntynyt vitsi, jolle kukaan ei naura" (**Jacques Manod**), "hyödytön intohimo" (**Sartre**), , , kipinä jumalallista henkeä" (**Maharishi Mahes Yogi** ym.), " pieni osa heräävästä kosmisesta tietoisuudesta" (**Julian Huxley** ym.), "sosiaalinen eläin" (Desmond Morris ym.), "psykososiobioelektrofysiokemiallisesti ohjelmoitu, helposti rikkoontuva kone vailla mielekästä käyttöä" tai "Jumalan kuvaksi luotu, mutta alkuperäisestä tarkoituksestaan poislangennut, ainutlaatuisen tärkeä, arvokas ja ikuinen persoona".

Isä ja 6-vuotias poika seuraavat pesäpallopelejä, mutta vaikka he katselevat samaa kotiinjuoksua, poika ei ymmärrä, miksi isä joutuu uskonnollista hurmiota muistuttavaan ekstaasiin nähdessään pelaajan heittäytyvän juoksusta mahalleen kotipesään. (Jos poika tekisi samoin, hän varmasti saisi rapsut äidiltään.) Molemmat katselivat samaa tosiasiaa, mutta tulkitsivat sen aivan eri tavalla.

Kvanttimekaniikan ilmiöt, syntyminen, mököttävä aviopuoliso, hapan sitruuna, painovoimalaki, kuolema, äidinrakkaus, Auschwitz jne. ovat kaikki tosiasioita, jotka eivät tulkitse itseään. Ne on tulkittava, ymmärrettävä jollakin tavalla.

Minulle tietty tulkinta saattaa tuntua itsestään selvältä, mutta transsendenttista mietiskelyä harrastava ystäväni voi ajatella, että se on vain "alhaiselle tietoisuuden tasolle tyypillinen ajatusharha, illuusio, josta voi vapautua TM:n kautta". Freudilaisen psykiatrituttavani analyysin mukaan tulkintani johtuu taivaalle projisoituneesta isä-fiksaatiosta, ja hän lupaa antaa minulle parikymmentä terapiatuntia "ystävähintaan" (110 mk/t) vapauttaakseen minut siitä. Marxilainen toverini selittää tulkintani yhteiskunnallisista taustatekijöistä käsin ja tarjoaa minulle punaisia silmälasia, jotka vapauttavat minut porvarillisista luuloistani objektiiviseen totuuteen. Uskova veljeni ehkä vihjaisisi minun tarvitsevan vapautusta "järjen päätelmistä".

Koska meillä on mielikuvitus, voimme tietenkin uskoa mihin tahansa, mutta johonkin meidän täytyy uskoa. Me emme voi olla uskomatta mihinkään tekemättä siitäkin uutta uskonkappaletta. Jos ylipäätään aiomme tietää mitään, meidän täytyy aloittaa ajattelumme jostakin lähtökohdasta. Tätä lähtökohtaa ei voi todistaa oikeaksi, vaan se täytyy olettaa oikeaksi.

Tässä mielessä olemme kaikki uskovia. Jokainen uskoo ajatellessaan ja ajattelee uskoessaan. Jokainen meistä on uskonvaraisesti antautunut oikeiksi oletetuille todistamattomille lähtökohdille. Tästä syystä mikään tieteellinen tai filosofinenkaan työ ei ole uskonnollisesti sitoutumaton tai puolueeton. Jokaisella on omat "jumalallisella ilmoituksena" saadut tai itse kehitetyt ja oikeiksi uskotut ennakko-oletuksensa todellisuuden luonteesta ja meidän osuudestamme siinä. Raamatullisessa mielessä on epäjumalanpalvelusta se, että pidämme perimmäisenä absoluuttisena, ikuisena totuutena ja todellisuuden perustana jotain sellaista, mikä ei sitä ole. Saksalainen filosofi **Max Scheler** (1874-1928) sanoi, että "jokainen uskoo joko Jumalaan tai epäjumalaan" (4) ja tässä mielessä ymmärrettynä näin väistämättä on.

Olettamuksilla on motiivit

Maailmankatsomukselliset perusoletukset pohjautuvat myös ihmisen sydämen perusvalintaan. Nämä kuuluvat niin tiiviisti yhteen, että on vaikea sanoa, kumpi ensisijalla. Me valitsemme yleensä uskomme mukaisesti, mutta me myös uskomme valintojemme mukaisesti ja tahdomme ymmärryksemme mukaisesti.

Esimerkiksi jos emme tahdo rajoittaa luonnollisia viettejämme minkäänlaisilla moraalilla velvoitteilla, niin me mieluummin suljemme aktiivisesti mielemme kaikelta sellaiselta, mikä muistuttaisi meitä moraalisesta vastuusta. Maailmankatsomuksemme hahmottuu halujemme mukaiseksi. Emme hyväksy hyvinkään perusteltuja ajatuksia vain siksi, että emme tahdo.

Kuuluu filosofia ja kirjailija **Aldous Huxley** (1894-1963) myönsi avoimesti, että hän ei valinnut maailmankatsomustaan ensisijaisesti sen uskottavuuden tähden, vaan siksi että se sopi hyvin yhteen hänen elämänsä perusvalinnan kanssa. "Minulle itselleni ja epäilemättä useimmille aikalaisilleni tarkoituksettomuuden filosofia oli ensisijaisesti vapauden välikappale... tietystä moraalisesta systeemistä vapautumiseen. Me vastustamme moraalialia, koska se rajoitti meidän seksuaalista vapauttamme." (5)

On asioita, joihin uskomisen yksinkertaisesti vaatii liikaa - ei älyllisiä ponnisteluja, vaan moraalialia muutoksia. **Paavali** tarkoitti juuri näitä ihmisiä kirjoittaessaan ihmisistä, jotka "pitävät totuutta vääryyden vallassa". (6)

Miten erottaa jyvät pakanoista

Nyt meillä on ympärillämme epäsointuinen kakofonia julistavia ääniä. on valaistuksen saaneita guruja ja heihin rakastuneita muruja; on erilaisiin pyhiin kirjoihin ja erehtymättömiin ilmestyksiin vetoavia uskovia ja samoja kirjoituksia toisin tulkitsevia kerettiläisiä; on niitä, jotka ilman ilmestyksiä rohkeasti esittävät varmana tietona oletuksia, jotka käytännössä edellyttäisivät lausujaltaan rajattomuutta ja ikuisuutta eli jumaluutta (kuten esim. Carl Sagan ja Lenin, jotka molemmat miltei samoin sanoin väittivät, että mikään ja kukaan muu ei ole ikuista kuin aine ja sitä ohjaavat lait). Väliinputoajat pitävät vaihtoehtojen runsautta todisteena sille, ettei oikeaa vaihtoehtoa voi ollakaan. He lakkaavat etsimästä totuutta, ottavat onnen jumalakseen ja heittäytyvät elämään uhkapelurin armottomalla ahneudella kosmisessa kasinossa. Varovaisimmat yrittävät sulkea kaikki kiusalliset kysymykset ja vastaukset vaivalla hankitun osakkeen ja kesämökin seinien ulkopuolelle. Heikoimmat tippuvat kärryistä kokonaan, kuka milläkin tavalla.

Mutta onko mitään sellaisia perusteita, joilla voisimme arvioida ja verrata keskenään **Maon, Buddhan, Taisto Sinisalon, Konfutsen, Tuomari Nurmion, Koraanin, Maharishi Mahes Yogin, Pablo Nerudan, Raamatun, Pelle Miljoonan, Lokki Joonatanin** tai äidin julistusta?

Aina tietenkin löytyy niitä, jotka selvittävät kysymyksen sulkemalla silmänsä kaikilta muilta vaihtoehdoilta ja vaativat muiltakin samanlaista perustelematonta, sokeaa uskoa omaan ilmoitukseensa. **Koraani** suorastaan kieltää uskovia perustelemasta uskoaan ja sanoo ykskantaan: "Tätä kirjaa ei saa epäillä." (7) Sitä ei siis saa asettaa kyseenalaiseksi vertailemalla muihin.

Samalla tavalla asennoituvat hindulaiset pyhiin **Veda-kirjoituksiinsa**, joita he pitävät ikuisina. Niitä ei saa asettaa kyseenalaiseksi eivätkä ne kaipaa perusteluja vaan ne pitää yksinkertaisesti uskoa tosiksi ja niitä tulee totella kyselemättä. (8)

Vaikka Paavali kehottaakin kristittyjä: "...koetelkaa (dokimazo = tutkikaa tarkoin testaamalla) kaikki, pitäkää se mikä hyvää on" (9) , niin jotkut kristityt ovat silti turvautuneet tässä kohdin Koraanin suositteluun menetelmään. **George Harrison** Beatles-yhtyeestä joutui juuri tällaisen älyvapaan käännäyttämisen kohteeksi. "Juuri se johti minut hakeutumaan Intiaan. En voinut uskoa Jumalaan sillä tavalla kuin Hänestä minulle opetettiin. Se oli kuin mielikuvitustarinaa... ja siihen piti vain uskoa. Sanottiin, ettei saanut huolehtia mistään, täytyi vain uskoa, mitä sanottiin." (10) Paavali sen sijaan vetosi ihmisen arvostelu- ja vertailukykyyn sanomalla: "Minä puhun niinkuin ymmärtäväisille, arvostelkaa itse mitä minä sanon." (11)

Täysin perustelematon ilmoitukseen vetoaminen ei siis riitä. Jokainen, joka ei ole kasvanut täysin umpinaisessa putkessa, näkee että on muita, jotka vetoavat samalla tavalla erilaiseen ilmoitukseen. Silloin täytyy pakostakin kysyä: "Miksi juuri tämä ilmoitus? Täytyy olla jokin

peruste hylätä yksi ja valita toinen."

Yhtä mahdottomaan umpikujaan päätyy rationalismi, joka yrittää kieltää kaiken ilmoituksen ja turvautuu yksinomaan järkeen. Kaikkea ei voi todistaa. Aina jää jotakin, mikä pitää olettaa ja yksinkertaisesti uskoa oikeaksi. Vaikka usko ja oletus eivät luonteensa mukaisesti ole todistettua tietoa, ne voivat silti olla hyvin tai huonosti perusteltua tietoa.

Kristitty perustelee uskonsa Raamatun ilmoitukseen mm. sillä, että sen valossa kaikki muu käy ymmärrettäväksi. **C.S. Lewis** ilmaisee sen näin: "Uskon Raamatun ilmoitukseen samalla tavalla kuin uskon auringon nousuun. En usko siihen vain siksi, että näen sen, vaan siksi että sen valossa näen kaiken muun." (12)

Kuitenkin esim. materialisti, buddhalainen tai teosofi voi perustella omaa uskoaan ja maailmankatsomustaan samalla tavalla. Melkein kaikki maailmanuskonnot ja filosofiset koulukunnat tarjoavat omaa "valoaan", jonka kirkkaudessa voi nähdä ja ymmärtää kaiken muun.

Jos emme ole valmiit sanomaan, että kaikki ovat oikeassa (käsittelemme tätäkin mahdollisuutta myöhemmin) tai että kaikki ovat väärässä (paitsi sinä, joka ainoana maailmassa tiedät sen), niin meidän täytyy omaksua joitakin kriteereitä ja asettaa tiettyjä laatuvaatimuksia sille, mitä uskomme ja mitä emme. Ilman perusteluja on vaikea tehdä uhrauksia jonkin uskon puolesta ja ilman perusteluja on vaikea vastustaa jonkin uskon pakkosyöttöä.

Mitä sitten valitsemme perusteiksi ja millä perusteilla suoritamme valintamme? Mahdollisuuksia on useita. Monelle riittää perusteeksi joku voimassaoleva perinteinen ajattelu- tai uskomustapa. Esim roomalaiskatolinen kirkko perustelee hyvin vahvasti teologiaansa painottamalla sitä kirkon lähes 2000-vuotista perinnetaustaa vasten. Mutta on olemassa vanhoja ja vieläkin vanhempia traditioita, jotka ovat keskenään niin ristiriitaisia, että ne voitaisiin hyväksyä samanaikaisesti tosina vain hullujenhuoneessa. Totuuden täytyy olla tradition perusteena eikä niin, että traditio on totuuden perusteena.

Toisille totuuden perusteeksi riittää enemmistön mielipide. Hyvä esimerkki tällaisesta perustelusta löytyy Neuvostoliiton uutistoimisto APN:n v. 1980 kustantamasta Leniniä käsittelevästä teoksesta: "Nykyään sosialismi on todellisuutta kolmannekselle ihmiskunnasta; elinvoimainen suunnannäyttävä kymmenille entisille siirtomaille; yhä reaalisempi päämäärä työväenluokalle ja laajoille työtätekevien joukoille maissa, joissa vielä hallitsee riisto. Kysytään: voiko olla painavampaa, vakuuttavampaa näyttöä sille, että marxismileninismi yleisesti ja leninismi - meidän aikamme marxismi - ovat oikeassa? Luulen, että painavampaa näyttöä tälle ei ole voi olla. (13)

Se että sosialismi on todellisuutta kolmannekselle tai vaikkapa yli puolelle ihmiskuntaa todistaa vain sen, että marxilaisuus on vallassa eikä sitä, että se on oikeassa. Vaikka koko maailma pakotettuna tai vapaaehtoisesti alistuisi johonkin ideologiaan, se ei kelpaisi todisteeksi sen totuudellisuudesta. Vaikka tämä peruste käytännössä näyttää enemmistölle kelpaavankin, niin kokemus puhuu aivan toista kieltä. Vielä muutamia vuosisatoja sitten uskottiin länsimaissa yleisesti, että maapallo on kosmoksen keskus; että raskaat kappaleet putoavat nopeammin kuin kevyet; että yöilma aiheuttaa malariaa; että vanhat naiset, jotka käyttäytyvät oudosti, ovat riivattuja jne.

Väitteen täytyy olla tosi ollakseen enemmistön uskonarvoinen, mutta siitä ei seuraa, että kaikki mitä enemmistö uskoo, on totta.

Kolmansille tunne, intuitio tai vaisto on riittävä totuuden mitta. Tätä kysymystä käsitellään perusteellisemmin artikkelin loppupuolella, mutta sanottakoon tässä, että sielunmaailmamme liikkeisiin vaikuttavat monet tekijät. Vaikka menneisyyden kokemukset eivät meitä ohjelmoi, niillä voi silti olla hyvin voimakas vaikutus. Kun arkipäivän verinen todellisuus ja tulevaisuuden

uhka käyvät liian raskaaksi ihmisen psyykelle, löytyy monenlaisia pakoteitä erilaisiin tunnetiloihin, jotka eivät vastaa todellisuutta. Ei ole sellaista intuitiota, jolla erotetaan väärä intuitio oikeasta, eikä sellaista vaistoa (ei edes naisen vaisto), joka varmuudella voi erottaa totuudenmukaisen vaiston valheellisesta. Joku tuntee elämän olevan merkityksetöntä, ja toinen vaistoa siinä merkitystä, mutta kolmannen mystinen intuitio sanoo, ettei koko kysymyksellä ole mitään merkitystä, vaan ainoa merkitys löytyy merkityksettömyydestä. Joku heistä voi tietenkin olla oikeassa, mutta kuka, täytyy ratkaista muilla perusteilla.

Mikäli hylkää edellä mainitut perusteet riittämättöminä etkä kuitenkaan halua ratkaista maailmankatsomuksellisia valintoja heittämällä kruunaa ja klaavaa tai vetämällä pitkää tikkua, niin olet toivottavasti valmis tarkastelemaan tarjoamiani arviointiperusteita ja niiden perusteita.

Nokkelana ajattelijana sinulla on tietenkin jo jonkin aikaa pyörinyt mielessä ns. kehäpäätelysyyte. Se on filosofinen kuolemansynti. Jos nimittäin joku asettaa maailmankatsomukselle laatuvaatimukset, hänen on täytynyt laatia ne tietyn maailmankatsomuksen pohjalta. Luonnollinen ja väistämätön seuraus on silloin se, että vain se maailmankatsomus, jonka pohjalta laatuvaatimukset on laadittu, voi täyttää ne. Eli kuten alussa todettiin: johtopäätökset ovat väistämättä sopusoinnussa lähtökohtana olleiden ennakko-oletusten kanssa.

Jos me siis ensin oletamme kristillisen uskon oikeaksi ja jos siitä käsin lähdemme rakentamaan laatuvaatimuksia totuudenmukaiselle uskolle tullen siihen johtopäätökseen, että vain kristillinen usko täyttää nämä laatuvaatimukset, olemme syyllistyneet kehäpäätelyyn. Tähän hankalantuntuiseen kehäpäätelysyytökseen vastaan vasta sitten, kun olen ensin siihen syyllistynyt.

Vaikka seuraavat viisi totuuskriteeriä esitetäänkin kristillisen maailmankatsomuksen pohjalta ja vaikka niitä käytetään kristillisen maailmankatsomuksen perusteluina, ei se merkitse sitä, etteikö samoja perusteluja olisi kutakin erikseen käytetty myös täysin erilaisten maailmankatsomusten tukena. Kuka tahansa voi niitä käyttää, mutta kuka tahansa ei voi niitä täyttää.

Luku 2: **Maailmankatsomus ei saa olla sisäisesti ristiriitainen**

1. Loogisuusperiaate

Tätä ensimmäistä maailmankatsomuksen laatuvaatimusta eli totuuskriteeriä voidaan kutsua myös koherenssi- tai rationaalisuusperiaatteeksi. Suomeksi se tarkoittaa sitä, että maailmankatsomuksen tulee olla sisäisesti ristiriidaton ja johdonmukainen.

Tavallisella maallikolle klassisen logiikan perussäännöt ovat oikeastaan aivan itsestään selviä. Jokainen tervejärkinen ihminen seuraa niitä arkipäivän elämässään.

Ensimmäinen sääntö on identtisuuden periaate. Tämän mukaan lause on identtinen itsensä kanssa eli suomeksi sanottuna: tietyssä asiayhteydessä väitteellä tulee olla vain yksi tarkoitus. Jos väite kuten esim.: "Jumala on olemassa" voi merkitä kaikkea tai mitä tahansa, niin se ei enää merkitse mitään.

Toinen logiikan perussääntö on kielletyn ristiriidan periaate. Sen mukaan kaksi vastakkaista väittämää eivät voi samanaikaisesti olla tosia. Jos pysymme esimerkkipäätöksessämme, niin jotkut yrittävät kohteliaasti kumota tämän säännön väittämällä: "Hyvä on, Jumala on olemassa sinulle, mutta minulle hän ei ole olemassa." Tämä on kielletyn ristiriidan periaatteen kieltämistä. Jos Jumala on olemassa, hän on olemassa jokaiselle ja hänen olemassaolonsa ei ole riippuvainen kenenkään uskosta siihen. Jos taas Jumalaa ei ole olemassa, niin hän ei ole kenellekään olemassa, eikä minun uskoni tee häntä olemaiseksi.

Kolmas sääntö on kolmannen poissuljetun periaate. Koska mikään väite ei samanaikaisesti voi

olla tosi ja epätosi, niin jokainen väite on joko tosi tai epätosi. Ei siis voi olla kolmannenlaisia väitteitä, jotka olisivat samanaikaisesti sekä tosia että epätosia tai jotain siltä väliltä.

Näitä periaatteita noudattava puhe on johdonmukaista, sisäisesti ristiriidatonta, loogista ja rationaalista puhetta. Näiden periaatteiden valossa oikeus punnitsee todistajalausunnan luotettavuuden. Jos aviopuoliso kertoo olleensa ylitöissä, koko illan ja "hän myöhemmin väittää olleensa samana iltana kavereiden kanssa ravustamassa, niin meillä on looginen syy olettaa, että toinen selityksistä on valheellinen tai mahdollisesti kumpikaan ei ole tosi.

Totuus ei siis voi olla itsensä kanssa ristiriidassa, ja totuudenmukainen maailmankatsomus on sisäisesti ristiriidaton maailmankatsomus.

Valheen voimme erottaa siitä, että se on ristiriidassa totuuden kanssa, mutta jos totuus on itsensä kanssa ristiriidassa, niin meille ei jää enää mitään tapaa erottaa totuutta vaihteesta.

Jos logiikan lait eivät pidä paikkaansa, niin kaikki väitteet esimerkiksi Jumalan luonteesta ("Jumala on rakkaus", "Jumala on totuus", "Jumala ei voi kieltää itseänsä") ovat täysin merkityksettömiä.

Logiikka kumotaan logiikalla

Logiikka ei ole kansaan tai kulttuuriin sidottu asia siten, että olisi erikseen olemassa esim. kiinalainen, intialainen tai länsimainen logiikka. Mutta on olemassa kulttuuriin ja kansallisiin uskontoihin sidottuja maailmankatsomuksia, jotka eivät tunnusta logiikan merkitystä. Yksi niistä on hindulaisuudesta nouseva panteistinen monismi. (14)

Hindulaisuudessa sanoilla, käsitteillä, määritelmillä ja niiden johdonmukaisuudella ei ole juuri mitään merkitystä. Hinduisten sanoilla ilmaistun opin mukaan sanoilla ilmaistut opit ja dogmit ovat merkityksettömiä. Koska uskonkappaleilla ei heidän uskonkappaleidensa mukaan ole totuutta välittävää tai ilmaisevaa merkitystä, niin on taivaallisen yhdentekevää, ovatko ne ristiriitaisia tai eivät. Kukaan hindu tuskin on sanonut mitään sellaista, jota ei joku toinen hindu olisi kumonnut.

Länsimaissa suosittu guru Intian entinen presidentti **Sarvepalli Radhakrishnan** kirjoittaa hindulaisuudesta: "Teisti, skeptikko tai agnostikko voivat kaikki olla yhtä hyviä hinduja, kunhan he omaksuvat hindulaisen kulttuurin ja elämäntavan... tärkeää on käytös eikä usko." No, se on hänen uskonsa, ja hänhän sanoi, ettei usko ole tärkeää, joten sitä ei kai pitäisi ottaa vakavasti. Ongelma on vain siinä, että kristittyjen oppiriitojen kyllästävässä Pohjolassa tällainen julistus kuulostaa evankeliumilta.

Eri kuppikuntien keskinäisiin teologisiin nahisteluihin kyllästynyt suomalainen löytää vapauttavan ilosanoman **Mahatma Gandhin** väitteestä: "Minä uskon Raamattuun samalla tavalla kuin Bhagavadgitaan (hindujen pyhin kirja). Minä pidän maailman kaikkia uskontoja yhtä tosina kuin omaani."

Kuolemansa jälkeen kuuluisuutta nauttinut saksalainen kirjailija **Herman Hesse** (1877-1962) oli hindulaisen maailmankatsomuksen tehokkaimpia popularisoijia länsimaissa. 1960-luvulla jokainen itseänsä kunnioittava hippi luki ainakin Hessen "Arosuden" tai "Siddhartin". Viimeksi mainitussa kirjassa tämä pietistisen Intian-lähetysaarnaanpoika sanoo: "Jokaisen totuuden vastakohta on yhtä tosi". Tämän hän kuitenkin esittää sellaisena totuutena, jonka vastakohta (jokaisen totuuden vastakohta on valhe) hän ei voi hyväksyä todeksi.

TM:n perustaja **Maharishi Mahes Yogikin** väittää, että totuus ja valhe, oikea ja väärä ovat vain peräisin rajoittuneesta mielestämme. Siinä tapauksessa hänkään ei ole vapautunut mielensä rajoituksista, koska pitää vaihteena uskoa totuuden ja valheen eroon. Yleensä itämaiseen mystiikkaan taipuvat yrittävät kieltää logiikan perussääntöjen pätevyyden. Jokainen tällainen yritys kuitenkin vahvistaa niiden väistämättömän pätevyyden. Havainnollistan asian esimerkillä:

Jumala on olemassa tai Jumala ei ole olemassa (KIELLETYN RISTIRIIDAN PERIAATE)

contra

Jumala ei ole olemassa ja Jumala on olemassa (PERIAATTEEN VASTAKOHTA - esim. Hesse)

Esimerkin yläosa havainnollistaa kielletyn ristiriidan periaatteen. Se sisältää kaksi väitettä, jotka kumoavat toisensa eivätkä voi kielletyn ristiriidan periaatteen mukaan olla samanaikaisesti tosia. Esimerkin alaosa sisältää havainnollistettuna intialaisen väitteen siitä, että minkä tahansa väitteen vastakohta voi olla yhtä tosi. Logiikan toisen periaatteen (kielletyn ristiriidan periaate) mukaisesti joko oikealla tai vasemmalla havainnollistettu väite on valheellinen. Meistä useimmat tunnustavat uskovansa vasemmanpuoleiseen, mutta mystikot valitsevat useimmin oikeanpuoleisen. Asian ydin on kuitenkin siinä, että kieltäessään ristiriitaisuuden periaatteen pätevyyden he joutuvat käytännössä vetoamaan sen pätevyyteen. Heidän täytyy käyttää periaatetta, jota he yrittävät kumota. Tehtävä on aivan yhtä helppo kuin omilla olkapäillään seisominen.

Kielletyn ristiriidan periaate on sidottu meidän ajatteluumme niin väistämättömästi, ettei sitä voi paeta muuten kuin lakkaamalla ajattelemasta, ja sitähän itämainen mietiskely juuri onkin

Pako järjestä

Suomessakin lisääntyvää menestystä saanut Zen-buddhismi ei tee tästä poikkeusta. Liikkeen ehkä tehokkain "länsimaistaja" on ollut ahkera kirjailija **Chrisinas Humphreys**. Hän sanoo, että "Zenin tarkoitus on viedä järjen tuolle puolen... jos joku nähdessään Jumalan ymmärtää näkemänsä, hän ei ole nähnyt Jumalaa" (17) , eli se, minkä totuudesta ymmärtää, ei voi olla totta ...? Totuutta on siis vain se, mitä ei voi ymmärtää. Onneksi tämä on sen verran ymmärrettävää, että se ei voi olla totta. Sama Zen-veli jatkaa: "Mitä tahansa todellisuus onkaan, se on joka tapauksessa rajallisen järjen käsityskyvyn tuolla puolen, joten kaikki yritykset kuvata todellisuutta ovat harhaanjohtavia (meillä päin sanottaisiin ymmärrykseen johtavia', kirj.huom.) ja hyödytöntä ajan tuhlausta." (18) Miksi C. Humphreys sitten tuhlaa aikaansa? Nämäkin muutamat siteeratut lauseet ovat todellisuuden kuvauksia. Samaa kuvaamatonta ja käsittämätöntä todellisuutta hän on yrittänyt kuvata ja tehdä käsiteltäväksi jo ainakin 17 kirjassa.

Bhagwan Shree Rajneesh (=Hänen jumalallisuutensa Rajneesh) on Intian ehkä kuuluisin guru. Noin 8000 ihmistä vierailee päivittäin hänen ashramissaan, jonka portilla lukee: "Kengät ja järki jätettävä ulkopuolelle". Vaikka hän edellyttää seuraajiltaan kriittisen ajattelukyvyyn hylkäämistä ja painottaa sanojen merkityksettömyyttä, hänen suurin ylpeyden aiheensa on hänen oma 150.000 niteen kirjastonsa.

Edellisen kaltaiset väitteet tunnetaan filosofiassa nimellä reduktio ad absurdum eli sivistyneesti ilmaistuna: jos lause implikoi oman negaationsa, se ei ole tosi, ja suomenkielellä sanottuna: jos väite sovellettuna itseensä kumoaa itsensä, se on järjetön. Se on kuin tienviitta jossa lukee: "Älä lue tätä". Käytännössä tällainen pakajuoksu järjestä johtaa tietenkin hulluuteen. Vai mitä sanoisitte seuraavasta Zen-buddhalaisesta kirjallisuusu näytteestä: "Näin minä ajattelin maatessani sängyssä poltellen: Kaikki on mahdollista. Minä olen Jumala, Buddha ja epätäydellinen Ray Smith, kaikkea samanaikaisesti. Minä olen tyhjä avaruus, minä olen ihan kaikkea. Minulla on kaikki aika maailmassa elämästä elämään - tehdäkseni sen, mitä voi tehdä ja on tehty; tehdäkseni ajattoman tekemisen, rajattoman täydellisen sisäisesti, miksi itkeä, miksi huolehtia, täydellisenä kuin mieli olevainen ja banaaninkuorten mielet minä lisäsin nauraen, muistaen runolliset Zen Hullut Dharma Pummit vstäväni San Fransiscossa, joita aloin jo ikävöidä." (19)

Mitkään käännösvirheet eivät voisi tehdä **Jack Kerouacin** pirstoutunutta maailmankuvaa tärähtäneemmäksi. Hän on kulkenut Zen-buddhismiin viitoittamaa "järjen tuolle puolen"

johtavaa tietä melkein perille asti. Sanoohan Hessekin: "Niinkuin hulluus sen korkeammassa mielessä on kaiken viisauden alku, niin Myös skitsomania on kaiken taiteen ja fantasian alku.,,20

Tämä idästä tullut logiikan lakeja ja tervejärkisyyttä uhmaava ja halveksiva mystinen maailmankatsomus on saanut länsimaaisessa psykologiassakin aikaan uuden nopeasti kasvavan päävirtauksen, ns. Transpersonaalisen tai esoteerisen psykologian. Suomessa liikettä edustaa GONPO-niminen yhdistys, joka järjestää hahmoterapian ja transpersonaalipsykologian kursseja tanskalais-brasilialaisen Leo Matoksen johdolla. Kursseilla käytetään mm. Zen-harjoituksia ja kirjavaa valikoimaa muita tietoisuuden laajentamismenetelmiä, (21) joita on olemassa kaikkiaan ainakin 250. (21)

Yksi liikkeen kärkihahmoista, USA:ssa työskentelevä tsekkoslovakialainen psykiatri **Stanislav Grof**, on käyttänyt kuoleviin syöpäpotilaisiin ja tuhansiin vapaaehtoiisiin LSD:tä auttaakseen heitä välittömään yhteyteen "maailmanhengen" kanssa. "LSD on tavallaan psykologialle samaa, mitä kaukoputki on ollut tähtitieteelle ja mikroskooppi biologialle." (22)

Vastaavia tutkimusmenetelmiä on Englannissa käyttänyt kuuluisa psykoanalyytikko **R.D.Laing**, joka Hessen tavoin uskoo, että se mitä yleensä pidetään psyykkisenä sairautena onkin vain mielen evoluution murtautumista uusille alueille. Vastaavanlaisia ajatuksia on esittänyt myös humanistisen psykologian johtohahmo **Abraham Maslov**. Hän on tutkinut psykoottisten ja skitsofreenisten ihmisten kokemuksia ja näkee niissä oireita uudesta laajemmasta 'kosmisesta tietoisuudesta".

Yhteistä tälle suuntaukselle on kokemuksen vapauttaminen ymmärryksen, rationaalisuuden ja logiikan kahleista. Uudesta sanoinkuvaamattomasta kokemuksesta on tullut totuuden mitta. Joogan olemusta käsittelevässä kirjassaan Swami Prabhavananda sanoo selittäessään **Vivekanandan** opetusta: "Et saa hyväksyä mitään muuta etkä luottaa mihinkään muuhun kuin omaan kokemukseesi. " (23) (Jotta edellä mainitusta voisi olla varma, täytyisi kuitenkin ensin hyväksyä Swamin sanat ja luottaa niihin.) **Stanislav Grof** sanoo: "Tämä periaate on täysin selvästi järjen tavoittamattomissa ja kuitenkin sen hetkellinenkin avautuminen tyydyttää kokijan älyllisen, filosofisen ja henkisen tiedonjanon. Kaikki kysymykset, joita koskaan on esitetty tuntuvat (kurs. suomentajan) saavan vastauksen, eikä ole enää tarvetta esittää uusia." (24)

Niitä järkensä orjuuttamia maatiaisia, jotka eivät ole tätä valaistusta saaneet, jää vaivaamaan kysymys, saivatko kysymykset todella vastauksensa ja olivatko vastaukset oikeita vai onko tunne kaikesta huolimatta johtanut suohon. Tähän kysymykseen ei anneta yleensä vastausta - totuus täytyy heidän mukaansa kokea, sitä ei voi selittää.

On helppo piiloutua ärsyttävän tietävän näköisesti hymyilevän Buddhan-kuvan taakse, joka sanoo: "Ne jotka puhuvat, eivät tiedä, ja ne jotka tietävät, eivät puhu. " Raamatussa on samasta aiheesta sananlasku, jonka mukaan hullukin käy viisaasta, kun hän on vaiti". (25)

Itämaisen mystiikan leviämisen myötä totuus kadottaa vähitellen itseisarvonsa kokonaan. Totuus ja valhe ovat vain osa tätä kirottua illuusiota, jossa me elämme. Käsitteellisen totuuden jano on vain yksi niistä monista päämääristä, joista tulee vapautua ennen kuin voi saavuttaa vapauden (mokshan) nirvanassa.

On sääli, että niin monet kristityt ovat valinneet periaatteessa saman älyllisen itsemurhatien totuuden tuntemiseksi. Uskosta on tullut vain kokemus vailla perusteita ja jos aikoo löytää Jeesuksen, aivot on parasta ripustaa kirkon tai rukoushuoneen hattunaulakkoon. Tällainen usko ei paljon poikkea islamilaisesta sufismista, jossa pyritään syvälliseen "ymmärtämiseen" ilman sitä häiritsevää järkeä.

Kehittyvää totuutta etsimässä

Mystikoiden tapa paeta logiikan lakeja on niiden merkityksen kieltäminen ja pelkkään kokemukseen turvautuminen. Länsimaista historiaa on mullistanut mies, joka yritti jotain vielä paljon vaikeampaa. Muutama kuukausi ennen Beethovenia syntyi Euroopan sydämeen **Georg Wilhelm Friedrich Hegel** (1770-1831), joka kirjoitti elämänsä aikana kymmeniä tuhansia sivuja filosofian historian ehkä kaikkein vaikeatajuisinta tekstiä. Kirjoissaan hän kehitteli järjettömyyden järjestämistä, irrationaalisuuden rationalismia ja epäloogisuuden loogistamista. Tulos sai nimekseen dialektinen logiikka ja sitä tutkitaan tänään sekä vasemmalla että oikealla, sekä idässä että lännessä ja yhtä innostuneesti kuin salakielellä kirjoitettua jumalallista ilmoitusta.

Hegel oletti, että koko todellisuus on pohjimmiltaan jatkuvasti toimivaa henkeä, joka kehittyy kosmoksen evoluution myötä ja on heräämässä itsetietoisuuteen ihmiskunnan (ja varsinkin filosofien) kehityksen kautta. Hengen toiminta on luonteeltaan dialektista, jatkuvasti liikkuva ja kehittyvää, ja siksi myös totuus on ainaisessa muuttuvassa liikkeessä. Mikään totuus ei koskaan ole lopullinen ja muuttumaton, vaan jokainen totuus (teesi) on yksipuolinen, ja yhä suurempaan täydellisyyteen pyrkivä henki asettaa sen rinnalle toisen vastakohtaisen totuuden (antiteesin). Näiden kahden totuuden välille syntyy tietenkin jännitystila (oppiiriita, uskonsota tai luokkataistelu jne.), joka purkautuu uuteen korkeampaan kehitysvaiheeseen (synteesiin). Synteessissä entiset vastakohtat sulautuvat toisiinsa. Saavutettu synteesi muuttuu vähitellen teesiksi, jonka rinnalle väsymättömästi kehittyvä maailmanhenki asettaa uuden antiteesin aiheuttamaan uusia ristiriitoja. Ja niin' löytyy jälleen uusi synteesi.

Tämä jatkuva dialektinen kehitys ei jätä sijaa ehdottomille muuttumattomille totuuksille. Väitteet 'Jumala on olemassa' (teesi) ja 'Jumala ei ole olemassa' (antiteesi) eivät tuota Hegelille ongelmia. Hän sulattaa ne kauniiksi synteeksiksi: 'Jumala on tulemassa'. Synteesi kumoaa sekä teesin että antiteesin pitäen samalla osan molemmista sisällään. Teoreettisen filosofian professori **Oiva Ketonen** toteaa, että näin Hegel "ei todista mitään, hän vain sanoo, että niin on". (26)

"Ehdottomien vastakohtien poistaminen on järjen ainoa päämäärä" (27) , ja tuon päämäärän saavuttamiseksi Hegel todella kulutti aivojaan. Häntä innoitti uskonnollinen vakaumus siitä, että sai olla väistämättömän ja kaiken allensa murskaavan kosmisen kehityksen kärjessä. "Kaikki on tuomittua. Meillä on näky dialektiikasta universaalisenä ja vastustamattomana voimana, jonka edessä mikään varmalta ja vakaalta näyttävä ei voi kestää." (28) Hegel näki itsensä viimeisen ja ehdottoman totuuden airuena eikä häntä vaivannut turha kainous. Oiva Ketonen kuvaa Hegelin luonnetta: "Jos Aristoteleelta otettaisiin pois hänen terve järkensä ja sijaan pantaisiin annos kohonnutta itsetuntoa, tuloksena olisi Hegel". (29)

Hegelin unelmana oli saavuttaa suuri lopullinen synteesi, johon kaikki mahdolliset vastakohtat ja ristiriidat olisivat sulautuneet. Tässä hän kuitenkin törmää samanlaiseen sanattomaan vararikoon kuin hindulaiset, jotka yrittävät kuvata Brahmania ja buddhalaiset, jotka yrittävät kuvata nirvanaa. Vaikka Hegel pyrkii kuvaamaan perimmäistä totuutta sanomalla esim.: "Elämä on ykseyden ja ei-ykseyden ykseyttä" (30), on hänenkin myönnettävä, että jos totuus on pohjimmiltaan irrationaalista, sitä ei voi loogisin lausein ilmaista. Jäljelle jää vain mystinen kokemus. (31) Hänen kuvauksensa tästä kokemuksesta voisi olla lainaus mistä tahansa itämaisestä eepoksesta. Hän kuvaa, kuinka jokaisen pitäisi kylpeä sellaisessa tilassa, jossa "kaikki, mitä ihminen on pitänyt totena, on hävinnyt". (32)

Hegeliä ei yleensä kutsuta mystikoksi, koska hän oli sitä niin ainutlaatuisen filosofisella ja tieteellisen tuntuisella tavalla. Hän on kuitenkin ollut monen myöhemmän mystikon ja uudempien länsimaisten "hengentieteiden" (esim. teosofian, siitä irtautuneen antroposofian jne) innoittajina.

Kun kansallisfilosofistamme J.V.Snellmanista (1806-81) tuli filosofian kandidaatti Hegelin kuolinvuotena (1831), hän oli jo hyväksynyt hegeliläisen maailmankatsomuksen. Vaikka hän

puhui paljon Jumalasta, hän ei suinkaan tarkoittanut sillä kristinuskon persoonallista luoja-Jumalaa, vaan maailmanhenkeä, joka asteittain tiedostaa itseään ihmishengen ja kansakuntien kehityksen kautta. (33) Yksilö on pieni osa jumalallista henkeä ja toteuttaa sen tahtoa päätöksillään ja toiminnallaan. (34)

Snellmanin mukaan mitään muuttumatonta totuutta ei voi olla olemassa. "Mitä totuus ja oikeus ovat, siihen ikuisuuksien ikuisuuden jokainen hetki on antava uuden vastauksen... En missään muussa kuin tässä kehityksessä saata löytää totuutta ja oikeutta maan päällä." (35)

Tämä pakottaa hänet ajattelemaan, että esim. orjuus on ollut oikeudenmukainen käytäntö tietyssä historian vaiheessa, vaikkei se enää sitä ole. (36) Vastaavasti hän joutuisi tänään myöntämään, että tässä historiallisessa vaiheessa miljoonien lasten vuosittainen abortti on oikein. Snellman siis antoi arvoa vain sille totuudelle, joka kehittyy ja on omalle ajalleen tarkoituksenmukainen. Totuus ei hänen mielestään ole mikään päämäärä, joka pitäisi oppia tuntemaan, vaan joka hetki läsnä oleva ja jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä. (37)

Nykyinen Steiner-pedagogiikka kutsuu tätä jatkuvien muutosten kautta kehittyvää "totuutta" henkiseksi kasvuksi. Helsingissä aloitti syksyllä -80 toimintansa suomalaisen antroposofisen liikkeen johtajan, prof. Reijo Vileniuksen perustama Henkisen kasvun Snellman-korkeakoulu. Siellä Steiner-pedagogiikkaa on tarkoitus soveltaa korkeakoulutasolle.

Wilenius pitää Snellmania liikkeensä suomalaisena edelläkävijänä: "Snellman edustaa henkistä maailmankatsomusta ja tarkastelutapaa Rudolf Steinerin hengentieteellisen eli antroposofisen tarkastelun edeltäjänä, kuten eräät muutkin hengenfilosofit. Steiner jatkaa modernilla tavalla sellaisia teemoja, jotka Snellmanilla tulevat esiin." (38)

Jesuiittamystikko Theilard de Chardin (1881-1955) näkee Hegelin innoittamana kristinuskossa ja marxilaisuudessa viimeisen suuren teesin ja antiteesin, joiden yhteensulautuminen johtaisi ihmiskunnan autuaaksi tekevään synteisiin. (39)

Herman Hessen itämainen mystiikka sai myös tuekseen hegeliläisen dialektiikan, mikä vapautti hänet yhdistelemään vastakkaisia ja ristiriitaisia maailmanuskontoja helpommin sulatettavaksi ja vähemmän vaativaksi synteiksi.

Hegelin filosofia pilkkaa yhtä ehdotonta ja muuttumatonta totuutta yhtä sujuvasti kuin itämainen mystiikka. Saksalais-amerikkalainen filosofi ja yhteiskuntakriitikko Herbert Marcuse (1898-1979) sanoo Hegeliä soveltaen: "Totuus on prosessi, eikä sitä voida esittää väitteen muodossa. (Mikä tämä sitten on ellei ehdottomaksi totuudeksi tarkoitettu väite? kirj. huom.) Siksi valheellisuus ja irrationaalisuus ovat olennainen osa totuutta." (40) Eikö yhtä hyvin voisi sanoa, että terävät kulmat ovat olennainen osa ympyrää?

Itse asiassa dialektinen logiikka on jo nimenäkin harhaanjohtava. On kuin puhuisi buddhalaisesta kristillisyydestä tai nerokkaasta idiootista. Jos kristillisyydestä on tullut buddhalaista, se ei enää ole kristillisyyttä; jos idiootista on tullut nero, hän ei enää ole idiootti; jos logiikasta on tullut dialektiikkaa, se ei enää ole logiikkaa. Professori Oiva Ketonen arvostelee Hegeliä siitä, että "hänen logiikaltaan puuttuu se pätevyys ja välttämättömyys, joka logiikalle yleensä on ominaista". (41)

Elämään sovellettuna Hegelin filosofia on yhtä tuhoisaa kuin logiikkaan sovellettuna. Marcusen julistus toimi 1960-luvun opiskelijamellakoiden (42) päinnoittajana. Kun hänen edustamansa dialektinen filosofia astuu maailmaan, se on väistämättä tuhoavaa sekä ajatuksissa että teoissa. Se odottaa tulevaisuudelta utopistista "ykseyttä", joka on "hyvän ja pahan, totuuden ja valheen tuolla puolen". (43) Kaiken kyseenalaiseksi asettamisesta ja tuhoamisesta ja minkä tahansa vastustamisesta ja repimisestä tulee itseisarvo, jota kutsutaan edistyskäsittelyksi, progressiivisuudeksi, dialektiseksi kehitykseksi tai sosiaalseksi vallankumoukseksi.

Kyseessä on suuri petos, jota Raamattu kutsuu laittomuuden salaisuudeksi (44) ja jonka

aikaansaama "ykseys" ei ovi olla muuta kuin tuhkaksi poltetun maailman kalmanhajuinen ykseys, missä kuolema on ollut lopullinen tasa-arvon toteuttaja.

Ilman Hegelin muotoilemaa dialektista filosofiaa marxilaisuus (ja sen muotoilema maailma) näyttäisi tänä päivänä aivan erilaiselta - sikäli kuin sitä (marxilaisuutta) ylipäättään olisi olemassakaan. Hegel tarjosi Marxille perusteet sanoutua lopullisesti irti absoluuttisesta kaikkia yhtälailla sitovasta moraalista sekä luoda aivan uudenlaisen dialektisesti kehittyvän moraalin, jonka ainoaksi mittapuuksi tuli vallankumous ja sitä johtava proletariaatti. Enää ei tarvinnut kysellä saako vallankumouksen nimissä valehdella, tappaa, terrorisoida ja pettää, vaan nyt kaikki, mikä vain edistäisi historian dialektista kehitystä eli kommunistista vallankumousta, on luvallista.

Hegel itse tuskin tunnustautuisi kaikkiin niihin sovellutuksiin, joita hänen kehittämästään dialektiikasta käsin on tehty. Hänen kerrotaan sanoneen kuolinvuoteellaan, että "vain yksi henkilö ymmärtää minun filosofiani ja hänkin ymmärtää sen väärin".

Hegel puhui paljon rakkaudesta ja yritti itse ylläpitää korkeita eettisiä arvoja. Nämä arvot hän lainasi Jeesuksen opetuksista, mutta mitään muuta hän ei siitä sitten kelpuuttanutkaan. Analysoidessaan kristinuskoa Hegel kieltää Jeesuksen tekemät ihmeet, Hänen ylösnousemuksensa sekä Hänen todistuksensa omasta jumalallisesta alkuperästään.

On tietenkin täysin epäjohdonmukaista pitää suurena moraalisenä opettajana miestä, joka tietoisesti valehdellen tai hulluuttaan sanoo olevansa Jumalan poika vaikka ei sitä olekaan. Sellainen mies taistelee aivan samassa luokassa Hesperian potilaan kanssa, joka väittää olevansa Kiinan keisarinna. Suurin virhe tapahtui kuitenkin siinä, että Hegel yritti säilyttää kristillisen moraalin kieltäen kuitenkin sen absoluuttisen lähteen. Sen jälkeen kun kaikkivaltias ja rakastava Jumala täydellisen totuuden ja täydellisen moraalin alkuperänä on poissa kuvioista, niin kuka tahansa voi väittää, että hänen julistamansa moraalit kulkee kehityksen kärjessä. Kukaan ei voi perustellusti kumota hänen väitettään vetoamalla molempien yläpuolella olevaan, kaikkia yhtä lailla sitovaan moraaliseen lakiin. Jos sellaista ei tunnusteta, ei Hegelilläkään ole mitään sanomista siihen julmuuteen, mitä kukin ihmisryhmä käyttää edistääkseen kehitystä omalla tavallaan.

Hegelin dialektinen logiikka on epäilemättä ihmiskunnan historian titaanisoin yritys nousta ajatteluun absoluuttisia lakeja vastaan. Hänen "filosofinen suhteellisuusteoria" synnytti "moraalisen suhteellisuusteorian", ja yhdessä ne ovat ryöstäneet ihmisiltä ehdottoman totuuden ja oikeuden löytämisen toivon.

Se mieltä ylentävä ja järkeä sokaiseva valo, joka loistaa Hegelin tekstistä, on laskevan auringon viimeinen kajastus. Joka sitä jää tuijottamaan, jää täydelliseen pimeyteen.

Jos Hegelin ja kumppanien väite, että totuus on kehittyvää, on tosi, niin senkin totuuden pitäisi olla kehittyvä. Jos sekin on vielä muutosten kautta kehittyvä, niin se ei siis olekaan lopullisesti tosi. Ainoa tapa vapautua umpikujasta on absolutisoida dialektinen kehitys ja sanoa, että kaikki muu totuus on dialektisesti kehittyvää paitsi totuus dialektisestä kehityksestä.

Tämä on itsensä kanssa ristiriidassa oleva maailmankatsomuksellinen ennako-oletus, joka on tavattoman vaikea selittää, vielä vaikeampi ymmärtää, ja mahdoton todistaa oikeaksi.

Sanaton valhe

Koska logiikan lait ovat sanallista ilmaisua ohjaavia ja sääteleviä, niin yleisin tapa kiertää ne on kieltää sanojen merkitys kokonaan. Äärimmäisin (mutta ainoa todella johdonmukainen) tapa tehdä se on lakata puhumasta kokonaan. Ensimmäinen tunnettu mököttäjä oli kreikkalainen filosofi **Cratylus**, joka eli neljännellä vuosisadalla eKr. Tällaisia skeptisen filosofian liian vakavasti ottavia kutsutaan nykyään mumisteiksi.

Toinen tapa ilmaista vakaumuksensa sanojen merkityksestä on kirjoittaa "runoja", joissa on sanakirjasta sattumanvaraisesti valittuja sanoja peräkkäin, tai "sanoittaa" lauluja täysin mielivaltaisilla äänneillä. Tällaisia "tuotteita" julkaisevat taitelijat "unohtavat" kuitenkin vakaumuksensa pöytälaatikkoon kirjoittaessaan pitkiä ja hyvin perusteltuja taitelijapalkka-anomuksiaan opetusministeriölle.

Kaikkein epäjohdonmukaisin tapa ilmaista uskonsa sanojan ja logiikan merkityksettömyydestä on sanoa se.

Hyvin valikoitujen ja paljon merkitsevien sanojen kautta kaikenkarvaiset mystikot yrittävät selittää ja vakuuttaa, että sanoilla ei ole mitään merkitystä. Kun valhe kiipeää sanojen tikapuita pitkin ihmisen mieleen ja vetää heti sisään päästyään tikapuut perässään ja tekee niistä polttopuita, ei totuus voi sitä ihmistä enää saavuttaa, sillä totuus on sanallisesti ilmaistua totuutta – tai sitten emme voi siitä sanallisesti keskustella.

Kristinuskosta buddhalaisuuteen kääntynyt anglikaaninen pappi **Alan Watts** sanoi, että hän ei jättänyt kirkkoa siksi, etteikö se olisi elänyt niin kuin se saarnasi, vaan siksi, että se ylipäänsä saarnasi.

Tunnesanat

Kun sanat on poltettu takassa ja niiden looginen käsitesisältö on tuuletettu harakoille, jää jäljelle vain yhä heikommin lämmittävä sanojen tunnearvo.

Kristityilläkin on paljon "siunattuja" sanoja, jotka herättävät lämpimiä tunteita, mutta joita ei ole totuttu määrittelemään. Siksi ne eivät välitä juuri mitään ymmärrettävää käsitteellistä sisältöä. Ulkopuoliset kutsuvat usein tällaista sanankäyttöä kaanaankieleksi ja se on heille yhtä ymmärrettävää kuin kanankieli.

Apostoli **Paavali** oli hyvin huolestunut seurakunnan ja sen ulkopuolisen maailman välisestä kielimuurista. Hän sanoo: "Jos te ette saa kielellänne saa esiin selvää puhetta, kuinka voidaan sellainen puhe ymmärtää? Tehän puhutte silloin tuuleen". (45) Asiaa ei yhtään paranna, vaikka tuuleen puhuminen saisi aikaan sellaisen tornadon, että kuulijat putoisivat penkeiltään ja saisivat korvansa lukkoon. Desibelit eivät lisää puheen ymmärrettävyyttä.

Viestintä, jonka tarkoituksena on herättää ja välittää enemmän tunteita kuin ymmärrystä, on propagandaa. Kansa, joka on totutettu enemmän kokemaan sanoja kuin käsittämään niitä, on hyvin altis uskonnolliselle tai poliittiselle propagandalle. Sanojen oikean käytön vähenemisen väistämättömänä seurauksena on sanojen väärinkäytön lisääntyminen. **Hitlerin** ällistytävä vaikutus Saksan "kristilliseen" kansaan perustui paljolti hänen kykyynsä ladata tietyt sanat täyteen vihan tai pelon tunteita ja toiset sanat täyteen turvallisuuden tunnetta.

Perusedellytys kokonaisen kansan hallitsemiseksi tunnemanipulaation kautta on saada kaikki mahdolliset tiedotusvälineet keskitetyksi yksiin käsiin esim. valtionmonopolin kautta.

On toki ilmeistä, että sanallinen kommunikaatio on rajallinen ja puutteellinen totuuden ilmaisuvälineenä. Jos kuitenkin luovumme siitä, saamme samalla heittää jäähvyäiset ihmisenä olemisen kivuliaalle ihanuudelle.

Suvaitsematon suvaitsevaisuus

Synkretismi eli uskontojen sekoittaminen keskenään toteutuu silloin, kun luovutaan logiikan laeista ja sanojen merkityksestä. Sen jälkeen on mahdollista **bahailaisuuden** tavoin yhdistellä mitä uskontoja tahansa välittämättä niiden keskinäisistä ristiriitaisuuksista.

Jokaisen uskonnon kiusallisille opinkappaleille annetaan niitä yhdistävä "korkeampi" tai "syvällisempi" mystinen ja esoteerinen merkitys ja hymyillään säälivästi niille ahdasmielisille

fanaatikoille, jotka vielä pitävät kiinni sanojen johdonmukaisesta merkityksestä.

Totuudenrakkauden tilalle nousee korkeimmaksi ihanteeksi epämääräinen suvaitsevaisuus, jonka nimessä uskotaan silmät kosteina pyöreisiin neliöihin ja muihin vastaaviin absurdeetteihin.

Suvaitsevaisuudella ratsastaen loikataan kaikkien älyllisten ristiriitojen yli hyväntahtoisesti hymisten. Tällaista debiiliä toleranssia on joskus väitetty kristinuskon korkeimmaksi hyveeksi. Tosi uskovainen on vain se, joka ei väitä mitään vääräksi eikä mitään valheeksi. Hän ei koskaan tuomitse, arvostele tai protestoi eikä silittele ketään vastakarvaan. Kaiken suvaitseminen ei ole oire kristillisestä agape-rakkaudesta vaan tyhjästä päästä ja välinpitämättömästä sydäimestä. Todellinen kristillinen suvaitsevaisuus ei tee meistä autuaasti hymyileviä idiootteja, vaan se opettaa meitä olemaan kärsivällisiä ja estää meitä käännyttämästä toisia miekalla, nuijalla tai "uudelleen koulutusleireillä".

Maailman nykyinen tilanne on tarpeeksi selvä todiste siitä, että Jumala suvaitsee "toisinajattelevia" ja kunnioittaa heidän valintojaan, vaikka niillä olisi kuinka traagiset ja ikuiset seuraukset tahansa. Hän ei ole kuitenkaan toimeton, vaan vetoaa meihin, että me käyttäisimme sitäkin, minkä hän on luonut korviemme väliin. " Älkää olko niinkuin järjettömät (loogiseen päättelyyn kykenemättömät) orhit ja muulit" (46), " Kuinka kauan te, yksinkertaiset, rakastatte yksinkertaisuutta,... ja tyhmät vihaavat tietoa?" (47)

Kristillisen opetuksen mukaan antautuminen totuudelle ei saa johtaa rakkaudesta tinkimiseen eikä päinvastoin. Kristillinen suvaitsevaisuus on rakkautta yli rajojen, mutta synkretistinen suvaitsevaisuus ei voi toimia, ennen kuin se saa rajat poistettua väkivaltaisesti tai keinotekoisesti.

Absoluuttinen suhteellisuus

Väite, että kaikki on suhteellista, on meille hyvin tuttu esimerkki ristiriitaisesta maailmankatsomuksellisesta ennako-oletuksesta. Soveltaessamme väitettä siihen itseensä joudumme päättelemään, että *sekin* on suhteellista. Ja jos se on suhteellinen, on sittenkin mahdollista, että kaikki ei olekaan suhteellista. Väite siis kumoaa itsensä eikä sen vuoksi kelpaa maailmankatsomukselliseksi lähtökohdaksi.

Kaiken suhteelliseksi selittävä on kuin mies, joka sahaa poikki oksaa, jolla istuu - ja alla häntä odottaa suhteellisen kova maaperä.

Mistään ei voi tietää mitään varmaa...

on toinen yhtä keho yritykseen luistaa vastuusta totuuden edessä. **Pekka Ervatin** v. 1920 perustama **Ruusu-Ristin** kirjallisuusseuran julkaisemassa ohjelmakirjassa **Uuno Pore** sanoo: "Mitään absoluuttista tietoa meillä ei ole eikä tule koskaan olemaan". Väitteen sisäinen ristiriitaisuus paljastuu, jos seuraamme Raamatun ohjetta "vastaa tyhmälle hänen hulluutensa mukaan" (48) ja vastaamme kysymällä "oletko asiasta aivan varma?" Jos hän on aivan varma, ettei mistään voi tietää mitään varmaa, hän sittenkin tuntuu tietävän jostakin jotain varmaa. Hän on itse kumonnut oman väitteensä ja hänen maailmankatsomuksensa on joutunut ristiriitaan itsensä kanssa.

On mieletöntä sanoa, että todellisuutta ei voi tuntea. Väite itsessään ilmaisee todellisuuden tuntemista: väitteen esittäjä tuntee ja tietää, että todellisuus on sellaista, ettei sitä voi tuntea.

Tanskalainen eksistentiaalteologi Søren Kierkegaard (1813-1855) väitti, ettei ole mitään mieltä kysyä "Mikä on totuus?", koska on mahdotonta tuntea totuutta objektiivisesti. Hänen mukaansa pitää vain kysyä, mikä on totta *minulle*. Kierkegaard oli hyväksynyt suuren filosofin Immanuel Kantin kehittämän todellisuuden kahtiajaon *phenomenoniin* (=se, mikä on totta minulle) ja *noumenoniin* (=se, mikä todella on totta). Kantin mukaan noumenonia eli todellisuuden todellista olemusta ihminen ei voi tietää. Mutta tällaistaakaan todellisuuden

kahtiajakoa ei voi tehdä ilman että tuntee *koko* todellisuuden.

Edes Immanuel Kant ei voi sanoa, missä tiedon raja kulkee, ellei hän *tiedä*, mitä rajan takana on. Jos hän tietää, mitä tiedon rajan takana on, niin tiedon raja ei kuljekaakaan siinä, missä hän väitti sen kulkevan. Tiedon rajaa ei kukaan voi vetää ylittämättä sitä.

Varman tietämisen mahdollisuuden kieltäminen edellyttää varmaa tietoa. Käytännössä skeptikot, jotka eivät usko totuuden löytämisen mahdollisuuteen, ovatkin aivan yhtä dogmaattisia ja varman oikeaoppisia kuin ne, jotka avoimesti väittävät tuntevansa totuuden.

Eksistentiaalifilosofi ja kirjailija **Albert Camus** myöntää tässä kohden oman uskonsa epäjohdonmukaisuuden: "Minä julistan, etten usko mihinkään ja että kaikki on täysin absurdia. Mutta en silti voi epäillä oman julistukseni pätevyyttä, joten minun on pakko uskoa ainakin omaan protestiini." (49)

Täydellisen epäilijän pitäisi epäillä myös omaa epäilystään - mutta silloinhan hän ei enää olisikaan ehdoton skeptikko!

Tuntematon Jumala

Kun varman tiedon kieltämistä sovelletaan Jumalaan, sitä kutsutaan oppineesti agnostismiksi. Termin rakensi **T.H.Huxley** v. 1889, samana vuonna kun Eiffel-tornia rakennettiin. Hän yksinkertaisesti lisäsi kreikankieliseen tietoa tarkoittavaan sanaan *gnosis* yhden etukirjaimen ja sai siitä muodostettua termin, joka tarkoittaa tiedon vastakohtaa.

Tätä epäusko-uskoa on ainakin kahdenlaista. Ensinnäkin löytyy niitä kovaksikeitettyjä agnostikkoja, jotka sanovat olevansa täysin varmoja siitä, että Jumalasta ei voida tietää mitään varmaa. Näin sanoessaan he kuitenkin ilmaisevat tietävänsä, että Jumala on tiedon saavuttamattomissa. Ja tämä on varmaa tietoa Jumalasta. Väite siis kumoaa itsensä.

Hetkellisenä ajatusleikkinä tämä laiskan miehen uskonto on tietenkin mahdollinen, mutta aina lyhenevän elämän väistämättömät valintatilanteet pakottavat meistä jokaisen tekemään päätöksemme Jumalan ilmoituksen vastaisesti tai sen mukaisesti. Kuuluisa brittiläinen kirjailija **W.Somerset Maugham** (1874-1965) valitsi edellisen vaihtoehdon: "Jään agnostikoksi ja käytännön seuraus siitä on, että käyttäydyn kuin Jumalaa ei olisi olemassa." (50)

Mutta löytyy niitä pehmeäksikin keitettyjä agnostikkoja, jotka ovat vain melko varmoja siitä, ettei Jumalasta voida tietää mitään. He siis tunnustavat olevansa avoimia sille, että Jumala ehkä sittenkin on olemassa ja että hänet on mahdollista oppia tuntemaan. Sääli vain, että vain harva tällä tavalla puhuva agnostikko elää uskonsa (tai epäilynsä) mukaisesti. Jos hän olisi johdonmukainen, hän ei säästelisi vaivojaan tämän kysymyksen ratkaisemiseksi, vaan hänen suurin intohimonsa olisi löytää totuudenmukainen vastaus kysymykseen. Hän ymmärtäisi, että koko hänen nykyisen elämänsä (puhumattakaan mahdollisesta ikuisuudesta) laatu ja merkitys riippuu siitä, onko persoonallista luoja-Jumalaa, jonka edessä jokainen luotu persoona on ikuisessa vastuussa, olemassa vai ei. Hän tutkisi itseään, ympäristöään, lukisi asiaa käsittelevää kirjallisuutta ja yrittäisi kaikilla mahdollisilla tavoilla varmistua siitä, ettei vain tekisi väärää johtopäätöstä ja valintaa näin äärettömän tärkeässä kysymyksessä.

Vilpitön agnostikko on verrattavissa henkilöön, joka ei ole varma, pitäisikö uskoa ilmoitukseen, että hänen taloonsa on piilotettu parin tunnin päästä räjähtävä pommi. Pelkkä mahdollisuus, että ilmoitus olisi totta, saisi hänet luopumaan tylsämielisestä välinpitämättömyydestä (agnostikon yleinen asenne) ja järjestämään koko perheensä ja läheiset ystävänsä etsimään pommia, tarkistamaan ilmoituksen todenperäisyyttä sekä tutkimaan ilmoituksen antajan luotettavuutta.

Välinpitämättömyys Jumala-kysymyksen suhteen on vain oire jo tapahtuneesta sydämen valinnasta, jonka mukaan Jumalaa ei merkitse mitään, vaikka olisikin olemassa. Kysymys

Jumalan olemassaolosta on yhdentekevä asia vain sille, joka *joka tapauksessa* eläisi ikään kuin Jumalaa ei olisi.

Vain tieteellinen totuus on totta

Ihminen, joka on päättänyt olla tunnustamatta ja tottelematta Jumalaa, ei tietenkään halua tietää mitään Jumalasta. Mutta hän tarvitsee myös mahdollisimman uskottavan tuntuiset perusteet sydämensä valinnalle.

Tässä asiassa monen avuksi tuli 1920-luvulla Wienissä kokoontunut filosofipiiri ja sen kehittämä looginen positivismi. Keskeisimmät ajatukset tuli **Bertrand Russellilta** (1872-1970) ja **Ludvig Wittgensteinilta** (1889-1951). Suomeen heidän filosofiansa levisi **Eino Kailan** (1890-1958) kautta.

Kaikki mahdollinen tieto Jumalasta määriteltiin yksinkertaisesti mahdottomaksi ja mielettömäksi sanomalla, että vain sellainen puhe on mielekästä, joka voidaan osoittaa todeksi välittömien aistihavaintojen kautta. Kaikki väitteet joita ei voida täydellisesti todentaa aistien avulla, ovat mielettömiä. Eli: jos Jumalaa ei voi haistella, maistella, katsele, koskettaa, punnita tai havaita säteilymittarilla, niin puhe hänestä on mieleetöntä ja epätieteellistä. Tästä syystä Vapaa-ajattelijain Liiton monivuotinen puheenjohtaja **Timo Vasamakin** kieltäytyy uskomasta Jumalaa; "Kun Jumalaa tai henkimaailmaa tarkastellaan näin, mitään todellisuuteen viittaavaa ei jää jäljelle." (51)

Tätä mielekkään ajattelun määritelmää kutsuttiin verifioimisteeksi. Sen avulla saatiin vedettyä tarkka raja uskonnollista ajattelua vastaan ja löydettiin "tieteellinen" syy olla edes puhumatta Jumalasta, taivaasta, helvetistä jne. Tämän jälkeen oli tietenkin yhtä epätieteellistä puhua moraalisisista määreistä eli oikeasta ja väärästä, koska niitäkään ei pystytty tieteellisillä menetelmillä mittaamaan. Tiedemiehen tehtäviin ei kuulunut esittää eettisiä kysymyksiä siitä, kuinka oikein tai väärin heidän työtään sovellettiin. Tiede ja tieteen tekeminen eristettiin täysin arvovapaaksi toiminta-alueeksi. Tätä uutta ajattelua kutsuttiin loogiseksi positivismiksi.

Looginen positivismi oli ehkä sen ketjun huipentuma, joka pyrki tekemään tieteen jumalaksi ja palvomaan sitä perimmäisen totuuden lähteenä. Hyvin pian tämä tieteen ylipappien rakennuttama Baabelin torni kuitenkin sortui. Suurimpana syynä sortumiseen oli se, ettei tornin perusta kestänyt sitä, mitä sen päälle rakennettiin. Verifioimisteesi, jonka varaan kaikki oli rakennettu, osoittautui väitteeksi, joka ei täyttänyt omia vaatimuksiaan ja näin se kumosi itsensä. Kukaan ei nimittäin pystynyt aistihavainnoilla ja luonnontieteellisillä mittaustuloksilla osoittamaan oikeaksi sitä väitettä, että vain siten oikeaksi osoitetut väitteet ovat tosia.

Verifioimisteesi on siis uskon kautta omaksuttu maailmankatsomuksellinen perusoletus, jota ei lopullisesti voi osoittaa oikeaksi ja joka johdonmukaisesti sovellettuna kumoaa ensimmäiseksi itsensä.

Loogisen positivismin toinen heikkous on siinä, että sen puitteissa ei voida hyväksyä tosiksi edes kaikkia luonnontieteellisiä tutkimustuloksia. **Karl Popper** (1902-1994) huomautti, että esim. luonnonlait, (kuten painovoima) eivät olleet täydellisesti todennettavissa aistihavainnoilla kuten verifioimisteesi edellytti. Sama pätee alkeishiukkasiin (esim. neutriino ja gravitoni), joiden massa ja varaus on nolla. Niitä ei voi havaita suoraan millään menetelmällä. Jos kuitenkin aiomme uskoa niiden (tai painovoimalain) olemassaoloon, meidän täytyy tehdä se sen *vaikutuksen* perusteella, minkä me havaitsemme niillä olevan. Mikäli uskomme luonnonlakeihin ja ehdottomasti näkymättömiin alkeishiukkasiin sen vaikutuksien perusteella, minkä havaitsemme niillä olevan, niin mikä estää meitä uskomasta näkymättömään, persoonalliseen Jumalaan kun näemme Hänen vaikutuksensa aineellisessa maailmassa sellaisena, kuin se on dokumentoituna esim. Israelin kansan historiassa tai todettavissa nykyaikana tapahtuneina lukemattomina ihmisten todistamina selvinä rukousvastauksina.

Ludvig Wittgensteinin myöhempi yritys luoda ns. **terapeuttisen positivismin** kautta

lingvistiset eli kielelliset rajat sille, mitä Jumalasta voidaan tietää, kaatuu samanlaiseen sisäiseen ristiriitaan kuin edellisinkin esimerkit. Sen lisäksi se on johtanut monet nykyiset filosofit samaan pohjattomaan akateemiseen sanasaivartelun suohon, jossa teologitkin ovat rämpineet kaukana ihmisen verisen arkipäiväisistä elämän ja kuoleman kysymyksistä.

Toiveuni, jonka mukaan Jumala olisi vain toiveuni

Kaikkein yltiöpäisimpiä tapoja puolustaa ihmisen omaan jumaluutta ja kieltää korkeamman auktoriteetin olemassaolo on väittää, että "ihminen on luonut Jumalan eikä päinvastoin". Tällä väitteellään **Ludvig Andreas Feuerbach (1804-1872)** varmisti oman paikkansa historian kirjoihin ateistisen humanismin esitaistelijana.

Feuerbachin ateismiin vaikutti ratkaisevasti ranskalainen kristitty historioitsija **Pierre Bayle** (1647-1706). Hän opetti teoksissaan, että järjen on alistuttava sokeasti ja kritiikittä uskon alaisuuteen. Todistaakseen kuinka mahdotonta on järjestelmällisesti perustella uskoa hän keksimällä keksi mahdollisimman paljon älyllisiä ristiriitoja ja vastaväitteitä kristinuskon opillisia perusteita vastaan. Hänen periaatteenaan oli: mitä vaikeampaa on ymmärtää, sitä helpompaa on uskoa. Ne älylliset ongelmat, joilla Bayle ruokki omaa sokeaa uskoa, synnyttivät Feuerbachissa näennäisesti perustellun ateismin.

Feuerbach aloitti uransa teologisessa tiedekunnassa (joka tänä päivän leipoo ateisteja tehokkaammin kuin koskaan aikaisemmin), mutta siirtyi sieltä Berliiniin **Hegelin** oppilaaksi. Hänestä tuli pian vasemmistohegeliläisten johtava kirjoittaja teoksillaan "Das Wesen des Christentums" ja "Das Wesen der Religion" ("Kristinuskon olemus" ja "Uskonnon olemus"), joissa hän kehitti "toiveteologiaksi" kutsutun uskonnonfilosofisen teoriansa. Sen mukaan Jumala on vain taivaalle projisoitu kaunis toiveuni.

Kun sen ajan kristillinen valtaeliitti pakotti Feuerbachin luopumaan akateemisesta urastaan ja dosentin virastaan kerettiläisten ajatustensa vuoksi, saivat Feuerbachin seuraajat tästä valitettavan esimerkin. Monissa valtioissa nämä eivät salli tänä päivänä akateemista koulutusta niille, jotka asettavat kyseenalaiseksi heidän ihmisjumalansa.

Teologia oli Feuerbachin mielestä vain tiedettä ihmisestä. Teologioiden opetukset Jumalasta olivat hänen mielestään totta, mutta se ei ollut tietoa Jumalasta, vaan ihmisestä itsestään: "Jumalatietoisuus on itsetietoisuutta, tieto Jumalasta on tietoa ihmisestä itsestään... Jumala on vain ilmausta ihmisen sisäisestä luonteesta... Uskonto on ihmisen varhaisin itsetietoisuuden muoto. Sekä yksilön että yhteisön kehityksessä uskonto tulee aina ennen filosofiaa. Ihminen näkee oman olemuksensa ensin itsensä ulkopuolella (uskonnon kautta) ja vasta sen jälkeen itsessään (filosofian kautta)... Varsinkin kristinuskon on vain ihmisen suhdetta itseensä... Jumaluus vain ihmisen perimmäinen olemus puhdistettuna ja vapautettuna yksilön rajoittuneisuudesta, jota sitten palvotaan objektiivisesti ihmisestä erillään olevana Jumalana. Kaikki Jumalaa kuvaavat laatusanat ovat siis ihmisen omaa perimmäistä luonnetta kuvaavia laatusanoja." (52)

Feuerbach siis väitti, että Jumala ei ole kukaan muu kuin ihminen itse taivaalle heijastettuna. Jumalauskon tilalle oli asetettava luja ja horjumaton usko ihmiseen itseensä.

Muutama vuosikymmen myöhemmin Moosesta vihaava juutalainen **Sigmund Freud** (1856-1939) antoi työllään psykologiset perusteet Feuerbachin väitteille. Hän kirjoitti useita artikkeleita ja kirjoja, joissa hän yritti selittää psykologisesti, miksi ihmiset uskovat Jumalaan. Kuuluin niistä on "The Future of an Illusion (Erään illuusion tulevaisuus). Siinä hän sanoo, että kaikki uskonnot ovat vain ihmiskunnan kehityksen kansallisia lapsuusneurooseja, jotka häviävät vähitellen tieteen kehityksen myötä.

Freud omaksui täysin Feuerbachin väitteen, että ihminen on luonut Jumalan omaksi kuvakseen tai pikemminkin neuroosinsa kuvaksi. Molempien teksteissä heijastuu sama halu itse istua Jumalan valtaistuimella. "Tuntea Jumala olematta itse Jumala... on onneton tila(53)", totesi

Feuerbach. Siksi hänen piti kieltää Jumala ja tulla itse Jumalaksi.

Edellä kuvatun kaltaiset argumentit kristillistä maailmankatsomusta vastaan ovat vielä tänään yleisessä käytössä. (54) Ovatko tällaiset väitteet sitten päteviä?

Ensinnäkin uskon motiivia ei voi käyttää sitovana todisteena uskon sisältöä tai kohdetta vastaan eikä myöskään sen puolesta. Eli jos toivo Jumalan olemassaolosta kelpaa todisteeksi siihen, että häntä ei ole olemassa, niin silloin Feuerbachin ja Freudin toivo siitä, että Jumala ei ole olemassa, kelpaa Jumalan olemassaolon todisteeksi. Voimme siis kääntää tällaisen todistelun suuntaa ja haudata humanistisen ateismin samaan koloon, johon se yritti kuopata Jumalan. Itse asiassa Freudin ateismin voisi selittää hänen kehittämästään oidipuskompleksi-teoriastaan käsin ja sanoa, että hänellä oli hillitön halua tuhota taivaallinen Isä saadakseen sen jälkeen vapaasti omia itselleen Äiti Maan. (Hän piti itseään uskonnon pahimpana vihollisena ja sanoi: "Minä en pelkää Jumalaa. Jos minä joskus tapaisin hänet, minulla olisi enemmän syytöksiä häntä vastaan kuin Hänellä voisi olla minua vastaan".)(55)

Freudin omat motiivit hänen ateismilleen eivät kuitenkaan ratkaise sen totuusarvoa. Katsokaamme parin modernimman esimerkin valossa:

Jos Timo T.A.Mikkonen esittää villin tuntuista teoriaa J.F.Kennedyn murhan takana olevasta salaliitosta, ei teorian uskottavuutta ratkaista lähettämällä sen esittäjä mielentilatutkimukseen. "Älkää uskoko häneen, hän on latvasta lahonnut", on laiskan miehen tapa väistää kiusallisen velvoittavia väitteitä. Moni pelokas juutalainen sai 1930-luvun Euroopassa kuulla kärsivänsä vainoharhoista, mutta keskitysleirit olivat painajaisia ja harhojakin kammottavampia.

Jos kristinusko todella olisi vain erilaisista psykologisista taustatekijöistä kehittynyt toiveuni, luulisi sen vähän paremmin täyttävän ihmisen toiveita. Kristinuskon antama kuva ihmiskunnan menneisyydestä, nykytilasta ja tulevaisuudesta ei nimittäin ole kovin imartelevaa. Raamattu kuvaa jokaisen ihmisen langenneena ja syyllisenä. Eikä armosta tarjottu pelastus ilman meidän omaa ansiotamme ole kovin egoamme hivelevää. Kaiken kukkuraksi Jumala asettaa meidät ikuiseen vastuuseen valinnoistamme. Vastuutahan ihminen on paennut aina kaikin mahdollisin keinoin. Jokaisen rikollisen toiveuni on, ettei olisi olemassa poliisia, joka voi hänet yllättää itse teosta tai tuomioistuinta, jonka edessä hän joutuisi vastaamaan rötöksistään.

Humanistinen julistus ihmisen vapaudesta ja riippumattomuudesta, hän piilevästä mutta perimmäisestä hyvyydestään, hänen utopistisesta tulevaisuudestaan ja ihmiskunnan mahdollisesta yhteydestä kosmoksessa korkeampiin sivistysmuotoihin tuntuisi paljon paremmin täyttävän toiveunen vaatimukset.

Kristinuskokin on kautta aikojen pyritty vesittämään väkisin sellaiseen olomuotoon, että se sopisi paremmin enemmistön toiveisiin. Tässä en yritäkään puolustaa mitään taivaansinisiä sunnuntaiaamun unelmia jostakin epämääräisestä korkeammasta voimasta, jonka selkärangaton rakkaus lämmittää mieltä, mutta ei velvoita mihinkään: taivaallisesta joulupukista, joka aina vain antaa, mutta ei koskaan pyydä mitään.

Freudilta voimme kyllä oppia, että usko ja epäusko voivat molemmat pohjautua neurooseihin, lapsuuden tunnevammoihin, ahdistuksiin, pelkoihin jne. Meidän tulisikin tarkkailla sitä, miksi uskomme sen, mitä uskomme. Motiivit ja vaikuttimet ovat tärkeitä, mutta totuuskysymystä ei kuitenkaan ratkaista sillä tasolla.

Freud ei antanut meille mitään syytä olla uskomatta Jumalaan, mutta useita syytä varmistaa se, että uskomme oikeista syistä.

Feuerbachin humanistisen ateismin perustelut ovat kestäättömiä. Yhtä vähän kuin nälkäisen ihmisen kuvitelmista voi päätellä, ettei ruokaa ole olemassa, voi Jumalaa kaipaavan ihmisen ajatuksista päätellä, ettei Jumalaa ole olemassa. Feuerbach yksinkertaisesti olettaa, ettei jumalatoiveiden takana ole mitään todellista Jumalaa, koska se sopi paremmin hänen omiin

toiveisiinsa. Tietoa se olisi vasta silloin, jos hän olisi saanut sen ilmoituksena ikuisesta ja kaikkitietävästä lähteestä tai jo hän itse olisi ikuinen ja kaikkitietävä.

Yhtä epäloogisia ovat nykyaikaisemmat yritykset väittää, että Jumala-uskomme on vain ympäristömme ja/tai perintötekijöidemme summa, koska *kaikki* ajatuksemme ovat sitä. Jos tämä todella on totta, niin miksi väitteen esittäjä pääsisi pakenemaan oma väitettään. Sehän on vain hänen omien perintö- ja ympäristötekijöittensä summa.

Eli: jos sinä ajattelet, että minun ajatukseni johtuvat vain minun geeneistäni ja kasvatuksestani, niin vastaavasti juuri se ajatus johtuu sinun geeneistäsi ja kasvatuksestasi, eikä kummankaan ajatuksilla ole mitään totuusarvoa. Jotta joku voisi tietää, että kaikki ajatukset ovat perintö- ja/tai ympäristötekijöidemme ohjelmoimia, hänen täytyisi itse olla vapaa siitä ohjelmoinnista. Väite, joka ensimmäiseksi kumoaa itsensä, on kuin iskijän itsensä tyrmäävä nyrkki.

Voiko Jumala nostaa niin ison kiven, ettei jaksa sitä nostaa?

Jotkut ateistit ovat em. kysymyksellä yrittäneet osoittaa, että on ristiriitaista puhua kaikkivaltiaasta Jumalasta. Jos Jumala ei pysty luomaan niin isoa kiveä, Hän ei väitteen mukaan ole kaikkivaltias. Jos Hän pystyy luomaan niin ison kiven, Hän ei jaksa nostaa sitä ja lopputulos on sama: Jumala ei siis ole kaikkivaltias. Mikäli kyseessä olisi hindulaisten **Brahman**, vastaus olisi samantekevää, koska hän (tai se) ei yritäkään tulla ymmärretyksi – pikemminkin päinvastoin. Mutta koska kyseessä on persoonallinen **Logos**, täydellisen järjellinen Jumala, jonka kautta ja jonka luonteen mukaisesti logiikkakin on saanut alkunsa ja muotonsa ja jonka olemassaolosta se on riippuvainen, niin kysymys ei ole samantekevää.

Jos Jumala todella pystyisi tekemään viisikulmaisia kolmioita, luomaan maailman, joka ei olisi Jumalan luoma, olemaan samanaikaisesti olemassa ja ei olemassa, taputtamaan käsiä yhdellä jalalla jne. eli tekemään sellaista mitä ei voi tehdä, niin ei Hän ainakaan olisi Raamatun ja luomakunnan kautta itsensä ilmaisema Jumala. Jumala, joka voisi lakata olemasta Jumala, ei olisi Jumala.

Ateistit tekevät kristityille palveluksen osoittaessaan, ettei Jumalan kaikkivaltius merkitse Jumalan mielettömyyttä, ristiriitaisuutta ja absurdismia.

Vaikka Jumalan itseilmoitus sisältää pääasiallisesti vain sitä, mitä Hän on ja tekee, niin epäsuorasti se pitää sisällään myös sen, mitä Hän ei voi olla eikä tehdä. Koska molempien ymmärtäminen on Jumalan tuntemista, esitän muutaman lisäesimerkin siitä, mitä Jumala ei voi tehdä.

Jumala ei olisi voinut estää pahaa muuten kuin jättämällä luomasta persoonia, joille antoi vapauden valita vastoin Hänen täydellisen hyvää tahtoaan, jonka ulkopuolella ei ole mitään hyvää tahtomista. Heti, kun Jumala loi ihmisen, Hän loi *mahdollisen* pahan. Ihminen on väärän valintansa kanssa tehnyt potentiaalisen pahan aktuaaliseksi eli tehnyt mahdollisesta toteutuneen.

Jumala ei voi pakolla estää sitä, että Hänen nimissään puhutaan niin paljon sellaista, mikä ei ole totta, ja tehdään niin paljon sellaista, mikä ei ole oikein. Tämä ei johdu siitä, etteikö Jumalalla olisi tarpeeksi voimaa polttaa välittömästi poroksi sitä, joka edustaa Häntä väärin. Mutta jos Hän tekisi sen, Hän ei olisi uskollinen kärsivälliselle luonteelleen (56) eikä isälliselle kasvatustehtävälleen (57) ja Hän antaisi huonon esimerkin monille diktaattoreille, jotka juuri siten yrittävät pitää seuraajansa oikeassa opissa.

Jumala ei voi olla vihastumatta. On helppoa kuvitella Jumala hyväntahtoisesti hymyileväksi, ikuisesti rauhalliseksi ja hiljaiseksi mietiskelijäksi, omaan siunattuun ylevyyteensä sulkeutuneeksi hahmoksi, jota pienten ihmisten traagiset, mutta ohimenevät kohtalot eivät liikuta. On totta, ettei Jumala ole pilkalla tai uhittelulla ärsytettävissä itsekkääseen raivoon niin

kuin ihmiset, sillä me emme pysty uhkaamaan Hänen asemaansa tai itseluottamustaan. Vaikka viha ei olekaan vakituinen piirre Jumalan luonteessa, niin jokainen vääräys ja itsekäs loukkaus, jonka ihminen tekee toiselle, sytyttää Jumalan vihan. Jokainen valheen ja petoksen muoto herättää Hänen suuttumuksensa. (58) Vastakohta jumalalliselle vihalle ei ole rakkaus, vaan neutraliteetti, puolueettomuus hyvän ja pahan välillä. Sellainen Jumala ei olisi rakastava Jumala. Jumalan viha on pyhää ja oikeamielistä. Jumalan rakkaus on pyhää rakkautta, ja Hänen pyhyytensä on rakkaudellista pyhyyttä. Jumala, joka hymyillen seuraa vierestä sitä kärsimystä, jonka synti toiselle ihmiselle aiheuttaa, on synnintekijän armottoman sydämen itse kehittämä toiveuni.

Jumala ei voi olla tuomitsematta syntiä, koska Hän on täydellisen oikeudenmukainen, ja jos synnillä ei olisi seurauksia, moraalinen luomakunta joutuisi täydelliseen kaaokseen.

Jumala ei voi olla itse kärsimättä tuomiota syntisten puolesta, koska Hän rakastaa meitä.

Jumala ei voi pakottaa tai ohjelmoida meitä rakastamaan itseään, koska suhde on rakkaussuhde vain silloin, kun se on vapaaehtoinen suhde.

Oikeastaan Jumala on *sinussa* luonut niin ison kiven, ettei pysyt sitä nostamaan, koska Hän ei voi pakottaa Sinua rakkaussuhteeseen itsensä kanssa, mikäli et itse siihen vapaaehtoisesti suostu. Jumala ei katso rikoksiamme "sormiensa lävitse" niin kuin leväperäinen itsevaltiass. Hän on vanhurskaudessaan langettanut oikeudenmukaisen tuomion, mutta armossaan Hän on itse kärsinyt tuomion Jeesuksessa Kristuksessa sinun puolestasi. Mikäli sinä et hyväksy Hänen tarjoamaansa armoa, vaan jätät ylpeänä istumaan vankilaan, jonka ovet Hän on avannut, niin silloin sinä olet se kivi, jonka helvettiin vajoamiselle Hän ei voi tehdä enempää kuin on tehnyt.

Jumalan kaikkivaltiota rajoittavat Hänen luonteensa muut ominaisuudet kuten täydellinen ja ääretön viisaus, tieto, johdonmukaisuus, totuudellisuus, uskollisuus, rakkaus, oikeudenmukaisuus, armollisuus, jne. Ainoa asia, joka estää Häntä luomasta konkreettisesti mielessä niin isoa kiveä, ettei jaksaisi sitä nostaa, on Hänen viisautensa. Eli: jokaisen kiven, jonka hän voi luoda, hän voi myös nostaa.

Usein kompakysymysten esittäminen on vain keino vältellä totuutta. Harvat kysyvät nykyään, mitä totuus on. Tai he kysyvät sitä Pilatuksen tavoin vain välttyäkseen hyväksymästä vastausta, joka on liiankin ilmeinen. Etsimisestä on etsijöillekin tullut tärkeämpi arvo kuin löytämisestä. Usko totuuden olemassaoloon on kadonnut ja uutena totuutena julistetaan, ettei totuutta ole olemassakaan. Totuuden etsijöitä pidetään pilkkana ja totuuden löytäjät tuomitaan sietämättömiksi muiden tuomitsijoiksi. Vapauttavana tunnuslauseena pidetään itämaisen viisaan, *Laotsen*, sanaa: "Totuus näyttää vastakohdaltaan."

Tällaisessa suhteellisuuksien synteettisessä ilmapiiirissä kristillinen sanoma ehdottomasta totuudesta ja valheesta, oikeasta ja väärästä, valkeudesta ja pimeästä on yhtä tervetullut kuin remuava juoppo uinuvan hartaaseen kirkkoon.

Kristinusko ei jätä sijaa synteeseille, kompromisseille eikä suhteellisuuksille perimmäisissä kysymyksissä. Jumala esittää itsensä luotettavana totuuden Jumalana (59), jonka jokainen sana on ehdottomasti tosi ja täydellisesti luotettava(60). Jeesus, Jumalan Poika, sanoi olevansa totuus(61), puhuvansa totuutta(62) ja lähettävänsä keskuuteemme persoonallisen Totuuden Hengen(63), joka johtaa Hänen seuraajansa kaikkeen totuuteen(64). Kristittyinä olemisen on vapauttavan(65) totuuden tuntemista(66) ja sen tottelemista(67).

Johannes vetoaa logiikan perussääntöihin sanoessaan: "Jos sanomme, ettemme ole syntiä tehneet, niin me teemme hänet (Jumalan) valhettelijaksi" (68). Näiden sääntöjen mukaan Jumalan ilmoitus jokaisen ihmisen objektiivisesta syyllisyydestä Hänen edessään on joko tosi tai sitten se ei ole tosi. Jumalan sana ja ihmisen vastaväitteet kumoavat toisensa eivätkä voi kielletyn ristiriidan periaatteen mukaan olla tosia samanaikaisesti. Mitään hegeliläistä synteisiä tai itämaista sanahämäystä ei sallita. Jompikumpi valehtelee.

Samoihin lakeihin Johannes vetoaa myöhemminkin: "Joka ei usko Jumalaa, tekee hänet valhettelijaksi." (69) Totuuden ja valheen välillä ei ole mitään puolueetonta maaperää, niiden välinen raja on selvä. Totuus (aletheia) voidaan vaihtaa sen vastakohtaan (pseudomai)(70), mutta joka turvautuu valheeseen ja piiloutuu petokseen, on tehnyt liiton kuoleman kanssa(71) ja saa vastustajakseen Jumalan(72).

Totuuden tunnustaminen ei ole vain jonkin mielenkiintoisen filosofisen hypoteesin oikeaksi hyväksymistä. Totuuden tunnustaminen on ymmärryksen myöntymistä ja tahdon taipumista. Totuutta joko tottelee tai ei tottele(73): joko pitää sitä vääryyden vallassa(74), vastustaa sitä(75), sulkee siltä korvansa(76), kääntyy siitä pois(77), valehtelee sitä vastaan(78), puhuu siitä pahaa(79) tai sitten rakastaa sitä, ja iloitsee siitä(80), puhdistuu ja rakentuu sen kautta(81), vaelttaa sen valossa(82), ajattelee sitä(83) ja palvoo Jumalaa Hengessä ja totuudessa.

Totuuden löytäminen ei tietenkään voi merkitä rajalliselle ihmiselle totuuden hallitsemista vaan sille alistumista.

Logos ja Alogos

Raamatussa 'Logos' on yksi Jumalan nimistä(85). Logos on kreikankielinen sana, joka tarkoittaa sanaa, järjestystä, järkevyyttä, harmoniaa, johdonmukaisuutta, mielekkyyttä, tarkoitusta ja loogisuutta. Jumalan yhtenä nimenä sana Logos ilmaisee Jumalan ominaisuuksia. Jumala itse on kaiken loogisuuden ja järjellisyuden perimmäinen määritelmä(68).

Logiikan lait eivät siis ole Jumalan yläpuolella olevia lakeja, joita Hänen täytyisi totella ollakseen Jumala. Logiikka on vain yksi Jumalan luoman todellisuuden osa-alue, joka rajallisenakin ilmaisee Luojan, äärettömän Logoksen, täydellistä uskollisuutta ja totuudellisuutta samalla tavalla kuin rajallinen, (mutta rajallisuudessaankin täydellinen) moraalilaki ilmaisee Jumalan ääretöntä pyhyyttä.

Ymmärrämme Logos-sanan merkityksen syvemmin sen vastakohtan kautta. *Alogos*(87) tarkoittaa mielettömyyttä, järjettömyyttä, ristiriitaisuutta, kaaosta, sekasortoa ja tarkoituksettomuutta.

Nämä kaksi vastakohtaista sanaa logos ja alogos, ilmaisevat myös kahta henkistä ja hengellistä perusvoimaa, joiden välinen taistelu näkyy jokaisessa yksilössä, yhteisössä ja kulttuurissa.

Järjettömyys (alogos) ja laittomuus (anomos)(88) muodostavat sen tuhoavan vastavoiman, jota Raamattu nimittää antikristilliseksi hengeksi. Ennustusten mukaan meillä on vielä näkemättä sen vaikutuksen lopullinen, maailmanlaajuinen huipentuma, joka tulee juuri ennen sen lopullista tuhoa. Sen hajottava vaikutus näkyy kuitenkin yhä selvemmin politiikassa, moraalissa, taiteissa, filosofiassa, teologiassa jne., joissa se saa aikaan mielettömyyttä, järjettömyyttä, suhteellisuutta, ristiriitaisuutta, irrationaalisuutta, sekasortoa sekä kaikkien lainalaisuuksien katoamista. Alogoksen henki on valheen henki, pahuuden henki, joka nousee kapinaan koko kosmoksen järjestystä ja sen Luojaan vastaan.

Ainoa voima, joka sitä vielä pidättää, ja joka tulee viimein sen lopullisesti voittamaan, on Jumalan Henki, joka asuu seurakunnassa. Jumalan Henki on Logoksen Henki: totuuden, järjestyksen, rauhan harmonian, järjellisyuden, mielekkyyden ja tarkoituksen Henki. Se on Kristuksen opetuslapsilleen lohduttajaksi ja opettajaksi lupaama Pyhä Henki.

Jokainen ihminen ajattelee ja tekee valintansa jommankumman hengen mukaisesti. Jokaisen ihmisen tulee Jumalan (ikuisen Logoksen) edessä nähdä, että on olemassa ero valheen ja totuuden välillä. Totuuden voi tuntea ja vastaanottaa vasta sitten, kun Jumalan sanallisen ilmoituksen kautta, totuuden Hengen vaikutuksesta on ymmärtänyt valheen ja harhan

olemassaolon totuuden vastakohtana, ikuisena antiteesinä. Juuri tätä järjen valoa alogoksen henki yrittää pimittää tekemällä kaiken suhteelliseksi, dialektiseksi ja järjettömäksi vakuuttamalla, että ero valheen ja totuuden välillä on vain kuviteltu; että Jumala löytyy vasta tämän illuusion takaa jne.

Logiikan lait ovat ajattelussa yhtä tärkeitä kuin moraalin lait asenteissa ja teoissa. Mitä synty on pyhyydelle, sitä valhe on totuudelle. Synteesi näiden välillä on mahdoton. Totuus ei siirry valheen puolelle eikä valhe totuuden puolelle, mutta ihminen voi siirtyä valheen puolelta totuuden puolelle tai päinvastoin niin kauan kuin Jumala antaa siihen aikaa.

Jollei ole olemassa ehdotonta totuutta, jonka vastakohta on ehdottomasti valhetta, ei voi olla *mitään* totuutta. Jumalan ilmoitus on se ehdoton ja täydellinen totuuden vertailukohde ja mitta, jonka suhteen ja johon verrattuna jotakin sanotaan valheeksi. Eli niinkuin marxilainen filosofi ja yhteiskuntakriitikko **Max Horkheimer** (1895-1973) myönsi: "On turha yrittää säilyttää ehdotonta ilman Jumalaa... Jos Jumala kuolee, ikuinen totuus kuolee Hänen kanssaan". (89)]

Rationaalisuus rationalismin alttarilla

Kristillisen maailmankatsomuksen mukaan rationaalisuus, loogisuus ja järjellisyys ovat mahdollisia, koska niiden alkuperä on äärettömässä ja täydellisessä Jumalassa, joka on luonut ihmisen oman kuvansa kaltaiseksi. Totuuden sanallinen ilmaiseminen on mahdollista, koska Jumala on valinnut sanan, logoksen, totuuden välittämismenetelmäksi ja koska Hän on luonut selvät logiikan lait, joiden puitteissa selvä sana on mahdollinen.

Jos me luovumme uskosta Jumalaan rationaalisuuden absoluuttisena lähteenä ja mittana, niin meidän täytyy joko luopua rationaalisuudesta kokonaan tai tehdä Hänen luomastaan rationaalisuudesta itsestään se uusi absoluutti, jonka valossa me tutkimme muuta todellisuutta. Sellainen ratkaisu on kuitenkin pohjimmiltaan uskonratkaisu. Se on uskoa järkeen.

Kuten alussa totesin, me olemme kaikki siinä mielessä automaattisesti uskonnollisia, että meidän ajatustemme lähtökohta lepää aina jossakin oikeaksi oletetussa –ismissä, jota ei voi lopullisesti todistaa oikeaksi. Kun ihminen luopuu teismistä, uskosta persoonalliseen Luojaan, hänen täytyy valita itselleen joku luomakunnan osa-alue, ja tehdä siitä Jumala-korvike. Rationalismi on yksi monista tavoista palvoa luotua enemmän kuin Luoja(90).

Paavali puhui juuri tästä varoittaessaan kolossalaisia sellaisesta filosofiasta (suomalainen Raamattu kääntää sanan *filosofos* järkeisopiksi), joka pitäytyy maailman "alkeisvoimiin (sana stoicheia tarkoittaa alkeisosaa, perusosaa, elementtiä) eikä Kristukseen". (91) Rationaalisuus ja loogisuus ovat vain yksi monista todellisuuden osa-alueista, perusosista, joista voi tehdä koko muun todellisuuden selittävää –ismiä. (92)

Ongelma on vain siinä, että nämä osa-alueet ovat riittämättömiä selittämään *koko* todellisuutta. Vain Kristuksesta, Logoksesta, löytyy avain koko sisäisesti yhtenäisen ja moninaisen todellisuuden selittämiselle. Esimerkiksi ei estetiikkaa eikä etiikkaa voi selittää loogisesti rationalismin pohjalta, mutta kaikki kolme löytävät loogisen selityksensä Kristuksesta, joka on kauneuden, oikeuden ja järjen alkuperä ja mitta. Joka pitää kiinni rationalismin epäjumalasta, vaikka sen kautta ei löydykään rationaalista selitystä koko todellisuudelle, uhraa rationaalisuuden rationalismin alttarilla.

Rationaalisuus ja loogisuus ovat välttämättömiä yhtenä totuuden mittapuuna. Ne eivät kuitenkaan ole ainoita ja perimmäisiä totuusskriteereitä. Joka palvelee perimmäisenä totuutena sitä, mikä ei sitä ole, on epäjumalan palvelija.

Rationaalinen rakkaussuhde

Jos Jumala tai lähimmäinen olisi pelkkä periaate, loogisuus ehkä riittäisi hänen tuntemiseensa. Mutta jokainen ihminen, joka on ollut naimisissa yli viisi tuntia tietää, että rakkaussuhteessa tarvitaan enemmän kuin vain matemaattisia kykyjä.

Kristityn suhde Jumalaan ei ole vain sokea uskonsuhde. Se ei ole myöskään pelkkää järjen vakuuttuneisuutta. Minä en sano Jumalalle: "Jumala, minä uskon ja luotan Sinuun, vaikka en ymmärrä Sinua ollenkaan." Mutta en myöskään sano: "Uskon ja luotan Sinuun vasta sitten, kun *täysin* ja tyhjentävästi ymmärrän Sinua." Jumalan lapsena en aina ymmärrä kaikkea, mutta minä kuitenkin ymmärrän, ja minulla on hyvät syyt ja perusteet uskoa ja luottaa Häneen. Näin usko ja ymmärrys kulkevat käsi kädessä.

Onko kolmioita olemassa?

Parhaimmillaan loogisuusperiaate on vain negatiivinen totuuskriteeri. Toisin sanoen se auttaa meitä erottamaan valheen totuudesta, mutta se ei riitä kertomaan, mikä on totuus.

Logiikka riittää kertomaan meille, mitä *voi* olla olemassa ja mitä *ei voi* olla olemassa, mutta se ei kerro meille, mitä *on* olemassa ja mitä *ei ole* olemassa. Jos Erich von Däniken väittää, että lentäviä kolmioita on olemassa, niin loogisesti on välttämätöntä, että niiden kulmien summa on 180 astetta. Tämä ei kuitenkaan vielä riitä todistamaan niiden olemassaoloa.

Muodollisen logiikan mukaan on täysin oikeaoppista väittää, että kaikki siat ovat apinoita ja kaikki filosofian professorit ovat sikoja, joten kaikki filosofian professorit ovat apinoita m.o.t. Muodollisesti puhdasoppisesti tehty päätelmä on väärä, koska ennakko-oletus, josta lähdettiin liikkeelle (kaikki siat ovat apinoita), ei ollut sopusoinnussa empiirisen kokemuksen kanssa ja lopputuloskin on ristiriidassa useimpien kokemusten kanssa, joten johtopäätös ei siis välttämättä pidä aina paikkaansa.

Logiikka, joka on irrotettu muusta kokemusperäisestä todellisuudesta, jää ajatusleikiksi, jolla ei ole mitään kosketuskohtaa muun todellisuuden kanssa. Siksi maailmankatsomuksellisten ennakko-oletusten täytyy täyttää myös toinen laatuvaatimus:

Luku 3. Maailmankatsomus ei saa olla ristiriidassa todellisuuden kanssa

2. Vastaavuusperiaate

Voimme nimittää tätä maailmankatsomuksen laatuvaatimusta ja totuuskriteeriä myös korrespondenssiperiaatteeksi – jos se kuulostaa vakuuttavammalta – tai kotoisammin yhteensopivuuskriteeriksi. Tällä periaatteella on pitkä historia. Aina on ollut ihmisiä, jotka ovat ymmärtäneet, että sellainen puhe, joka ei millään tavalla sovi yhteen tai on ristiriidassa aistihavaintojemme ja kokemustemme kanssa, on pötypuhetta. Aristoteleen jälkeen monet filosofit (esim. **Bertrand Russel, G.E. Moore, Alfred Tarski**) ovat laatineet omat versionsa tästä periaatteesta, enkä uskalla väittää, että seuraava määritelmä olisi täysin sopusoinnussa niiden kanssa.

Vastaavuusperiaatteella tarkoitetaan sitä, että maailmankatsomuksellisten väitteiden tulee olla sopusoinnussa empiiristen ja eksistentiaalisten tosiasioiden kanssa.

Empiiriset tosiasiat ovat luonnontieteellisiä tosiasioita, eli maantieteellisiä, biologisia, historiallisia, fysikaalisia, jne. faktoja, jotka yleensä kuuluvat aistihavaintojemme piiriin.

Eksistentiaaliset tosiasiat ovat koko ihmiskunnan yhteisiä kokemuksia esim. kauneudesta ja rumuudesta, oikeasta ja väärästä, ilosta ja surusta, nautinnosta ja kärsimyksestä, hellyydestä ja julmuudesta, itsensä tiedostavasta persoonallisuudesta jne. Nämä eivät ole loogisia välttämättömyyksiä eikä ole mitään luonnontieteellistä menetelmää, jonka avulla voisi todistaa esim. kauneuden ja rumuuden olemassaoloa. Vaikka esim. moraaliset ja esteettiset arvot

vaihtelevat yksilöiden ja eri kulttuurien välillä, niin silti niiden olemassaoloa ei voi kieltää. Eksistentiaalisia tosiasioita ei voi luonnontieteellisesti todistaa, ja kuitenkin ne ovat niin olennainen osa inhimillistä olemassaoloamme, että niiden kieltäminen on ihmisyytemme kieltämistä.

Maailmankatsomuksen tulee siis tunnustaa empiiristen ja eksistentiaalisten tosiasioiden olemassaolo ja olla sopusoinnussa niiden kanssa. Puutteellinen ja valheellinen maailmankatsomus on kuin ankaemo, joka ei tunnusta rumaa ankanpoikasta ja käyttäytyy ikään kuin sitä ei olisi olemassakaan. Totuudenmukainen maailmankatsomus "sulkee syliinsä" koko empiirisen ja eksistentiaalisen todellisuuden kaikkine sääntöineen ja poikkeuksineen, normaaleine ja epänormaaleine ilmiöineen, syy- ja seuraussuhteineen sekä vapauksineen. Mitä enemmän todellisuutta se jättää tunnustamatta ja mitä suuremman osan kanssa se on ristiriidassa, sitä kauempana se on totuudesta.

Pako todellisuudesta

"Maailma on mitä sanomme sen olevan", kirjoitti uuden aallon ajattelija ja bestseller-kirjailija **Carlos Castaneda** (1925-1998). Hänen miljoonalevikkiset, 'toisista todellisuuksista' kertovat kirjansa ovat psykedeelisiä kuvauksia hänen kokemuksistaan meksikolaisen Yaqui-intiaaniheimon kanssa. Kirjasarja on kertomus "länsimaiseen" todellisuuskäsitykseen rajoittuneen miehen kivuliaasta vapautumisesta logiikan laeista, järjen orjuudesta ja aistimaailman aiheuttamasta harhasta uusiin, rinnakkaisiin todelluuksiin, joissa kaikki on mahdollista, torakat ovat jättiläisiä, krokotiililla on siivet ja miljoona silmää, kojootit puhuvat, ihmiset lentävät, sama lehti putoaa puusta tuhat kertaa jne. Castanedan mukaan ainoa todellisuutta (tai sen näkemistä) rajoittava tekijä on meidän ajatuksemme siitä, mikä on mahdollista ja mikä mahdotonta.

Professori **John Lilly** sanoo, että "kaikki, mitä voidaan kuvitella, on olemassa" ja jatkaa: "Mielen alueella se, mikä uskotaan todeksi, on totta tai tulee todeksi. Todellisuutta rajaa vain meidän kokemuksemme." (93)

Edellä mainitut esimerkit edustavat nykyään hyvin suosittua mystis-okkultista maailmankatsomusta. Se on hyvin vaikeasti määriteltävää 'uuden aallon' ajattelua, jolla on monta profeettaa ja autuaan sekavat ja keskenään ristiriitaiset opinkappaleet. Yksi yhteinen piirre on kuitenkin haluttomuus tunnustaa todellisuudelle minkäänlaisia rajoja. Sen voisi ilmaista teesillä: "Kaikki mihin uskon, on olemassa ja kaikki mihin en usko, ei ole olemassa". Se on oman mielikuvituksen nostamista jumalallisen luojan asemaan. Mitään ennalta määrättyjä ja ehdottomia rajoja todellisuudelle ei yksinkertaisesti tunnusteta. Illusion ja todellisuuden välistä rajaa ei ole olemassa. Kukaan ei voi olla varma, onko hän ihminen, joka uneksii olevansa perhonen vai perhonen, joka uneksii olevansa ihminen.

Swami Prabhavananda ilmaisee hyvin empiirisen todellisuuden merkityksettömyyden kommentoidessaan **Patanjalin** opetusta: "Tavallisesti sanotaan, että ihminen on totuudenmukainen silloin, kun hänen sanansa sopivat yhteen todellisuuden kanssa. Mutta kun ihminen tulee täydelliseksi totuudessa, hän alkaa hallita totuutta. Hänen ei enää tarvitse 'totella' tosiasioita, vaan tosiasiat tottelevat häntä. Hän ei voi edes ajatella tai uneksia valhetta, koska *kaikki*, mitä hän sanoo, tulee totuudeksi." (23)

Tässä näkyy ihmisen syntiinlankeemuksen pohja. Ihminen ei enää suostu alistumaan millekään totuudelle, vaan kaiken totuuden on alistuttava hänelle.

Tämä sekasortoinen pako todellisuudesta (he itse kutsuisivat sitä paoksi todellisuuteen) on hyvin ymmärrettävä reaktio ahdistavaa mekanistista materialismia vastaan. Ihminen ei kestä ajatusta, että hän olisi vain ohjelmoitu pieni ratas suuressa maailmankoneistossa. Sellainen opetus on liian pahaa ollakseen totta olkoon sitten kuinka 'tieteellistä' tahansa. Materialistinen maailmankatsomus on aiheuttanut filosofisen "klaustrofobian" (=ahtaan paikan kammon) sekä idässä että lännessä.

Uusi okkultis-mystinen maailmankatsomus ja sen lukuisat apostolit tarjoavat monenmuotoisia pakoteitä laatikosta, joka on käynyt liian ahtaaksi. Apuvälineiksi kelpaavat erilaiset yrtit, salaiset taikamenot, noitatanssit ja mitkä tahansa okkulttiset menetelmät.

”Uusi uljas maailma” -kirjan tekijä **Aldous Huxley** (1894-1963) koki itse ennustamansa tulevaisuuden liian ahtaana ja turvautui myöhemmin hallusinogeeneihin vapautuakseen todellisuuden puristuksesta. Viimeiselle matkalleen hän lähti vaimonsa antaman LSD:n vaikutuksen alaisena. Sen aiheuttamat harhat tuskin kuitenkaan muuttivat matkan suuntaa tai määränpäättä.

Tämä normaalia aisti- ja kokemustodellisuutta monella tapa vähättelevä ’uusi tietoisuus’ on 1960- ja 1970-luvuilla kasvanut todelliseksi maailmankatsomukselliseksi valtavirtaukseksi. Kesäkuussa -81 pidettiin Lontoossa tämän liikkeen kuudes kansainvälinen konferenssi, joka keräsi noin 100.000 osanottajaa. Liike ei suinkaan ole yhtenäinen. Siihen kuuluu tuhansia erikokoisia ryhmittymiä ja kuppikuntia, joille yhteistä on vain se, että jokin toinen todellisuus (kuin se, jossa me elämme) on heille todellisempi ja tärkeämpi.

Useimpia kiinnostaa myös usko siihen, että ihmiskunnan evoluutio on nyt saapunut uuden ajan, ’vesimiehen ajan’, kynnykselle. Ihminen on vähitellen tiedostamassa omat rajattomat mahdollisuutensa, jumaluutensa. Tai hän on saavuttamassa yhteyden ulkoavaruuden korkeampien sivilisaatioiden kanssa, jotka tulevat johdattamaan meidät täydelliseen utopiaan.

On turha puolustaa maailmankatsomusta, jonka konkurssista tämä kosminen humanismi nousee. Molemmissa leireissä ihminen on julistanut itsensä Jumalaksi. Materialismi tarjosi liian ahtaat rajat ihmisen ’jumaluudelle’ kieltäessään kokonaan aineen ulkopuolisen todellisuuden. Sen sijaan materialismin kahleista vapauduttuaan ihmisen suuruudenhulluus ei tunne enää rajoja. Kaikkein innokkaimmin kielletään entisen vankilan, aineellisen todellisuuden ja järjellisen ajattelun asettamat rajat.

Molemmilla puolilla rajaa on myös niitä, jotka yrittävät sovittaa yhteen näitä alueita venyttämällä ja laajentamalla perinteistä materialismia sellaiseksi, että kaikki mahdolliset mystiikan alueet ja okkultismin muodot mahtuisivat tieteellisen tutkimuskentän piiriin ja tulisivat akateemisesti salonkikelpoisiksi. (94)

Entinen astronautti **Edgar Mitchell**, joka on perustanut Noeettisten Tieteiden Instituutin, sanoo: ”Nyt on tullut aika kehittää ei-rationaalisia kykyjämme ’subjektiiviseksi teknologiaksi’, joka olisi alkua tieteen ja uskonnon, järjen ja intuition, fyysisen ja hengellisen avioliitolle.” (95) Hänen instituutissaan tähän on pyritty tutkimalla ja harjoittamalla spiritismiä, astraalista matkustamista ja muita okkulttisia menoja.

Tunnettu parapsykologian tutkija **John Keel** kuvaa tilannetta paljon selvemmin sanoessaan, että tämän alueen tutkimus ei suinkaan ole vienyt meitä *eteenpäin* vaan ”lingonnut meidät *taaksepäin* sellaisen tiedon alueelle, jota yogit ja mystikot ovat harjoittaneet jo tuhansia vuosia sitten. Me olemme yksinkertaisesti antamassa uudet, tieteelliset nimikkeet vanhoille kulttimenoille”. (96)

Eteläkorealainen kulttijohtaja ja uusi ’messias’ **Sun Myun Moon** on käyttänyt valtavasti rahaa järjestäessään ”Unity of the Sciences” (tieteiden yhteys) -konferensseja. Hän on onnistunut ostamaan niihin useita Nobel-tiedemiehiä ja muita tieteen kuuluisuuksia jopa Suomesta asti. Näitä tiedemiehiä mainostetaan sitten epäsuorasti liikkeen tukijoiksi, vaikka he eivät täysin sitä olisikaan

Varsinkin fyysikkojen joukossa on ollut huomattava joukko itämaiseen mystiikkaan etsiytyviä tiedemiehiä. (97) Kuuluisin näistä on **Fritjof Capra**, jonka kirjaa ”The Tao of Physics” on luettu ahkerasti Skandinaviassakin. Kirjassaan hän kuvaa sitä psykedeelisten yrttien avulla aikaansaattua kokemusta, näkyä ja ilmestystä, joka innoitti hänet kirjoittamaan kirjan, jossa

hän itämaisittain kielsi aineellisen todellisuuden olemassaolon. Huumeiden aiheuttama hallusinaatio oli hänelle siitä lähtien todellisuutta ja kaikki muu harhaa. (98)

Todellinen illuusio

Vaikutteensa ja oppi-isänsä tämä uuden ajan hyökyaalto on saanut Intiasta ja Kaukoidästä, jossa karua todellisuutta on yritetty paeta jo vuosituhansien ajan.

Vanhoista Vedanta-kirjoituksista löytyy monia toisistaan poikkeavia tulkintoja. Lännessä tunnetaan parhaiten **Ramakrishnan** (1836-1886) tulkinta, jota **Vivekanda** (1863-1902) kehitteli edelleen ja alkoi tuoda länteen. Sen mukaan maailma, *Brahman*, on ainoa todellisuus, jonka osa ihmisen henki, *Atman*, pohjimmiltaan on. Kuvitelma ympäröivästä maailmasta johtuu synnynnäisestä tietämättömyydestämme. Mietiskelyn ja siinä käytettyjen *mantrojen* avulla (tavallisimmat ovat AUM tai OM) ihminen voi vapautua tästä harhasta, illuusiosta, josta käytetään nimeä *maya*.

Empiiriset aistihavaintomme aineellisesta maailmasta, kokemuksemme esteettisistä ja moraalisista arvoista sekä omasta persoonallisuudestamme ovat pelkkää harhaa.

Robert M. Pirsing on opiskellut historiaa Benaresin yliopistossa Intiassa noin kymmenen vuotta. Kokemuksensa pohjalta kirjoittamassaan romaanissa, jossa hän esiintyy nimellä Phaedrus, Pirsing kertoo, miksi hän lopulta lähti Intiasta: "Eräänä päivänä, jolloin professori ainakin viidettä kymmenettä kertaa selitti maailman illusoorista luonnetta, Phaedrus nosti kätensä ja kysyi tältä, pidettiinkö Nagasakiin ja Hiroshimaan pudotettuja pommejakin harhoina. Professori hymyili ja vastasi myönteisesti. Keskustelu loppui siihen".

Perinteisen intialaisen filosofian mukaan vastaus saattoi olla oikea, mutta Phaedrukselle ja kenelle tahansa, joka lukee päivälehtiä ja vähänkin välittää ihmiskunnan kohtalosta, vastaus oli toivottoman riittämätön. Phaedrus lähti luokasta, jätti Intian ja luopui. (99)

Teosofian perustaja **H.P. Blavatsky** vähätteli samoin aineellista todellisuutta sanoessaan; "Se heijastuma, minkä näemme materiaalisessa maailmassa, on vain ohimenevä illuusio eikä mitään muuta." (100)

Englantilainen fyysikko ja TM-liikkeen mainosmies **Denis Postle** sanoo vaikeutemme johtuvan siitä, että emme suostu tunnustamaan aineellisen maailman epätodellisuutta. Se, että itsepintaisesti pidämme oikullisen energiakentän heilahdusta todellisenä, on valhe, joka syö ruumistamme ja aiheuttaa painajaisemme. (101)

Kärsimyksen harha

Kärsimys ja kuolema ovat tietenkin sitä todellisuuden osaa, jonka kuka tahansa mielellään kieltäisi jos vain voisi. Meidän suojatussa maailmankolkassamme joillakin saattaa olla mahdollisuus rakentaa joksikin aikaa pieni suljettu unelmamaailma, jonne ei hikeä, verta eikä kyyneleitä päästetä.

Yksinkertainen tapa kieltää kärsimyksen todellisuus on sulkea silmänsä siltä. Idässä tätä kutustaan valaistuksen saamiseksi. Korkeamman asteen tietoisuuden saanut henkilö näkee, että kärsimys ja kuolema ovat samaa illuusiota kuin kaikki muukin. Hänelle kärsimyksen aiheuttaminenkin tulee samantekeväksi. TM:n perustaja **Maharishi Mahes Yogi** sanoo hindulaisuuden pyhän kirjan Bhagavadgitan kommentaarissa: "Hänelle, joka saavuttaa sellaisen tietoisuuden asteen, jossa kaikki on yksi, on tappaminenkin tekona ainoastaan illuusiomainen. Kuolema näyttää vain tapahtuvan, ja siksi tappamisella ei ole mitään moraalista merkitystä."

Helsingissä, Apollonkatu 15:ssä, sijaitsee **Mary Bake Eddyn** v. 1876 perustaman Christian Scientist Associationin (suom. Kristillinen Tiede) lukusali, jossa voi tutustua perustajan

käsityksiin kärsimyksen ja sairauden illusorisesta luonteesta. ”Kaiken niin kutsutun sairauden syy on mielen harha, väärä käsitys ja usko... sairautta ei ole olemassa. (102)

Maailmankatsomus, joka on näin kirkuvassa ristiriidassa todellisuuden kanssa, vaatii kannattajiltaan todella sokeaa uskonhyppyä. Jos pahuus, kärsimys, julmuus ja koko aineellinen maailma on pelkkää illuusiota, niin miksi ne silti tuntuvat niin todellisilta ja miksi ne ovat niin yleismaailmallisia? Mistä tämä paha uni, jossa on niin paljon hyvää ja kaunistakin, on saanut alkunsa? Näkeekö Brahman painajaisia vai voisiko olla niin, että ne ’valaistuksen’ ja ’korkeamman tiedon’ saaneet, jotka pitävät todellisuutta harhana, ovat itse pettävän illuusion uhreja?

Jos melkein koko ihmiskunta on petetty uskomaan yksilön ikuiseen minuuteen, katoamattomaan persoonallisuuteen, joka voi olla todellisessa suhteessa muihin persoonallisuuksiin, niin miten panteisti voi olla varma, ettei itse ole petetty tiedostaessaan oman perimmäisen olemattomuutensa? Sitä paitsi oman olemassaolonsa voi kieltää vain se, joka on olemassa.

Miten voi auttaa ihmistä, joka ei enää alistu totuudelle, vaan joka on alistanut totuuden? Kuka voi enää pelastaa hänet Jumalan vihalta, kun se ” ilmestyy taivaasta kaikkea ihmisten jumalattomuutta ja vääryyttä vastaan, niiden, jotka pitävät totuutta vääryyden vallassa?” (104)

Pahuuden harha

Länsimainen humanismi, joka uskoo, että ihminen on kaikkein korkein olevainen, on myös suurissa vaikeuksissa todellisuuden kanssa. Julistettuaan ihmisen jumalaksi ei voi millään tunnustaa yhä kasvavaa kuilua ihmisen ihanteiden ja hänen luonteensa välillä.

Kaikki jalot päämäärät ovat nyt kauempana ihmisen todellisista teoista ja asenteista kuin koskaan. Silti humanistisen psykologian kärkihahmo **Abraham Maslow** sanoo: Niin pitkälle kuin minä tiedän, meillä ei ole mitään sisäistä taipumusta pahaan.” (105)

Olisihan kauheaa tunnustaa, että juuri jumalaksi julistettu ihminen onkin perustaipumuksiltaan paha. Se merkitsisi ensinnäkin sitä, että maailma on täynnä paholaisia tai ainakin potentiaalisia pikkuperkeleitä. Toiseksi se merkitsisi, että ihminen kaikesta huolimatta tarvitsee pelastajakseen Jumalan, joka antaa ihmiselle anteeksi hänen syyllisyytensä ja antaa hänelle voimaa olla todella humaani lähimmäisiään kohtaan. Mutta sellainen Jumalahan ehdittiin jo tappaa tarpeettomana. Ja sehän merkitsisi humanismista ja ihmisen autonomisuudesta luopumista.

Tästä syystä humanistit syyttelevät ihmisen pahuudesta mitä muuta tahansa (koululaitosta, autoritääristä kasvatusta, valtarakenteita, riistoyhteiskuntaa, synnytystraumoja, huonosti kehittyneitä aggression hillitsemismekanismeja jne.) mutta ei ihmistä itseään, ja he etsivät yhä uusia menetelmiä ihmisen potentiaalisen hyvyyden vapauttamiseksi.

Optimistinen humanismi pitää ihmistä parhaimpana mahdollisena evoluution tuotteena ja pessimistinen humanisti pelkää, että se on totta.

Humanismilla on suuri ongelma. Se ei osaa selittää, miksi ihminen on paha eikä perustella, miksi hänen pitäisi olla hyvä. Mitä se ei pysty selittämään, sen se kieltää, ja tästä muodostuu humanismin suurin ristiriita todellisuuden kanssa.

Ihmeiden harha

Itämaisen mystiikan ongelma on mm. siinä, ettei se tunnusta selvien lainalaisuuksien mukaan toimivaa aineellista maailmaa todelliseksi. Materialismin ongelma on aivan päinvastainen: se ei tunnusta, kuten Lenin sanoo, *mitään muuta* kuin materian ja sitä ohjaavien lakien

olemassaolon. Kaikki muut ilmiöt selitetään materialistisista lähtökohdista käsin ja sellaisen olemassaolo kielletään, mitä ei pystytä selittämään niistä käsin.

Alankomaalainen filosofi **Baruch de Spinoza** (1632-1677) joutui ristiriitaan juutalaisen sukunsa kanssa rationalisminsa vuoksi. Juutalaiset rabbit yrittivät lahjomalla estää häntä esittämästä käsitystään, jonka mukaan on täysin irrationaalista uskoa Mooseksen kirjoissa kuvattuihin Jumalan tekemiin ja yliluonnollisiin ihmeisiin.

Samaa näkemystä nykyisten liberaaliteologioiden kanssa edusti myös Yhdysvaltain kolmas presidentti **Thomas Jefferson** (1743-1826), joka poisti evankeliumeista kaikki Jeesuksen tekemät ihmeet ja kokosi myöhemmin Jeffersonin Raamattuna julkaistun kirjan, joka päättyy Jeesuksen hautaamiseen. Peruste oli vesiselvä: koska ihmeitä *ei voi* olla olemassa, niitä *ei ole* olemassa.

Tunnetuin ihmeiden olemassaolon kieltäjä oli valistuksen aikakauden merkittävin englantilainen filosofi **David Hume**. Hänen terävä älynsä jätti pysyvän jäljen filosofin historiaan ja on vaikuttanut voimakkaasti myös Suomessa oikeaoppisena pidettyyn analyyttiseen filosofiaan.

Humen todistelu ihmeitä ja yliluonnollisia tapahtumia vastaan on pannut jauhot kurkkuun monelle kristitylle tähän päivään saakka. Hänen väitteensä kuuluu tiivistettynä seuraavasti:

- 1) Ihme on luonteensa puolesta *poikkeus* luonnonlakien toiminnassa ja luonnonlakien *vastainen* tapahtuma.
- 2) Luonnonlait puolestaan ilmaisevat korkeinta mahdollista todennäköisyyttä.
- 3) Tästä syystä ihme tietenkin ilmaisee pienintä mahdollista todennäköisyyttä.
- 4) Viisas ihminen perustaa aina uskonsa korkeimmalle mahdolliselle todennäköisyydelle
- 5) Siksi viisaan ei pitäisi uskoa ihmeisiin.

Mitä kristitty vastaa tähän? Yksi mahdollisuus on alistua ja perustelematta sanoa uskovansa ihmeisiin vaikka se Humen mukaan onkin tyhmää.

Toinen mahdollisuus on asettaa Humen oma viisaus perustellusti kyseenalaiseksi. Kolmeen ensimmäiseen väitteeseen ei ole mitään huomauttamista, sillä onhan selvää, että vain selvien lainalaisuuksien maailmassa ihme on mahdollinen. Kaaosmaisessa universumissa yhdenkin lainalaisuuden esiintyminen olisi ihme. Olemme siis Humen kanssa samaa mieltä siitä, että ihme on luonnonlakien vastainen poikkeus – ja mitä suurempi poikkeus, sitä suurempi ihme.

Viisautta ei kuitenkaan ole pitää sitä, mitä *on* tapahtunut ehdottomana rajana sille, mitä *voi* tapahtua. Kriittisesti ajatteleva viisas ihminen on sitä vastoin valmis arvioimaan tapahtuman totuusarvoa olemassa olevien *todisteiden* eikä vain todennäköisyyden pohjalta.

On tyhmää ensin *olettaa*, että ihmeitä ei voi tapahtua kuten nykyiset materialistit tekevät ja heti seuraavaksi pitää oletusta *todisteena* sille, ettei mitään ihmeitä voi tapahtua tai ole tapahtunut.

Nykyään on yleistä pitää ihmeisiin uskomista epätieteellisenä ajatteluna, koska ihmeitä ei voi laboratorio-olosuhteissa toistaa eikä mitata niin kuin luonnonlakien aiheuttamia tapahtumia. 'Tieteellisesti ajatteleva' ihminen uskoo vain siihen, mikä on toistettavissa valvotuissa olosuhteissa.

Tämäkään ei ole mikään pätevä todiste ihmeitä vastaan, vaan uusi yritys sulkea silmät todellisuudelta. Ihmeen luonteeseen kuuluu luonnollisesti se, ettei sitä voida haluttaessa toistaa. Jos esim. kuolleista herääminen tai syövästä parantuminen yhdessä hetkessä voitaisiin milloin tahansa ja aina haluttaessa toistaa laboratorio-olosuhteissa, niin eiväthän ne silloin – tämän määritelmän mukaan – mitään ihmeitä olisikaan.

Tämä ns. tieteellinen ajattelu ei ole mitään muuta kuin *ennakkopäätös* olla uskomatta

ihmeisiin. Sen mukana ero tieteellisen ja rehellisen ajattelun välillä kasvaa vaarallisen suureksi.

Kolmas tapa kieltäytyä tunnustamasta ihmeitä on sanoa, että kaikilla tapahtumilla on luonnolliset syyt: se, että jonkun harvinaislaatuisten tapahtuman, kuten esim. ihmeparantumisen luonnollisia syitä ei vielä tunneta, ei tee tapahtumasta yliluonnollista ihmettä. Tieteen **ongelma on, että se ei vielä osaa selittää tätä** tapahtumaa. Se on "toistaiseksi tuntemattoman luonnonlain aiheuttama".

Tämän väitteen tueksi on helppo löytää huvittavia esimerkkejä menneisyydestä. Sitä mitä tiede ei ole voinut selittää, on aina pidetty todisteena Jumalan työstä. Tieteen edetessä tämän 'aukkojen Jumalan' tarpeellisuus on koko ajan vähentynyt. Suurella luottamuksella odotetaan päivää, jolloin tiede pystyy antamaan luonnollisen selityksen kaikille ilmiöille. Silloin ei enää ole olemassa ihmeitä eikä niiden aiheuttajaksi tarvitse enää olettaa Jumalaa tai Saatanaa.

Ennen tuon päivän tuleamista täytyy kuitenkin elää vahvassa uskossa ja toivossa tieteen rajattomiin kykyihin ja siihen, että kaikille tapahtumille todella löytyy luonnollinen selitys. Toistaiseksi tämä toivo kuitenkin perustuu vain melko itsevarmaan olettamukseen.

Tämä oletamus on sikäli hankala, että sen varassa voi siirtää ratkaisua tulevaisuuteen loputtomiin. Vaikka näin ajatteleva ihminen itse kokisi minkälaisia ihmeitä tahansa, hän voi aina sanoa, että "toistaiseksi tiede ei vielä ole pystynyt..." Oletuksen pohjalla on useimmiten sydämen valinta, joka ei anna minkäänlaisten todisteiden vaikuttaa itseensä.

Tämä kävi ilmi eräässä kristittyjen ja marxilaisten välisessä keskustelussa, jossa olin mukana. Kun marxilaiselta kysyttiin, mikä olisi heille riittävä todiste persoonallisen Jumalan olemassaolosta, huoneeseen laskeutui syvä hiljaisuus. Kukaan ei osannut keksiä mitään sellaista tapaa, jolla Jumala voisi todistaa olemassaolonsa. Miksi? Koska he olivat etukäteen sydämessään päättäneet, että he eivät palvele Jumalaa. Siksi he eivät myöskään voineet tunnustaa Hänen olemassaoloaan. He yksinkertaisesti alistivat järkensä tahdolle ja kieltäytyivät katsomasta *mitään* todisteita.

Millä oikeudella materialistiselle maailmankatsomukselle 'uskossa antautuneet' kutsuvat omaa ajatteluaan ainoaksi tieteelliseksi ajatteluksi? Jos ihmeen luonnollisin selitys on yliluonnollinen selitys, niin miksi se heti nimitetään epätieteelliseksi?

Ihmeiden merkitykseen ja niistä tehtäviin päätelmiin palaamme myöhemmin. Tässä vaiheessa on tärkeää nähdä, että ihmeiden ei ratkaista filosofisella tasolla. Ihmeet ovat *historiallisia* tapahtumia, joille pitää löytyä tyydyttävä selitys eikä selitykseksi kelpaa niiden olemassaolon kieltäminen.

Materialistisen maailmankatsomuksen yksi monista heikkouksista on siinä, että se joutuu ummistamaan silmänsä siltä mitä se ei osaa selittää. Siksi se on ristiriidassa empiirisen ja eksistentiaalisen todellisuuden kanssa.

Ymmärrän koska uskon

Kun Heprealaiskirjeen kirjoittaja sanoo:

"Uskon kautta me ymmärrämme...", hän ilmaisee ajattelun lainalaisuuden, joka on yhteinen kaikille ihmisille eikä vain kristityille. Jokaisen ajattelu perustuu uskoon, joka auttaa ihmistä ymmärtämään muita asioita. Lähtökohtana olevan uskon pätevyys mitataan mm. sillä, kuinka paljon hän uskonsa kautta pystyy ymmärtämään, kuinka suuren osan todellisuudesta hänen uskonsa pystyy mielekkäällä ja ristiriidattomalla tavalla tunnustamaan ja selittämään.

Kristillisen maailmankatsomuksen oikeaksi oletettu uskon lähtökohta on persoonallisen Jumalan itseilmoitus. Ilmoituksen sanallinen muoto on Raamatussa. Ilmoituksen "lihaksi tullut" muoto on Jeesuksessa Kristuksessa, Jumalan Pojassa. Tämän ns. erityisen ilmoituksen

uskotaan olevan luonnollisessa sopusoinnussa koko empiirisen ja eksistentiaalisen todellisuuden kanssa, joka on Jumalan ns. yleistä ilmoitusta.

Kristillisen maailmankatsomuksen valossa aineellinen maailma kaikkine lainalaisuuksineen ja poikkeuksineen on yhtä todellinen kuin hengellinen maailma. Kristillisessä maailmankuvassa kummankin maailman kaikille ilmiöille ja maailmojen väliselle vuorovaikutukselle löytyy selvä paikka. Tietoisuus siitä, että persoonallinen Jumala on luonut kaiken, antaa meille mahdollisuuden olla avoimia kaikille tosiasioille. Kristittyjen ei tarvitse turvautua sensuuriin päästäkseen eroon kiusallisista tosiasioista. Kristillisen kirkon toimiminen em. tavalla on aina osoittautunut turhaan hankituksi häpeäksi.

Uskon kautta ymmärtämistä kutsutaan filosofisella kaanaankieliseksi aprioriseksi ajatteluksi tai deduktiiviseksi päättelyksi. Kristillinen usko ei kuitenkaan jää tähän.

Uskon koska ymmärrän

Usko Jumalan olemassaoloon ja Hänen ilmoitukseensa on ajattelumme lähtökohta. Voimme sanoa, että Hänen kauttaan näemme kaiken. Mutta silti voimme myös sanoa, että kaiken kautta näemme Hänet.

Uskon kautta Jumalan ilmoitukseen ymmärrämme koko empiirisen ja eksistentiaalisen todellisuuden. Koko todellisuus viittaa Jumalan olemassaoloon ja vahvistaa Hänen ilmoituksensa. Näin Jumalan luomakunnan kautta antama yleinen ilmoitus on sopusoinnussa Jumalan erityisen ilmoituksen eli Raamatun kanssa. Raamattu antaa valoa todellisuudelle ja todellisuus antaa painoa Raamatulle. Molemmat ovat saman Jumalan todellista kieltä.

Tätä todellisuuden yksityiskohdista liikkeelle lähtevää ja niistä käsin yleiseen johtopäätökseen tulevaa ajattelua sanotaan, vastakohtana edelliselle, posteprioriseksi ajatteluksi tai induktiiviseksi päättelyksi.

Deduktiivinen ja induktiivinen päättely ovat kuin ajattelun kaksi jalkaa, joista edellinen on ottanut ensimmäisen askeleen ja sen jälkeen molemmat astuvat eteenpäin vuorojalkaa. Uskon kautta ymmärrämme, ymmärryksen kautta uskomme. Mikäli usko ja ymmärrys astuvat eri suuntiin, on seurauksena älyllinen jakomielisyys tai ainakin kivulias spagaatti. Jos usko ja ymmärrys ovat ristiriidassa keskenään, ne ovat kuin jalat, jotka kompastuvat toisiinsa. Jos ne ovat ristiriidassa todellisuuden kanssa, ne kompastuvat siihen.

Jotta tämä maallikon mielestä hieman hankalan tuntuinen sanavääntely kävisi selvemmäksi, havainnollistan edellä sanottua kahdella yksinkertaisella kaaviokuvalla.

Kuva A:
MAAILMANKATSOMUS
(usko, oletus)
(tässä pitäisi olla alaspäin osoittavia nuolia!)
Empiiriset ja eksistentiaaliset tosiasiat

Kuva A havainnollistaa sen, miten oikeaksi uskotun maailmankatsomuksellisen ennakkoletuksen tulee olla sopusoinnussa koko todellisuuden kanssa. Deduktiivisesti päätellen pitäisi olla mahdollista löytää sen avulla selvä paikka kaikille tosiasioille. Jos usko ei riitä valaisemaan koko todellisuutta, niin se on joko väärä tai puutteellinen.

Kuva B:
MAAILMANKATSOMUS
(usko, oletus)
(tässä pitäisi olla ylöspäin osoittavia nuolia!)
Empiiriset ja eksistentiaaliset tosiasiat

Kuva B, kertoo, että mistä tahansa todellisuuden osa-alueesta ja kaikista yhteensä täytyy olla mahdollista induktiivisen päättelyn kautta tulla siihen todennäköiseen johtopäätökseen, että oikeaksi oletettu maailmankatsomus todella on pätevä. Jos jotkut tosiasiat näyttävät viittaavan aivan toiseen suuntaan, se on joko väärä tai puutteellinen.

Mikäli maailmankatsomus täyttää em. ehdot on se harmonisessa *vastaavuussuhteessa* todellisuuden kanssa ja täyttää siten toisen ehdotetuista totuuskriteereistä.

Kristillisen maailmankatsomuksen keskeisin ja olennaisin sisältö on tietenkin persoonallisen, kaikkivaltiaan, ja täydellisen hyvän luoja-Jumalan olemassaolo. Ilman Häntä ja Hänen ilmoitustaan ei voi puhua kristillisestä maailmankatsomuksesta. Siksi katsomme seuraavaksi joitakin ns. jumalatodisteita ja niihin kohdistettuja vastaväitteitä. Lopuksi arvioimme näiden todistusten käyttö arvoa kristillisen maailmankatsomuksen rakennusosina.

Kosmologinen todistus

Kosmologiseksi Jumala-todistukseksi sanotaan sellaista induktiivista päättelyä, joka ottaa lähtökohdaksi minkä tahansa luomakunnan osa-alueen ja yrittää siitä käsin todistaa Jumalan olemassaolon.

Kreikkalainen filosofi **Platon** (n. 427-347 eKr.) oli ensimmäinen tunnettu filosofi, joka yritti tällä tavalla todistaa Jumalan olemassaolon.

Hän otti lähtökohdaksi *liikkeen*, joka oli kaikille huomioitsijoille kieltämätön tosiasia. Siitä hän pitkän päättelyketjun kautta tuli johtopäätökseen, että on olemassa maailmanhenki, jota ei mikään liikuttanut mutta joka liikutti kaikkia.

Samalla tavalla hän päätteli, että täytyy olla olemassa hyvä ja täydellinen alkumuoto, jonka mukaan kaikki muu hyvä saa muotonsa.

Platon kuitenkin piti ainetta ikuisena ja vaikka jotkut kristilliset teologit myöhemmin pitivät Platonin ajattelua "esikristillisenä", se muistutti enemmän intialaista käsitystä persoonattomasta Brahmanista kuin juutalaiskristillistä käsitystä persoonallisesta luoja-Jumalasta. Silti Platon päätteli oikein pienen osan Jumalan ominaisuuksista; nimittäin sen, Jumala on henki (107) ja että Hän on ikuinen. (108)

Platonin oppilas **Aristoteles** (n. 384-322 eKr.) kehitti oman versionsa kosmologisesta Jumala-todistuksesta. Hän päätyi myös persoonattomaan liikkumattomaan liikuttajaan.

Kirkkoisä **Augustinus** (n.354-430 jKr.) lähti siitä, että on olemassa kiistämättömiä ja kumoamattomia totuuksia; esim. että olemme olemassa (täytyy olla olemassa, jotta olemassaolonsa voisi kieltää), että ajattelemme, että $3 + 2 = 5$ jne. Augustinus päätteli, että muuttuva ja rajallinen mieli (esim. ihmismieli) ei ole voinut saada aikaan tällaisia kaikille ihmisille yhteisiä totuuksia, joten niiden on täytynyt syntyä rajattomasta ja muuttumattomasta Jumalan mielestä.

Kuuluisimman kosmologisen todistuksen on esittänyt katolinen teologi ja filosofi **Tuomas Akvinolainen** (1224-1274). Yhtenä viidestä todistuksesta hän esitti, että koska syyn ja seurauksen ketjua ei voida jatkaa ikuisesti taaksepäin (on olemassa joku ensimmäinen syy, muuten mitään seurauksia ei olisi olemassa), täytyy olettaa myös sellainen alkusyy, josta kaikki syy-seuraussuhteet ovat lähteneet. Tätä alkusyytä, jonka takana ei enää ole mitään syytä, täytyy kutsua Jumalaksi.

Juuri tämä on yhteistä kaikille kosmologisille Jumala-todisteille: jos seurauksella on joku ominaisuus, on tämän ominaisuuden alkuperä syyssä. Syy ei voi saada aikaan seurauksessa sellaisia ominaisuuksia, joita sillä ei ole itsessään. Järjettömyyden seurauksena ei voi olla järjellisyttä, persoonattomuuden seurauksena ei voi olla persoonallisuus jne. Yhtä vähän kuin vesi

voi virrata lähdeään korkeammalle voi seuraus olla korkeatasoisempi tai monimuotoisempi kuin syy. Humanismin väite, että ihmisen korkeisiin älyllisiin, moraalisiin, esteettisiin, sosiaalisiin ym. ominaisuuksiin löytyy syy jostain matalammasta tai yksinkertaisemmasta, on uskottavuuden venyttämistä katkeamispisteeseen. TV -sarja **Kosmoksen** suunnittelija ja juontaja **Carl Sagan** väitti, että ihminen on esimerkki siitä, mitä vetyatomi pystyy tuottamaan kun sille annetaan aikaa 15 miljardia vuotta. Väite vaatii niin paljon sokeaa järjen vastaista uskoa, että vain se, jolla on voimakkaat henkilökohtaiset syyt olla uskomatta toisin, voi sellaiseen suostua.

David Hume on arvostellut tätä todistelutapaa sanomalla, ettei se välttämättä todista äärettömän ja kaikkivaltiaan Jumalan olemassaoloa, koska äärellisellä seurauksella (esim. luomakunnalla) ei tarvitse olla kuin vähän sitä suurempi syy. Jos siis Jumala on luomakunnan syy, Hän on kyllä luomakuntaa suurempi mutta ei välttämättä ääretön.

Voimme tietenkin myöntää Humeen vastaväitteen olevan muodollisesti oikeutetun. Katsoessamme mikro- ja makrokosmoksen mittasuhteita, joiden rajoja edelleen etsimme ja joiden keskellä oma olemassa olemme häviää niin pieneksi, että sana "mitätön tuntuu vielä liian suurelta, niin Jumalan, joka on tämän kaiken Luoja, pitäisi kyllä saada filosofi David huudahtamaan kuningas Daavidin lailla: "Kun minä katselen (ilman Palomarin peiliteleskooppiä) sinun sormiesi tekoa, kuuta ja tähtiä, jotka sinä olet luonut, niin mikä on ihminen, että sinä häntä muistat tai ihmislapsi, että pidät hänestä huolen?" (109) Kysymykseen koko kosmoksen alkuperästä palaamme seuraavassa luvussa.

Teleologinen todistus

Teleologinen todistus ottaa lähtökohdakseen kosmoksessa vallitsevan ilmeisen järjestyksen ja tarkoituksenmukaisuuden. (110) Sen perusteella päätellään, että suunnitelmallisuudella täytyy olla suunnittelija.

Kuuluisin teleologinen todistus on William Paleyn (1743-1805) esittämä kellovertaus. Hän sanoo, että jos joku löytää kellon pelloilta, niin huolimatta siitä toimiiko se, hän joka tapauksessa päättelee kellon koneiston suunnitelmallisuutta tarkastellessaan, että joku on joskus suunnitellut ja tehnyt kellon. Tähän johtopäätökseen tulisi sellainenkin henkilö, joka ei koskaan aikaisemmin ole nähnyt kelloa eikä sen tarkoitusta.

Sekä mikrokosmos että makrokosmos ovat täynnä paljon monimutkaisempaa suunnitelmallisuutta ja mielekästä toiminnallisuutta kuin kello. Jos siis kellon rakenne edellyttää taitavaa suunnittelijaa ja tekijää, niin koko luomakunta edellyttää Paleyn mukaan äärettömän taitavaa suunnittelijaa ja tekijää.

Ranskalainen fyysikko **Pierre Lecomte du Nouy** aiheutti Suomenkin ammattipiireissä aikamoisen kohun kirjallaan "Human Destiny" (111), jossa hän lähti liikkeelle periaatteessa samasta väitteestä kuin Paley. Hän osoitti, kuinka suurten matemaattisten mahdolluuksien takana on yritys selittää luonnossa havaittava järjestys sattuman tuotteeksi. Hän sanoi kirjansa lopussa, että materialistit ovat kaikkein suurimpia ihmeisiin uskojia, koska he uskovat ihmeisiin ilman niiden tekijää. "En silti ole niin naiivi, että uskoisin laskelmieni ja todisteluni vakuuttavan materialisteja. Tarpeeksi lujauskoihin ihmisiin logiikka ei pure ollenkaan. Ne, joilla on irrationaalinen usko kuten materialisteilla on, eivät anna rationaalisten argumenttien vaikuttaa itseensä."

Orgaanisen kemian, farmakologian ja biokemian tohtori **A.E. Wilder-Smith**, joka vieraili Suomessa keväällä -81, sotki pahasti luonnontieteiden rauhallisia ympyröitä. Hän on kirjassaan "Tunteeko luonnontiede evoluutiota?" (112) osoittanut, kuinka kaiken elämän perustana oleva geneettinen informaatio selvästi edellyttää aineen ulkopuolisen tietolähteen olemassaoloa. Tri Wilder-Smithin mukaan geneettistä kieltä ja sitä kautta välittyvää käsittämättömän monimuotoista informaatiota ei voi ymmärtää "kuolleen" aineen tuotteena. Aine vain "kantaa" sitä tietoa, joka siihen on syötetty. Sattuma pystyy ainoastaan tuhoamaan jo olemassa olevaa

informaatiota.

Suunnilleen samat väitteet on esittänyt suomalainen tekniikan tohtori **Matti Leisola**. (113) Vakavin filosofinen kritiikki tätä Jumala-todistusta vastaan juontaa juurensa taas David Humeen. Hän sanoi, että tämäkään ei riitä todistamaan sellaisen Jumalan olemassaoloa, johon kristityt uskovat. Hänen mukaansa tämä todistusmuoto riittää todistamaan vain rajallisen (koska tuote on rajallinen) ja epätäydellisen (koska tuote on epätäydellinen) tai suorastaan pahan (koska luonnossa on niin paljon julmuutta) Jumalan olemassaolon. Sitä paitsi, jos kaikella on suunnittelijansa, kuka sitten on suunnitellut Jumalan jne.

Moraalinen todistus (121)

Anglikaaninen moraalifilosofi ja teologi **Hasting Rashdall** (1858-1924) otti Jumala-todistuksensa lähtökohdaksi sen, että ihmiset kaikkialla ajattelevat moraalisesti. Heidän moraalimittansa saattaa poiketa yksilöstä ja kulttuurista toiseen, mutta kuitenkin ajatus oikeasta ja väärästä näyttää olevan koko ihmiskunnan väistämätöntä perintöä.

Tästä Rashdall päättelee, että on olemassa kaikkia sitova täydellinen moraali, jonka alkuperän täytyy tietenkin olla täydellisessä jumalallisessa persoonassa.

Vuosisatamme monipuolisimpiin kirjailijoihin kuuluva C.S. Lewis (1898-1963) kehitti kirjoituksissaan Rashdallin argumenttia edelleen. Hän väitti mm. että jos universaalista, kaikille yhteistä moraalialia ei olisi olemassa, niin moraalisisilla erimielisyyksillä ei olisi mitään mieltä, koska kukaan ei voisi olla enemmän oikeassa kuin toinenkaan. Kukaan ei voisi arvostella toisten, esim. natsien moraalialia, koska ei olisi mitään ehdotonta mihin verrata. Kuitenkin me jatkuvasti arvostelemme toistemme moraalisia arvoja tai pyytelemme anteeksi omia moraalisia rikkomuksiamme, ikään kuin meidän olisi käytännössä mahdotonta kieltää ehdottoman eli jumalallisen moraalialin olemassaolo.

Bertrand Russel on laatinut terävän vastaväitteen moraalitodistukselle:

- 1) Jos on olemassa moraalialinen laki, sen alkuperä on Jumalan tahdossa tai sen ulkopuolella.
- 2) Jos moraalialinen hyvä on vain se, mitä Jumala tahtoo, niin se on luonteeltaan mielivaltaista ja silloin Jumala ei olekaan olemukseltaan hyvä.
- 3) Jos hyvän alkuperä ei ole Jumalan tahdossa vaan sen ulkopuolella, silloin Jumalankin täytyy alistua siihen ollakseen hyvä Jumala. Mutta jos Jumalan täytyy alistua johonkin, Hän ei enää olekaan Jumala vaan moraalialisesta laista tulee perimmäinen jumaluus.
- 4) Siis: joko Jumala ei ole pohjimmiltaan hyvä (koska hyvä määräytyy Hänen mielivaltaisen tahtonsa mukaan) tai sitten Hän ei ole perimmäinen Jumala (koska Hänen täytyy olla alamainen itseään korkeammalle moraalialiselle laille).
- 5) Kumpikaan vaihtoehto ei kelpaa palvontamme kohteeksi eli täydellisen hyväksi Jumalaksi.
- 6) Siispä sellaista Jumalaa ei ole olemassakaan.

Tämä on johdonmukainen päättelysarja, joka olisi pätevä, jos sen lähtökohdat olisivat päteviä. Mutta juuri sitä ne eivät ole.

On totta, että moraalialisen lain alkuperä on Jumalan ilmaistussa tahdossa. Jumalan tahdonilmaisuus ei kuitenkaan ole mielivaltaisen eikä myöskään Hänen ulkopuolellaan olevan moraalialisen lain mukainen. Jumalan tahdonilmaisuus (niin kuin kenen tahansa persoonan tahdonilmaisuus) on Hänen *luonteensa* ilmaisu. Jumalan tahto on ilmaus Jumalan pyhästä luonteesta, eikä Hän sen vuoksi tahdo mitään sellaista, mikä olisi ristiriidassa Hänen täydellisen hyvän luonteensa kanssa.

Entä mitä sanoa niille, jotka kaikesta näkemästään pahasta vetävät sen johtopäätöksen, että jos Jumala on olemassa, Hänen täytyy olla paha?

Jumalan tuomitseminen pahaksi tai olemassa olemattomaksi pahan tähden edellyttää, että tuomitsija ensin tunnustaa ehdottoman hyvän eli absoluuttisen moraalialin, johon verrattuna

Jumala ja Hänen tekonsa ovat moraalisesti tuomittuja. Silloin hän luo mielessään uuden Jumalan tuomitun tilalle.

Maailman pahuutta vastaan kapinaan noussut eksistentiaalistikirjailija **Albert Camus** (1913-1960) myöntää tämän: "Kun ihminen alistaa Jumalan moraalille, hän tappaa Jumalan sydämessään. Mikä sen jälkeen voi antaa meille pohjan moraalille? Jumala kielletään oikeuden nimessä, mutta onko mahdollista ymmärtää oikeutta ilman Jumalaa?" (114)

Yleinen todistus

Ihmisten välisessä kommunikaatiossa sanallinen ilmaisu on kaikkein selvin ja ilmeisin tapa viestittää jotain toiselle persoonalle. Henkilö joka ei suostu ilmaisemaan itseään sanallisesti, jää auttamattomasti etäiseksi, arvoitukselliseksi ja tuntemattomaksi. Moni suomalainen vaimo on kolmenkymmenen avioliittovuoden jälkeen herännyt ihmettelemään: "Kuka tuo television edessä löhöävä kaljamaha oikein on?" Hän pystyisi kyllä tunnistamaan miehensä pimeässä huoneessa pelkän tutun hajunkin perusteella, mutta silti mieltä vaivaa outo muukalaisuuden ja vierauden tunne: "Kun se ei koskaan *puhu* mitään".

Sanallinen itsensä ilmoittaminen on suoraa kommunikaatiota. Kaikki muu mitä teemme tai jätämme tekemättä, on epäsuoraa ja välillistä kommunikaatiota. Tekemämme työn laatu, kävelytapamme, ruokatottumuksemme, lempivärimme, käsialamme, ilmeemme, eleemme jne. ilmaisevat välillisesti jotain meidän luonteestamme, taipumuksistamme ja kyvyistämme. Mutta vasta sanallinen itseilmaisuus luo pohjan kahden persoonan väliseen avoimeen ja suoraan suhteeseen.

Sama pätee Jumalan suhteen. Me voimme päätellä tiettyjä asioita Jumalan olemuksesta Hänen tekojensa pohjalta, koska kaikki mitä Jumala on tehnyt, kertoo Hänestä jotain. Se minkä voimme nähdä kosmoksessa ja ihmisen persoonassa, on välillistä ilmoitusta niiden luoja. Tätä kutsutaan teologiassa Jumalan *yleiseksi ilmoitukseksi*. Edellä mainitut jumalatodistukset lähtevät liikkeelle tästä Jumalan sanattomasta ilmoituksesta eli siitä, mitä Jumalasta voidaan päätellä Hänen luomastaan kosmoksesta käsin.

Vaikka yleinen ilmoitus ei yksin riitä henkilökohtaisen Jumala-suhteen luomiseen, niin Paavali kuitenkin vetosi jokaisen ihmisen selvään vastuuseen yleisen ilmoituksen edessä: "Jumalan viha ilmestyy taivaasta kaikkea ihmisten jumalattomuutta ja vääryyttä vastaan, niiden, jotka pitävät totuutta vääryyden vallassa, sentähden, että se, mikä Jumalasta voidaan tietää, on ilmeistä heidän keskuudessaan; sillä Jumala on sen heille ilmoittanut. Sillä Hänen näkymätön olemuksensa, Hänen iankaikkinen voimansa ja jumalallisuutensa ovat, kun niitä Hänen teoissansa tarkataan, maailman luomisesta asti nähtävinä, niin etteivät he voi millään itseänsä puolustaa. Koska he, vaikka ovat tunteneet Jumalan, eivät ole Häntä Jumalana kunnioittaneet eivätkä kiittäneet, vaan ovat ajatuksiltaan turhistuneet, ja heidän ymmärtämätön sydämensä on pimentynyt. Kehuessaan viisaita olevansa he ovat tyhmiksi tulleet." (115)

Paavali puhuu tässä niistä ihmisistä, joilla ei ole tietoa Jumalan sanallisesta ilmoituksesta Raamatussa. Tästä Raamatun tekstistä selviää, että Jumalan ilmoitus luomakunnassa on ja on aina ollut jokaiselle sitä tarkkailevalle ihmiselle selvä ja ilmeinen. Kukaan ei voi viimeisellä tuomiolla sanoa Jumalalle: "Etköhän sinä nyt ole vähän kohtuuton? Mistä ihmeestä minä olisin voinut arvata, että sinä olet olemassa. Eihän sinusta näkynyt merkkiäkään. Olisit nyt edes jollakin tavalla vihjaissut olemassaolostasi! Jos minulla vain olisi ollut tarpeeksi selvä syy uskoa sinun olemassaoloosi, niin varmasti olisin kunnioittanut ja kiittänyt sinua. Mutta ymmärrä nyt, että olemassa olevien todisteiden pohjalta mieleeni ei juolahtanutkaan, että mitään Jumalaa voisi olla olemassa." Jumala ei usko meitä kun sanomme, ettemme voi uskoa Häneen.

Paavali väittää, että jokainen joka kieltää Jumalan yleisen ilmoituksen, tekee sen siksi, ettei se sovi yhteen hänen moraalisten valintojensa kanssa. Ihminen kieltää kaiken sellaisen olemassaolon, jonka edessä ei halua olla vastuussa.

Ne ihmiset, jotka eivät ole kuulleet Jumalan *erityisestä todistuksesta* eli sanallisesta ilmoituksesta, ovat silti vastuussa yleisen ilmoituksen edessä. Yleisessä ilmoituksessa on erotettavissa ainakin kolme eri muotoa:

Ensiksikin *ulkoinen ilmoitus*, joka on luettavissa luomakunnan sivuilla. Siitä tehtävästä päätelmistä Paavali puhui edellä käsitellyssä tekstissä. Siihen kuuluvat aikaisemmin käsitellyt kosmologiset ja teleologiset jumalatodistukset.

Toinen yleisen ilmoituksen päämuoto on *sisäinen ilmoitus* eli kaikille ihmisille yhteinen, vaikkakin muodoltaan ja voimakkuudeltaan vaihteleva omantunnon ilmoitus. Paavali puhuu niistä, jotka eivät ole kuulleet Jumalan kirjoitetusta laista ja toteaa, että he silti "luonnostansa tekevät, mitä laki vaatii, niin he, vaikka heillä ei lakia ole, ovat itse itsellensä laki ja osoittavat, että lain teot ovat kirjoitetut heidän sydämiinsä, kun heidän omatuntonsa myötätodistaa ja heidän ajatuksensa keskenään syyttävät tai myös puolustavat heitä." (116) Ihmisten yleismaailmallinen ongelma on, että kukaan ei ole elänyt joutumatta pudottamaan omaa vaikka kuinka matalalle asetettua moraalista rimaansa. Jokainen on rikkonut sen lain, jonka kautta hän arvioi ja tuomitsee lähimmäisensä asennoitumista ja käyttäytymistä.

Kolmas ilmoituksen muoto on *perimätieto*. Ihmissuvun alkulähteistä on eri rotuihin ja heimoihin kulkeutunut vuosisatojen ja -tuhansien myötä vääristynyt ja monin paikoin kokonaan kadonnut muisto ihmiskunnan alkutapahtumista ja niiden takana olevasta Luoja-Jumalasta, joka oli alussa suorassa sanallisessa yhteydessä luotujensa kanssa.

Kaikki kolme ilmoituksen muotoa ovat tietenkin (samoin kuin Raamattukin) "pimeyden ruhtinaan" hyökkäyksen kohteita. Laittomuuden hengen vaikutuksen kautta hän yrittää tuhota sen lain, jonka Jumala on istuttanut jokaisen sydämeen ja tehdä siten ihmiset kuuroiksi sisäiselle ilmoitukselle.

Eristämällä ihmiset luonnosta hän yrittää tehdä heidät sokeiksi Jumalan ulkoiselle ilmoitukselle. Kaikkein tehokkaimmin tämä tapahtuu kaupungistumisen kautta. Tämän vuosisadan alussa noin 13 % ihmiskunnasta asui kaupungeissa, mutta vuosisatamme loppuun mennessä eli v. 2000 vain noin 13% ihmisistä asuu enää maalla.

Samana kehityksen myötä nykyihminen on yhä tarkemmin eristetty historiasta ja sen kautta opittavista asioista. Tai sitten historia on tulkittu uudestaan tavalla, joka karsii pois viimeisetkin perimätiedon kautta säilyneet ilmoituksen rippeet.

Kukaan ajatteleva ihminen ei kuitenkaan ole täysin kaiken ilmoituksen ulottumattomissa. Ilmoituksen muoto ja kirkkaus vaihtelee, mutta kaikki ovat jollain tavalla sen vaikutuspiirissä.

Mitä Jumalasta sitten voidaan tietää yleisen ilmoituksen kautta?

Yleinen ilmoitus viittaa persoonallisen, näkymättömän, äärettömän, kaikkivaltiaan Luoja-Jumalan olemassaoloon, jonka edessä ihminen Hänen luomanansa on vastuussa. Ymmärrys siitä, että ihminen elää erossa Luojustaan ja tarvitsee pelastuksen saavuttaakseen uudestaan Jumala-yhteyden: anteeksiannon syyllisyydestä ja vapautuksen pahuuden voimasta, näyttää myös olevan ihmiskunnan yhteistä tietoa perintöä.

Vanhoista kulttuureista ja "primitiivisistä" uskonnoista löytyy perimätietona säilyneenä hämmästyttävän samankaltaisia kertomuksia maailman luomisesta, ihmisen lankeemuksesta, maailmanlaajuisesta tulva katastrofista (117) ja legendoja kadotetusta Jumala-ilmoituksesta.

Evoluutioteorian mukaan monoteistisen jumala-käsityksen (= usko yhteen, kaikkivaltiaaseen, persoonalliseen Jumalaan) pitäisi olla uskontojen kehityksen kaikkein uusin ja tuorein tulos. Sitä ei odotettu löytyvän ns. alkukantaisista uskonnoista. Vuosisadan vaihteen antropologit tutkivat alkukantaisten heimojen ja kulttuurien uskonnollisia käsityksiä englantilaisen tutkijan **E.B.Tylorin** (1832-1917) kehittämän uskontojen kehitys teorian valossa ja löysivät paljon

sellaista, jota pidettiin todisteena uskontojen kehityksestä henkien palvonnan (animismin) kautta monijumalaisuuteen (polyteismiin) ja sitten moderniin yksijumalaisuuteen (monoteismiin). Tylorin, **Spencerin**, **Huxleyn** ym. mukaan uskonnot ovat kehittyneet alemmalta tasolta korkeammalle tasolle siinä missä kaikki muukin.

Vähitellen antropologeille kuitenkin paljastui se, minkä lähetyssaarnaajat olivat tienneet yli sata vuotta: että noin 90 % maailman kansanuskunnoista sisälsi uskon yhteen, kaikkivaltiaaseen, näkymättömään Luoja-Jumalaan. Tämä tosiasia ei kuitenkaan sopinut yhteen evoluutioteorian kanssa ja siksi sitä vähäteltiin tai se jätettiin kokonaan pois ajan oppikirjoista. Etnologi **Andrew Lang** oli yksi niistä harvoista alan auktoriteeteista, jotka nousivat protestoimaan tätä vääristymää vastaan.

Lopulta saksalainen antropologi ja kielitieteilijä **Wilhelm Schmidt** (1868-1954) ryhtyi keräämään tutkijoiden löytämiä todisteita "alkukantaisten" heimojen monoteistisista Jumaläkäsityksistä. Hänen hämmästyksensä aineistosta kertyi 4500-sivuinen teossarja (118), ja ainakin tuhat uutta esimerkkiä on paljastunut sen jälkeen. Antropologi **Gordon Fraser** (1899-), joka itse on jatkanut Langin ja Schmidtin työtä, kiittää heitä siitä, että he "ovat julkituoneet vastaansanomattomat tosiasiat aikana, jolloin evoluutioteorian ja sen yli pappien vastustaminen merkitsi lähes intellektuaalista itsemurhaa".

Näiden ja monien muiden antropologien mukaan näytti yhä ilmeisemmältä, että uskontojen kehitys onkin ollut täysin päinvastainen, eli alkuperäisestä yleismaailmallisesta monoteismista on vuosituhansien kuluessa kehitytty alaspäin palvomaan useita jumalia, taivaankappaleita, myöhemmin muita luomakunnan voimia, eläimiä, puita yms.

Tämä sopii tietenkin hyvin Raamatun antamaan kuvaan ihmiskunnan historiasta. Siksi se onkin niin vaikea pala nieltäväksi niille, jotka mieluummin näkisivät Raamatunkin pelkkänä ihmiskunnan uskonnollisen kehityksen verrattain tuoreena tuotteena, joka sekin saa vähitellen väistyä uuden "tieteellisen maailmankatsomuksen" tai "kosmisen tietoisuuden" tieltä.

Minkälaisia käsityksiä tästä Luoja-Jumalasta sitten on ollut? Millä nimellä hänet tunnettiin ja millä tavalla häntä palveltiin? Miten hänen seuraajansa eri kulttuureissa ovat suhtautuneet kristinuskon julistamaan Jumalaan, joka on ilmoittanut itsensä sanallisesti ja syntynyt keskuuteemme ihmisenä?

El Elion vai Jahve

Ensimmäinen esimerkkimme yleisen ilmoituksen ja erityisen ilmoituksen kohtaamisesta on otettu juutalaisen historian alkulehdiltä. Jumala ilmoitti itsensä sanallisesti **Aabrahamille**, kertoi tälle nimensä ja lupasi hänen ja hänen jälkeläistensä kautta tehdä itsensä tunnetuksi kaikille maan kansoille. (119)

Kun Aabraham lähti Jahve-Jumalan kutsusta maastaan ja matkusti Kanaanin maahan sellaisen kansan keskuuteen, joka oli tunnettu julmista epäjumalanpalvelusmenoistaan (niissä uhrattiin tuhansia lapsia ja nuorukaisia), moraalisesta turmeltuneisuudestaan, temppeliprostituutiostaan yms. Hän lähestyi eräässä matkansa vaiheessa kaupunkia, joka oli saanut nimensä kaanaankielisestä rauhaa tarkoittavasta *saalem-sanasta*. (120) Mutta vielä yllätyksellisempi oli Saalemin hallitsijan kohtaaminen. Kuninkaan nimi, **Melkisedek**, muodostui kahdesta kaanaankielisestä sanasta: *melki* (= kuningas) ja *zadok* (= vanhurskaus, oikeudenmukaisuus). Miten oli mahdollista, että turmeltuneen Sodomän ja Gomorran naapurissa oli rauhan kaupunki, jonka kuningas oli vanhurskauden palvelija? Seuraavaksi Raamattu sanoo, että Melkisedek oli *El Elyonin* pappi. 'El Elyon' on myös kaanaankieltä ja tarkoittaa yksinkertaisesti korkeinta Jumalaa. Kun Melkisedek siunaa Aabrahamia El Elyonin nimessä, tämä ei lähde korjaamaan Melkisedekiä vaan vahvistaa vastauksellaan ja kymmenysten antamisella sen, että El Elyon on sama Jumala, jonka Aabraham on oppinut tuntemaan Jahve-nimellä. Sodomän kuninkailta hän ei suostunut vastaanottamaan heidän tarjoamiaan lahjoja, mutta Melkisedekin lahjat hän otti vastaan merkiksi siitä, että he palvelivat samaa Jumalaa. (122)

Vaikka Melkisedekin "kaikkein korkeimman Jumalan" tuntemus perustui ilmeisesti vain yleiseen ilmoitukseen, kun taas Aabrahamin Jumala-tuntemus perustui erityiseen sanalliseen itseilmoitukseen, niin molemmat ymmärsivät kohdatessaan olevansa saman Luoja-Jumalan seuraajia.

Vuosisatojen ja -tuhansien kuluessa on muisto tästä alunperin yleisesti tunnetusta kaikkivaltiaasta Luoja-Jumalasta vääristynyt monin paikoin tai jäänyt miltei unohduksiin. Hänestä on tullut "tuntematon Jumala", johon ei enää ole yhteyttä ja jonka tilalle on tullut kirjava joukko epäjumalia. Epäjumalien määrä kasvaa koko ajan, koska tarvitaan äärettömästi rajallisia jumalia täyttämään äärettömän Jumalan paikka.

Tuntematon Jumala

Paavali siteeraa kirjeessään kreetalaista seurakuntaa paimentavalle Tiitukselle (123) erästä kreetalaista **Epimenides**-nimistä miestä ja kutsuu tätä kreetalaisten profeetaksi. **Platon** tunsi saman Epimenideen ja kutsuu häntä "Laki"-kirjassaan innoitetuksi mieheksi, joka auttoi ihmiskuntaa löytämään uudestaan jotain siitä, mikä katosi "Suuren vedenpaisumuksen" aikoihin. Kuka tämä mies oli?

Kreikkalaisten historioitsijoiden mukaan Epimenides (124) oli se mies, jonka ateenalaiset hädissään hakivat avuksensa pitkän merimatkan takaa, kun kaupungissa raivosi rutto, jota ei pysäyttänyt mikään uhri kaupungin sadoille eri jumalille. Epimenides selitti ateenalaisille, että heidän olisi nöyrästi tunnustettava, että on olemassa kaikkivaltias hyvä Jumala, joka ei ole samaistettavissa yhteenkään heidän epäjumalankuvistaan ja jonka nimeä he eivät tunteneet. Tältä Jumalalta heidän olisi pyydettävä apua.

Osoittaakseen voimansa tämä Jumala tulisi itse valitsemaan itselleen uhrin. Epimenides kutsui aamunkoitteessa kansan kokoon Mars-kukkulan juurelle ja pyysi paimenia laskemaan nälkäisen lammas lauman vihreälle ruohikolle. Ne lampaat, jotka nälästään huolimatta laskeutuisivat makuulle, olisivat Jumalan valitsemia uhrilampaista. Kun joukko terveitä valiolampaista oli laskeutunut levolle, Epimenides käski pystyttää alttarit niiden uhraamiseksi. Alttarikiviin hakattiin nimi "*agnosto theo*" - tuntemattomalle jumalalle. Ja rutto väistyi kaupungista.

Kun Paavali yli kuusisataa vuotta myöhemmin tuli Ateenaan, "hänen henkensä kiivastui kun hän näki, että kaupunki oli täynnä epäjumalankuvia" (125). Vaeltaessaan Mars-kukkulalla hän näki jotakin, joka sai hänen sydämensä syttymään. Se antoi hänelle avaimet ateenalaisten lähestymiseen: "Kävellessäni ympäri ja katsellessani teidän pyhiä paikkojanne minä löysin myös alttarin, johon oli kirjoitettu "Tuntemattomalle Jumalalle" (*agnosto theo*). (151) Paavali tiesi Epimenideksen ja tunsi ilmeisesti myös alttarin historiallisen taustan, koska uskalsi sanoa: "mitä te siis tuntemattanne palvelette sen minä teille ilmoitan." (126) Paavali otti lähtökohdakseen sen pienen rippeen yleistä ilmoitusta, jota vielä jossain määrin kunnioitettiin, ja antoi sille selvän sisällön. Hän liitti sen Jumalan sanalliseen ilmoitukseen ja "lihaksi tulleeeseen sanaan", Kristukseen.

Paavali jatkaa sanomalla, että Jumala on säättänyt ihmiskunnalle "määrätyt ajat ja heidän asumisensa rajat, että he etsisivät Jumalaa, jos ehkä voisivat hapuilemalla Hänet löytää - Hänet joka kuitenkin ei ole kaukana yhdestäkään meistä, sillä Hänessä me elämme ja liikumme ja olemme." (127)

Vaikka ilmoitus jättääkin Jumalan etäiseksi ja henkilökohtaiseksi tuntemattomaksi, sen vastaanottaminen tekee kuitenkin ihmisen avoimemmaksi Jumalan erityiselle ilmoitukselle. Vastaavasti sen kieltäminen johtaa yhä synkempään pimeyteen. Se tapa, jolla ihminen ottaa vastaan yleisen ilmoituksen Jumalasta, on omiaan pehmentämään tai kovettamaan hänen sydämensä maaperää. Kun sitten hyvä sanoma Jumalan tarjoamasta pelastuksesta Jeesuksessa Kristuksessa julistetaan, on se kuin siemen, joka lankeaa hyvin tai huonosti

valmistettuun maaperään.

Jumala, joka on valmistanut evankeliumin maailmalle, on myös valmistanut maailman evankeliumille. Mutta Hän on antanut kaikille ihmisille vapauden torjua niin valmistavan kuin lopullisenkin ilmoituksen.

Kadotetun Jumalan odottajat

Lähetystehistoriassa on useita esimerkkejä kansoista, jotka hämmästyttävällä tavalla ovat olleet valmiita vastaanottamaan evankeliumin.

Vuonna 1867 norjalainen lähetystyöntekijä **Lars Skrefsrud** ja hänen tanskalainen kollegansa löysivät Intiasta 2,5 miljoonaisen Santal-nimisen kansan alueelta, joka sijaitsi Kalkutasta pohjoiseen.

Opittuaan santalien kielen he aloittivat julistustyönsä ja suorastaan häkeltyivät siitä vastaanotosta, jonka heidän sanomansa sai. Vaikka santalit harjoittivat spiritismiä ja palvoivat aurinkoa, heillä oli silti perimätieto **Thakur Jiu**-nimisestä Jumalasta (nimi merkitsee: "aito Jumala"), joka alussa loi maan ja taivaan sekä miehen ja naisen nimiltään Haram ja Ayo. Nämä lankesivat pian pois luojansa tahdosta. Myöhemmin Thakur Jiu hukutti kaikki Haramin ja Ayon jälkeläiset lukuun ottamatta yhtä pyhää pariskuntaa, jonka jälkeläisiä alkuperäiset santalit sanoivat olevansa.

Eräässä koko kansaa koetelleessa vaikeudessa santalit olivat lupautuneet palvelemaan niitä henkiä, jotka silloin auttoivat heitä. Nyt kun nämä pohjoismaalaiset lähetystyöntekijät kertoivat heille Kristuksesta, he pitivät sitä todisteena siitä, että Thakur Jiu, ainoa aito ja oikea Jumala, ei sittenkään ollut hylännyt heitä. Näiden kahden lähetin työn kautta noin 85.000 santalia otti vastaan pelastussanomien siltä Jumalalta, johon heidän esi-isänsä jo vuosituhsia sitten he olivat uskoneet mutta johon he surukseen olivat kadottaneet yhteyden.

Toinen esimerkkimme kansasta, jolla oli muisto kadotetusta Jumala-yhteydestä, on Etiopiassa elävä Gedeo-kansa. Sen kaikkia heimoja yhdisti usko hyvään, kaikkivaltiaaseen Luoja-Jumalaan nimeltä **Magano**. He eivät kuitenkaan rukoilleet Maganoa, koska he olivat kadottaneet yhteyden tähän vaan keskittyivät uskonnollisissa menoissaan kokonaan pahan hengen, Sheitanin, lepyttämiseen.

Vuonna 1940 eräs Gedeo-kansan kuninkaallisen suvun mies Warrasa sai ilmestyksen Maganolta. Siinä hänelle näytettiin kaksi valkoihoista miestä erään tietyn sykamorepuun alla lähellä Dilla-nimistä kaupunkia. Sitten mies kuuli äänen, joka sanoi, että "nämä miehet tuovat teille sanoman Maganolta, Jumalalta, jota te etsitte." Kahdeksan vuotta myöhemmin kanadalaiset lähetystyöntekijät **Albert Brant** ja **Glen Cain** etsivät suojaa paahtavalta auringolta juuri sen puun alta, jonka Warrasa oli ilmestyksessä nähnyt. Kolme vuosikymmentä myöhemmin Warrasa oli yksi niistä kymmenistätuhansista gedeolaisista, jotka olivat ottaneet vastaan kauan kaivatun sanoman ja löytäneet vuosituhsia sitten kadotetun Jumala-yhteyden.

Vastaavanlaisia kertomuksia on satoja. Muutamista niistä on tehty kirjoja. Suomeksi löytyy erityisen mielenkiintoinen ja dramaattinen kertomus nuoresta **Bruce Olsonista**, joka ensimmäisenä valkoisena sai yhteyden Etelä-Amerikassa asuviin motiloni-intiaaneihin. (128) Ymmärrettyään vihdoin heidän perimätietona kulkeneen kertomuksensa petoksen vuoksi kadotetusta Jumala-yhteydestä, hän sai olla johdattamassa heitä takaisin Luojansa yhteyteen.

Eräs kaikkein hämmästyttävimpiä esimerkkejä kansasta, joka on aktiivisesti odottanut sanomaa kadotetun Jumala-yhteyden palautumista, löytyy Burmasta ja sen ympäristöstä. Ensimmäinen kirjallinen raportti (129) burmalaisesta 800.000-henkisestä Karen-heimosta on peräisin vuodelta 1795. Heimo oli sitkeästi vastustanut buddhalaisten käännätyksyrityksiä vuosisatojen ajan, koska he uskoivat ikuisen, kaikkivaltiaaseen, hyvään Y'wa-Jumalaan, joka

on luonut kaiken mikä on olemassa.

Heillä oli perimätietona säilynyt syntiinlankeemuskertomus, joka oli miltei täysin identtinen Raamatun alkukertomuksen kanssa. Nyt heidän ainoa toivonsa oli sitkeässä uskossa, että jonakin päivänä heidän luokseen tulisi mies mukanaan kadonnut kirja, jossa kerrottaisiin heille, miten rakentaa uudestaan suhde Y'waan. Mutta karenilaiset eivät olleet yksin. Heidän ympärillään asui useita eri kansoja ja heimoja, joiden yhteinen väkiluku ylitti kaksi miljoonaa. He kaikki uskoivat Luoja-Jumalaan ja odottivat samaa kadonnutta kirjaa. (130)

Burman pohjoisosissa asui Kachim-kansa, joka odotti kirjaa Hpan Wa Ningsangilta (Se kirkas, joka luo), jota kutsuttiin myös Che Wa Ninchangiksi (Hän joka tietää).

Lähellä Laosin rajaa eli Lehu-kansa, joka kantoi ranteissaan renkaita. Renkaat symbolisoivat sitä orjuutta, johon kansa oli joutunut sen jälkeen kun heidän esi-isänsä olivat kadottaneet Gui'Shan (= kaiken luoja) ilmoituksen. Hekin odottivat, että joku toisi heille takaisin tämän ilmoituksen.

Heidän naapurinaan asui Wa-pääkallometsästäjien heimo. Näiden keskuudessa nousi viimeksi 1880-luvulla Pu-Chan-niminen profeetta, joka nuhteli heimoa pääkallojen metsästämisestä ja henkien palvonnasta. Heidän elämäänsä voisi estää Luoja-Jumalaa, Siyehiä, palauttamasta heille heidän odottamaansa kadotettua kirjaa.

Thaimaan ja Burman rajalla eli Kui-heimo, jonka tapana oli rakentaa talonsa yhteyteen tyhjä huone. Se oli varattu odotetulle Jumalan lähettiläälle, jolla olisi mukanaan Jumalasta kertova kirja.

Kiinan rajan sisäpuolella asui Lisu-vuoristoheimo. Heidän kielessään ei ollut edes aakkosia, mutta silti he uskoivat eräänä päivänä saavansa omalla kielellään kirjoitetun Jumalasta kertovan kirjan.

Parimiljoonainen vastaanottokomitea oli ammoisista ajoista asti odottanut ilosanoman tuojaa. Tämä antaisi heille tarkan ilmoituksen Jumalasta, jonka olemassaolo oli kaikille itsestään selvä, mutta johon kenelläkään ei ollut henkilökohtaista suhdetta. Vasta vuonna 1817 saapui ensimmäinen kadotetun kirjan tuoja, amerikkalainen baptistisaarnaaja **Adoniram Judson**, Rangonin satamaan Burmaan. Kun hän oli saanut Raamatun käännettyä burmankielelle ja kun eräs **Ko-Thah-Byu**-niminen karen-heimolainen rosvo ymmärsi, että tämä oli se kauan kaivattu kirja, alkoi miltei uskomaton luku lähetyksen historiassa. Jokainen edellä mainituista kansasta ja heimosta sai kadotetun Jumala-ilmoituksen omalla kielellään. Muutamassa vuosikymmenessä sadat tuhannet ottivat sen vastaan juuri sinä kirjana, jota he olivat odottaneet jo vuosituhansien ajan. Buddhalaiset ihmettelivät, miten muutama kristitty pystyi niin lyhyessä ajassa saamaan aikaan sen, mitä he itse olivat turhaan yrittäneet vuosisatoja. Kaikkein ihmeellisimmällä tavalla kadotettu kirja saavutti pelätyn Wa-heimon. Eräänä aamuna heimoa sen julmista tavoista nuhdellut mies, **Pu Chan**, satuloi pienen ponihevosen ja käski kahden miehen seurata sitä, koska nyt "on Siyehin kirjaa tuova mies tullut lähelle". Poni kulki yli kahdensadan kilometrin matkan Kengtungin kaupunkiin ja johdatti siellä miehet tyhjän kaivon äärelle. Kaivon pohjalla oli lapiohommissa **William Marcus Young**, joka oli jo täysin työllistetty opettaessaan kristinuskon alkeita innokkaille Lahu-heimolaisille.

Sama Jumala, joka tähden avulla johdatti itämaiset tietäjät Jeesuksen syntymäpaikalle, käytti ponia 'johdattamaan pääkallometsästäjäheimon Jeesuksen lähettilään luo.

Tämä ymmärrys korkeimman Luoja-Jumalan olemassaolosta sekä muisto kadotetusta yhteydestä Häneen elää myös Afrikan kansojen keskuudessa. Ashanti-sananlasku sanoo: "Ei kukaan opeta lapselle korkeimman olemassaoloa", koska se on heillekin itsestään selvä asia. Afrikkalaisen ajattelutavan tutkija **John Mbiti** sanoo: "Monet myöntävät avoimesti, etteivät he tiedä millainen Jumala on ja että heillä ei ole sanojansa. Jotkut jopa sanovat, että Jumalan nimi on tuntematon, ja he käyttävät Hänestä sellaisia nimityksiä kuin Lunda (= Tuntematon

Jumala), Ngombe (= Selittämätön) tai Maasai (= Tuntemattomuus).” (131)

Teol.tri. **Raimo Harjula** on tutkinut Itä-Afrikan eri heimojen, erityisesti Meru-heimon, jumalakäsityksiä, ja todennut, että usko yhteen, kaikkivaltiaaseen, kaikkialla läsnäolevaan, hyvään ja oikeudenmukaiseen Luoja-Jumalaan on pikemminkin sääntö kuin poikkeus. (132)

Tohtori Harjula jättää kuitenkin avoimeksi perimätiedon merkityksen, koska sitä ei voida kirjallisten dokumenttien avulla todistaa. Hän pitää todennäköisempänä, että myyteissä yleisesti esiintyvä tietoisuus kadotetusta Jumala-yhteydestä on heijastusta jokaisen ihmisen "sydämen todistuksesta" ja että Jumalan ominaisuudet on päätelty luonnossa nähtävän yleisen ilmoituksen kautta.

Myös ensimmäiset intialaiset olivat yhden persoonallisen Jumalan palvojia ja uhrasivat hänelle eläinuhreja samalla yksinkertaisuudella kuin Aabraham. (133) Sama monoteistinen käsitys löytyy Kiinan ikivanhan kulttuurin alkujuurista v. 2600 eKr. Kiinalaisten alkuperäinen Jumala oli Shang Ti (= Taivaan valtiasta). Koreassa Häntä kutsuttiin nimellä Hananim (= Se Suuri). Vasta pari vuosituhatta myöhemmin Kiinan kulttuuriin syntyi konfutselaisuus, taolaisuus ja buddhismi.

Toisella puolella maapalloa eli kukoistuskauttaan Inkakulttuuri 1400-luvulla. Heidän suurin kuninkaansa **Pachacuti** (hallitsi vuosina 1438-1471) (134) alkoi kuitenkin epäillä heidän palvelemaansa auringonjumalan Intin jumaluutta. Voisiko Inti, joka teki vuodesta toiseen saman liikeradan ja joka ei pystynyt estämään edes pilviä peittämästä valoaan todella olla Luoja-Jumala. Vai olisiko sittenkin niin, että sekin oli vielä korkeamman Jumalan luoma? Pachacuti muisti, että hänen isänsä **Hatun Tupac** sanoi kerran saaneensa näyn, jossa todellinen Luoja-Jumala Viracocha muistutti häntä olemassaolostaan. Tutkittuaan menneisyyttä kuningas huomasi, että hänen kansansa oli ammoisista ajoista asti uskonut **Viracochaan**, näkymättömään, kaikkivaltiaaseen Jumalaan, jota kukaan ei ollut luonut. Tämän seurauksena kuningas kutsui koko papiston kokoukseen, jossa päätettiin perimätiedon ja havaintoihin perustuvien johtopäätösten nojalla luopua auringon palvomisesta korkeimpana jumalana.

B.C. Brundage (135) kutsuu tätä käänteentekevää pappeinkokousta Coricanchan kirkolliskokoukseksi. Yleinen ilmoitus oli puhunut ja kansan valtiat kuuntelivat. Paavali sanoi: "Menneitten sukupolvien aikoina Hän (Jumala) on sallinut kaikkien pakanain vaeltaa omia teitensä ja kuitenkin Hän ei ole ollut antamatta todistusta itsestään... (136) Jumalan yleinen todistus oli ilmeinen myös Inka-kulttuurin keskuudessa.

Inkatkin panivat toivonsa epämääräiseen profetiaan sanansaattajasta, joka tulisi merten takaa tuomaan heille tarkemman ilmoituksen kaikkein korkeimmasta Jumalasta. Mutta tämä profetia petti, sillä ilosanoman tuojien sijaan tulivatkin Jumalan nimissä esiintyvät maan valtaajat ja ryöstäjät – **Pizarro** ja hänen kullanhimoinen armeijansa, joka tuhosi nopeasti koko Inka-kulttuurin. Jo ennen Pizarroa **Hernando Cortez** käytti säälimättömästi hyväkseen vastaavanlaisia odotuksia azteekkien keskuudessa ja raiskasi heidän maansa.

Kuinka erilaiselta näyttäisikään Etelä-Amerikan historia, jos azteekkeille ja inkoille olisi ensin annettu selvä ilmoitus siitä Jumalasta, jota he olivat odottaneet ehkä kansallisen olemassaolonsa alusta asti. Silloin he eivät olisi vastaanottaneet petollisia valloittajia Jumalan lähettiläinä.

Miksi näin kuitenkin tapahtui? Oliko Euroopassa joku laiminlyönyt jumalallisen lähetyskutsun? Jos oli, niin kenen on vastuu? Mitä tapahtuu niille, jotka eivät koskaan ole saaneet kuulla sanomaa Jumalasta, joka itse on sovittanut meidän syntimme ja avannut tien uuteen yhteyteen Itsensä kanssa? Tuomitaanko heidät sellaisen sanoman hylkäämisestä, jota he eivät ole koskaan kuulleetkaan?

Entä ne jotka eivät ole kuulleet?

Jeesus sanoi: "Minä olen tie, totuus ja elämä; ei kukaan tule Isän tykö muutoin kuin minun kauttani." (137) Jeesuksen sovitus työ on ainoa tarjolla oleva mahdollisuus syntien anteeksisaamiseen ja ikuisen Jumala-yhteyteen. Suurimman kysymyksemme ei pitäisi olla se, miksi on olemassa vain yksi pelastuksen tie vaan se, miksi on olemassa *yhtään* pelastuksen tietä.

Mutta mitä tapahtuu niille, jotka eivät ole kuulleet evankeliumia? Tämä hyvin yleinen kysymys heijastaa usein ihmisen tapaa pitää itseään oikeamielisempänä ja ihmiskuntaa rakastavampana kuin Jumalaa – ikään kuin me todella välittäisimme enemmän ihmisten pelastumisesta kuin Jumala. Joka tapauksessa se on tärkeä kysymys, joka vaatii vastauksen.

Raamatussa on useita vaikeasti ymmärrettäviä asioita. Jotkut asiat uskoo ymmärtävänsä oikein, mutta on myös paljon sellaisia asioita, joita ei millään voi ymmärtää väärin. Yksi niistä on Jumalan hyvä tahto *kaikkia* ihmisiä kohtaan. Hän ei ole valmistanut helvettiä ihmistä varten vaan Saatanaa ja hänen enkeleitään varten. (138) Hän tahtoo kaikkien ihmisten pelastusta. (139) Toinen niistä on Jumalan oikeamielisyys. (140) "Hän on säätänyt päivän, jona Hän on tuomitseva maanpiirin *vanhurskaudessa*." (141)

Yhtä oikeamielisyyden peruseriaatteista voidaan kutsua kolmen V:n periaatteeksi. Sen mukaan vanhurskas tuomio pitää aina tasapainossa *valon, vapauden ja vastuun*. Valolla tarkoitan ymmärrystä Jumalasta ja Hänen tahdostaan; vapaus on mahdollisuus tehdä tuon tahdon mukaisia valintoja; vastuu tulee velvollisuudesta elää valon ja vapauden mukaisesti. Vastuu ei voi koskaan olla pienempi eikä suurempi kuin valo ja vapaus. Ne jotka eivät ole nähneet evankeliumin valoa, eivät ole vastuussa sen hylkäämisestä. Eli: jos ei ole Jeesuksesta koskaan kuullut mitään, ei ole vastuussa siitä, että torjuu Hänet. Mutta niistä, jotka ovat nähneet evankeliumin valon ja silti torjuneet sen, sanotaan: "Parempi olisi heille ollut, etteivät olisi tulleet tuntemaan vanhurskauden tietä, kuin että sen tunnettuaan kääntyvät pois heille annetusta pyhästä käskystä." (142) "Sillä jokaiselta, jolle on paljon annettu, myös paljon vaaditaan; ja jolle on paljon uskottu, siltä myös enemmän kysytään." (143) Vastuu siis kasvaa valon myötä.

Ne jotka torjuvat evankeliumin, hylkäävät selvästi ilmoitetun Jumalan Pojan, Jeesuksen. Mutta eikö maailma tiennyt mitään Jumalasta ennen Jeesuksen ilmestymistä? Tämän kappaleen alussa totesimme Paavalin sanoin, että taivaallisen Isän jumaluus on kaikkien kansojen keskuudessa ollut ilmeistä luomisesta asti. Daavid sanoi luonnon yleisestä ilmoituksesta, että "Se ei ole (sellaista) puhetta, se ei ole (sellaista) kieltä, *jonka ääni ei kuuluisi*". (144) Se on niin selvästi kuuluvaa ja näkyvää, että ne jotka sen valon hylkäävät, "eivät voi millään itseänsä puolustaa". **Daavid** sanoo myös, että "jumalattomat peräytyvät tuonelaan, kaikki pakanat jotka unhottavat Jumalan". (145) Vain sellaisen voi unohtaa minkä on joskus tuntenut ja muistanut. Ne jotka ovat ymmärtäneet jotain Jumalasta yleisen ilmoituksen perusteella ja olleet sille välinpitämättömiä, ovat hylänneet luonnossa ilmoitetun Jumalan. Ne jotka ovat ymmärtäneet sanoman ihmiseksi tulleesta Jumalasta, Kristuksesta, ja kääntäneet sille selkänsä, ovat hylänneet vielä selvemmin Jumalan sanoman. Edellä mainitut esimerkit yhdessä monen raamatullisen esimerkin kanssa viittaavat siihen, että evankeliumin ulottamattomissa on aina ollut niitäkin, jotka ovat vastaanottaneet sen valon, joka on ollut tarjolla.

Kun Jumala oli patistanut ennakkoluuloisen **Pietarin** hurskaan ja Jumalaa pelkääväisen upseerin Korneliuksen kotiin viemään sanomaa Jumalasta, jota tämä palveli ainakin osittain tuntemattomana Jumalana, joutui Pietarikin hämmästyksekseen toteamaan: "Nyt minä totisesti käsitan, ettei Jumala katso henkilöön, vaan että jokaisessa kansassa se, joka Häntä pelkää ja tekee vanhurskautta, on Hänelle otollinen." (146) Tämä ei merkitse sitä, että pelastus löytyisi ohi Jeesuksen, vaan sitä että Jumala armossaan lukee Jeesuksen sovituskuoleman kaikkien niiden hyväksi, jotka panevat toivonsa Jumalan armoon. Näin oli Vanhan Testamentin ihmisten kanssa, ja näin on ilmeisesti kaikkien niiden kanssa, jotka ennen Jeesuksen sovitus työtä tai sen jälkeen ovat myöntäneet syyllisyytensä pyhän Luoja-Jumalan edessä ja pyytäneet Häneltä armoa.

Jumala kuvataan sellaiseksi, joka antaa lisää valoa niille, jotka ottavat vastaan vaikka kuinka pienenkin jo annetun valon. "Sillä sen, joka Jumalan tykö tulee, täytyy uskoa, että Jumala on ja että Hän palkitsee ne, jotka Häntä etsivät." (147) "Sillä Herra tutkii kaikki sydämet ja ymmärtää kaikki ajatukset ja aivoitukset. Jos Häntä etsit, niin sinä löydät Hänet, mutta jos luovut Hänestä, niin Hän hylkää sinut iankaikkisesti." (148) Raamattu mainitsee esimerkkeinä tällaisista etsijöistä mm. portto **Raahabin** (149), syyrialaisen **Naamanin** (150) ja Etioopian kuningattaren **Kandaken** hoviherran. (151)

Sellainen ympäristö, josta valo on täysin torjuttu ja jossa moraalinen pimeys on käynyt niin suureksi, että uudella kasvavalla sukupolvella ei ole mitään mahdollisuutta nähdä sitä ja valita sen mukaisesti, joutuu Nooan aikalaisten ja Sodomian ja Gomorran lailla Jumalan täydellisen tuhotuomion alle. Tällöin tuomio ilmaisee myös armoa tulevia sukupolvia kohtaan: niitä kohtaan, jotka muuten joutuisivat kasvamaan ympäristössä, jossa moraalinen valo on täysin kuollut ja pahuuden vaikutus tullut ohjelmoivaksi tekijäksi. Näin oli vähällä käydä myös Niiniven kaupungissa. Mutta kaupunkilaiset tekivät parannuksen, pyysivät Jumalalta armoa ja Jumala armahti heitä. (152)

Vaikka Raamatussa mainitaan muutama poikkeuksia ja vaikka aikaisemmin mainituista kansoista löytyisi sellaisia lisääkin, profeetat kuitenkin kuvaavat ihmiskuntaa kokonaisuudessaan pimeydessä vaeltavaksi ja pimeyttä rakastavaksi joukoksi (153), joka tarvitsee julistettua Jumalan sanaa voidakseen pelastua. Ihmiskunta ei juokse pakenevan totuuden perässä, vaan totuus juoksee sitä pakenevan ihmiskunnan perässä.

Pelastava usko tulee vain pelastuksen sanan kuulemisesta, "mutta kuinka he voivat kuulla ellei ole julistajaa?" (154) Jumalaa on arvosteltu myös siitä, että Hän on jättänyt julistustehtävän kokonaan ihmisille. Miksei Hän voinut kirjoittaa asiaansa tulikirjaimin taivaalle, tai miksei Hän anna enkeleille edes osavastuuta pelastussanomien viemiseksi maailman ääriin? Näyttää siltä, että Jumala pitää erittäin tärkeänä, että Sana tulee nimenomaan lihaksi kaikkien kansojen keskuudessa eikä vain yliluonnolliseksi ilmestykseksi tai pyhäksi kirjaksi. Siellä missä enkelit ovat olleet mukana kuvioissa, he ovat vain valmistaneet tietä niille ihmisille, jotka ovat antautuneet elämään todeksi Jumalan ilmoitusta ja julistamaan sitä muille.

Jos yksikin seurakunta olisi syntynyt enkelten julistuksen kautta, se välittömästi erottautuisi niistä seurakunnista, jotka ovat syntyneet "vain" inhimillisen julistuksen seurauksena. Enkeli-ilmestystäkin suurempi ja vaikuttavampi ihme on se työ, mitä Jumalan Sana Pyhän Hengen kautta saa aikaan aivan tavallisessa ihmisessä.

Jos siis todella välität siitä miten niiden käy, jotka eivät ole kuulleet Jumalan erityistä ilmoitusta, niin älä jää toimeettomaksi. Sinä olet kuullut pelastuksen sanan. Jos huolehdit niistä, jotka ovat sanoman ulkopuolella, niin epäjohdonmukaisin asia minkä voit tehdä, on itse jäädä sen ulkopuolelle. Ota se vastaan ja astu itse kantamaan sitä lähetysvastuuta, jonka Jumala on omilleen antanut. "Ja tämä valtakunnan evankeliumi pitää saarnattaman kaikessa maailmassa, todistukseksi kaikille kansoille, ja sitten tulee loppu." (155)

Sekä tuomio että pelastus perustuvat siihen, mitä on kuultu eikä siihen, mitä ei ole kuultu. Tuomion ankaruus perustuu siihen, kuinka selvästi kuultua ja ymmärrettyä Jumalan tahtoa on rikottu. Pelastus taas riippuu siitä, uskommeiko ja otammeko vastaan sanoman armosta ja anteeksiannosta. Kaikilla on oikeus tulla oikeudenmukaisesti tuomituiksi, mutta kenelläkään ei ole oikeutta vaatia itselleen armahdusta. Jos joku jää vaille armoa, hän ei kärsi vääryyttä vaan saa oikeudenmukaisen tuomion. Armasta pelastuminen on siis oikeudenmukaisesta tuomiosta vapautumista.

Jokainen on yleisenä ilmoituksena kuullut tarpeeksi tullakseen sen perusteella oikeudenmukaisesti tuomituksi, mutta kaikki eivät ole kuulleet tarpeeksi (= ilosanomaa Jeesuksen sovitustyöstä) tullakseen sen perusteella armosta pelastetuksi.

Historian todistus

Brittiläinen filosofian professori **Anthony Flew** (1923-) esitti v. 1950 lyhyessä artikkelissaan (156) kristityille kysymyksen: "Mitä pitäisi tapahtua tai mitä olisi pitänyt tapahtua, jotta voisit perustellusti lakata uskomasta Jumalan rakkauteen tai Hänen olemassaolonsa?"

Tämä on päinvastaisena sama kysymys kuin se, joka aikaisemmin mainitussa esimerkissä esitettiin marxilaisille ja joka silloin jäi vastausta paitsi. Kysymyksen takana on ns. falsifikaatioperiaate. Sen mukaan väitetä, jota ei voida periaatteessa todistaa vääräksi, ei myöskään voida todistaa oikeaksi eli verifioida. Se täytyy vain uskoa tai jättää uskomatta ilman perusteluja.

Joku voisi esimerkiksi väittää, että Jumala istuu punaisella planeetalla tasan kahden valovuoden päässä siitä, mitä voimme nähdä vahvimalla teleskoopillamme. Meille kerrotaisii, että Jumala rakastaa kaikkia ihmisiä ja seuraa heidän elämänsä koko ajan. Hän on luvannut, että Hän tulisi hetkeä ennen lopullista ydinkatastrofia pelastamaan omalle planeetalleen kaikki ne, jotka uskovat häneen. Tällaisen evankeliumin uskominen vaatisi sokeaa uskoa, sillä meillä ei olisi mitään näyttöä sellaisen jumalan olemassaolosta (aina kun teleskoopit vahvistuvat hän siirtää asuinsijansa juuri niiden kantomatkan ulottumattomiin). Toisaalta meillä ei ole mitään tapaa todistaa, että sellaista jumalaa ei ole olemassa. Jos joku haluaa tällaisesta uskosta pitää kiinni, sille ei mahda mitään, koska kukaan ei pysty esittämään vastatodisteita (paitsi ydinkatastrofin jälkeen tietenkin, mutta sittenhän täällä ei enää kukaan todistele mitään). Palatkaamme Anthony Flewin heittämään haasteeseen. Onko kristillinen sanoma edellisen kaltainen myytti tai satu, jota ei voi todistaa vääräksi eikä oikeaksi? Flew vaatii meitä esittämään sellaisia mahdollisia tapahtumia menneisyydessä, jotka voisivat todistaa uskomme vääräksi. Tähän vastaamme, että kristillinen usko on niin historian tapahtumiin ankkuroitu usko, että vain koko historian eli jo tapahtuneen täydellinen eliminointi, tyhjäksi tekeminen, voisi viedä pohjan kristinuskolta.

Jotta kristinuskosta tulisi pätemätön, luominen on ensimmäinen päätapahtuma, joka pitäisi saada tapahtumattomaksi. Eksistentiaalistifilosofi **Sartre** sanoi lainaten Heideggeriä että suurin filosofinen ongelma on se, että ylipäänsä jotain on olemassa. Jos mitään ei olisi olemassa tai jos kaikki olisi pelkkää kaaosta, en uskoisi persoonallisen Luoja-Jumalan olemassaoloon (Enhän minä silloin olisi sitä epäilemässäkään). Jos Jumala ei olisi ilmoittanut itseään Israelin kansan historiassa, jos Hän ei olisi puuttunut yliluonnollisella tavalla sen kohtaloon, jos Hän ei olisi useita vuosisatoja aikaisemmin ilmoittanut etukäteen Lunastaja-Messiaan syntymistä, jos Hän ei olisi ennustetulla tavalla syntynyt, elänyt, kuollut ja ylösnoussut todellisessa historiassa - ja jos kaikki tämä saadaan tapahtumattomaksi, silloin olen valmis luopumaan uskosta kaikkietävään, kaikkivoipaan, rakkaudelliseen ja pyhään Jumalaan.

Historian kolme päätapahtumaa: luominen, lankeemus ja lunastus, eivät ole näyttöä vailla olevia uskonkappaleita. Ne ovat avoimia verifikaatiolle ja falsifikaatiolle, eli ne voidaan periaatteessa todistaa vääräksi ja käytännössä todistaa oikeiksi.

Kristillinen maailmankatsomus ja kristillinen pelastus sanoma ovat pohjimmiltaan historiallisten tapahtumien: Jeesuksen syntymän, elämän, opetuksen, kuoleman, ylösnousemuksen ja taivaaseenastumisen varassa.

"Eiväthän nämä ole missään syrjäsopeissa tapahtuneet" (157), sanoo Paavali kuulustelijoilleen vedoten yleisessä tiedossa oleviin kiistämättömiin tosiasioihin. Sama Paavali myöntää, että koko kristillinen usko seisoo tai kaatuu historiallisten tosiasioiden mukana. "Mutta jos Kristus ei ole noussut kuolleista, turha on silloin meidän saamamme, turha myös teidän uskonne." (158) Neljä Jeesuksen elämästä kertovaa evankeliumia ovat osoittautuneet varhain muistiinkirjoitetuiksi luotettaviksi historiallisiksi dokumenteiksi, jotka täydentävät toisiaan ja joille löytyy myös runsaasti vahvistusta muista sen ajan kirjoituksista. (159)

Evankeliumissa Jeesus käyttää jumalallisia oikeuksia ja sanoo monella tavalla olevansa Jumala ihmisen muodossa. (160) Lopullisena todistuksena jumaluudesta Hän ennustaa oman

ylösnousemuksensa. (161) Vain Jumala voisi ennustaa voittavansa kuoleman ja todella myös tehdä sen.

Jeesuksen historiallisesti todistettavissa oleva ylösnousemus sinetöi ja vahvisti Hänen todistuksensa omasta jumaluudestaan. Sen myötä myös koko Hänen opetuksensa sai jumalallisen arvovallan ja ehdottoman totuusarvon. (162) Kaikki mitä Jeesus sanoi Vanhan Testamentin ja pian kirjoitettavan Uuden Testamentin luotettavuudesta (163), ja kaikki mitä Hän sanoi oman kuolemansa ja ylösnousemuksensa merkityksestä ihmiskunnan lunastamiseksi (164), oli nyt täydellisen uskottavaa. Hän oli antanut vahvimman mahdollisen todisteen sanojensa luotettavuudesta.

Nykyajan eräs huomattava filosofi, logiikan ja tieteellisen metodiikan professori **Karl Popper** (1902-1994) on sanonut, että milloin tahansa joku hyvin epätodennäköinen ennustus täyttyy, se vahvistaa ennustukseen liittyvää väitettä. (165) Mikä voisi olla inhimillisessä maailmassa epätodennäköisempi ennustus kuin kolmen päivän kuluttua tapahtuva kuolleista herääminen? Tämän Jeesuksen kautta toteutuneen ennustuksen todistusvoima antaa koko Vanhalle ja Uudelle Testamentille jumalallisen ilmoituksen arvon.

Perimmäinen vastaus kysymyksiin "Onko Jumala olemassa?" ja "Millainen Hän on?" löytyy Jeesuksen persoonassa. Jeesuksen syntymässä näemme Jumalan nöyrän samaistumisen ihmiskunnan kurjalistoon; Jeesuksen opetuksessa näemme Jumalan viisauden; Jeesuksen ihmeteissa näemme Jumalan säälin sairaita ja kärsiviä kohtaan; Jeesuksen ennustuksissa näemme Jumalan kaikkietävyuden: Jeesuksen vihassa näemme Jumalan ankaruuden syntiä kohtaan; Jeesuksen kyynelissä näemme Jumalan asenteen synnintekijöitä kohtaan; Jeesuksen kärsimyksessä näemme samanaikaisesti Jumalan vihan meidän rikkomuksiamme kohtaan ja Hänen rakkautensa meitä kohtaan; Jeesuksen kuolemassa näemme Jumalan murtuneen sydämen koko ihmiskunnan kapinan tähden; Jeesuksen ylösnousemuksessa näemme synnin ja kuoleman vallan murtumisen Jumalan uhrautuvan rakkauden vallan alle; Jeesuksen taivaaseen astumisessa näemme Jumalan luottamuksen jäljelle jätettyjä kohtaan. Helluntaina näemme Jeesuksen yliluonnollisen läsnäolon omiensa kanssa. Ja sen jälkeen Hänen seurakuntansa on ollut se kansa, jonka keskuudessa Jumalan olemassaolo ja Hänen luonteensa on tullut vuoroin ilmeiseksi ja vuoroin kyseenalaiseksi.

Ketään ei pyydetä evankeliumin perusteella uskomaan Nietzscheen suuruudenhulluun ja köyhiä sortavaan Jeesukseen, pyhäkoulun kiiltokuvajeesukseen, identiteettikriisissä olevaan Jeesus Kristus superstariin, vapaustaistelijoiden partisaani-Jeesukseen, poliitikkojen sosialisti-Jeesukseen, amerikkalaiseen Helppo-Heikki-Jeesukseen, suomalaisen mystikon **K. Oso Laakson** Jeesukseen, joka on Buddhan ja Maitreyan avulla Brihaspatin tajuntayksikön ympärille rakennettu fyysinen ruumis (166), tai **Pekka Ervastian** salaisen valkoisen veljeskunnan Jeesukseen.

Nämä lukemattoman monet mielikuvitus-jeesukset ovat yhtä antikristillisiä kuin epähistoriallisiakin.

Jeesuksessa näkymätön ikuinen Jumala otti näkyväisen ja rajallisen muodon. Hänen elämänsä ei ollut vain vertauskuva, eikä Hänen ylösnousemuksensa ollut Salvador Dalin maalauksen kaltainen läpinäkyvä symboli. Sovitus ei tapahtunut punaisella planeetalla teleskooppien kantomatkan ulottumattomissa vaan keskellä tavallisten ihmisten hikistä historiaa. Se ei vaadi sokeaa perusteetonta uskoa niinkuin myytit ja sadut, vaan se on avoin kriittiselle tutkimukselle kuten mikä tahansa historiallinen tapahtuma. Jeesuksen historiallisuuden hyväksymisen vaikeus ei johdu todisteiden puutteesta vaan siitä *seuraavien* johtopäätösten vallankumouksellisuudesta.

On totta, että historialliset todisteet ovat aina vain todennäköisyystodisteita, jotka periaatteessa jättävät tilaa muille mahdollisille mutta epätodennäköisille vaihtoehdoille. Kaikki historialliset ja juridiset päätelmät ja inhimilliset valinnat tehdään faktatietoihin perustuvien todennäköisyyksien pohjalta. Onhan *mahdollista*, että koko universumi syntyi viime yönä ja

meidät on vain varustettu täydellisellä muistilla menneisyydestä, jota ei ole ollut. Mutta tämä ei ole *todennäköistä*. Todennäköinen selitys on se, jolla on enemmän todisteita puolellaan kuin vastassaan. Se että Jeesus oli vain tajuton tai valekuollut niinkuin Koraani väittää, että Hän vietti nuoruutensa Kashmirissa ja eläkepäivänsä Japanissa tai Brittein saarilla, on tietysti mahdollista mutta ei todennäköistä.

Vain se, joka hinnalla millä hyvänsä haluaa väistää historiallisen Jeesuksen antaman haasteen, on valmis järkensäkin hinnalla hyväksymään minkä tahansa muun mahdollisen mutta täysin epätodennäköisen selityksen Jeesuksen persoonasta.

Tulevaisuuden todistus

Mikään muu "pyhä kirja" ei sisällä niin paljon ennustuksia kuin Raamattu, jonka 31124:stä jakeesta 8352 eli 27% on luonteeltaan tulevaisuutta ennustavia. Profeetta **Jesajan** kautta Jumala esittää haasteen sen ajan epäjumalille ja heidän palvelijoilleen: "Esittäkää todisteenne. .. Esittäkööt ja ilmoittakoot meille, mitä tapahtuva on... Ilmoittakaa, mitä vastedes tapahtuu, tietääksemme oletteko te jumalia." (167) Mikään maailman uskonto tai nykyaikainen futurologia ei ole pystynyt vastaamaan tähän haasteeseen, mutta Raamatun Jumala sanoo; "Katso, entiset ovat toteen käyneet ja uusia minä ilmoitan: ennen kuin ne puhkeavat taimelle annan minä teidän ne kuulla." (168)

Jeesuksen ensimmäinen tuleminen täytti satoja Vanhan Testamentin profetioita. (169) Ne oli annettu, jotta Jeesuksen ajan ihmiset voisivat vakuuttua Hänen messiaanisuudestaan ja jotta heillä niiden kautta olisi rationaaliset perustelut Hänen jumalisuudelleen.

Uudessa ja Vanhassa Testamentissa on myös satoja ennustuksia Jeesuksen toisesta tulemisesta ja sitä edeltävistä merkeistä. (170) Tarkkaa päivämäärää Jumala ei ole ilmoittanut ymmärrettävistä syistä. Se olisi yhtä tyhmää kuin poliisi partion tarkan partiointiaikataulun julkistaminen etukäteen... Kuitenkin Hän on luvannut, että se päivä tulee ja ilmoittanut, mitä kaikkea tapahtuu ennen sitä, jotta mahdollisimman moni ymmärtäisi ajoissa tulla järkiinsä ja suostuisi vastaanottamaan armon tuomion sijaan.

Ennustaminen ja selvänäkemisen eri muotoja ja niiden todistusarvoa käsitellään myöhemmässä tämän lehden numerossa. Jumala joka tapauksessa kehotti israelilaisia olemaan seuraamatta niitä ennustajia, joiden ennustukset eivät toteudu. (171) Sen mittapuun mukaan väärien profeettojen joukkoon joutuvat maailmankuulut selvänäkijät **Edgar Cayce** ja **Jean Olxon**, joiden ennustuksista noin 40% on ollut vääriä; mormonikirkon perustaja **Joseph Smith**, joka ennusti erään liikkeensä tukikohdan tuhoutumattomaksi tietämättä, että se oli jo hävitetty kaksi viikkoa aikaisemmin; Bahai-liikkeen perustaja **Baha U'llah**, joka viime vuosisadan vaihteessa ennusti maailmanlaajan rauhanajan alkamisen aikana, joka on ollut ihmiskunnan kaikkein sotaisin kausi, ja monet muut pienemmät povarit kuten **Aino Kassinen** jne.

Ennustus, joka ei vastaa todellisuutta, on väärä, ja sen mukana myös sillä perusteltu maailmankatsomus tai yliluonnollinen tietolähde on vajavainen tai harhaanjohtava.

Suljetun mielen todistus

Kristillinen maailmankatsomus perustuu Jumalan ilmoitukseen. Jumalan ilmoitus on sopusoinnussa koko empiirisen ja eksistentiaalisen todellisuuden kanssa. Se on avoin minkä tahansa tieteen tutkijoille. Kysymys on vain siitä, ovatko tutkijat avoimia sille.

Nykyajan ihminen ylpeilee sillä, että hän on avoin kaikille uusille virtauksille, sellaisillekin (erityisesti sellaisille), jotka täysin kumoavat vanhat uskomukset. Mutta kun hän törmää todella suuriin kysymyksiin, kuten kysymys persoonallisen, pyhän Jumalan olemassaolosta on, niin kaikki luukut ovat hetkessä kiinni. Avoin mieli on muuttunut simpukaksi, joka ei avaudu ennen kuin sulkijalihakset ovat kuolleet väsymyksestä.

Luulisi, että kristillisen maailmankatsomuksen tarjoamat vastaukset tulisivat suurena helpotuksena umpikujassa olevalle ihmiselle, mutta ei. On vaikea sanoa, johtuuko hänen lukkiutumisen väärin esitetystä, edustetusta tai sovelletusta kristillisyydestä. Mutta kuitenkin länsimainen ihminen ei ole niin avoin kuin hän väittää olevansa. Kristinuskoa vastaan hän on valmis hyväksymään millaisia perusteluja tahansa, mutta sen puolesta esitettyjä perusteluja hän ei edes kuuntele. Joskus näyttää siltä, että hän uskoo mitä tahansa kunhan sitä ei vain löydy Raamatusta.

Kouristuksenomaisesti lukkiutunut mieli kristinuskoa vastaan on oire syvästä henkilökohtaisesta pettymyksestä, katkeruudesta tai pelosta, jonka kristityt ovat käyttäytymisellään tai julistuksellaan saaneet aikaan. Tai sitten se on yksinkertaisesti oire ylpeästä ja kapinallisesta sydäimestä, joka ei suostu tunnustamaan sellaisen Jumalan olemassaoloa, jonka edessä joutuu myöntämään syyllisyytensä ja johon joutuisi tunnustamaan riippuvuutensa.

Järkeviltä perusteluilta suljettu mieli todistaa, että ihminen ei ymmärrä kaikkea minkä voisi ymmärtää, vaan hän ymmärtää vain sen minkä *tahtoo* ymmärtää. On traagista, että jokaisen ymmärretyn totuuden tahallinen väistöyritys johtaa syvempään mielen pimeyteen. Tästä Paavali varoittaa sanoessaan: "...vaikka ovat tunteneet Jumalan, eivät ole häntä Jumalana kunnioittaneet eivätkä kiittäneet, vaan ovat ajatuksiltaan turhistuneet, ja heidän ymmärtämätön sydämensä on pimentynyt. Kehuessaan viisaita olevansa he ovat tyhmiksi tulleet. (172)

Todistuksen merkitys

Kirjallisesti tai suullisesti esitetyt jumalatodistukset välittävät vain kaikille muutenkin ilmeistä tietoa. Jumala ei ole piiloutunut kauniiden todistelujemme loppupäätelmiin. Ne ovat vain hataria yrityksiä pukea Jumalan oma kaikille ilmeinen itseilmoitus inhimillisen ajatuksen muotoon.

Jos me yritämme tehdä todistuksestamme korvaamattoman välttämättömyyden, jota ilman on mahdotonta uskoa Jumalaan tai tuntea Häntä, niin silloin olemme korottaneet todistuksemme Jumalan asemaan. Me emme saa korvata Jumalaa jumalatodistuksilla, ikään kuin ne olisivat luotettavampia kuin Jumala itse. Ne eivät saa olla evankeliumin asemassa.

Uskoni jumalaan ja suhteeni Häneen perustuu todisteille Hänen olemassaolostaan yhtä vähän kuin suhde vaimooni perustuu rationaalisille todisteille hänen olemassaolostaan. Muodollisesti minun on vaikea todistaa oikeaksi väitettä: "Minä olen olemassa" tai "Vaimoni on olemassa". Minä olen enemmän kiinnostunut siitä, onko Jumala todella olemassa kuin siitä, onko olemassa muodollisesti aukotonta ja ehdotonta todistusta Hänen olemassaolostaan. Silloinhan olisin kuin koira, joka nähdessään isännän osoittavan sille sormellaan luuta jääkin nuuskimaan vain sormeaa eikä katsele sitä, mihin sormi osoittaa.

Uskoni ja suhteeni Jumalaan perustuu Jumalaan itseensä ja siihen, millainen Hän on. Kaikki todisteet tukevat uskoani mutta eivät korvaa sitä kokonaisvaltaista vakuutusta, minkä Jumala itse Pyhän Hengen kautta antaa niille, jotka nöyrytyvät Hänen edessään. (173)

Kaikki laatimamme jumalatodistukset ovat vain tienviittoja, jotka näyttävät suuntaa mutta eivät itsessään johda perille. Tienviitta ei ole ehdoton ja lopullinen todiste siitä, että päämäärä on olemassa. Se ei myöskään anna tyhjentyviä vastauksia siihen, mitä periltä löytyy.

Jeesus on *tie* (eikä vain tienviitta), *totuus* (eikä vain argumentti sen puolesta) ja *elämä* (eikä vain kumoamaton periaate).

Usko Jumalaan ei ole perustelematon ja järjenvastainen hyppy tuntemattomaan. Vaikka usko on perusteltavissa ja vaikka sen puolesta voidaan esittää vakuuttavia todisteita, niin se on

paljon enemmän kuin niiden kautta aikaansaatu ymmärrystä. Usko on kokonaisvaltaista järjen, tahdon ja tunteen toimintaa.

Uskoontuleminen ei ole vain kääntymystä vääristä käsityksistä ja ajatuksista, vaan se on myös väärin tekojen ja asenteiden eli syntien hylkäämistä. Se joka ei ole jälkimmäiseen halukas, ei voi suostua edelliseenkään. Todisteet ja perustelut voivat vaikuttaa mieleen, mutta ne eivät voi käännäyttää tahtoa. Ihmeet voivat hämmästyttää, pelästyttää ja järkyttää. Jumala ei kuitenkaan halua ensisijaisesti todistaa itsestään niiden kautta ihmisille. Jumala haluaa vapaaehtoista sydämen taipumista eikä vastustamattoman voiman edessä murtumista. Kun taipumiseen tarkoitettu armonaika on kulunut umpeen, Jumala tulee ilmaisemaan itsensä vastustamattomalla voimalla, jonka edessä jokainen polvi taivuu ja jokainen suu tunnustaa "Isän Jumalan kunniaksi, että Jeesus Kristus on Herra". (174) Siihen päivään asti Jumala haluaa vakuuttaa meille armoaan ja rakkauttaan. Se, joka kapinoi tätä kutsua vastaan, ei ole avoin millekään jumalatodistukselle. Vaikka Jeesuksen elämä, kuolema, ylösnousemus ja taivaaseen astuminen olisivat tallennettuina videofilmille, jota voisi katsella joka päivä, ei sekään riittäisi vakuuttamaan sydäntä, joka on *päättänyt* olla tunnustamatta Jumalaa. Jos Kristus ilmestyisi hänelle keskellä kirkasta päivää hän hakeutuisi psykiatrin hoitoon. Sellainen ihminen pysyy loputtomiin kuurona ja sokeana kaikkien empiiristen ja eksistentiaalisten todisteiden edessä. Hän joko kieltäytyy tunnustamasta Jumalan luoman todellisuuden tai vääristää sen mielessään sellaiseksi, ettei se puhu mitään Jumalasta.

Rajallinen todistus

Empiirinen ja eksistentiaalinen todellisuus on tärkeä. Jokaisen totuudenmukaisen maailmankatsomuksen tulisi voida tunnustaa todellisuus sellaisena kuin se on. Vaikka sen pohjalta voidaankin tehdä päätelmiä totuuden suhteen, se ei silti ole riittävä totuuden lähde.

Empirismi olettaa, että tarkat aistihavainnot ovat riittävä ja ainoa pätevä totuuden lähde. Eksistentiaalisuus pitää sisäistä kokemusta totuuden lähteenä. Molemmat (samoin kuin rationalismi) ovat Jumalasta luopuneen ihmisen yrityksiä saavuttaa ehdoton totuuden tunteminen itsestään käsin, Luojusta riippumattomana. Jumalan luomaa todellisuutta ei voi selittää vain jostain sen osa-alueesta käsin. Se voidaan ymmärtää ehjästi ja kaiken kattavasti vain Luojusta ja Hänen ilmoituksestaan käsin. Vasta silloin olemme löytäneet sellaisen lähtökohdan, josta käsin voimme ymmärtää ja selittää *koko* eksistentiaalisen ja empiirisen todellisuuden *kaikki* ilmiöt.

Luku 4: Maailmankatsomuksen täytyy voida selittää kaiken alkuperä, tarkoitus ja päämäärä

Maailmankatsomuksen täytyy vastata kaikkiin mistä-, miksi- ja minne-kysymyksiin

Modernin taiteen edelläkävijä **Paul Gauguin** (1848-1903) kirjoitti viimeiseen maalaukseensa ennen epäonnistunutta itsemurhayritystään:

"Mistä tulemme? Mitä olemme? Minne menemme?" Kaiken alkuperä, tarkoitus ja päämäärä on aina askarruttanut ihmismieltä. Maailmankatsomuksen tulisi vastata näihin kysymyksiin. Ei riitä, että maailmankatsomus *tunnustaa* koko todellisuuden sellaisena kuin se on. Sen tulisi myös *selittää* ristiriidattomalla tavalla, mistä kaikki on tullut, mitä varten kaikki on ja mihin kaikki on menossa.

Tarkoituseuroosin tarkoitus

Maailmankatsomus, joka vastaa edellä esitettyihin kysymyksiin, täyttää paitsi totuuden sanelemat vaatimukset myös ihmisessä palavan sammumattoman perustarpeen. Eksistentiaalistipsykologi **Viktor Frankl** on tullut maailmankuuluksi kehittämänsä logoterapian vuoksi. Franklin mukaan ihmisen neuroottisen ahdistuksen syy ei kuitenkaan ole tukahdutetussa viettielämässä vaan vastausta vaille jääneissä miksi-kysymyksissä. Ihminen,

joka ei tunne elämänsä tarkoitusta, kärsii usein ns. noogeenisistä neurooseista eli tarkoitusneurooseista. Eksistentiaalistina Franklillaakaan ei ole tarjolla mitään yleispätevää *perustarkoitusta* kenellekään. Tärkeintä hänestä on, että ihminen valitsee itselleen tarkoituksen, jota varten elää, eikä miten tai minkä tarkoituksen hän valitsee.

Joka tapauksessa tämän juutalaisen psykiatrin opetukset on koeteltu ankarissa keskitysleiriolosuhteissa. Hänen tutkimuksensa osoittavat selvästi kuinka syvästä ja laiminlyödyistä tarpeesta on kysymys. (175) Frankl mainitsee kirjassaan "Ihmisyiden rajamailla" John Hopkinsin yliopiston sosiaalityöntekijöiden tekemästä laajasta kyselystä, joka toteutettiin 48 yliopistossa opiskelijoiden keskuudessa. Yksi kysymyksistä koski elämän tarkoitusta. Lähes 8000 vastaajasta 78% ilmoitti, että heidän tärkein tavoitteensa ja päämääränsä ei ollut hyvä palkka, työpaikka tai avioliitto vaan elämän tarkoituksen ja päämäärän löytäminen.

Samat kysymykset askarruttavat mieliä myös maapallon vastakkaisella puolella. **Huang Xiang**, Kiinan yhteiskuntatieteiden akatemian varapuheenjohtaja ja vielä pää tallella oleva älymystön johtohahmo, kertoo järjestäneensä laitoksessaan keskusteluryhmiä pohtimaan yksilön elämän tarkoitusta. "Kolmenkymmenen vuoden poliittisen sekasorron jälkeen ajattelumme on kovin epämääräistä." (176)

Aivomme, jossa on kytkentämahdollisuuksia enemmän kuin maailmankaikkeudessa atomeja, on varustettu tutkimaan, löytämään ja luomaan tarkoituksellisuutta. Me tunnemme itsemme älyllisesti petetyiksi, jos kysymyksemme kaiken tarkoituksesta kuitataan mahdottomaksi, turhaksi tai tarkoituksettomaksi.

Aldous Huxley on sanonut, että "...maailmankaikkeuden arvoitus vaatii teologisen vastauksen. Ihmiset haluavat tietää, miksi he kärsivät ja mitä varten he nauttivat. He näkevät monia kauniita ja rumia, hyviä ja pahoja asioita ja he etsivät niihin selitystä -lopullista ja absoluuttista syytä, miksi asiat ovat niinkuin ovat." (177)

Pinnalliset kysymykset kelpaavat vain sen aikaa kun pysyy pinnalla. Mutta elämän myrskyt, kuolema, kärsimys ja arkielämän julmuus pakottavat pintaliittelijänkin kysymään kaiken alkuperää, tarkoitusta ja päämäärää. Vastaukseksi ei riitä se, ettei vastausta ole. Eikä ratkaisua löydy siten, että pehmitän kysymyksistä kipeän pääni alkoholilla, rauhoittavilla lääkkeillä tai ammun aivoni olohuoneen seinälle, niinkuin **Hemingway** teki.

Jos ihmistä vaivaa tarkoitusneuroosi, sitä voi kyllä lievittää korvikkeilla, mutta se ei parane millään muulla kuin tarkoituksen löytämisellä. Nälän tarkoitus on saada ihminen huolehtimaan fyysisestä hengissä pysymisestään. Noogeenisen neuroosin tarkoitus on saada ihminen etsimään vastausta hengissä pysymisen tarkoitukseen.

Kaikki tai ei sitäkään

Ydinkysymys mitä tahansa tarkoitusta etsiessämme on *kokonaisuuden* tarkoitus. Jos kokonaisuudella ei ole tarkoitusta, niin miten jollakin sen osalla (kuten ihmissuhteilla, taiteilla, tieteillä tms.) voisi olla mitään tarkoitusta? Kuuluisa perinnöllisyystieteilijä ja evoluutioteoreetikko **Theodosius Dobzhansky** (1900-1975) sanoi: "Elämäni tarkoitus voi olla vain pieni osa ihmiskunnan suuremmasta tarkoituksesta. Ellei maailmankaikkeudella ole merkitystä, on mahdotonta ajatella, että ihmiskunnallakaan olisi sitä. Ihminen kuuluu ihmiskuntaan, ihmiskunta elämään, elämä maapallolle ja maapallo maailmankaikkeuteen. Maailmankaikkeudella, josta ihmiskunta on osa, täytyy olla merkitys". (178)

Jos olemme valinneet elämämme tarkoitukseksi hyvän työpaikan saamisen, meidän täytyy kysyä, mikä *sen* tarkoitus on. Voimme jatkaa etsimistä sanoen, että sen tarkoituksena on lasten elättäminen ja kouluttaminen, jotta he saisivat hyvän työpaikan jne. Mutta mikä sen tarkoitus on? Ehkä löydämme syvemmän tarkoituksen vilpittömässä halussamme olla rakentamassa suomalaista yhteiskuntaa, jotta me kansana voisimme olla edistämässä koko

ihmiskunnan kehittymistä. Mutta vieläkin meidän täytyy kysyä, mikä *sen* tarkoitus sitten on?

Vähän ennen kuolemaansa vuosisatamme mahtavin kansanjohtaja **Mao Tse Tung** kertoi näkemyksensä ihmiskunnan kohtalosta **Henry Kissingerille**. Hänen mukaansa atomisota tulisi tuhoamaan suurimman osan ihmiskuntaa, mutta sen tuhkaista nousisi Kiinan proletariaatti hallitsemaan uutta ihmiskuntaa. Mutta edelleen kysymme, miten yksilön tai ihmiskunnan eloonjäämisellä voi olla mitään merkitystä, jos elämällä ei ole mitään perusmerkitystä?

Jotta millään olisi mitään tarkoitusta. kokonaisuudella täytyy olla jokin tarkoitus. Jotta kokonaisuudella olisi mielekäs tarkoitus *tällä hetkellä*, sillä täytyy myös olla tarkoituksellinen *alku* ja päämäärä. Jos luomakunnalla ei ole tarkoituksellista alkua ja jos sen ainoa tarkoitus on sen väistämätön loppu, niin kaikki mitä me sillä välillä teemme on turhuuksien turhuutta.

Tarkoituksen kuolema ja kuoleman tarkoitus

Ihminen on aina kokenut kuoleman kaiken tarkoituksen ensimmäiseksi ja viimeiseksi viholliseksi. Elokuvaohjaaja **Woody Allen** sanoo: "Määräävä tekijä kaikkien vaikutteiden ja tekojen takana on jatkuva kamppailu kuolemaa ja tyhjiin häviämistä vastaan. Kuolema on kammottavuudessaan käsittämätön, ja se jättää kaikkien saavutukset vaille merkitystä.

Niinkuin Camus kirjoitti, ei ole ainoastaan kysymys siitä, että tajuat yksilön kuolevaisuuden, vaan siitä, että kun olet tehnyt taideteoksen, jolla luulet olevan pysyvää merkitystä, ymmärrätkin yhtäkkiä, että tietyn ajan kuluttua koko maailmankaikkeus lakkaa olemasta." (399)

Jos jokaisen yksilön olemassaolo loppuu hänen kuolemaansa, niin mitä lopullista merkitystä hänen elämällään voisi olla? Hän on elämänsä aikana ehtinyt vaikuttaa muutamien muiden ihmisten elämään, mutta heidänkin tarkoituksensa päättyy hautaan. Jos koko ihmiskunnan elämä, olemassaolo ja tarkoitus päättyy hautaan, niin mitä perimmäistä tarkoitusta on millään, mitä sitä ennen tehdään?

Entä jos onnistuisimmekin omin neuvoin tai ulkoavaruudesta saadulla avulla voittamaan tämän vihollisen, kuoleman, joka uhkaa elämämme tarkoitusta? Antaisiko elämän loppumattomuus sille tarkoituksen? Olisiko elämän ikuisuus elämän tarkoitus?

On mielenkiintoista, että ne, jotka kaikkein jyrkimmin kiistävät elämän jatkumisen toisessa ulottuvuudessa fyysisen kuoleman jälkeen, kaikkein kiihkeimmin yrittävät pidentää elämää täällä ja uneksivat sen siirtämisestä toisille planeetoille tai toisiin galakseihin, ikään kuin elämän jatkuminen sittenkin olisi elämän ainoa tarkoitus. Kuolevaiselle ruumiillemme etsitään kestävämpiä bioteknisiä vaihtoehtoja, jotka voisivat kantaa tietoista elämäämme mahdollisimman kauan. Uutena elämän jatkuvuuden mahdollisuutena on esitetty myös anabiosista eli ruumiin jäädyttämistä välittömästi kuoleman jälkeen siinä toivossa, että se voitaisiin myöhemmin kehitettävän tekniikan avulla herättää uudestaan eloon. Suomalaisessa elokuvassa Aurinkotuuli päähenkilölle tehdään juuri näin. Mutta onko hän siitä kiitollinen? Antaako jatkoaika hänelle tarkoitusta? Valitettavasti hän kokee edelleenkin, että "elämän kiintopiste on kaaoksessa". Siksi hän valitsee vapaaehtoisena kuoleman pelastajakseen.

Pelkkä kuolemattomuus ei anna elämälle tarkoitusta. Olemassaolon ikuinen jatkuvuus ei anna sille ikuista merkitystä. Eräässä tieteisromaanissa kerrotaan avaruusmiehestä, joka jäi loukkuun avaruusasemalle. Asema eteni päämäärättömästi ulkoavaruudessa. Miehellä oli mukanaan kaksi pilleriä, joista toinen tappaisi hänet kivuttomasti ja toinen antaisi ikuisen elämän. Ymmärrettyään toivottoman asemansa hän päätti tehdä itsemurhan mutta nielaisikin vahingossa sen pillerin, joka antoi hänelle ikuisen, tuhoutumattoman olemassaolon. Hänet oli tuomittu elämään ikuisesti ilman tarkoitusta ja päämäärää. Jos elämä on vailla tarkoitusta, niin kuolema on sen ainoa siunaus. Ikuisuus tekisi kirouksesta vain äärettömän. Mutta alkakaamme alusta.

Alkua etsimässä

Niinkuin Sartre sanoi, suurin filosofinen ongelma on se, että ylipäänsä jotain on olemassa. Niinhän se on. Se pakottaa meidät kysymään, mistä kaikki on saanut alkunsa.

Seuraavassa on piirretty kaavion muotoon ne vastausvaihtoehdot, jotka alkuperäkysymykselle on esitetty:

Luomakunta, kosmos

-ei ole olemassa tai on vain illuusiota, harhaa

tai

-on saanut alkunsa ei ole ikuinen

tai

-ei ole saanut alkua, on ikuinen

Jos se on saanut alkunsa, mutta ei ole ikuinen, niin

-alkuperälle on syy

tai

alkuperälle ei ole mitään syytä

Jos alkuperälle on syy,

-se on persoonallinen

tai

-se on persoonaton

Jos syy on persoonallinen,

-se on persoonallinen hyvä

tai

-se on persoonallinen paha

Jos syy on persoonallinen hyvä,

-Hän on Raamatussa itsensä ilmaiseva kolmiyhteinen Jumala

tai

kyseessä on joku muu jumaluus, esim. Koraanin Allah

Kaiken olemassaolon kieltäminen on mahdotonta, koska täytyy ensin olla olemassa joku, joka kieltää. Jos kieltäjä on olemassa, niin hänen kieltonsa on pätemätön.

Olemassaoloa voidaan tietenkin itämaisittain sanoa harhaksi ja illuusioksi, mutta sellaisenakin se tuntuu kovin todelliselta harhalta. Joka tapauksessa harhakin vaatii alkuperälleen selityksen.

Kolmas vaihtoehto onkin jo paljon käytetympi. Dialektinen materialismi pitää maailmankaikkeutta äärettömänä ainemäärältään, kooltaan ja iältään. Tämän virallisen kommunistisen tieteenkäsityksen mukaan materian luominen ja hävittäminen on mahdotonta. (179) Kirjassaan Luonnon dialektiikka **Engels** sanoi, että "mikään muu ei ole ikuista paitsi ikuisesti liikkuva aine ja sitä ohjaavat lait, joiden mukaan se liikkuu ja muuttuu." (222) Sen lisäksi hän esittää aineen kehityksen ikuisena kiertokulkuna olomuodosta toiseen. Engelsiä ei näytä yhtään häiritsevän se, että voidakseen esittää tämän maailmankatsomuksellisen oletuksen varmana tietona hänen pitäisi itse olla ikuinen ja ääretön. Samanlaista absoluuttista ja rajatonta tietoa edellyttävän väitteen esitti Mao sanoessaan, että "maailman muuttumisprosessi on ikuinen ja rajaton". (181)

Itse asiassa tämä näkemys muistuttaa paljon hindulaista ja buddhalaista historiankäsitystä.

Mohandas Gandhin (1869-1948) mukaan "luomisen ja tuhoutumisen ikuiset prosessit ovat alituisessa käynnissä". (182) Brahmien kirjoittamissa *puranoissa* maailma kulkee ikuista 12.000 aikakauden kehää. Nämä kehät, mahayugat, eivät johda mihinkään vaan toistavat

itseään ikuisesti. Historia ei siis tule mistään eikä johda mihinkään. Buddhalaiset kuvaavat historiaa 12-sakaraisella pyörällä, joka on jatkuvassa liikkeessä oman napansa ympärillä. Pyörällä itsellään eli historialla ei ole mitään alkuperää.

Myös **Nietzscheä** häiritsi kristillinen ns. lineaarinen historiankäsitys, jonka mukaan maailmankaikkeudella on jumalallinen alkuperä, tarkoitus ja päämäärä. Häinkin turvautui ns. sykliseen näkemykseen ja sanoi, että historia on kuin meren aallot; jokainen aalto on edellisen toistoa, ja myrsky on ikuinen.

Käsitys maailmankaikkeuden ikuisuudesta on filosofisesti, matemaattisesti ja luonnontieteellisesti mahdoton teoria. On yleisesti tunnettua, että aktuaalinen äärettömyys on maailmankaikkeutemme ulottuvaisuuksien puitteissa käytännöllinen ja teoreettinen mahdottomuus. Lapsikin ymmärtää sen, että jos kosmoksen ikä on ääretön, niin siihen ei voi enää lisätä aikaa eli se ei voi enää vanheta. Jos kosmoksen ikään voidaan lisätä jotakin, niin sen ikä ei olekaan ääretön vaan äärellinen, koska kaikki, mihin voidaan lisätä jotakin tai mistä voidaan vähentää jotakin, on äärellistä (tai potentiaalisesti mutta ei aktuaalisesti ääretöntä).

Vailla alkua oleva maailmankaikkeus edellyttäisi ääretöntä tapahtumasarjaa ajassa. Mutta jos ylipäänsä tunnustamme tapahtumien ja ajan lineaarisen etenemisen, lisääntymisen ja vanhenemisen, niin meidän täytyy myöntää, että aika ei voi olla ääretön. Jos tunnustamme, että 'tänään on kulunut enemmän aikaa ja tapahtunut enemmän tapahtumia kuin "kommunistisen puolueen manifestin" julkaisemisvuonna 1848, niin meidän on myönnettävä, että menneen ajan, jota materialistit ja hindulaiset väittävät äärettömäksi, täytyykin olla äärellinen. Ajalla *täytyy* olla alku muuten sillä ei voisi olla etenevää nykyhetkeä, perättäisyyttä.

Universumin absoluuttinen alku ei ole vain teoreettinen välttämättömyys vaan myös luonnontieteellinen todennäköisyys.

Astronomi **Edwin Hubble** todisti v. 1929 tähtien valon ns. punasiirtymän avulla, että maailmankaikkeus on jatkuvasti laajenemassa. Sen jälkeen on alkuräjähdysteorialle kerääntynyt koko ajan lisää todisteita. Tänään pidetään todennäköisenä, että aineellinen luomakunta sai alkunsa ns. singulariteettipisteestä, jonka tiheys oli ääretön ja jonka säde oli nolla. Mutta niinkuin brittiläinen astronomi **Fred Hoyle** on huomauttanut, tämä on vain tieteellisempi tapa sanoa, että universumi on luotu tyhjästä. (183)

Robert Jastrow, NASAn avaruustutkimusinstituutin johtaja ja monien astronomisten tutkimusten tekijä, sanoo New York Timesille laatimassaan artikkelissa: "Nyt me näemme, kuinka astronomiset todistukset johtavat meidät Raamatun alkusanojen kuvaamaan maailmankaikkeuden syntyyn. Tämä kehitys on tullut yllätyksenä kaikille muille paitsi teologeille. He ovat aina uskoneet Raamatun sanaan (??? suom. huom.). Me tiedemiehet emme odottaneet löytävämme todisteita absoluuttisesta alusta, koska olemme niin menestyksellisesti tutkineet kaikkien ilmiöiden syitä ja seurauksia... Tiedemiehelle, joka on elänyt uskossa järkensä voimaan, kertomus päättyy kuin painajainen. Hän on yrittänyt valloittaa tietämättömyyden vuotta ja on taistellut itsensä melkein huipulle asti. Juuri kun hän on kiipeämässä korkeimmalle huipulle ja vääntäytymässä viimeisen kivenlohkareen yli häntä tervehtii joukko teologeja, jotka ovat istuneet siellä jo vuosisatojen ajan." (184)

Kaikki eivät ole yhtä avoimia asettamaan maailmankatsomuksellisia ennako-oletuksiaan kyseenalaisiksi kuin agnostikoksi itseään nimittävä Jastrow. Suhteellisuusteorian luoja **Albert Einstein** (1879-1955) harmistui alkuräjähdysteoriasta kuultuaan sen ensimmäisen kerran. Jumala, johon hän uskoi, ei ollut Raamatun ilmoittama Luoja-Jumala. Siksi Einstein kirjoitti erälle ystävälleen, että tämä uusi teoria ärsytti häntä. (185)

Arvostettu saksalainen avaruustutkija **Otto Heckmann** sanoo: "Jotkut nuoremmat tiedemiehet olivat niin kuohuksissa teorian teologisista johtopäätöksistä, että päättivät yksinkertaisesti estää ne muuttamalla kosmologiaansa (teoriaa kosmoksen alkuperästä). Niinpä he kehittivät tilalle teorian jatkuvasti laajenevasta ja samalla ikuisesti

muuttumattomasta universumista. (166) Tämä **Bondin, Goldin, Hoylen** teoria edellytti sitä, että materiaa syntyisi jatkuvasti lisää itsestään. Nykyään teorialla ei juuri ole kannattajia. Alkupamausteorian eräs kehittäjä, fyysikko **Steven Weinberg** arvioi, että "jotkut kosmologit tuntevat *filosofista* syistä vetoa ikuisen kiertokulun teoriaan, koska se kosmoksen ikuisen muuttumattomuusteorian tavoin välttää hienosti kysymyksen Genesiksestä eli kaiken alkuperästä" (187)

Jastrow sanookin artikkelissaan, että astronomit ovat selvästikin olleet kiihdyksissään teoriasta, jonka mukaan maailmankaikkeudella on alku, jota ei voi selittää luonnonlakien puitteissa. "Heidän reaktionsa on esimerkki siitä, kuinka hyvin objektiiviseksi oletettu 'tieteellinen ajattelutapa' toimii, kun tieteen paljastamat tosiasiat johdattavat heidät ristiriitaan oman ammattikuntansa uskonkappaleiden kanssa. Muutama vuosi sitten BBC:n tuottamassa kosmologiaa käsittelevässä elokuvassa astronomi **Philip Morrison** sanoi: "Minä haluaisin mielelläni hyljätä alkuräjähdysteorian, mutta minun täytyy kohdata tosiasia."

Jastrow jatkaa kuvailemalla monen tiedemiehen uskonnollista tapaa suhtautua omaan materialismiinsa. Hän sanoo, että kun tällainen henkilö kohtaa oman uskonsa kanssa ristiriidassa olevaa informaatiota, "hän yksinkertaisesti hylkää siitä seuraavat johtopäätökset tai vähättelee niitä ja kutsuu kaiken alkua vain 'suureksi pamaukseksi' ikään kuin maailmankaikkeus olisi pelkkä ilotulitus raketti ilman lähettäjä".

Empiirisen kokemukseen perustuvan termodynamiikan toisen pääsäännön mukaan maailmankaikkeuden kaikki energia ja järjestäytyneisyys pyrkii kohti tasapainotilaansa. Arkikielellä se tarkoittaa sitä, että ilman ulkopuolista ylläpitävää voimaa kaikki "sammuu", rappeutuu, kulkee auttamattomasti kohti nollatilaa, jossa mikään ei enää toimi. Jos tämä kosmisen kuoleman laki pitää paikkansa, se on kumoamaton todiste sille, että jossakin vaiheessa on ollut alku. Tällöin maailmankaikkeuden kello on 'vedetty käyntiin' niinkuin **Richard Schlegel** toteaa artikkelissaan *Time and Thermodynamics*(188), ja nyt se tikittää kohti pysähtymistään.

Alun syytä pakenemassa **Bertrand Russel** kieltäytyi ehdottomasti uskomasta äärettömään, persoonalliseen Jumalaan kaiken luoja. Kysymykseen maailmankaikkeuden alkusyytä hän vastaa sanomalla toisaalta, että kysymyksessä ei ole mitään mieltä ja toisaalta, että hän ei näe mitään syytä siihen, miksi maailmankaikkeus ei voisi olla täysin ilman alkusyytä. (189) Tämä on vain ilmeisimmän vastauksen pakenemista perustelemattomiin oletuksiin. Hän ei nimittäin perustele mitenkään sitä, miksi kysymys kaiken alkusyytä on mieletön eikä sitä, miksi kaikkeen pitäisi olla ilman alkusyytä.

Hänen Jumaluutensa Rajneesh on Russelin kanssa samaa mieltä: "Olemassaololle ei ole mitään alkusyytä. Siksi sille ei myöskään voi olla mitään tarkoitusta". (190)

Russell moittii alkusyyntä etsijöitä mielikuvituksen puutteesta ja käyttää itse mielikuvitustaan esittäessään, että maailman ehkä loikin piru hetkellä, jolloin Jumala katsoi muualle. (189) On hämmästyttävää, kuinka villisti maailman arvostetuimmat filosofit ovat valmiita käyttämään mielikuvitustaan löytääkseen jonkun tavan olla hyväksymättä persoonallista, ääretöntä ja ikuista Jumalaa kaiken luoja. Vielä senkin jälkeen kun heidät on pakotettu uskomaan, että luomistyö on tapahtunut, nämä yleensä niin johdonmukaisesti ajattelevat nerot mieluummin uskovat luomiseen ilman luoja.

Tuhansia vuosia sitten **Buddha**, joka ei myöskään halunnut tunnustaa mitään persoonallista Luoja-Jumalaa, oli saman ongelman edessä. Hänen mukaansa ihmisen elämä on täynnä kärsimystä. Kun hänen piti selittää kärsimyksen alkuperää, niin ainoa tapa välttää jonkun persoonallisen alkusyyntä tunnustaminen oli sanoa, että kärsimyksellä ei ole alkua eikä syytä. Se on aina ollut olemassa. (191)

Itsensä luova luomakunta?

Itämaisessa panteistisessä monismissa (14) luomakunta on saanut alkunsa persoonattomasta jumaluudesta. Ei niin, että se olisi luotu, koska persoonaton ei luo mitään sanan varsinaisessa mielessä, vaan kaikki yksinkertaisesti virtaa, heijastuu tai säteilee absoluuttisesta hengestä välttämättömyyden pakosta. Myös paha, kärsimys ja tuska - olkoonkin, että ne ovat vain illuusiota - ovat saaneet alkunsa samasta jumaluudesta.

Tällainen jumaluus ei ole mikään Luoja-Jumala, vaan koko maailmankaikkeus on osa jumaluutta eikä jumaluutta olisi ilman kosmosta. Jokainen kivi, kukka, hyttynen ja ihmisyksilö on pohjimmiltaan yhtä tämän jumaluuden kanssa, ja kaikki muu on harhaa. Jos siis maailmankaikkeudella ylipäänsä on alkusyy, niin se on itse itsensä syy. Mutta koska syy on persoonaton, sitä ei voi sanoa luojaksi. Minkä se on aiheuttanut, sen se on aiheuttanut jonkin selittämättömän välttämättömyyden pakosta.

Joka tapauksessa Jumalan palvonta on pohjimmiltaan itsensä ja/tai jonkun muun luomakunnan osan palvomista, koska ei ole olemassa mitään olemassaoloa erillään jumaluudesta. Näin hindulaisetkin ovat niitä, "jotka ovat vaihtaneet Jumalan totuuden valheeseen ja kunnioittaneet ja palvelleet luotua enemmän kuin Luojaa, joka on ylistetty iankaikkisesti. He ovat katoamattoman Jumalan kirkkauden muuttaneet katoavaisen ihmisen ja lintujen ja nelijalkaisten (esim. 'pyhien' lehmien) ja matelevaisten (esim. 'pyhien' käärmien) kuvan kaltaisiksi. " (192)

Lännessä sama asia tehdään vähän 'sivistyneemmällä' tavalla. Koska materia on itse itsensä syy, niin kaikki Jumalaa kuvaavat ominaisuudet annetaankin materiaalille. 'Luonto' on ikuinen, ääretön, luova, salliva, kekseliäs jne. Kun esimerkiksi neuvostoliittolaiset fyysikot **Zeldovich** ja **Novikov** pohtivat universumin ominaisuuksia, he kysyvät, miksi Luonto valitsi juuri tällaisen universumin luomisen jonkun muunkaltaisen sijaan. (193) Tällaisella kielenkäytöllä myös marxilaiset tiedemiehet paljastavat kyvyttömyytensä uskoa kaiken persoonattomaan alkuun. Ja kun ei ole lupa uskoa yliaineelliseen, persoonalliseen Jumalaan, niin tehdään sitten aineellisesta luonnosta sellainen. Samoin tekee biologian tohtori **Yrjö Mäkinen**, kun hän TV-haastattelussa sanoi, että "elämä on aineen ominaisuus". Koska hänkään ei halua tunnustaa mitään yliaineellista elämän ja informaation lähdeä, hänen täytyy vastoin kaikkia tieteellisiä koetuloksia olettaa, että kuollut, eloton aine jollakin ihmeellisellä tavalla sittenkin kantaa sisällään elämää ja sen rakentamiseen tarvittavaa informaatiota.

Samoin perinnöllisyystutkimuksistaan Nobel-palkinnon saanut **Francis Crick** pitää luontoa ajattelevana, älykkäänä, valintoja tekevänä olentona. Hän kirjoittaa luonto-sanan aina isolla alkukirjaimella. (194) Samoin tekee Nietzsche: "Rikos Jumalaa vastaan oli aikoinaan suurin rikos, mutta Jumala kuoli... Nyt on kauheinta tehdä rikoksia Maata vastaan..." (195)

Carl Saganin toteuttama, Suomessakin nähty 13-osainen TV-sarja KOSMOS, oli loistavasta informatiivisesta annistaan huolimatta alusta loppuun asti uskonnollisella päätöksellä tehtyä alkuaineiden, luomisvoiman ylistystä.

Luonto-äiti on näkymättömästä Luoja-Jumalasta luopuneen sivistyneen ihmisen uusi jumala. Luonto-äiti on siitä mukava 'jumala', että se antaa vaikutelman persoonallisuudesta ja herättää yleensä lämpimiä tunteita. Ihaninta on tietenkin, että Luonto-Äiti ei esitä mitään moraalisia velvoitteita lapsilleen kuten Isä-Jumala. Modernit materialistit ovat luoneet uuden semanttisen mystiikan käyttämällä persoonallisuutta kuvaavia sanoja asioista, jotka eivät kuitenkaan ole persoonallisia.

Sattuma on Luonto-Äidin luomismenetelmä tai ainakin sen välikappale. Materia, Sattuma ja Aika ovat atomiajan pyhä kolminaisuus, jonka kautta kaikki muu on saanut alkunsa. Kuitenkin yhtälö: materia + aika + sattuma = 0 on edelleen loogisuudessaan murskaavan vastaansanomaton. Sattuma tuhoaa välittömästi sen, minkä se on luonut. Ja mitä enemmän sattumalle annetaan aikaa, sitä varmemmin sen aikaansaama tulos on nolla. Vain sattumaa tietoisesti vastustava ja hallitseva voima pystyy luomaan jotain.

Täytyy muistaa, että alkuperä vaikuttaa myös tarkoitukseen ja päämäärään. Jos sattuma on selitys kaiken alkuperälle, niin se on myös johdonmukaisin ja perimmäisin selitys kaiken tarkoitukselle ja päämäärälle. Silloin kaikki on pohjimmiltaan tarkoituksetonta ja päämäärätöntä.

Jos persoonaton välttämättömyys on kaiken alkuperä, niin sama persoonaton välttämättömyys on myös kaiken tarkoitus ja päämäärä.

Kaiken alkuperäinen alkuperä

Kristillisen eli teistisen maailmankatsomuksen mukaan kaiken alkuperä on suoraan tai välillisesti persoonallisessa, kolmiyhteisessä, kaikkivaltiaassa, äärettömässä ja ikuisessa Jumalassa. Jumala on luonut koko universumin itsensä ulkopuolelle. Hän ei ole luonut sitä itsensä jatkoksi (ex Deo, kuten panteismissä) eikä jostain ikuisesta aineesta (ex hules) vaan tyhjästä (ex nihilo).

Kvanttimekaniikan uranuurtaja ja fysiikan nobelisti Werner Heisenburgilla (1901-1976) on taatun akateemisen asemansa ansiosta varaa sanoa: "Jos joku haluaa kosmoksen olemassaolosta päätellä, että sillä täytyy olla jokin alkusyy, hänen päättelynsä ei ole missään kohdin ristiriidassa tieteellisen tietomme kanssa. Yhdelläkään tiedemiehellä ei ole käytössään ainoatakaan todistetta tai minkäänlaista tosiasiaa, jolla voisi vastustaa sellaista johtopäätöstä. Tämä on totta siinäkin tapauksessa, että alkusyytä täytyisi etsiä kolmiulotteisen maailmamme ulkopuolelta." (196)

Maailmankaikkeus on rajallinen ja ajallinen, kun taas Jumala on ääretön ja ikuinen. Jumalan suhde maailmankaikkeuteen on verrattavissa taidemaalarin suhteeseen maalaukseensa. Taiteilija on maalauksessa läsnä siinä mielessä, että se heijastaa tekijänsä ominaisuuksia. Taiteilija myös jatkuvasti katsoo ja tarkkailee teosta ollen silti itse sen ulkopuolella, toisessa ulottuvuudessa. Jumalan tekemän 'maalauksen' jatkuva olemassaolo on täysin riippuvainen tekijästään, ja siinä toimivat lainalaisuudet ovat Jumalan luomia ja ylläpitämiä, mutta ne eivät kuitenkaan millään tavalla rajoita Jumalaa ja Hänen puuttumistaan tapahtumien kulkuun.

Luomakunnassa vallitsee tietty järjestys mutta ei ehdotonta ohjelmointia, determinismii. Historian kulku ei siis ole luomakunnan sisäisten lakien ja syy-seuraus-suhteiden ohjelmoima suljettu systeemi, vaan se on *avoin* uudelleenjärjestelyille sekä Jumalan taholta että Hänen antamissaan puitteissa myös vapaalla valintavallalla varustettujen persoonien taholta. Jumalan kaikkietävyys merkitsee sitä, että historiassa ei tapahdu Hänen kannaltaan yllätyksiä, koska Hän tietää rajallisen luodun kaikki mahdolliset valinnat. Jumalan kaikkivaltius takaa sen, että mistään valinnasta ei synny sellaista tilannetta, jota Hän ei hallitsisi.

Oliko Jumala yksin?

Miksi Jumala loi maailman? Oliko Hänellä tylsää, kun ei ollut ketään, jota rakastaa ja jonka kanssa jutella? Oliko Jumala ihmisen, koska välttämättä tarvitsi häntä?

Näin voisi ehkä ajatella **Allahista**, jolla ei ennen luomista ollut ketään muuta kuin oma itsensä. Allahia ei voi sanoa rakastavaksi jumalaksi ilman luotua, jota rakastaisi. Hänen täytyisi luoda voidakseen rakastaa ja silloin hän olisi riippuvainen luomakunnastaan. Islamilaisuuden tutkija **Reynold A. Nicholson** toteaaakin, että Allah on "orjiensa Herra eikä suinkaan lastensa Isä... pelon Jumala eikä rakkauden" (197) Itse asiassa Allahin luonnetta kuvaavan 99 laatusanan joukossa ei ole ollenkaan sanaa rakkaus.

Raamatun antama kuvaus Jumalasta: "Jumala on rakkaus" (198) on uskontojen joukossa ainutlaatuinen. Eikä Jumala tarvinnut ihmistä tai mitään muutakaan luotua tullakseen rakkaudeksi. Rakkautta on elää toisen hyväksi parhaimman tietonsa ja ymmärryksensä mukaan; täydellinen, ääretön ja ikuinen rakkaus merkitsee elämistä täydellisen, äärettömän ja ikuisen tiedon ja ymmärryksen mukaan. Juuri tämä Isän, Pojan ja Pyhän Hengen välinen

täydellinen rakkaussuhde yhdistää heidät Jumalaksi, joka *on* rakkaus.

Jumalan luomisteko ei tapahtunut rakastamisen tarpeesta eikä rakastetuksi tulemisen tarpeesta vaan yksinkertaisesti rakkaudesta, *tahdosta* rakastaa, ei sen *tarpeesta*. Jumalasta opimme, että rakkaus on luovaa ja sen vastakohta, viha, on tuhoavaa.

Rakkaudella on ikuinen, persoonallinen alkuperä. Se ei ole vain hormonien helinää tai rajallisen tietoisuuden synnyttämää illuusiota, vaan se on Jumalan luomismotiivi. Alussa ei ollut vain mieltä vailla oleva, tarkoitukseton "suuri pamaus", vaan alussa oli Jumala ja Hänen rakkaudellinen, hyvä, viisas ja pyhä tahtonsa. Siitä on kaikki saanut alkunsa ja siitä käsin kaikki saa myös tarkoituksensa ja päämääränsä.

Kuka sitten on luonut Jumalan?

Koska kysymys toistuu itsepäisesti, täytyynee puuttua siihenkin muutamalla rivillä, vaikka en kuvittelekaan, että näin suuri asia lopullisesti ja täysin avautuisi rajallisella ymmärryksellämme.

Carl Sagan myöntää televisiosarjassaan KOSMOS, että syy kaiken alkuperään on tuntemistamme mysteereistä suurin. Vaikka hän tunnustaa, että kaikilla seurauksilla pitäisi olla syynsä, hän ei kuitenkaan halua hyväksyä Jumalaa maailmankaikkeuden alkusyyksi. Hän perustelee sitä seuraavasti: "Jos rohkeasti kohtaamme tämän kysymyksen, niin meidän täytyy jatkaa sitä ja kysyä, mistä Jumala sitten on saanut alkunsa. Jos Jumala on olemassa ja kaikelle täytyy löytyä syy, niin mikä sitten syynä Hänen olemassaolonsa. Jos sanomme, että Jumalan alkusyytä ei voida tietää, niin miksi emme astuisi yhtä askelta taaksepäin ja sanoisi mieluummin, että universumin alkusyytä ei voida tietää? Tai jos sanomme, että Jumala on aina ollut olemassa, niin miksi turhaan siirtää ongelmaa niin kauas, päätelkäämme mieluummin, että kosmos on aina ollut olemassa." Mitä vastaamme Saganille? Hänen ensimmäistä ehdotustaan ("Miksi emme voisi sanoa, ettei universumin syytä voida tietää?") on verrattava siihen vastaukseen, joka sanoo, että se *voidaan* tietää, koska Luoja itse on sen meille luotettavalla tavalla *ilmoittanut*. Saganin ehdotus ei paina mitään, koska se ei selitä mitään; se vain kieltää sen vastauksen, Jumalan, joka selittää kaiken. Pelkkä vastaväite ei ratkaise mitään ongelmaa.

Saganin toinen ehdotus ("Olettakaamme mieluummin, että kosmos on ikuinen") on jo todettu sekä filosofisesti että luonnontieteellisesti pätemättömäksi. Ongelma on kuitenkin yhä jäljellä: jos kaikella on luojansa, niin kuka on luonut Jumalan, ja kuka on luonut sen, joka on luonut Jumalan jne.?

Sartre sanoi, että ainoa mahdollisuus on päätyä Jumalaan, joka on itse itsensä syy; Jumalaan, joka on itse luonut itsensä. (199) Sartre pitää tätä ratkaisua loogisesti mahdottomana, koska jonkun täytyy jo olla olemassa voidakseen luoda jotain. Ja jos se jo on olemassa, niin se ei enää voi eikä sen tarvitse luoda itseään. Voidakseen luoda itsensä Jumalan pitäisi siis samanaikaisesti sekä olla olemassa että olla olematta, mikä tietysti on absurdia. Tästä Sartre veti sen johtopäätöksen, että Jumalaa ei voi olla olemassa.

Sartren ensimmäinen johtopäätös (itsensä luonut Jumala on mahdottomuus) on aivan oikea, mutta siitä ei suinkaan seuraa, että Jumalaa ei olisi olemassa. Jos Jumala ei ole voinut luoda itseään eikä Häntä ole kukaan muukaan voinut luoda (koska sitä rataa pitäisi jatkaa äärettömästi taaksepäin), niin mitä jää jäljelle?

Jäljelle jää se vastaus, jonka Jumala ilmoittaa itsestään Raamatussa: Jumalaa ei ole kukaan luonut. Luonnontieteellisesti ja filosofisesti on mahdotonta, että rajallinen ja ajallinen kosmos olisi ikuinen. Mutta jos kosmoksen ja siinä vallitsevien syy-seuraus-lainalaisuuksien syy on niiden Luojassa, ei ole mitään pakottavaa syytä olettaa, että luomakunnan sisäiset syy-seuraus-lainalaisuudet ulottuisivat myös sen ikuiseen ja äärettömään Luojaan ja sitoisivat Häntä. Jumala ei ole millään muulla kuin rakkaudella sidottu siihen, mitä Hän on tehnyt. Mutta

kaikki Hänen tekonsa ovat riippuvaisia Hänestä.

Me siis voimme päätellä, että koska rajallisessa luomakunnassa kaikki seuraukset tarvitsevat syyn, niin myös rajallinen luomakunta tarvitsee olemassaololleen syyn. Tästä emme kuitenkaan voi päätellä, että rajaton Luoja-Jumala tarvitsisi syyn olemassaololleen.

Oliko aikaa ennen ajan alkua?

Käsite 'aika' on melko vaikea selittää. Einsteinin suhteellisuusteorian mukaan aika on materiaalisen universumin neljäs ulottuvuus. Sellaisena aika on saanut alkunsa universumin luomisen myötä ja saa loppunsa sen häviämisen myötä. Mutta mitä oli ennen sitä? Mitä oli ennen sitä alkua, jolloin Jumala loi taivaan ja maan(200) ja siihen rajoitetun ajan?

"Alussa oli Sana (eli kun alku tuli, Sana jo oli) ja Sana oli Jumalan tykönä ja Sana (logos) oli Jumala. Hän oli alussa Jumalan tykönä. Kaikki (myös luomakuntaan sidottu aika) on saanut syntynsä Hänen kauttaan, ja ilman Häntä ei ole syntynyt mitään, mikä syntynyt on. Hänessä on elämä ja elämä on ihmisten valkeus." (201) Kristuksella ei ole alkua eikä loppua(202), vaan Hän itse on "Jumalan luomakunnan alku. (203) "Hän on ennen kaikkia ja Hänessä pysyy kaikki voimassa... Hän, joka on alku" (arche voidaan kääntää myös: alkusyy)(204). Tämä Jumalan ilmoitus Raamatussa antaa meille täysin loogisen vastauksen kaiken alkuperälle. Vaihtoehtona meillä on esim. Saganin antama vastaus, jonka mukaan vastausta ei ole olemassa (joka on itsensä kumoava väite, koska hän esittää sen vastauksena, joka on olemassa), tai sitten sellaiset vastaukset, jotka törmäävät luonnontieteellisiin tai loogisiin mahdottomuuksiin.

Mikäli Jumala ei ole sidottu meidän luomakuntamme aikaan, niin voidaanko sanoa mitään siitä ikuisuudesta, jossa Hän elää? Onko se ajattomuutta? Onko Jumala "ikuinen nyt-hetki" niinkuin usein kuulee sanottavan Jumalan ennaltatietämistä perusteltaessa?

Yritän käsitellä tätä tarkemmin myöhemmässä artikkelissa, joka käsittelee myös ennaltamääräämistä ja ennaltatietämistä. Tässä yhteydessä on silti syytä herättää ajatus ajan perimmäisestä määritelmästä.

Aineellisen luomakunnan aika määritellään joko suhteessa makrokosmoksen eli tähtien ja planeettojen liikkeisiin (esim. sekunnin pituus on 1/31 556 925,9747:s osaa trooppisen vuoden pituudesta) tai suhteessa mikrokosmoksen eli atomien elektronikehän lähettämiin värähtelyihin. (Sen mukaan sekunnin pituus on se aika, joka kuuluu, kun cesium 133-atomien elektronikehässä kahden hienorakennetilän välillä tapahtuvan elektronihyppäyksen lähettämä säteily on värähtänyt 9 192 631 770 kertaa.) Onko sitten tämä aineen liikkeen mukainen ajan määrittely sen perimmäinen määritelmä? Vai onko olemassa ikuista aikaa, jota ei määritellä suhteessa luomakunnan osien liikkeisiin? Mitä merkitsee siirtyminen "ajasta ikuisuuteen"? Onko se samaa kuin siirtyminen ajasta ajattomuuteen? Hindulaisille se on juuri sitä.

Panteistisessa monismissa kuuluu kaksi käsitettä tiiviisti yhteen: todellisuuden perimmäinen persoonattomuus ja ajattomuus. Tämä on täysin johdonmukaista, sillä kaikki persoonallisuuden toiminnot kuten valitseminen, päättäminen, tahtominen, luominen, ajatteleva, tunteminen jne. edellyttävät perättäisyyttä - ei välttämättä sekunneissa ja sen murto-osissa mitattavaa, mutta silti perättäisyyttä eli aikaa. Missä ei ole minkäänlaista perättäisyyttä, siellä ei ole minkäänlaista persoonallista olemassaoloa tai toimintaa. Ja missä ei ole persoonallisuutta, siellä ei ole perättäisyyttä. Niinpä ajan perimmäinen luonne ja määrittely ankuroituu sinne, mistä kaikki muukin saa sisältönsä, nimittäin Jumalan ikuisen persoonaan.

Jumala on persoonallinen Jumala. Hän ilmaisee tahtovansa, päättävänsä, ajattelevansa, tuntevansa, luovansa jne. Nämä kaikki ovat toimintoja, jotka edellyttävät perättäisyyttä. Ikuisuus ei voi olla ajattomuutta, sillä se eliminoidisi persoonallisuuden. Koska on olemassa ikuinen persoonallinen Jumala, on myös olemassa ikuinen aika. Jumalasta sanotaan, että "yksi päivä on Herran edessä niinkuin tuhat vuotta ja tuhat vuotta kuin yksi päivä." (205) Tämä ei

merkitse sitä, etteikö Jumala eläisi perättäisyydessä, päinvastoin.

Sen kautta ymmärrämme kuitenkin, että Hänen äärettömälle persoonalleen sekunnissakin on tuhansien vuosien asiasisältö, ja tuhannet vuodet ovat Hänelle lyhyitä hetkiä (206) Se että ihminen on luotu persoonalliseksi, merkitsee samalla, että hänet on luotu ikuiseksi. Ihmisen persoonallinen olemassaolo ei ole sidottu siihen aikaan, vuosiin ja minuutteihin, jonka hänen fyysinen olemuksensa jaksaa täällä punnertaa. Kuitenkin hänen täällä rajallisessa ajassa tekemänsä valinnat määräävät sen, viettääkö hän ikuisuutensa ikuisen Jumalan yhteydessä vai Hänestä lopullisesti erossa.

Jeesus sanoi, että "...tämä on iankaikkinen elämä, että he tuntevat sinut (Isän Jumalan), joka yksin olet totinen Jumala ja hänet, jonka sinä olet lähettänyt, Jeesuksen Kristuksen". (207) Ikuisen elämän saa vain siten, että on suhde sen lähteeseen. Ikuisen kuoleman saa hylkäämällä ja torjumalla elämän lähteen. Ja ratkaisu tehdään täällä ajassa. . Tärkein kysymys ei siis ole, onko elämää kuoleman jälkeen, vaan onko elämää ennen kuolemaa, koska tämä määrää, onko olemassaolo fyysisen kuoleman jälkeen elämää vai kuolemaa. Ikuinen kuolema ei ole persoonallisen olemassaolon lakkaamista, vaan ikuista eroa elämän lähteestä, Jumalasta.

Kärsimyksen ja pahuuden alkuperä

Noin kolme vuosituhatta sitten, aina valloitettuaan uuden kaupungin, Assyrian kuningas **Ashurnasirpal II** käski sotilaidensa koota ensin kaikki asukkaat yhteen, katkaista heiltä sitten jalat ja kädet ja latoa heidät suuriin pinoihin kuolemaan hitaasti tukehtumalla ja verenhukkaan.

Kysymys on pahuuden ja kärsimyksen alkuperästä on sananmukaisesti ihmiskunnan kipeimpiä kysymyksiä. Jokainen historian aikakausi heijastaa pahuutta ja julmuutta, mikä pakottaa meidät kysymään sen alkuperää. Espanjalla oli inkvisitionsa, Englannilla ja Amerikalla orjakauppansa, Saksalla kaasukammionsa, Neuvostoliitolla on siperialaiset "työsiirtolansa", Kiinalla verinen kulttuuri vallankumouksensa, Iranilla islamilainen vallankumouksensa jne. Vaikka kärsimys ja julmuus olisivat 5000 vuoden tai 5000 kilometrin päässä, niiden huuto kuuluu kuitenkin; juutalainen kaasukammiossa, kerettiläinen roviolla, toisinajatteleva eristettynä perheestään, kolkattu pultsari kadulla, raiskattu tyttö metsässä. Jokaisen yksilön, vain yhdenkin ihmisen, kärsimys pakottaa meidät miettimään sen syytä ja alkuperää.

Onko mahdollista, että kaikkivaltias Jumala on kaiken takana? Miten hyvä, rakastava Jumala voi vaieten ja asioihin puuttumatta katsoa pommien sadetta puolustuskyvyttömän kaupungin ylle, jossa orvot ja lesket rukoilevat suojelusta Jumalalta? Kuinka Jumala voi sallia miljoonien lasten nälkäkuoleman joka vuosi?

Dostojevski mietti samaa kysymystä romaanissaan Karamazovin veljekset. **Ivan Karamazov** sanoo: "Kuvittele turkkilaisten sotilaiden piirittämää, pelosta vapisevaa äitiä, jolla on pieni vauva sylissään. Sotilaat ovat suunnitelleet mahtavan pilan. He kutittavat vauvaa ja nauravat saadakseen sen nauramaan. He onnistuvat, ja vauva nauraa. Silloin yksi sotilaista ojentaa pistoolin kymmenen sentin etäisyydelle lapsen kasvoista. Lapsi nauraa ja ojentaa pienen kätensä tarttuakseen pistooliin, jolloin sotilas painaa liipaisinta ja ampuu vauvan pään hajalle. Taiteellista vai mitä? . ..Olen sitä mieltä, että jos paholaista ei ole olemassa, niin ihminen on luonut hänet oman kuvansa kaltaiseksi."

Ensimmäinen yritys selittää pahan alkuperä on sanoa sitä ikuiseksi. Paha on joko ollut aina olemassa hyvän (Jumalan) rinnalla sen vastakohtana tai sitten olennaisena osana jumaluutta.

Hyvän ja pahan oletettua ikuista rinnakkaiseloä kutsutaan *dualismiksi*. Tämä selitystapa on yleinen Kiinan uskonnollisessa perinteessä taolaisuudessa, jossa todellisuus nähdään kahden ikuisesti vastakkaisen persoonattoman yin- ja yang-periaatteen tasapainona. Japanilaisessa shintolaisuudessa samoja ikuisia vastavoimia kutsutaan nimillä Izanagi ja Izanami. Niiden

välillä vallitsee jännitys, joka ei johda kummankaan voittoon vaan molempien ikuiseen harmoniaan. Akupunktiotekniikan tarkoitus on saattaa nämä vastavoimat tasapainoon ihmisen kehossa.

Noin 600 vuotta ennen Kristusta syntyi Iranissa profeetta **Zarahustran** julistuksesta ns. zoroastrianistinen uskonto. Sen mukaan todellisuus on taistelua persoonallisen hyvän Jumalan ja persoonallisen paholaisen välillä.

Kreikkalainen mytologia heijastaa samanlaisia käsityksiä. Sen mukaan ihmiskunnassa näkyvä taistelu hyvän ja pahan välillä on vain heijastumaa hyvien ja pahojen jumalolentojen välisestä taistelusta. Ylijumala **Zeus** rankaisee ihmisiä siitä pahasta, minkä hänen vanhin tyttärensä **Ate**-jumalatar on ohjelmoinut heidät tekemään.

Hiukan myöhemmin esimerkin dualistisesta käsityksestä tarjoaa kolmannella vuosisadalla vaikuttanut persialainen profeetta **Mane**. Hänen perustamansa manikeismin mukaan myös pahan täytyy olla ikuinen, koska täydellisen hyvä Jumala ei ole voinut luoda pahaa.

Mutta on niitäkin, joita ei häiritse väite että Jumala on luonut pahan tai että paha on olennainen osa Jumalaa. Vaikka hindulaisuudessa pidetään pahuutta pohjimmiltaan mayana, illuusiona, niin se sellaisena vaatii myös olemassaololleen selityksen. Aikaisimmat hindulaiset kirjoitukset vain toteavat pahan olemassaolon selittämättä sen alkuperää. Myöhemmät kirjoitukset syyttävät demoneja ja ihmisen vajavaisuutta, mutta nämäkin ovat pohjimmiltaan yhden ja saman jumaluuden **Brahmanin** aikaansaamia. Näin ollen kaiken pahuuden, julmuuden ja kärsimyksen alkujuuret johtavat väistämättä samaan lähteeseen. (208) Tästä tietenkin seuraa, ettei pahuutta kannata vastustaa. Täytyy vain antaa hyvän ja pahan tasapainottaa toisensa. Ja jos ei viihdy niiden jännitteessä, täytyy jotenkin päästä niiden tuolla puolen olevaan ykseyteen.

Islamilainen käsitys poikkeaa tästä vain siinä mielessä, että pahuuden alkuperä on Koraanin mukaan persoonattoman Brahmanin sijasta persoonallisessa **Allah**-jumalassa, joka on luonut pahan. (209) Tämä johtaa tyypilliseen islamilaiseen fatalismiin, jossa jokainen onnettomuus ja kärsimys on Allahin tahto.

Kristillisen ilmoituksen mukaan ainoastaan Jumala on aktuaalisen ikuinen, eikä Hänen rinnallaan ole olemassa mitään samassa mielessä ikuista vastavoimaa. Mutta onko Hän sitten pahuuden luoja? Ja jos on, miten me voisimme olla yhtymättä **Albert Camus'n** kanssa hillittömään kapinaan sellaista Jumalaa vastaan? Tämän vaihtoehdon edessä ranskalainen taidehistorioitsija ja runoilija **Baudelaire** sanoi: "Jos Jumala on olemassa, niin hän on paholainen."

Raunioituvaa ihmiskuntaa ja maailmaa katsellessaan moni on katsonut oikeudekseen pitää näkemäänsä todisteensa siitä, että Jumalaa ei ole olemassa tai jos Hän on olemassa, niin Hän on kosminen sadisti. Mutta tarkastelkaamme tätä kysymystä vertauskuvan avulla. Kuvitelkaamme mielessämme suurta saksalaista goottilaista katedraalia kaikkine koristekuvioineen, seinämaalauksineen yms. Se oli suunniteltu ja rakennettu kestäämään tuhansia vuosia. Toinen maailmansota kuitenkin sekoitti suunnitelmat ja brittiläiset pommittajat tuhosivat sen.

Katedraalin raunioilla kävelevä sotaveteraani voi näkemänsä perusteella tehdä kolme väärää johtopäätöstä. Ensinnäkin hän voi päätellä, että tuhoutunutta katedraalia ei alunperin ole kukaan arkkitehti suunnitellutkaan. Tai jos joku onkin suunnitellut sen, niin raunioista ei voi löytyä mitään sellaista, joka viittaisi rakennuksen alkuperäiseen muotoon. Kolmanneksi hän voi haksahda ajattelemaan, että vaikka raunioista voitaisiinkin päätellä katedraalin alkuperäinen muoto, niin rakennuksen suunnittelija on samalla suunnitellut myös sen tuhon.

Ihmiskunta on kuin pommituksen raunioittama katedraali. Näkemämme kuva on surullinen ja sekava. Mutta se ei ole niin toivoton, että meidän olisi pakko päätellä, ettei kaiken takana

ollutkaan hyvää tarkoittava suunnittelija. Raunioiden joukosta löytyy runsaasti koristekuvioita, kauniita maalauksen osia ja tukevia pilareita, jotka viittaavat täydelliseen arkkitehtiin ja hyvään suunnitelmaan. Ihmiskunnan raunioista löytyy sieltä täältä kauneutta, rakkautta, iloa, järjestystä, uhrautuvaisuutta jne., jotka myös vaativat olemassaololleen selityksen. Ehkä ne viittaavat alkuperäiseen hyvään suunnitelmaan ja täydelliseen suunnittelijaan?

Jos nyt väitän, että me elämme Jumalan suunnitteleman 'katedraalin' raunioissa ja että Hän on parhaillaan rakentamassa uutta ja parempaa rakennusta, 'Herran temppeliä', jonka elävinä rakennuskivinä ovat aivan tavalliset armosta pelastuneet tomppelit(210), niin mieltä jää silti vaivaamaan yksi ongelma: Jos Jumala on tämän ihmiskunnan "arkkitehti" , Hän ainakin poikkeaa goottilaisen katedraalin arkkitehdista siinä mielessä, että Hän olisi kaikkivallallaan voinut estää työnsä "pommituksen" .

Niin - miksi Jumala ei estänyt pahuuden ja kärsimyksen syntymistä? Miksi Hän ei estänyt ihmisen lankeemusta? Ne, jotka näitä kysymyksiä kysyvät, eivät useinkaan vaivaudu miettimään, mitä pahuuden estäminen olisi merkinnyt.

Totesin jo aikaisemmin, että kun Jumala joka on rakkaus, tahtoi luoda rakkauden hallitseman maailman, se edellytti tietyn vapauden antamista ainakin sille osalle luomakuntaa, jonka Hän teki itsensä kaltaiseksi. Rakkaudesta ei voi puhua siellä, missä ei ole vapautta ja mahdollisuutta rakkaudettomuuteen; uskollisuudesta ei voi puhua siellä, missä ei ole todellista vapautta ja mahdollisuutta uskottomuuteen. Mitään moraalista hyvää ja pyhää (viattomuutta kyllä) ei voi olla sellaisella luodulla, jolla ei ole *vapautta, mahdollisuutta ja kykyä* valita sen vastakohtaa. Väkisin pakotettu tai ohjelmoitu rakkaus tai uskollisuus ei enää ole mikään hyve. Robotti voidaan ohjelmoida silittämään, hymyilemään ja lausumaan rakkaudentunnustuksia, mutta sitä ei koskaan voida ohjelmoida rakastamaan.

Samat ihmiset, jotka ovat herkkiä syyttämään Jumalaa taivaalliseksi despootiksi, tyranniksi ja diktaattoriksi, ovatkin nyt vaatimassa Jumalalta diktaattorin otteita ongelmien ratkaisemiseksi. He pitävät vääränä sitä, ettei Jumala käytä pakkokeinoja kaiken pahan ja kärsimyksen lopettamiseksi.

Kun nämä samaiset ihmiset pääsevät vallankahvaan, he yrittävät ratkaista kaikki ongelmat riistämällä ihmisiltä mahdollisimman paljon *vapautta*, ikään kuin vapaus olisi kaiken pahan alku. Tilalle he tarjoavat kaikenlaisia pakkokeinoja ja kasvattavat valtavia byrokraattisia koneistoja valvomaan, rajoittamaan ja ohjelmoimaan jokaisen kansalaisen tekemisiä. Mitä enemmän ihmisiä pakotetaan ja ohjelmoidaan tekemään oikein, sitä varmemmin he tulevat katkeriksi, kylmiksi ja koviksi. Pakkovallan avulla saadaan vain ihmisyytensä menettäneitä kunnon kansalaisia, jotka kyllä suorittavat omat velvollisuutensa yhteiskunnan rattaissa mutta jotka eivät 'kunnon saksalaisen' kristityn' tavoin pane tikkua ristiin, vaikka palaneen ihmislihan haju pisteele heidän sieraimissaan yötä päivää.

Useimmat poliittiset utopiat ovat unelmia loppuun asti ohjelmoidusta yhteiskunnasta, jossa kaikki toimii yhtä 'onnellisen' ennakoidusti kuin digitaalikello. Mahdolliset häiriöt korjataan yksinkertaisesti kiristämällä oikeaa mutteria (keskiajalla sitä kutsuttiin peukaloruuviksi), antamalla tyytyväisyyspistos suoraan suoneen tai lisäämällä isänmaanrakkausliuosta juomaveteen.

Jumala joka on rakkaus ei tyytynyt luomaan ohjelmoitua universumia, jonka ainoa vika olisi voinut olla tekninen toimintahäiriö. Hän loi meille näkymättömän maailman, jossa vapaaehtoinen Jumalan palveleminen antoi mahdollisuuden iloon ja riemuun, rakkauteen ja uskollisuuteen mutta jossa myös oli avoin mahdollisuus päinvastaiseen suuntaan. Tämän mahdollisuuden siihenastisista luoduista siihen asti kaikkein täydellisin käytti hyväkseen. Kääntäessään selkensä hyvyyden lähteelle, Jumalalle, hän teki mahdollisen todelliseksi ja hänestä tuli Saatana, joka on heprean kielinen nimi vastustajalle. Sen jälkeen tämä kaiken hyvän vastustaja on aina yrittänyt 'pommittaa' hajalle Jumalan luomistyön.

Ihmisestä tuli paha samanlaisen vapaan valinnan kautta. Sen sijaan että hän olisi oikean valinnan tietä kasvanut viattomuudesta kohti moraalista pyhyyttä, hän lankesi väärän valinnan kautta viattomuudesta kohti moraalista pahuutta.

Jos Jumala tässä vaiheessa olisi toiminut diktaattorin lailla, Hän olisi lopettanut "yhteiskuntakokeilunsa" siihen, lakaissut planeettamme mustaan aukkoon ja aloittanut uudestaan paremmalla onnella jollakin toisella planeetalla. Mutta Hänen tarkoituksensa oli perustaa *rakkauden* valtakunta, eikä sitä voi perustaa kärsimättömän diktaattorin armottomuudella. Jumala olisi voinut tässä vaiheessa riistää ihmiseltä *kaiken* vapauden, mutta samalla Hän olisi riistänyt ihmiseltä *kaikki* mahdollisuudet *palata takaisin* vapaaehtoiseen rakkaussuhteeseen Jumalan kanssa. Hän siis jätti ihmiselle vapauden, jotta tällä olisi mahdollisuus kääntyä takaisin. Samalla Hän kuitenkin asetti vapaudelle *aikarajan*, nimittäin kuoleman. Kuolema tulisi aina muistuttamaan ihmiselle, että hänen vapautensa on todellista mutta ei rajatonta. Kuoleman rajan edessä ihmisen on pakko valita. Ilman kuolemaa ihmisellä ei olisi mitään lopullista ja pakottavaa syytä tehdä lopullista valintaa.

Jumala on antanut ihmiselle vapauden valita Hänen ilmoitetun tahtonsa mukaisesti tai sitä vastaan, mutta Hän ei ole antanut tälle vapautta valita valintojensa seurauksia. Jumalan luomakunnassa jokainen väärä valinta johtaa luonnollisestikin kärsimykseen. Mihin muuhun se voisi johtaa? Jumalan ihmiselle antama vapaus ei kuitenkaan avannut kärsimyksen mahdollisuutta vain ihmiselle, vaan se oli alusta asti avannut vielä suuremman kärsimyksen mahdollisuuden Jumalalle itselleen. Hän tiesi, että rakkauden valtakunnan perustaminen luomakuntaan on mahdollista lankeemuksen jälkeenkin. Mutta Hän tiesi, mitä se maksaisi Hänelle itselleen. Jos Jumala olisi *jättänyt* meidät syyllisyyteemme ja kärsimykseemme; jos Hän olisi Pilatuksen tavoin "pessyt kätensä" meidän kohtalostamme, niin ihmiselle annetun vapauden ja sen väärinkäytön seuraukset olisivat jääneet ihmisen yksin kannettaviksi. Mutta "niin on Jumala maailmaa rakastanut, että Hän antoi ainokaisen Poikansa, ettei yksikään, joka Häneen uskoo hukkuisi, vaan hänellä olisi iankaikkinen elämä". (211)

Antaessaan ihmiselle vapauden Jumala ei sanoutunut irti sen väärinkäytön seurauksista, vaan oli etukäteen päättänyt kantaa seuraukset itse, jotta ihmisellä olisi Jumalan armosta mahdollisuus palata ikuiseen elämään.

Jotkut ihmiset pitävät Jumalaa hulluna, koska näyttää siltä, että niin pieni osa ihmiskunnasta käyttää mahdollisuutta hyväkseen. He sanovat, ettei Jumalan olisi *kannattanut* ryhtyä koko luomistyöhön. Jumalan kannattavuuslaskelmien mukaan Hän olisi tehnyt kaiken, vaikka juuri Sinä olisit *ainoa* yksilö koko ihmiskunnan historiassa, joka ottaisi vastaan Hänen äärettömän kalliilla hinnalla maksamansa anteeksiannon. Sanokoon sitä hulluudeksi kuka kehtaa, mutta" Jumala näki hyväksi saarnauttamansa hullutuksen kautta pelastaa ne, jotka uskovat" . (212)

Pahuuden alkuperä ei ole geneettinen eikä sosiaalinen, se ei ole perintötekijöiden ja/tai ympäristötekijöiden ohjelmoima toimintahäiriö. Pahuuden alkuperä on lankeemuksessa. Myös niin monimuotoisen kärsimyksen juuret ulottuvat paratiisiin portille.

Kärsimyksen ongelma on tuskin muutamalla rivillä selvitettävissä. Tarkoituksenani on vielä tulevaisuudessa käsitellä sitä erikseen perusteellisemmin. Tahdon silti suositella Kirjapajan suomeksi kustantamaa **C.S. Lewisin** kirjaa Kärsimyksen ongelma, joka antaa monia viisaita ajatuksia.

Jumala ei tarjoa lapsilleen välitöntä vapautusta ajallisista kärsimyksistä, päinvastoin. Hän kutsuu meitä uhrautumaan ja kärsimään muiden puolesta ja lupaa, että me vainojen kautta saamme kokea enemmän kärsimystä kuin muut. (213)

Tarkoituksen alkuperä

Voimme nyt palata kysymykseen elämän tarkoituksesta. Teemme niin, vaikka korkeasti

kunnioitettu nero **Albert Einstein** sanoikin, että "oman olemassaolonsa tarkoituksen miettiminen tai elämän yleisen tarkoituksen pohtiminen on minusta objektiivisesti ajatellen silkkaa typeryyttä". (214) Ajatus hullun kirjoihin joutumisesta tietenkin huolettaa vähän, koska Freud väitti, että "heti kun ihminen alkaa kysellä elämän tarkoitusta tai arvoa, hän on sairas". (215) Freud olisi kyllä toiminut terveemmin, jos hän olisi yksinkertaisesti myöntänyt kykenemättömyytensä vastata tuohon kiusalliseen kysymykseen.

Tänä päivänä kysymys elämän tarkoituksesta ei ole enää vain filosofien teoreettinen illanviettoaihe vaan kasvavan sukupolven painajaismainen hätähuuto, jonka epäsointuinen ulvonta tunkeutuu rock-radion kautta koko kansan korviin. Kuusikymmenluvun nuoriso kapinallisuutta kuvaavassa **Quadrofenia**-elokuvassa oluen turvottama isä ärjyy jengistä tilapäisen identiteetin löytäneelle pojalleen: "Mikä sinä oikein luulet olevasi, häh?!" Johon poika parahtaa: "En minä tiedä, kerro sinä minulle!" Mutta isä ei osannut kertoa. Sama kysymys kaiversi vastaamattomana hänenkin mieltään kuin neuroottinen lapamato.

Siitä lähtien kun kirjoitettua filosofiaa on ollut, on pohdittu kysymystä kaiken tarkoituspäisyydestä eli teleologiasta. **Platonista ja Aristoteleesta** lähtien se on ollut yksi filosofian tärkeimpiä kysymyksiä. Luonnontieteiden kehityksen myötä ja materialistisen maailmankatsomuksen mukana kysymyksen asettelu muuttui. Enää ei kysytty *miksi* ja *mitä varten*, vaan *miten*. Kun luonnontiede nyt pystyy yhä selvemmin kuvailemaan, miten todellisuus toimii, on vanha kysymys siitä, miksi se toimii, tullut uudestaan ajankohtaiseksi. Ihmiselle ei riitä, että hänelle selitetään olemassaolon *mekanismi*. Hän haluaa tietää myös sen *tarkoituksen*.

Fyysikkona ja avaruustieteilijänä **Steven Weinberg** on paneutunut perusteellisesti niihin mekanismeihin, joiden mukaan aine toimii. Ateistina hän kuitenkin myöntää, että "on melkein mahdotonta olla uskomatta, että meillä on erityinen suhde universumiin; että ihmisen elämä ei ole vain alkupamahduksesta alkaneen farssimaisen sattumaketjun tulos. Jollakin tavoin ihminen oli ikään kuin sisäänrakennettuna mukana kuvioissa alusta lähtien". (216)

Tarkoitukseton tarkoituksen valinta

Eräs hyvin suosittu yritys ratkaista tarkoituskysymys tunnustamatta kuitenkaan sellaisen Jumalan olemassaoloa, joka antaisi ihmiskunnalle, yksilölle, moraalille jne. selvän tarkoituksen, on eksistentialistinen filosofia. Sen mukaan kokonaisuus (eli koko luomakunta) on vailla perimmäistä tarkoitusta. Luomakunnan eri osilla on vain toiminnallinen tarkoitus samassa mielessä kuin hammasrattaalla on koneen toiminnan kannalta tietty mekaaninen tarkoitus. Mutta se, miten tämä kosminen kone ylipäänsä toimii tai toimiiko se ollenkaan, on vailla tarkoitusta, koska sen ulkopuolella ei ole mitään tai ketään. Koko tämän sattumalta ja ilman tarkoitusta syntyneen kosmisen koneen keskellä elää ainakin yhdellä planeetalla sellaisia pieniä ainekokoelmia, joilla ei ole *mitään* ennaltamäärättyä paikkaa, tehtävää tai tarkoitusta elämässä.

"Ihminen ei ole mitään muuta kuin se, miksi hän itse itsensä tekee. Tämä on eksistentialismin ensimmäinen periaate" (217), sanoo Jean-Paul Sartre. Ihmisen ei siis pidä *löytää* elämälleen ja olemassaololleen tarkoitusta, koska sellaista ei yksinkertaisesti ole olemassa. Jokaisen täytyy itse *luoda* itselleen tarkoitus vapaiden valintojensa kautta. Tärkeintä ei siis ole, *miten* valitsee (koska ei ole olemassa mitään korkeampaa jumalallista tarkoitusta, jonka mukaan tai jota vastaan voit valita) vaan *että* valitsee (koska ilman valintaa et ole yhtään mitään), sillä Sartren mukaan "ihminen ei ole mitään muuta kuin kokoelma tekoja".

Eksistentialismi ei pysty määrittelemään ihmisen olemassaololle mitään tarkoitusta, mutta samalla se kuitenkin väittää, että jokainen yksilö on 'tuomittu' itse luomaan elämälleen oman tarkoituksen.

Tarkoitus joka tekee tarkoituksettomaksi

Väitin tämän luvun alussa, että jos kokonaisuudella ei ole merkitystä, niin sen osallakaan ei ole merkitystä. Idän mystiikka kääntää tämänkin väitteen pääläelleen. Hindulaisen käsityksen mukaan vain ja ainoastaan kokonaisuudella (ykseydellä, Brahmanilla, maailmanhengellä jne.) on merkitys, mielekkyys ja tarkoitus. Kaikki muu on tarkoituksetonta, turhaa ja epätodellista. Kaikki persoonallinen yksilöllistyminen ja eriytyminen on tarkoituksetonta. On hulluutta etsiä yksilön olemassaololle mitään tarkoitusta, koska juuri hänen persoonallinen olemassaolonsa on se kirus, joka vielä erottaa hänet 'ykseydestä' Brahmanista, jolla yksin on tarkoitusta.

On surullista, että länsimainen kulttuuri on eksynyt niin kauas kristillisistä alkujuuristaan, että sen täytyy rappiossaan turvautua Idän kulttuurin halvaantuneeseen jättiläiseen, joka jo aikoja sitten on passivoittanut koko Intian niemimaan ja ryöstänyt sen kansalta pohjan ihmisarvolta ja yksilön ainutlaatuiselta elämän tarkoitukselta.

Hindulaisen ja buddhalaisen ajattelutavan mukaan ihminen löytää tarkoituksensa vasta sitten, kun hän on menettänyt yksilöllisen olemassaolonsa ja saavuttanut anattan eli 'itsettomuuden'. Heidät on petetty pitämään kadotusta pelastuksena.

Jeesus sanoi, että "varas ei tule muuta kuin varastamaan ja tappamaan ja tuhoamaan". Hindulainen julistus on sanoma, joka hyvin tehokkaasti varastaa, tappaa ja tuhoaa sen, minkä Jumala on luonut ainutlaatuisen tärkeäksi. Sen kautta Jumalan kuvaksi luotu yksilö saatetaan itse kieltämään oma minuutensa. Samassa kohdassa Jeesus sanoo: "Minä olen tullut että heillä olisi elämä ja olisi yltäkylläisyys" (218), ja se on täydellinen vastakohta persoonattoman Brahmanin tarjoamalle nirvanalle, joka sananmukaisesti tarkoittaa sammuksiin puhaltamista, sammumista. (219)

Sitä millä tavalla evoluutioteoriaan turvautuvat yrittävät selvittää tarkoituskysymyksen, olen käsitellyt tämän saman julkaisusarjan edellisessä numerossa.

Tarkoituksettomuuden ylistys

Ne, jotka eivät näe (tai suostu näkemään) mitään tarkoitusta missään, tarrautuvat lopulta tarkoituksettomuuteen ikään kuin *siinä* olisi jotain tarkoitusta. Tarkoituksettomuudesta itsestään on tullut viimeinen toivo tarkoituksen kadottaneille.

"Humanistisista lähtökohdista päätellen elämä ei johda mihinkään. On itsepetosta kuvitella mitään muuta. Jos kuilun reunalta alkava silta päättyykin puolitiehen, niin sillä etenevät ihmiset putoavat syvyyteen. Silta ei johda mihinkään eikä sitä pitkin pääse minnekään. Perusteelliset matkavalmistelut, kuvitelmat päämäärästä ja matkasta nauttiminen eivät muuta lopputulosta mitenkään." (220)

Suomalainen teatteriohjaaja **Rauli Jokelin** on tarttunut samaan siltavertaukseen ilmaistakseen elämän merkityksettömyyttä: "Ihmiskunta on törmännyt irrationaliin ja pakenee sen kammottavaa runsautta sille kapealle sillalle, jota tavallisesti elämäksi kutsutaan. Me etenemme tuolla sillalla kukin omalla tavallamme: pikkuporvarit pelkäävät koko ajan, että se sortuu; marxilaiset varmoina siitä, että se kestää. Kapitalistit myyvät meille henkivakuutuksia, filosofit etenevät tyyninä mutta ahdistuneina, uskovat rukoilevat laput silmillä. Anarkisteilla, hulluilla ja nuorisolla on hauskaa, kun he riekkuvat ja heiluttelevat riippusiltaamme, ja epätoivoinen taiteilija yrittää kuvata kaikkea ennen kuin se sortuu. Kuolema hyppää narua ja meidän riippusiltamme tekee laajoja kaaria: sitä sanotaan historiaksi. Silloin tällöin joku tajuaa kaiken ja heittäytyy kirkuen syvyyksiin: itsemurha. He ovat nähneet, että siltamme alkaa tyhjästä ja päättyy tyhjään." (221)

"Ihminen tajuaa nyt olevansa sattuma, täysin turha olento, jonka täytyy pelata tarkoitukseton peli loppuun asti" (222), sanoi **Francis Bacon**. Eikä **Shakespeare** ollut sen lohdullisempi kun hän pani **Macbethin** lausumaan: "Elämä on hullun kertoma taru täynnä vihan ääniä vailla mitään merkitystä."

Kuuluista humanisti filosofi **Julian Huxley** väitti evoluutiota käsittelevässä kirjassaan, että "missään koko valtavassa universumissa ei ole merkkiäkään tarkoituksesta. Sitä ohjaavat sokeat fyysiset voimat, joiden ainoa yhteinen suuntaus on tiivistetty termodynamiikan toiseksi pääsäännöksi - kaiken vähittäinen sammuminen. (223)

Sartre uskoi samaan perimmäiseen tarkoituksettomuuteen ja veti siitä johdonmukaisia päätelmiä yksilön elämään. Hän sanoi, että ihminen on turha intohimo, koko elämä on tyhjä kupla olemattomuuden meressä. "kaikki inhimilliset toimintamuodot ovat samanarvoisia (tai pikemminkin yhtä arvottomia, kirj. huom.) ja kaikki on periaatteessa tarkoitettu epäonnistumaan. Näin on yhdentekevää, juopuuko yksinäisyydestä vai kansojen johdattamisesta." (224) " Jokainen on syntynyt ilman tarkoitusta, yrittää pidentää elämäänsä heikkouttaan ja kuolee sattumalta." (276)

Eri alojen taiteilijat ovat jo kauan yrittäneet pukea tätä epätoivoista kilpajuoksua kohti päämäärättömyyttä sanoiksi, kuviksi, sävellyksiksi, veistoksiksi, näytelmiksi, elokuviksi jne. tavalla, joka on saavuttanut tavallisen kansan tehokkaammin kuin kaikki tarkoituksettomuutta julistavat filosofit yhteensä. Yhä useampi kantaa sen seurauksena sydämessään jatkuvaa hiljaista itkua, joka välillä purkautuu sokeaksi huudoksi niinkuin naisella **Bergmanin** elokuvassa 'Marionettien elämä'.

Eksistentiaalistifilosofi **Martin Heidegger** (1889 -1976) kuvasi tätä ihmisen tunnetilaa tarkoituksettomuuden edessä sanalla "*Angst*". Angst ei ole pelkoa, koska pelolla on yleensä selvä kohde. Angst on vaikeasti määriteltävä mutta syvästi ja yleisesti koettu pohjaton, mykkä ahdistus. Ahdistus tulee siitä, että ainoa vastaus, jonka ihmisen ("mistä - miksi - minne" -kysymykset) ovat saaneet, on, ettei mitään vastausta ole.

Nobel-kirjailija **Samuel Beckett** pukee oman 'angstinsa' 30 sekuntia kestäväseen näytelmään, jonka nimenä on 'Huokaus'. Näyttämölle on koottu riviin ihmisen elämänsä aikana käyttämiä tavaroita kuvaamaan sitä, kuinka yksilön olemassaolo on kuin syvä ahdistunut huokaus, joka ei jätä jälkeensä muuta kuin katoavaa kamaa.

Kristitty, joka on tullut kääntymykseen jo varhaisessa nuoruudessaan, ei ehkä koskaan ole syvästi kokenut tällaista "eksistentiaalista kuvotusta", niinkuin Woody Allen sen ilmaisee, nykyihmisen maailmankatsomuksellista umpikujaa. Siksi hänen on joskus vaikeaa ymmärtää sitä tai edes ottaa sitä vakavasti. Mitä syvemmin on kokenut valheen aiheuttaman pimeyden, sitä korkeammalle osaa arvostaa totuuden tuoman valon.

Vaihtoehdot tarkoituksettomuuden edessä

Ehkä yleisin tapa kohdata se perimmäinen tarkoituksettomuus, johon useimmat aikamme maailmankatsomukset johtavat, on sulkea siltä silmänsä ja keskittyä johonkin miellyttävämpään asiaan, panna stereo kuulokkeet korville ja pumpata aivot täyteen turruttavaa jytää vaikka **Sleepy Sleepersien** tahtiin:

Hevi tulee
hevi murhaa
Utan (= ilman) hevi livet är (= elämä on) turhaa

Toinen tapa on etsiä joitain tilapäisiä korviketarkoituksia ja tyytyä niihin tai tehdä niistä perimmäisiä. Erimuotoiset aistinautinnot ja niiden tyydyttäminen voi tulla elämän keskeiseksi päämääräksi.

Suomalainen kirjailija **Markku Lahtela** korosti usein henkilökohtaisen onnellisuuden ja nautinnon merkitystä tarkoituksen antajana: "Subjektiiivisesti koettuna ihmisen elämä on täysin mieleetöntä ja tarkoituksetonta jollei ihminen kykene nauttimaan elämisestään ja olemaan onnellinen... Mitäpä meitä auttaa kaikki tämän maailman rikkaus jos olemme

onnettomia?" (225)

Antiikin aikainen materialisti **Epikuros** (341-271 eKr), joka uskoi ihmisen olevan vain atomien sattumanvarainen yhdistelmä, julisti: "Nautinto on siunatun elämän alku ja loppu... nautinto on meidän päämäärämme, ja tunne on se, joka ratkaisee, mikä on hyvää."

Nykyään tämä hedonistien uskontunnustus on typistetty muotoon: "Jos se tuntuu hyvältä, niin tee se." Kun jotkut kyytiini ottamat liftarit ovat matkakeskusteluissa tarjonneet tätä moraalin perustaksi, olen muutaman kerran kysynyt, mitä huomauttamista heillä olisi siihen, jos minusta nyt tuntuisi hyvältä ajaa jollekin autiolle sivutielle ja leikkiä Jack-silpojaa.

Seksuaalinen nautinto, josta on tehty elämän perimmäinen tarkoitus, kadottaa tarkoituksensa kokonaan. Inhimillisestä kanssakäymisestä tulee lihakauppaa, jossa lähimmäisen arvo mitataan vuosikerran, ympärysmittojen ja painon mukaan, ja nautinnon jälki on kuin teurastamo työpäivän lopussa. **Markiisi de Sade**, mies, jonka nimestä sadismi on johdettu. huudahtaa: "Mitä ovat kaikki maan luodut verrattuna yhteenkään minun himoistani!" (195) Kun himolle on annettu kaikki valta, se vaatii itselleen veriuhereja vailla määrää.

Albert Camus sanoi artikkelissaan The Myth of Sisyphus "Jos olen vakuuttanut itselleni, että elämä on täysin absurdia, ... niin minun täytyy sanoa, että sen jälkeen ei ole tärkeää että elää hyvin vaan että elää paljon." Mutta Jeesus sanoi: "Mitä se ihmistä hyödyttää vaikka hän voittaisi omaksensa koko maailman, mutta saisi sielullensa vahingon." (226)

Kaikki korviketarkoitukset vahingoittavat sielua, joka ei vielä ole juurtunut elämän perustarkoitukseen.

Kolmas tapa kohdata tarkoituksettomuus on miehekäs kohtalon kohtaaminen. Bertrand Russell kutsui sitä "luottavaiseksi epätoivoksi", joka saavutetaan siten, että kaikki ihmissydämissä asuvat pelot pannaan käymään oikeutta keskenään ja kukin vuorollaan todistaa muut absurdeiksi. (227) Näin saavutetun "ehdottoman epätoivon pohjalle voidaan sielun tulevaisuus turvallisesti rakentaa." (228)

Vaikka jotkut jaksaisivatkin stoalaisen urheasti pitää epätoivoa toivonaan, niin useimpien kokemus on kuitenkin se, että kun toivo kuolee, jäljelle jää vain kuoleman toivo. Itsemurha on neljäs mahdollinen tapa kohdata tarkoituksettomuus.

Venäläinen kirjailijafilosofi **Leo Tolstoi** (1828-1910) harkitsi usein elämänsä aikana tätä vaihtoehtoa: "Mitä varten elämä on? Kuolemaako varten? Tappaisinko itseni heti? Ei, minua pelottaa. Odottaisinko kunnes kuolema hakee minut? Se pelottaa minua vielä enemmän. Täytyy vain jatkaa elämää. Mutta mitä varten? Kuolemaako varten? En päässyt vapaaksi tästä ajatusten noidankehästä. Avasin kirjan ja luin sitä jonkun aikaa ja unohdin itseni hetkeksi, mutta sitten samat kysymykset ja sama kauhu valtasivat uudestaan mieleni. Laskin kirjani pöydälle ja suljin silmäni. Ahdistus oli entistäkin pahempi." (229)

Yleensä itsemurhatutkimukset keskittyvät selvittämään itsemurhan sosiaalisia ja psykologisia taustatekijöitä. Kieltämättä näiden joskus ratkaisevaakin merkitystä näyttää kuitenkin siltä, että itsemurhat ovat yhä useammin luonteeltaan filosofisia. Eräässä Amerikan yliopistossa haastatelluista itsemurhaa yrittäneistä 85% ilmoitti tekonsa syyksi sen, että elämä heistä vaikutti täysin tarkoituksettomalta - siitäkin huolimatta, että 93% heistä oli sosiaalisesti aktiivisia, pärjäsivät hyvin akateemisesti ja oli hyvissä väleissä perheensä kanssa. (230) He olivat miettineet ongelmaa, jota Camus sanoi ainoaksi todella vakavaksi ongelmaksi: "Onko elämä elämisen arvoista vai ei...?" (231) ja he olivat tulleet kielteiseen tulokseen.

Woody Allen heijastaa näitä itsemurhaan johtavia mietteitä Tuomittu-esseensä päähenkilön Cloquetin kautta: "Minun on kohdattava kohtaloni yksin. Mitään Jumalaa ei ole. Elämällä ei ole mitään tarkoitusta. Mikään ei kestä ikuisesti... Ei ihme, että jotkut tekevät itsemurhia. Miksi olla lopettamatta tätä absurdiutta? Miksi jatkaa tätä elämäksi kutsuttua ilveilyä?" (232)

Monet suomalaiset eri alojen taitelijat ovat viime vuosina tehneet "maailmankatsomuksellisia" itsemurhia, vaikka todellista kuolinsyytä ei ymmärrettävistä syistä kerrota julkisuudessa. Se voisi olla viimeisenä virikkeenä monille muille.

Kun **Ingmar Bergmanin** elokuvan Marionettien elämä päähenkilö uhkaa räjäyttää itsensä kappaleiksi, vaimo kysyy: "Mitä sinusta sitten jää jäljelle?" - Sotkuinen kasa luuta, lihaa ja hermoja.

- Miksi sinä sitten niin tekisit?

- Silloin muistuttaisin paremmin ympäristöäni.

Moni on voittanut omakseen melkein koko maailman, mutta saanut kuolettavan vahingon sielulleen, koska ei ole löytänyt elämälleen kestävästä ikuista tarkoitusta. **Ralph Barton**, eräs Amerikan suosituimpia pilapiirtäjiä, jätti viimeiseksi viestikseen ennen itsemurhaansa: "Minulla on ollut vähän vaikeuksia, paljon ystäviä ja menestystä. Minulla on ollut useita vaimoja ja monia taloja, olen vierailut maailman ihanimmissa maissa, mutta olen kyllästynyt keksimään uusia tapoja täyttää jokainen vuorokauden 24 tunnista." (233)

Viides tapa kohdata todellisuuden oletettu perimmäinen tarkoituksettomuus on tehdä *siitä* olevaisuuden tarkoitus ja päämäärä. Jos tämä kuulostaa hieman nurinkuriselta, se johtuu siitä, että se on sitä. Mutta juuri näin buddhalaisuudessa tehdään. Zen-buddhismiin pyhissä **Mahaya-Sutra**-kirjoissa on usein toistettu, että "perimmäinen todellisuus on tyhjiys" (234), *sunyata*. Siksi "valaistuksen" saaminen on kuin "astian pohjan avautuminen alla olevaan tyhjiyteen." (235) Zen-harjoituksilla todellakin pyritään "tarkoituksettomuuden päämäärään" niinkuin Zen-mestari Ummon sen ilmaisee. (236) Mitä muuta se on kuin hidastettu uskonnollinen itsemurha. Nirvana on elämän, totuuden, uskon, toivon ja rakkauden hauta, kaiken loppu. "Ei tahtoa, ei ajatusta, ei maailmaa. Edessämme on ainoastaan tyhjiys..." (237) Näin **Schopenhauer** kuvasi kaipaamansa nirvanaa.

Albert Camus ei suostunut hyväksymään tarkoituksettomuutta mutta ei myöskään halunnut uskoa tarkoitukseen: "Varmuus siitä, että on olemassa Jumala, joka antaisi elämälle tarkoituksen, on vaihtoehtona paljon houkuttelevampi kuin tieto siitä, että ilman Jumalaa voi tehdä pahaa ilman rangaistusta. Valinta näiden vaihtoehtojen välillä ei olisi vaikea. Mutta sellaista valinnan mahdollisuutta ei ole (koska Camus uskoo tietävänsä, ettei Jumalaa ole), ja siitä hetkestä lähtien alkaa katkeruus." (238)

Katkeruus johtaa Camus'n kapinaan tarkoituksettomuutta vastaan. "Kapina on se yhteinen maaperä, jolle jokainen ihminen perustaa ensimmäiset arvonsa. Kapinoin - siis olen" (239) Camus on esimerkki kapinoinnista, joka on kuudes tapa kohdata tarkoituksettomuus. Ensin hän kapinoi Jumalaa vastaan, joka ainoana voisi antaa elämälle tarkoituksen ja sen jälkeen hän kapinoi sitä tarkoituksettomuutta vastaan, johon hänen ateisminsa johti. "Jos kapinoitsija pilkkaa (Jumalaa) se tapahtuu vain toivossa löytää uuden jumalan", mutta sellaista ei löydy. Saman luvun lopussa hän toteaa, että "ihminen on kapinansa huipentumaksi kuristanut itsensä; markiisi de Saden karmeasta linnasta keskitysleireihin asti ihmisen suurin vapaus on ollut rakentaa itselleen vankilaa omilla rikoksillaan". (240) Camus kuvaa hyvin sitä synkkää umpikujaa, johon Jumalan kieltäminen on johtanut.

Seitsemäs tapa kohdata väite kaiken tarkoituksettomuudesta on asettaa sen totuusarvo kyseenalaiseksi ja tutkia sen vastakohtaa.

Ihmisen tarkoitus

Yleensä ihminen kokee elämän tarkoituksellisuuden jonkun ihmissuhteen kautta. Niinkuin **Juha-Matti** laulaa:

"Miksi mitään pyytäisin maailmaltain kun hänessä kai tarpeeksi paljon mä sain." (241) Niin kauan kuin tärkeäksi koettu ihmissuhde on hyvä, koko elämä tuntuu sen kautta tarkoitukselliselta. Mutta kun suhde rikkoutuu, moni laulaa **Reijo Kallion** mukana:

"Haihtunut on kuin tuhka tuuleen tarkoitus elämästäin kun aivan yksin jäin. Haihtunut on kuin tuhka tuuleen, en tunne lämpöäsi en, kaikkialla vain tyhjyyden. " (242)

Kun ystävyys-, seurustelu-, kihla-, avo- tai aviosuhde särkyy, niin koko elämä menee pirstaleiksi. Näin tapahtuu aina, kun elämän perustarkoitusta on yritetty puristaa mistä tahansa rajallisesta lähteestä. Jokainen ihmissuhde, jonka teemme elämämme tärkeimmäksi asiaksi ja jonka varaan olemme ankkuroineet perusturvallisuutemme, pettää jossakin vaiheessa. Jos ei muusta syystä, niin siksi, että odotamme siltä jotain sellaista, mitä mikään ihmissuhde ei ole luotu kestämaan.

Monet ovat ymmärtäneet sen, että kahden rajallisen ja epätäydellisen ihmisen välinen suhde ei voi antaa elämälle sen perustarkoitusta. Jos he eivät ole löytäneet kestävästä vastausta tarkoituskysymykseen, niin he kokevat mielekkäät ja hyvätkin ihmissuhteet tarkoituksettomina. Kaikki tuntuu turhalta, koska kestävä kiintopiste elämältä puuttuu.

Eräs ystäväni, joka oli onnellisesti naimisissa ja oli antoisassa, hyväpalkkaisessa työssä, saattoi usein purskahtaa hillittömään itkuun keskustellessaan aivan arkipäiväisistä ja harmittomista asioista vaimonsa kanssa. Vaikka kaikki oli ulkonaisesti hyvin, elämän perustarkoituksen puute aiheutti jatkuvasti sydäntä kalvavaa hiljaista tuskaa.

Toinen ystäväni koki samoin, mutta hänen kysymyksensä purkautuivat raivoisaksi tuhotyöksi. Hän rikkoi kaikki ne suhteet ja kaikki ne asiat, jotka eivät pystyneet vastaamaan hänen elämänsä peruskysymykseen siinä toivossa, että raunioiden alta olisi paljastunut jotain kestävästä. Lopulta hän alkoholisoituneena ja varhaiseläkkeelle pantuna eristäytyi runsaaksi puoleksi vuodeksi yksinäiseen kesämökkiin ja yritti löytää kirjallisuudesta vastausta kirkuvaan tarkoituskysymykseensä.

Molemmat ovat tänään aktiivisia, lähimmäisiään ahkerasti palvelevia, hyviä ja uskollisia ihmissuhteita rakentavia, toivorikkaita ja onnellisia kansalaisia. Ei niin, etteikö elämässä enää olisi murheen ja masennuksen aiheita, vaikeuksia ja vastoinikäymisiä, mutta *niilläkin* on nyt oma tarkoituksensa. Ja se antaa pohjaa elämälle. Jälkimmäisen ystävän tapauksessa tämän saman lehden edellinen numero oli se kirjallinen tuote, jonka kautta hän löysi avaimet tarkoituskysymykseen.

Siinä mielessä useimmat ihmiset ovat oikeilla jäljillä, että he ymmärtävät suhteen tarkoitusta antavan merkityksen. Ihmisten välisessä kanssakäymisessä suhde ja sen laatu on se, mikä antaa yksilölle merkityksen, tarkoituksen ja arvon. Siksi yksinäisyys tuntuu olevan tarkoituksellisen elämän pahin vihollinen. Suuret ja vaikeat työ- tai kilpailusaavutukset haihtuvat ilmaan, jos ei ole suhdetta kehenkään, joka pitää minua tärkeänä saavutuksistani huolimatta tai niitä ilmankin.

Omaan arvoomme ja tarkoitukseemme vaikuttaa suhteen toisen osapuolen tärkeys ja arvo. Mitä asemaltaan tärkeämpään ja henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan jalompaan ihmiseen meillä on suhde, sitä syvemmän tarkoituksen se antaa meille.

Tarkoitusta antavan suhteen täytyisi tietenkin olla molemminpuolinen. Suhteen toisen osapuolen täytyy pitää minua tärkeänä ja tunnustaa avoimesti suhteensa minuun. Minua loukkaisi ja musertaisi syvästi se, että minulle kaikkein rakkain ja tärkein ihminen ei kehtaisi julkisesti tunnustaa edes tuntevansa minua.

Se kuinka tärkeänä suhteen toinen osapuoli pitää minua, ei ilmene vain vakuuttavissa rakkaudentunnustuksissa, vaan siinä, kuinka paljon hän olisi valmis minun puolestani tekemään tai maksamaan (jos minut vaikka kidnappataisiin). "Hädässä ystävä tunnetaan" on tosi sananlasku, sillä hädässä koetellaan, mitä minä kullekin merkitsen ja olenko minä sittenkään kenellekään minkään arvoinen, onko elämälläni mitään tarkoitusta.

Äärettömän tarkoituksellisuuden, merkityksen ja arvon voi ihmiselle antaa vain

henkilökohtainen rakkaussuhde asemaltaan äärettömän tärkeään ja ominaisuuksiltaan täydellisen hyvään persoonaan eli Jumalaan. Se kuinka arvokkaana ja tärkeänä Jumala pitää jokaista ihmistä, näkyy siitä hinnasta, jonka Hän alusta lähtien on ollut valmis maksamaan meistä pelastaakseen meidät siitä hädästä, johon väärät valintamme ovat meidät johtaneet. Jeesus sanoi, että "sen suurempaa rakkautta ei ole kenelläkään kuin että hän antaa henkensä ystäväinsä edestä". (243) Ja Jeesuksen rakas opetuslapsi sanoi: "Siitä me olemme oppineet tuntemaan rakkauden, että Hän antoi henkensä meidän edestämme." (244)

Pääkallokukkulan keskimmaisella ristillä me näemme - paradoksaalista kylläkin - sekä äärettömän arvottomuutemme että äärettömän arvomme. Jeesuksen sijaiskuolemassa näemme kuinka arvottomia me moraalisesti olemme, mutta näemme myös kuinka suuren hinnan arvoisia olemme siksi, että Jumala on meidän luonut.

Päinvastoin kuin eksistentialismi, kristinusko opettaa, että ihmisen tarkoitus tulee ennen hänen olemassaoloaan. Jumala on tarkoittanut ihmisen suhteeseen itsensä kanssa. Ihminen siis syntyy tarkoitukseen, jonka hän voi valita tai hylätä.

Vasta molemminpuolisesti tunnustettu suhde Jumalan kanssa voi antaa elämällesi ja kaikille muille suhteillesi perustarkoituksen. Jeesus sanoi: "Sentähden joka tunnustaa minut ihmisten edessä, sen minäkin tunnustan Isäni edessä, joka on taivaissa. Mutta joka kieltää minut ihmisten edessä, sen minäkin kiellän Isäni edessä joka on taivaissa." (245)

Kristuksen tunnustaminen merkitsee sitä, että me tunnustamme Hänen olevan meille juuri sitä, mitä Hän sanoi olevansa koko ihmiskunnalle, eli syntiemme sovittajan." (246) Kaikkein pahinta mitä ihmiselle voi tapahtua ei ole se, että rakas ystävä jättää, vaan se, että kaikkeuden Luoja sanoo: "Minä en ole koskaan teitä tuntenut; menkää pois minun tyköäni, te laittomuuden tekijät." (247) Silloin ihminen on lopullisesti menettänyt tilaisuutensa astua sisään elämänsä perustarkoitukseen. Helvetiksi riittää se, että on kerran nähnyt Pyhän Jumalan kasvoista kasvoihin eikä enää koskaan saa siihen tilaisuutta. Tuntuu tarpeeksi pahalta, kun rakas ystävä kääntää kasvonsa muualle ja katsoo ohitsemme. Mutta se päivä, jolloin Jumala ei enää "valista kasvojaan" niille, jotka ovat torjuneet Hänen armonsä, on heille todella "itkun ja hammasten kiristuksen" päivä. Vain yksi asia voi olla helvetillisempi kuin tarkoitukseton elämä ja se on tarkoitukseton ikuisuus.

Logoterapian perustaja Viktor Frankl sanoo, että "maailma on aikakirja, joka meidän on saneltava (valintojemme kautta)". (248) Mutta mitä perimmäistä tarkoitusta on maailmanhistorian aikakirjalla, jos sitä ei ole kukaan lukemassa? Viktor Franklin kirjat jäisivät vaille tarkoitusta, jos niitä ei kukaan lukisi.

Hän jatkaa väittämällä, että "ikuinen aikakirja ei voi hävitä, mikä lohtu ja toivo!" Mutta jos ikuista Jumalaa ei ole, aikakirjan sisältö väistämättä katoaa universumin raunioihin - mikä lohduttomuus ja toivottomuus! "Sitä ei myöskään voida korjata - ja se on varoitus sekä muistutus." (248) Mutta jos armollinen Jumala on olemassa, niin yksilön aikakirjaan kirjoittama luku voidaan anteeksiannon kautta korjata, ja kaikki pahakin voi kääntyä sen ihmisen parhaaksi, joka rakastaa Jumalaa. (249)

Olen saanut Raamatusta sen käsityksen, että tarkoituksettomuus ja paha tarkoitus ovat pohjimmiltaan yksi ja sama asia. Jumalan hyvän tarkoituksen ytimenä on uhrautuva rakkaus, mutta osa Hänen luoduistaan on valinnut päinvastaisen tarkoituksen. Lunastuksen tarkoitus on pelastaa ihmiskunta hukkaanheitetystä ja väärästä elämästä. Me olemme "lunastetut turhasta (tarkoituksettomasta, tyhjästä) isiltä peritystä vaelluksesta." (250) Lunastus ei ole Jumalan alkuperäinen tarkoitus ja päämäärä, vaan se on palaamista siihen.

Jumalan alkuperäinen tarkoitus voi yksilön kohdalla "mennä pieleen", jos me emme valitse sitä. Ylpeä itseriittoisuus ja julkea omahyväisyys tekevät turhaksi sen hyvän tarkoituksen, jonka Jumala on suunnitellut jokaista ihmistä varten: "Mutta fariseukset ja kirjanoppineet tekivät turhaksi (mitätöivät) Jumalan aivoituksen (hyvän tarkoituksen) heitä kohtaan..." (251)

Vaikka Jumala onkin antanut tällaisen vapauden yksilölle tehdä omalla kohdallaan tyhjäksi Jumalan tarkoituksen, se ei millään tavalla uhkaa kaikkivaltiaan alkuperäisen hyvän tarkoituksen lopullista voittoa. Kaikki paha tarkoitus kohtaa lopullisen tuomionsa ja raukeaa tyhjiin, ja siksi se onkin pohjimmiltaan tarkoituksetonta. "Sitä varten Jumalan Poika ilmestyi (tuli näkyvään muotoon ihmiskunnan keskelle), että Hän tekisi tyhjäksi (tarkoituksettomaksi ja turhaksi) perkeleen teot." (252)

Niin kauan kun elämme aikaa ennen pahan lopullista tuomiota, meidän on tehtävä valintamme hyvän ja pahan tarkoituksen välillä. (253) Koska jokainen meistä on rikkonut Jumalan hyvää tarkoitusta, ongelmamme on toisaalta rikkomustemme aiheuttama syyllisyys ja toisaalta niiden orjuuttava vaikutus koko meidän olemukseemme. Molemmat ongelmat on ratkaistu lunastuksen kautta. Kristus "antoi itsensä meidän edestämme lunastaakseen meidät kaikesta laittomuudesta (sekä sen aiheuttamasta syyllisyydestä että orjuudesta) ja puhdistaa itselleen omaisuudeksi kansan, joka hyviä tekoja ahkeroitsee." (254) Pelastus itse ei tapahdu meidän tekojemme kautta, vaan se on alusta loppuun Jumalan armoa. "Sillä me olemme Hänen tekonsa, luodut Kristuksessa Jeesuksessa hyviä töitä varten (sitä tarkoitusta varten), että me niissä vaeltaisimme." (255)

Olemassaolomme saa tarkoituksen suhteestamme Jumalaan, ja tekomme saavat tarkoituksen suhteessa Jumalan hyvään tahtoon. Tarkoitusta täynnä voi olla vain sellainen elämä, jonka keskipiste on elämän ja tarkoituksen lähteessä, Jumalassa. "Hän on kuollut kaikkien edestä, että ne, jotka elävät, eivät enää eläisi itselleen, vaan Hänelle, joka heidän edestään on kuollut ja ylösnoussut." (256) Itsensä kieltäminen ei ole olemassaolonsa tai minuutensa kieltämistä (niinkuin itämaisessä mystiikassa opetetaan), vaan sitä, ettei enää pidä egoa (omaa minää), sen tarpeita ja mieltymyksiä elämän keskuksena; ettei enää rakenna omaa valtakuntaansa, etsi omaan kunniaansa, vaikutusvaltaa ja suosiota, vaan tunnustaa Jumalan ja Hänen hyvän tahtonsa (tarkoituksensa) kaiken keskipisteeksi; että elää Hänen valtakuntaansa etsien ja Hänen tahtonsa noudattaen, että Hänen hyvä tarkoituksensa "tulisi lihaksi" meidän ajatustemme, asenteidemme ja tekojemme kautta jokaisella elämänalueella. (257) Egoismin tilalle tulee rakkaus, humanismin tilalle tulee teismi, orpouden tilalle tulee vankkumaton identiteetti, harhailun tilalle tulee selvä päämäärätietoisuus ja tarkoituksettomuuden tilalle tulee kaiken kattava ehdoton ja voittoa hyvän tarkoitus.

"Kaikki yhdessä (koko kosmos, myös epäonnistumiset, pahuus ja kärsimys) vaikuttaa (tekee yhteistyötä) niiden parhaaksi, jotka Jumalaa rakastavat." (258) Mutta kaikki yhdessä (koko kosmos, myös onnistumiset, hyvyys ja nautinto) vaikuttaa niiden tuomioksi, jotka kapinoivat Jumalaa vastaan.

Kaiken tarkoitus

Vanhempiaan vastaan kapinoivan teininuoren on vaikea nähdä isän ja äidin rakkaudellisen huolenpidon hyvää tarkoitusta. Siinä tilanteessa kaikki vanhempien hyvät teot kääntyvät lapsen silmissä häntä vastaan suunnatuiksi pahoiksi aikomuksiksi. Ei mikään voima tee ihmistä niin sokeaksi ja asioita vääristeleväksi kuin katkeruus. Kuningas Daavid myönsi omasta kokemuksestaan, että "kun minun sydämeni katkeroitui... silloin minä olin järjetön enkä mitään älynnyt. Olin sinun (Jumalan) edessäsi kuin nauta." (259)

Camus'n edustama katkera kapina Jumalaa vastaan tekee ihmisen sokeaksi Jumalan hyvälle tarkoitukselle. "Ihmisen oma hulluus turmelee hänen tiensä, mutta Herralle hän sydämessään vihoittelee." (260) Taistelu Jumalan tahtoa vastaan ei auta ymmärtämään sitä.

Jumalan työmenetelmät ja päämäärät ovat niin radikaalisti erilaisia kuin ne, mihin itsekkäät ihmiset ovat tottuneet, että niiden syvä ymmärtäminen edellyttää syvää asennemuutosta. Jeesus haastoi epäilijät tähän asennemuutokseen, jotta he voisivat paremmin ymmärtää: "Jos joku tahtoo tehdä Hänen tahtonsa tulee hän tuntemaan, onko tämä oppi Jumalasta vai puhunko minä omiani." (261) Tämä ei merkitse sitä, etteikö voisi ymmärtää mitään ennen kuin tottelee, sillä jonkin verran täytyy ymmärtää jo voidakseen totella. Mutta täydellisesti oikean ja

ymmärrystä avaavan näkökulman kaiken tarkoitukseen saamme vasta sitten, kun nöyrästi tunnustamme Jumalan siksi, mikä Hän todella on. "Hän johdattaa nöyriä oikein ja opettaa nöyriä tiensä." (262) Silloin voimme nähdä, että "'Hänestä ja Hänen kauttansa ja Häneen on kaikki; Hänelle kunnia iankaikkisesti.'" (263) "Sillä sinä olet luonut kaikki ja sinun tahdostasi ne ovat olemassa ja ovat luodut." (264)

Kaikki luotu on realisoitua Jumalan tarkoitusta. Universumilla on jumalallinen alkuperä ja tarkoitus. Nykytilassaan tämä ei ole paras mahdollinen maailma, mutta tämä on paras tie parhaaseen mahdolliseen maailmaan, joka on vielä tulossa.

Tarkoituksettomuus ja turhuus on *rikos* kaiken kattavaa jumalallista suunnitelmaa vastaan. Se on Jumalan hyvää tarkoitusta vastaan suunnattu kapina, joka on tuomittu epäonnistumaan. Minkä tahansa tarkoituksettomaksi julistaminen on synty. Ja varsinkin se, joka sanoo kenelle tahansa ihmiselle "sinä' tyhjänpäiväinen", on Jeesuksen mukaan ansainnut tuomion (265), sillä kukaan Jumalan luoma ei ole tyhjänpäiväinen, vaikka hänestä ei olisikaan yhteiskunnallisesti mihinkään tuotannolliseen käyttötarkoitukseen.

Sanallinen ilmaisukyky on suurin Jumalan antamista kyvyistä ja siksi on äärimmäisen tärkeää, mitä me sillä teemme. Sanoillamme me joko tunnustaudumme Jumalan pyhiin tarkoitukseen ja toteutamme niitä, tai sitten me teemme sanoillamme tyhjäksi Jumalan suunnitelman omalla kohdallamme ja yritämme sanoilla tehdä muidenkin olemassaolon turhaksi ja tarkoituksettomaksi. Mutta varokaamme sitä, sillä Jeesus sanoi, että "jokaisesta turhasta (suoraan tai välillisesti tarkoituksettomuutta palvelevasta) sanasta, minkä ihmiset puhuvat, pitää heidän tekemän tili tuomiopäivänä." (266) Tarkoitus on kallis lahja, mutta se on myös velvoittava lahja.

Arvojen tarkoitus

Käsitteet arvo ja tarkoitus kuuluvat läheisesti yhteen. Jos ei millään ole mitään tarkoitusta, niin sillä ei ole arvoakaan ja päinvastoin.

Humanismi on se sana, joka nykyään edustaa, edistää ja puolustaa ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia. Humanismia on hyvin monenlaista, eikä siitä ole helppoa tehdä yleispäteviä yhteenvetoja. Humanistinen manifesti I ja II (1933 ja 1973) ovat yrityksiä muotoilla länsimainen humanismi uskon tunnustuksen muotoon. Suomalainen akateemikko **von Wright** on esittänyt humanismin keskeisen ajatuksen kirjassaan Humanismi elämänasenteena: "*Ihminen on mittapuu*, jolla on arvioitava kaikkien oikeudellisten ja moraalisten arvostelmien pätevyyttä... Kuten **John Stuart Mill** sanoo, ihmisen (huom. ei Jumalan, kirj.huom.) kaikista luomuksista on tärkein ihminen itse. (267) Ihminen on itse luonut itsensä, antaa itselleen arvon, oikeuden, tarkoituksen ja päämäärän. Ihminen on alku ja loppu, hänen yläpuolellaan ei ole mitään. "Meidän lähtökohtamme on ihminen eikä Jumala - luonto eikä jumaluus", julistaa Humanistinen manifesti II. Ihminen on itsensä luoja, herra ja pelastaja.

On tietenkin mieltä ylentävää *väittää*, että ihminen on arvokas ja että hänen elämällään on tarkoitus, mutta ilman kestäviä *perusteluja* siitä tulee vain naiivi hokema. On kaunista puhua moraalista arvoista, mutta ilman perusteita nekin haihtuvat tuuleen.

Evoluutioteoria, joka tarjoaa pohjan humanismille, ei anna perusteita moraalille sen enempää kuin yksilönkään (myös heikon) arvolle. **T.H. Huxley** myönsi, että "varas ja murhaaja seuraavat luontoa siinä kuin hyväntekijäkin. Kosminen evoluutio voi ehkä opettaa meille, miten ihmisen hyvät ja pahat ominaisuudet ovat kehittyneet. Se on kuitenkin kyvytön selittämään miksi se, mitä me kutsumme hyväksi, on millään tavalla suositeltavampaa kuin se, mitä kutsumme pahaksi." (268)

Humanismi yrittää säilyttää ihmisarvon ilman sen antajaa ja moraaliset arvot ilman niiden lähdettä. Kirjassaan Rutto **Albert Camus** pitää kiinni ihmisarvon puolustamisesta ja korkeista moraalista ihanteista. Samalla hän kuitenkin jyrkästi kumoaa moraalisten arvojen perusteet,

jotka on ankkuroitu persoonallisen hyvän Jumalan olemassaoloon. Ilman Jumalaa kaikki arvot tulevat ensin suhteelliseksi, ja sen jälkeen ne kuolevat kokonaan.

Entinen Brittiläisen Humanistisen seuran johtaja **H.J. Blackburn** sanoi, että "humanistit eivät usko mihinkään universaaliseen hyvään tai yleispätevään tarkoitukseen, joka ohjaisi ihmisen kohtaloa. Ihminen on itsensä oma, ja hänen täytyy oman kulttuurinsa puitteissa kokemuksen kautta löytää, mikä hänelle on hyvää." (269) Tämähän kuulostaa hyvin suvaitsevalta, mutta tällaisen arvojen suhteellisuusteorian pohjalta ei ole mitään sanottavaa siihen, että toisessa kulttuurissa vanhempia kunnioitetaan ja toisessa heitä syödään. Voidaan vain todeta, että yhteisenä hyveenä pidetään lautasen puhdistamista aterian jälkeen. Kulttuurirelativismissa arvot käyvät kuolinkamppailuaan. Kun ihminen julistetaan vastuulliseksi vain itselleen, hän ei ole enää vastuussa ollenkaan.

Nietzsche oli oikeassa sanoessaan, että ilman Jumalaa jäämme vaille arvoja. Eksistentiaalinen humanismi vetää johtopäätöksensä rohkeammin ja johdonmukaisemmin kuin muut. **Sartre** sanoi: "**Dostojevski** kirjoitti kerran: 'Jos Jumalaa ei olisi, kaikki olisi luvallista', ja tämä on eksistentiaalismin lähtökohta." Sartre kokee "äärimmäisen hämmäntävänä sen, että Jumalaa ei ole, koska Jumalan mukana häviää mahdollisuus löytää järjellinen arvojen valtakunta. Enää ei ole mitään hyvää apriori, koska ei ole mitään ääretöntä ja täydellistä tietoisuutta, joka ajattelisi sitä. Todellakin kaikki on sallittua, jos Jumalaa ei ole, ja ihminen on hylätty ja turvaton, sillä hänellä ei ole itsessään eikä itsensä ulkopuolella mitään, mihin tarttua... Jos Jumalaa ei ole, ei ole annettu mitään arvoja eikä mitään käskyjä, jotka laillistaisivat käytöksemme. Siten meillä ei ole takanamme eikä edessämme arvojen valtakunnassa mitään oikeutuksen eikä anteeksiannon välineitä. Olemme jätetyt yksin..." (271) Mutta hän myöntää: "jos minä olen sulkenut pois Isän Jumalan, niin *jonkun* täytyy keksiä arvoja". (272)

Jos ihmiselle annetaan rajaton vapaus itse keksiä omat arvonsa, niin lähestymme aikaa, jolloin toinenkin Dostojevskin väite toteutuu: "Rajoittamaton vapaus päättyy rajattomaan despotismiin". Ehdottoman auktoriteerin (= Jumalan) kieltäminen johtaa lopulta auktoriteetin ehdottomaan kieltämiseen. Tällainen anarkistinen ajattelutapa onkin yksi nykyisen nuorisokulttuurin pää virtauksista.

Voimme paeta koko arvokysymystä buddhalaisen Zen-mestarin **Yun-Menin** opetukseen: "Jos tahdot pelkän totuuden, niin älä vaivaa mieltäsi oikealla ja väärällä, sillä ristiriita niiden välillä on vain mielen sairautta." (273) Tällöin lopputulokseksi saamme yhtä pyöreän nollan: yksilö on vailla ehdotonta ihmisarvoa, ja ihminen on vailla ehdottomia moraalisia arvoja. Silti se on todellinen kiusaus myös nuorelle tuskaantuneelle sukupolvelle. **Pelle Miljoona** puhuu monen puolesta kirjoittaessaan maailmanympärimatkaltaan: "...minä olen väsynyt kuulemaan taruja Jumalasta, Jeesuksesta, synnistä, hyvästä ja pahasta. Lähden mieluummin Bangkokiin. Sukellan tunnelmiin, jotka ovat hyvän ja pahan yläpuolella." (274)

Kemisti maksaisi keskipainoisesta aikuisesta ihmisyksilöstä alle kymmenen markkaa, jos saisi hajottaa hänet alkutekijöihinsä. Työnantaja arvioi terveen ihmisen työpanoksen arvon huomattavasti korkeammaksi. Arvomme määräytyykin osittain siitä hinnasta, jonka joku on valmis meistä maksamaan. Hinta, jonka Jumala on maksanut ihmisen pelastamiseksi, tekee jokaisesta yksilöstä arvokkaamman kuin kaikki maailman rikkaudet yhteensä. Ihminen ei ehkä ole universumin keskipiste niin kuin **Freud** huomautti, mutta hän on joka tapauksessa Jumalan rakkauden keskipiste. Eikä Jumala rakasta ihmistä siksi, että tämä on niin arvokas, vaan ihminen on arvokas, koska Jumala rakastaa häntä.

Jos kaiken takana on vain sattuma ja päämäärätön valinta, ei esimerkiksi naisella ole sen enempää arvoa tai oikeuksia kuin naarasapinalla tai kanalla, joka olemassaolon taistelussa on jäänyt vastakkaisen sukupuolen kahlitsemaksi. Kristillisen maailmankatsomuksen mukaan nainen on samanarvoinen kuin mies, koska molemmat ovat Jumalan luomia ja lunastamia.

"Toisen maailmansodan aikana **Hitler** lähetti miehiä pastori **Bodelschwinghin** johtamaan

sairaalaan ilmoittamaan, että valtiolla ei olisi enää varaa ylläpitää satoja yhteiskunnalle hyödyttömiä epileptikkoja ja muita vammaisia ja siksi nämä pitäisi tuhota. Bodelschwing vei miehet huoneeseensa, jossa sitten käytiin todellinen 'henkien sota'. Sen seurauksena Hitlerin miehet lähtivät takaisin suorittamatta sitä tehtävää, jota varten heidät oli lähetetty. Bodelschwinghin ainoa ase oli tietoisuus siitä että jokainen sairaalan potilas oli Jumalan kuvaksi luotu ainutlaatuisen arvokas yksilö. Potilaiden vahingoittaminen tai tuhoaminen olisi synti Jumalaa vastaan, eikä se jäisi rankaisematta. Mitä muuta hän olisi voinut sanoa?" (275)

Koska pyhä Jumala on olemassa, ehdottomat moraaliset arvot ovat mahdollisia. Tästä syystä meillä on perusteet vastustaa itsekkyyttä, riistoa, sortoa ja vihaa todella tuomittavina ja ehdottoman väärinä asenteina ja tekoina yksilöllisellä, yhteiskunnallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Arvoilla on ihmisen elämää ja Jumala-suhdetta ylläpitävä, varjeleva ja kehittävä tarkoitus. Ja tarkoituksella puolestaan on ihmisen elämää ja Jumala-suhdetta ylläpitävä, varjeleva ja kehittävä arvo.

Wittgenstein, joka myöhemmin päivinä oli varsin vaitelias suhteestaan Jumalaan, kirjoitti päiväkirjaansa 16.7.1916: "Jumalaan uskomisen merkitsee sen näkemistä, että elämällä on tarkoitus." (277)

Määränpäänä päämäärä

Onko vääränä määränpäänämme määrällinen päämäärä vai päämääränämme väärä määränpää - vai onko koko kysymyksenasettelu päämäärättömyydessään määrättömän päätön? - Ehkä aloitimme väärästä päästä... ääh...

Vielä parikymmentä vuotta sitten oli yleistä ottaa eläkeikä huomioon jo nuoruuden valinnoissa. Tänäpäin tuntuu vaikealta ajatella vajaan kahdenkymmenen vuoden päässä hämmästyttävää vuosituhannen vaihtumista, jolloin ahtaassa maailmassamme pitäisi laskelmien mukaan olla yli kaksinkertainen väestömäärä nykyiseen verrattuna. Minne ihmiskunta on menossa? Mikä sen määränpää on, ja minkä pitäisi olla sen päämääränä? Mitä yksilölle tapahtuu hänen kuollessaan? Mikä ihmisen elämän päämäärä on? Mitä tapahtuu maailmankaikkeudelle, kauneudelle, surulle, kärsimykselle, hyvyydelle, julmuudelle, pahuudelle jne.? Korjaako meidät sattuma, vai ohjaavatko meitä tähdet? Onko kaikki ikuista kiertokulkua, vai onko loppu hämmästyttävässä? Minkälainen se on?

Optimistinen humanismi

Sosiologian isäksi nimitetty positivistisen filosofian perustaja **Auguste Comte** (1798-1857) yritti 1800-luvun alkupuolella perustaa luonnon tieteille rakennettua humanistista uskontoa. Sen tuli olla uskonto, jossa itse ihmiskuntaa kunnioitettaisiin korkeimpana olentona. Comtella oli valmiiksi suunnitellut sakramentit, pyhimykset ja rituaalit. Hänen kaavailemansa ihmistä palvova kirkkokunta olisi jakaantunut kahteen tuhanteen seurakuntaan Euroopassa, ja Comte itse olisi tietysti ollut sen johtaja.

Brittiläisen Humanistisen seuran presidentin Sir Julian Huxleyn versio 1960-luvulla oli vähemmän paavillinen, mutta luonteeltaan yhtä sokeasti ihmisen rajattomiin mahdollisuuksiin uskova. Hänen avukseen oli tullut kaikkivoipa ikään kuin Pyhän Hengen johdattavan tehtävän saanut evoluutio. Se oli vievä ihmiskunnan kohti valoisaa tulevaisuutta: "Evoluutionäky (the evolutionary vision) auttaa meitä - joskin epätäydellisesti - hahmottamaan sen uuden uskonnon piirteet, joka varmuudella tulee nousemaan tulevien aikojen tarpeita täyttämään." (278)

Huxley ei ujostellut julistaessaan evoluution suuria ihmetekojä ja ihmisen jumaluutta: "Tänäpäin, meidän vuosisatamme ihmisessä evoluutio on vihdoinkin tulossa tietoiseksi itsestään." (279) **Hegelin** mukaan kehitys päättyisi kun maailmanhenki ihmisen kautta tulisi

tietoiseksi itsestään. Optimistinen humanismi näkee siinä kuitenkin vasta taivaan porttien raottumisen: "Evoluutio... on kaikkein väkevin ja suurin ajatus, mikä koskaan on maan päällä syntynyt... Evoluution toivottava päämäärä voitaisiin määritellä olemassaolon jumalallistamiseksi mutta jotta tällä määritelmällä olisi mitään käyttöarvoa, meidän täytyy vapauttaa sana 'jumalallinen' sen yhteydestä johonkin yliluonnolliseen olentoon. Tämä uusi näky evolutionistisesta humanismista, jonka olemme saavuttamassa, on perusluonteeltaan uskonnollinen. Meidän tulisi pyrkiä uskonnollisella antaumuksella aikaansaamaan ihmiskunnalle vielä suurempi täyttymys sen tulevaisuuden päämäärässä." (280)

Ilmeisesti suomalaisella humanistifilosofi **von Wrightilla** on mielessään samanlainen ihmisuskonto, kun hän toteaa, että mahdollinen tulevaisuuden uskonto on niin erilainen, "että uuden uskon tunnustajat kieltäytyvät itsepintaisesti nimittämästä sitä 'uskonnoksi'. Niin jyrkästi se eroaa kaikesta, mistä aikaisemmin on käytetty tätä nimitystä." (281) Aitona humanistina hänen omassa sydämessään "elää toivo, että ajallisen vaelluksemme päämääränä on maanpäällinen regnum hominis (= ihmisen valtakunta)." (282) Sen valtakunnan ensimmäinen käsky kuuluu: "Älä pidä muita jumalia itsesi rinnalla."

Suomalainen uskontotieteilijä ja filosofi **Sven Krohn** sanoo toivossa julistavansa, että tulevaisuus tuo tullessaan kehityksen tuottaman 'täysihmisen'. (283) Tämän kehityksen alkua on luomattomassa ydinihmisessä, joka on syntymättömänä kuitenkin aina ollut olemassa, (284) Jälleensyntyminen on se, joka on tehnyt mahdolliseksi tämän kehityksen alkumuodosta kasvi- ja eläinkunnan kautta täysihmiseksi. (285) Optimistista kehitystoivoaan hän perustelee hindujen pyhillä kirjoituksilla, Uuden Testamentin apokryfikirjoilla, gnostilaisten ja platonilaisten kehitysmystiikalla, sekä kuuluisan keskiaikaisen mystikon **Meister Eckhartin** käsityksillä.

Georg Henrik von Wright ei silti ole yhtä sinisilmäisen optimistinen kuin monet 1960-luvun humanistit, vaan hänen mieltään jäytää epäily, että "Auschwitz, Hiroshima ja Vietnam ovat viittapaaluja tiellä, jonka loppua emme vielä näe, vaan enintään aavistamme." (286)

Ihmisen rajattomiin mahdollisuuksiin toivonsa paneva optimistinen humanismi saattaa olla lyhyellä tähtäimellä tehokas kehityksen innoittaja mutta erittäin huono sen esteiden ymmärtäjä. Luovuttuaan Jumalasta humanistin ainoa toivo on ihminen. Siksi hän mielellään sulkee silmänsä kaikelta siltä pahalta, joka nousee ihmisen sydäimestä ja joka on käytännössä koko ajan ohjannut kehitystä toivotusta suunnasta päinvastaiseen.

Marxilainen humanismi

Marxilaisuus on ateismistaan huolimatta messiaaninen liike, joka lupaa pelastaa koko maailman ja viedä orjuutetun työväestön luvattuun maahan. Meneillään olevan erämaavaelluksen pettymykset eivät ole saaneet liikkeen profeettoja tinkimään päämäärästä, proletariaatin diktatuurista ja lopullisesta valtiottomasta rauhanvaltakunnasta, jossa ei ole enää luokkataisteluja ja jossa yksilössäkin asuva itsekkyyden tiikeri on saatu täysin kesytetyksi.

"Kommunistinen yhteiskunta on ensimmäinen historiassa, joka tarjoaa mahdollisuuden rikollisuuden täydelliseen hävittämiseen. Tämä ei ole vain toiveajattelua, vaan realistinen päämäärä", julistaa **U.S.S.R. - Soviet Life Today** -lehti, (287) ja jatkaa: "Kommunistisessa yhteiskunnassa tulee olemaan vain yksi usko - usko ihmiseen..." **Mao** sanoi saman asian vielä selvemmin: "Meidän Jumalamme ei ole kukaan muu kuin Kiinan kansa." (288)

Tietysti ihannevaltioon johtava kehitys on pitkä ja julma. Välillä kehitys etenee pienien muutosten kautta, joskus tarvitaan väkivaltaisia vallankumouksia. **Stalin** lainasi usein **Leninin** määritelmää proletariaatin diktatuurista: "Tieteellinen käsite, diktatuuri, ei tarkoita enempää eikä vähempää kuin valtaa, joka suoraan perustuu väkivaltaan, jota eivät rajoita mitkään ehdottomat säännöt." (289) Vuonna 1918 Lenin valittaa, että "meillä on edelleen liian vähän sitä säälimättömyyttä, joka on välttämätöntä sosialismin edistymiselle... Tuomioistuimet eivät

ole tarpeeksi ankaria. Sen sijaan, että lahjusten vastaanottajat ammuttaisiin, heidät tuomitaan kuuden kuukauden vankeuteen." (290) "Me emme ole koskaan periaatteessa hyljänneet terroria, emmekä voi sitä tehdä." (291) Lenin jatkaa: "Oikeus ei saa poistaa terroria, sen lupaaminen olisi itsepetosta tai vääristelyä. Oikeuslaitoksen täytyy selittää se ja laillistaa se. Se täytyy määritellä laveasti, sillä ainoastaan vallankumouksellinen oikeudentaju ja vallankumouksellinen omatunto voivat luoda olosuhteet, jossa sitä (terroria) voidaan laajemmin tai suppeammin soveltaa." (292) Zinovieville hän kirjoitti myös vuonna 1918: "Meidän tulee rohkaista vastavallankumouksellisiin kohdistuvan terrorin energiaa ja joukkovoimaa." (293)

Engels kirjoitti **Marxin** suostumuksella, että "seuraava maailmansota tulee pyyhkimään maan pinnalta ei vain taantumuksellisia luokkia ja dynastioita vaan kokonaisia taantumuksellisia rotuja. Se on myös yksi osa kehityksestä." (294) Tie paratiisiin on julma ja verinen.

Mao ei uskonut lopullisen ja pysyvän päämäärän mahdollisuuteen. Hän piti vallankumousta ikuisesti etenevänä prosessina, jossa ristiriidat eivät lopu koskaan. (295) Ehkä Maon näkemys on realistisempi, sillä tähänastisen kokemuksen mukaan näyttää siltä, että yhden sukupolven ratkaisusta on tullut seuraavan sukupolven ongelma.

Myös Engelsin oli myönnettävä, että vaikka maanpäällinen utopia olisikin saavutettavissa, sekään ei voisi olla lopullinen päämäärä. Se ei olisi ikuinen päämäärä, koska hänkin ymmärsi, että armoton materia tulisi lopulta 'tuhoamaan maan päältä sen korkeimman luomuksen eli ajattelevan mielen." (296) Mitä marxilaisuus sitten tarjoaa *lopulliseksi* päämääräksi?

Paras ratkaisu, jonka dialektinen materialismi tähän pystyy tarjoamaan, on melkein identtinen buddhalaisen näkemyksen kanssa ikuisesta oman napansa ympärillä pyörivästä, ei minnekään etenevästä elämänpyörästä. Engelsin mukaan "aine liikkuu ikuisessa kiertoliikkeessä, kehässä, jonka kiertokulun mittaamiseen meidän aikamääreemme eivät riitä." (297) Buddhalaiset ovat ajan määrittelemisessä rohkeampia. Heidän mukaansa yksi kiertoliike kehän ympäri kestää 1 680 000 vuotta kun taas hindulaiset uskovat sen kestävän peräti 4 320 000 vuotta. (298)

Itämaisen mystiikan mukaan *henki*, **Brahman**, on se ikuinen elementti, joka pysyy samana jokaisella kierroksella. Marxilaisilla taas "on varmuus siitä, että *materia* pysyy ikuisesti samana kaikissa sen muutostiloissa, sen ominaisuudet eivät katoa koskaan ja siksi se rautaisella varmuudella tuottaa jossain muualla ajattelevan mielen." (299) Näin Engels ilmaisee uskonsa materian ikuisen luomisvoimaan, jolla ei kuitenkaan ole mitään lopullista päämäärää. Kun voimakkaimmat ovat lopultakin selvinneet voittajiksi, he tuskin ehtivät unohtaa koko pitkää veristä historiaa, kun kosminen esirippu taas laskeutuu. Ja pitkän pimeyden jälkeen brutaali näytelmä alkaa alusta. Ihmiskunta on kuin kreikkalaisen mytologian Sisyphus, jonka kirottuna kohtalona oli voimansa äärimmilleen ponnistaen vierittää iso kivi kerta toisensa jälkeen vuoren huipulle vain nähdäkseen sen vierivän takaisin laaksoon.

Kosminen humanismi

Aulis Sallinen on mahtavassa kuoro- ja orkesteriteoksessaan *Dies Irae* kuvannut maailman tuhoa ja ulkoavaruudesta tulevaa pelastusta. Siihenhän niin monet ufoja tiirailevat kansalaiset ovat panneet viimeisen toivonsa. (300) Mutta sekin on vain tilapäinen pelastus ennen kaiken lopullista tuhoa ja "seuraavan kierroksen" alkamista.

Ainoa tapa löytää ikuisuus on saavuttaa ykseys sen kanssa, jonka uskotaan muodostavan todellisuuden ikuisen perustan. Itämaisen mystiikan tie on ykseys Brahmanin, maailmanhengen, kanssa, ja länsimaisen uuden mystiikan tie on ykseys ikuisen materian kanssa. Kun materia-käsitettä vielä vähän venytellään ja tehdään epämääräisemmäksi, niin ero maailman hengen ja materian välillä ei enää olekaan niin selvä. Tästä löytyy se yhteinen pohja, jolta jo aikaisemmin mainittu 'uusi tietoisuus' on nousemassa. Sitä voisi kutsua kosmiseksi humanismiksi, koska se korostaa ihmisen mystistä yhteyttä kosmokseen, joka mielletään Jumalaksi tai jumalalliseksi. **Albert Einstein** vastusti kaikkea sellaista uskontoa,

joka herätti pelkoa. Hän sanoutui irti myös moraaliuskunnoista sellaisina kuin ne esiintyvät esim. juutalaisissa kirjoituksissa ja Uudessa Testamentissa. Tilalle hän ehdottaa epämääräistä 'uskonnollista kosmista tunnetta', jota hän on löytänyt Schopenhauerin esittämästä buddhalaisuudesta. Einstein uskoi jokaisena aikakautena olleen uskonnollisia neroja, jotka ovat löytäneet tämän kaikkien uskontunnustusten ja kirkko kuntien yläpuolella olevan kosmisen tuntemuksen. (301)

Onko kosminen humanismi tulevaisuuden maailmanuskontoja yhdistävä supervaltiuskonto, jonka ensimmäisenä päämääränä on poistaa kaikki pienen Maa-planeettamme kansoja erottavat rajat ja koota koko ihmiskunta yhteisen maailmanhallituksen alle?

Tämä tavoite on ilmaistu selvästi Humanistisen manifestin II-osassa ja monessa erillisessä filosofisessa, uskonnollisessa ja poliittisessa suunnassa oikealla ja vasemmalla, idässä ja lännessä. On mahdotonta ennustaa tarkasti minkälaisen muodon tämä Raamatun ennustama lopun ajan petovalta saa. Varmaa on ainakin se, että se ei voi voittaa ihmisten mieltä, ellei se tarjoa "pelastusta" ja messiaanista toivoa muodossa tai toisessa. Siinä onnistuu nähdäkseni vain sellainen uskonto, joka ostaa ovelasti uskottavuutensa olemalla tarpeeksi epämääräinen. Toisaalta se saa suosiota tekemällä ihmisestä pohjimmiltaan jumalan, jonka rajattomat potentiaalit on vain vapautettava kahleistaan "uuden ihmisen" ja ihmiskunnan synnyttämiseksi.

Foundation for Mind Research-seuran johtaja **Jean Houston** sanoo, että maailma tarvitsee nyt "psykonauttiohjelman, joka toisi ensimmäisen (tosi-) ihmisen maan päälle. Ihmislaji on ottamassa valtavaa kvantti hyppyä aivan uudenhaiseen olemukseen. Jos me opimme hallitsemaan eri tietoisuuden muodot, niin... lastenlapsemme tulevat olemaan niin erilaisia, että he katsovat meitä kuin neanderthalilaisia (kivikautisia ihmisiä)". (302)

Kosmisen humanismin tarjoamasta tulevaisuudentoivosta tulee myös kaikkia yksilöitä sitova pakollinen velvoite. Käytännössä se merkitsee sitä, että jokainen, joka haluaa pitää työpaikkansa ja säilyttää oikeutensa ostaa ja myydä, täytyy julkisesti sitoutua olemaan uskollinen "ihmiskunnan yhteiselle hyvälle" ja sitä edistävälle maailmanhallitukselle tai -hallitsijalle. Ne jotka eivät suostu ottamaan tätä "pedon merkkiä" (303) eliminoidaan (= kauniimpi sana murhaamiselle) "ihmiskunnan yhteisen hyvän" vastustajina.

Pessimistinen humanismi

Kaikki humanistit eivät ole yhtä optimistisia ihmisen mahdollisuuksien ja ihmiskunnan tulevaisuuden suhteen. Jotkut ovat lukeneet tarpeeksi paljon historiaa yhtyäkseen mieluummin **Nietzscheen**, joka sanoo, että "tämä maailma ei ole mitään muuta kuin vallanhalua." (304)

Pessimistisen humanismin edustajat osaavat arvioida realistisemmin ihmisen mahdollisuudet ja uskaltavat vetää johdonmukaisemmin johtopäätöksiä maailmankatsomuksesta, jossa ei ole tilaa persoonalliselle Jumalalle. He myöntävät, että ilman alkuperäistä suunnittelijaa ei ole olemassa lopullista suunnitelmaa; ilman persoonallista Jumalaa myös meidän määränpäämme on vain sattuman tai persoonattoman välttämättömyyden käsissä. Eikä heitä lohduta edes se, että ihminen on nyt "ottanut evoluution omiin käsiinsä", sillä he tietävät, että ne kädet ovat koko tunnetun historian ajan olleet tahmeat ihmisen verestä.

Arthur Koestlerin mielestä "näyttää hyvin todennäköiseltä, että *Homo Sapiens* on biologinen oikku, evoluution ainutlaatuinen, vahinko, virhe." (305)

Pessimistisen humanismin vaikuttavimpia ääniä länsimaisen filosofian entisestäänkin kuivassa erämaassa on ollut buddhalaisuudesta syviä vaikutteita saanut saksalainen filosofi **Arthur Schopenhauer**. (1788-1860) Hänen käsityksensä mukaan "todellisuus on päämäärätöntä kasvua, koskaan tyydyttymätöntä pyrkimystä. Tällaisena todellisuus on kaiken kärsimyksen lähde. Kärsimys on elämässä väistämätöntä, ja kulttuuri edistyessään luo vain uusia kärsimyksen muotoja." (306)

Kaiken kukkuraksi fyysikot ja kosmologit ovat jo jonkin aikaa puhuneet maailmankaikkeuden väistämättömästä kuolemasta. Nyt on enää ratkaistava, onko jatkuvasti laajenevan universumin kuolema kylmä vaiko kuuma.

Tri Tinsley kuvaa vaihtoehtoja seuraavasti:

"Jos universumin keskimääräinen tiheys on tarpeeksi suuri, kappaleiden yhteinen vetovoima tulee pysäyttämään jatkuvan laajentumisen.

Sen jälkeen alkaa vastakkainen liike, kunnes kaikki luhistuu kuumaksi tulipalloksi. Ei ole olemassa mitään tunnettua fysikaalista mekanismia, joka voisi estää tällaisen katastrofaalisen suuren luhistumisen." (307)

Tällainen olisi siis "suljetun" universumin kohtalo. Nykyään pidetään kuitenkin todennäköisempänä, että universumi on "avoin". Tri Tinsley jatkaa kuvailemalla, mitä siitä seuraa: "Jos universumin massa on liian pieni, sen kuolema tulee olemaan kylmä. Siinä tapauksessa se jatkaa laajentumistaan hidastuvalla vauhdilla. Kaikki galaksien kaasua muuttuu tähdeksi ja tähdet sammuvat. Meidän omasta auringostammekin tulee kuollut, kylmä jäännemuiden sammuneiden tähtien joukkoon aina harvenevassa avaruudessa." (308) Lopulta koko maailmankaikkeus on kuin haalea sauna sunnuntaiaamuna, kuten **Hannu Taanila** asian ilmaisi.

Fyysikko **Steven Weinberg**, joka tuli kuuluisaksi ns. alkupamausta käsittelevästä kirjastaan, kirjoitti teoksensa loppuun lohduttoman lauseen: "Mitä ymmärrettävämmältä universumi näyttää, sen päämäärättömämmältä se tuntuu." (309) Tämän hän sanoi todettuaan ensin kaiken väistämättömän lopun.

Charles Darwiniakin masensi syvästi ajatus, että kaiken jälkeen tien päässä odottaisi sama kuollut kaaos, josta kaiken on oletettu kehittyneen. "Kun uskoo niinkuin minä, että tulevaisuuden ihminen on paljon korkeammin kehittynyt olento kuin nykyinen, niin tuntuu sietämättömältä ajatella, että hän ja kaikki muut tuntevat olennot ovat tuomittuja täydelliseen tuhoon niin pitkän kehityksen jälkeen." (310) Luonto paljastuukin armottomaksi äidiksi joka surmaa omat lapsensa.

Hinduille tämän illusorisen maailman tuho, joka heidän käsityksensä mukaan johtuu siitä, että tuhon jumala **Shiva** tanssii Tandava-tanssin, on vain vapautuksen päivä. Silloin kaikki näkyvä palautuu kaaokseen ja yhtyy Brahmaniin.

Bertrand Russelkin myöntää että "ainoa kehityksen suunta ihmisille ja koko universumille voi olla kehitys kohti hautaa". Mutta hän lisää kyynisesti: "Joskus ajatellessani mitä ihmiset tekevät elämällänsä, se tuntuu miltei lohdulliselta." (311)

Ehkä hän olisi yhtynyt **Juice Leskisen** kanssa laulamaan:

"Ole siinä! On helpompaa olla niin.

Ole siinä kun liekit mua nuolee.

Ole siinä ja tuskasi taivasiin huuda vasta kun aurinko kuolee.

Siinä voit minun vierellä vilkuttaa kun maailma hautaansa nilkuttaa." (312)

Oletus kaiken perimmäisestä päämäärättömyydestä on johdonmukainen seuraus kaiken alkuperättömyydestä tai sattumanvaraisesta alusta ja väliin mahtuvasta pelkästä mielettömästä tarkoituksettomuudesta. Harva vain rohkenee olla täysin johdonmukainen väärille maailmankatsomuksellisille ennako-olettamuksilleen, koska johtopäätökset tuntuvat liian pahoilta ollakseen tosia.

Pahan määränpää

Ranskalainen filosofi **Pierre Bayle** (1647-1706) esitti 1600-luvun lopulla nykyään ahkerassa käytössä olevan väitteen kristinuskoa vastaan. Hän lähti liikkeelle kiistämättömästä pahuuden

olemassaolosta. Jos sen lisäksi on olemassa kaikkivaltias Jumala, Hän varmasti myös pystyisi tuhoamaan pahan. Jos Jumala lisäksi olisi hyvä, Hän varmasti myös tuhoaisi pahan. Mutta paha on yhä olemassa - siis Jumala a) ei pystykään tuhoamaan pahaa eikä siis ole kaikkivaltias, b) ei tahdokaan tuhota pahaa eikä siis ole hyvä, tai sitten Häntä c) ei ole ollenkaan olemassa. Jos siis kaikkivaltias ja täydellisen hyvä Jumala on olemassa, niin miksi Hän ei tuhoa pahaa?

Niin todella, miksi Hän ei heti aamupäivällä lennättänyt salamaa niskaani, kun olin aamusta lähtien ollut mykkä vaimolleni, tiuskinut lapsilleni, myöhästynyt tahallisesti työpaikaltani sovittuani jo edellisenä iltana siitä, että työ kaverini leimaa kellokorttini ajoissa jne.? Miksi Hän vielä suostuu katsomaan tätä hirvittävää luonnon tuhoamista ja ihmissielun tappamista?

Väite sisältää ainakin kaksi väärää oletusta. Ensinnäkin siinä oletetaan, että Jumala ei tähän päivään mennessä ole tehnyt mitään pahan voittamiseksi. Ja toiseksi siinä oletetaan, ettei Hän siksi tulekaan tekemään mitään ratkaisevaa sen suhteen.

Kristinusko opettaa, että Jumala sekä voi että tahtoo tuhota pahan. Äärettömässä viisauudessaan Hän myös tietää parhaimman tavan tehdä sen. Pahan loppu on jo alkanut. Heti syntiinlankeemuksen tapahduttua astui voimaan valmis suunnitelma pahan voittamiseksi. Ratkaisevin taistelu käytiin Golgatalla, jossa paha voitettiin hyvällä. Pahuudessa elävät ihmiset vain ovat liian sokeita ymmärtääkseen mitään muuta kuin väkivallan ja ylivoiman kieltä. Siksi Golgatan tapahtuma näyttääkin heistä lähinnä surkealta fiaskolta. He vaativat Jumalaa todistamaan kaikkivaltiuutensa Allahin kielellä, miekalla ja pakolla. Mutta jos Jumala lopettaisi pahan pelkän kaikkivaltiuutensa voimalla, niin Hän tekisi tyhjäksi alkuperäisen tarkoituksensa, joka oli rakkauden valtakunnan perustaminen aineelliseen maailmaan. Sen valtakunnan kulmakivi (313) laskettiin Kristuksen kuolemaan asti uhrautuvassa rakkaudessa. Sen valtakunnan maahan kylvetty siemen (314) oli ihmiseksi tullut Jumalan poika. Verellä todistettu rakkaus on uskottavaa kieltä.

Jumala haluaa voittaa pahan ensisijaisesti uhrautuvan, hellästi kutsuvan ja kärsivällisesti odottavan rakkauden kautta. Hänen kärsivällisyytensä palkkana on oleva lukematon joukko niitä, jotka nöyryydessä ottivat vastaan tarjotun pelastuksen. (315) Mutta Hänen kärsivällisyyttään ei pidä tulkita välinpitämättömyydeksi pahuutta kohtaan, sillä kaikkivaltius on se toissijainen lääke, jota Hän tulee käyttämään niitä vastaan, jotka hylkäävät Hänen armonsa. "Ei Herra viivytä lupauksensa täyttämistä niinkuin muutamat pitävät sitä viivyttelämisenä, vaan Hän on pitkämielinen teitä kohtaan, sillä Hän ei tahdo että kukaan hukkuu, vaan että kaikki tulevat parannukseen." (316)

Helveti on polttava kysymys

Eräänä tavallista helteisempänä kesä kautena **Tiedonantaja**-lehteen lipsahti jonkun kesätoimittajan kynästä lehden virallisesta uskontunnuksesta rajusti poikkeava otsikko: "Työpaikoilla on kuumaa kuin helvetissä."

Usein kuulee luokkavihaisten tai muuten vain toisiaan vihaavien ihmisten kehottavan toisiaan painumaan helvettiin. Silti usko helvettiin kuuluu useimpien mielestä keskiaikaisiin jäänteisiin yhdessä kuppaamisen, noitavainojen ja "litteän maan suojelu-seuran" kanssa.

Bertrand Russel piti Jeesuksenkin moraalia hyvin kyseenalaisena, koska tämä selvästi uskoi helvettiin. "Minusta tuntuu, ettei kukaan inhimillinen henkilö voi uskoa ikuiseen kadotukseen... Minun täytyy sanoa, että oppi helvetin tulesta syntien rangaistuksena on julmuuden oppia." (317)

Sama Jeesus joka rakasti, paransi ja antoi anteeksi niinkuin ei kukaan muu, todella puhui myös hyvin ankarasti niiden tulevaisuudesta, jotka ylpeästi vastustivat Jumalaa ja rakastivat esim. rahaa enemmän kuin Jumalan hyvää tahtoa. Hän ei opettanut, että kaikki tulisi loppumaan hyvin, vaan Hän kutsui ihmisiä parannukseen. Hän itki niiden puolesta, jotka

itsepäisesti kieltäytyivät Jumalan kutsusta. Hän varoitti heitä ikuisesta kadotuksesta ja vaivan paikasta.

Jos olemme harhautuneet pitämään Jeesusta taivaallisena joulupukkina tai kosmisena namusetänä, niin meidän pitäisi lukea ne kohdat, joissa Hän käsitteli tulevaa tuomiota. (318) Niiden sanoma on yhtä selvä kuin se on pelottavakin. Kaikkivaltiasta leikkivän tyrannin sanomana ne voisi käsittää sadistisen mielen hekumointina. Mutta kun helvetistä puhuu Hän, joka on vapaaehtoisesti riisuutunut jumaluudestaan, kärsinyt, kuollut ja ylösnoussut pelastaakseen meidät helvetiltä, niin se täytyy ottaa erittäin vakavasti. Olkoonkin, että osa helvettiä kuvaavista sanoista voidaan mahdollisesti ymmärtää symbolisesti, ne sellaisenaankin välittävät meille mahdollisimman vakavan varoituksen. Meitä varoittaa sama opettaja jonka oma elämä ja ns. vuorisaarna ovat moraaliseltsä sisällöltään vailla vertaa maailman historiassa.

Anthony Flew sanoi, että koko ns. pahuuden ongelma tulee entistä vaikeammaksi, jos meidän on pakko uskoa vielä helvettiinkin. (319) Mutta onko todella näin? Ilman lopullista tilinteon päivää historia, joka on täynnä julmuutta ja hyvyttä, olisi kuin narrin nauru. Maailma ilman viimeistä tuomiota olisi maailma, jossa paha jäisi vaille rangaistusta ja hyvä vaille palkkaa; kärsimys vaille kompensaatiota ja loputon suru ilman lopullista lohdutusta. Ääretön määrä rikkomuksia oikeutta, totuutta ja ihmisarvoa vastaan saisi iloita menestyksestään; sorto ja riisto ja kaikkalainen vääräys saisi riemuita voitostaan. Totisesti pahuuden ongelma on entistäkin vaikeampi ymmärtää, jos emme voi uskoa sen lopulliseen häviöön ja oikeudenmukaiseen tuomioon.

Ihmiselle annettu vapaus on häkellyttävän paljon suurempi kuin mitä eksistentiaismi hänelle antaa: ihmisellä on vapaus ratkaista ikuinen kohtalonsa. Helveti on monumentti vapaudelle, joka on todellinen ikuisia seurauksiaan myöten, vastuulle, joka pysyy, rikokselle, joka hulluudessaan ja vääräydessään vaatii ikuisen tuomion. Helveti on se tuomio, jonka Kristus kärsi kaikkien puolesta. Helveti on niitä varten, jotka eivät sanoneet Jumalalle: "Tapahtukoon sinun tahtosi" ja joille Jumala siksi sanoi: "Tapahtukoon teidän tahtonne."

Taivas ei tarjoa mitään sellaista, mitä kapinallinen sielu tahtoo. Kun Jeesus lupasi, että puhdassydämiset saavat nähdä Jumalan, Hän tiesi, ettei kukaan muu edes haluaisi nähdä Jumalaa. Muille se olisi pahempaa kuin helveti. Helvettiin joutuu vain ihmisen jäännös, raato. Ihminen voi olla täysin ihminen vain silloin, kun hän elää sitä päämäärää varten, johon hänet on luotu kasvavassa rakkaussuhteessa Jumalaan.

C.S. Lewis sanoi, että jos et hyväksy helvettiä, niin mitä sinä sitten vaadit Jumalaa tekemään? Antamaan kaikille ihmisille anteeksi? Poistamaan heidän syyllisyytensä? Auttamaan heitä uuden elämän alkuun? Tukemaan heitä voimallaan? Opettamaan heitä elämään oikein esimerkin kautta? ... Tämän kaiken Hän on jo tehnyt, mutta hänen eivät halua vastaanottaa sitä. Ehkä vaadit Jumalaa jättämään ihmiset yksin omaan rauhaansa? Eikö helveti olekin juuri sitä?

Karman karmea laki

Tuomittuaan ensin Jumalan julmana hallitsijana helvettiin ihminen kuvittelee itselleen Jumalan valtuudet ja tekee taas kerran itsestään sekä luoja, tuomarin että pelastajan.

Lapin lääninlääkäri **Rauni-Leena Luukanen** uskoo tietävänsä, että ei ole olemassa ikuista helvettiä. Toisessa maailmassa ihminen joutuu katsomaan elämänsä maan päällä ja antamaan itselleen arvosanat (kaikkien koululintsaerien toiveuni, kirj.huom.) nöyryydessä, lähimmäisenrakkaudessa, epäitsekkyudessa. Hän joutuu itse laatimaan ohjelman, miten muuttaa huonot arvosanat paremmiksi, ja syntyy uudelleen sovittamaan sen, mitä on rikkonut." (320) Luukasta ei tunnu ollenkaan ihmetyttävän se, miten kuolema on voinut tehdä ihmisestä niin täydellisen hyvän, että hän pystyy ehdottoman oikeisiin arviointeihin ja tuomioihin. Ja jos ihminen todella kuolemansa jälkeen tulee täydelliseksi, niin miksi hänen sitten pitäisi palata maan päälle jatkamaan kehitystä kohti täydellisyyttä, jossa hän jo on.

Mutta eihän toiveunien järkevyyttä ole ennenkään pidetty välttämättömänä.

Luukanen ja monet muut hänen kanssaan ovat muutenkin muokanneet alkuperäisen jälleensyntymisopin paremmin länsimaisen ihmisen toiveita vastaavaksi. Enää ei nautanlihaa nauttivan kulinaristin tarvitse pelätä syntyvänsä seuraavassa elämässä lapamadoksi. Eikä kauniina kesäiltana RAIDia suihkuttaneen tarvitse pelätä joutuvansa seuraavassa elämässä sen uhriksi. Intialaiseen jälleensyntymisoppiin kuuluu nimittäin transmigraatio, jonka mukaan sielunvaellusta tapahtuu myös eläin- ja ihmiskunnan välillä. Mutta eihän kukaan sivistynyt ihminen näe mitään ylevää siinä, että hän viettäisi seuraavan elämänsä Lapin pakkasessa värjöttävänä talitintinä.

Sielunvaellusopin puolesta esitettyihin 'tieteellisiin' todisteisiin palaan myöhemmässä artikkelissa. Tässä vaiheessa täytyy vain ohimennen käsitellä tuota salaperäistä ja armotonta lakia, jolla ei ole laatijaa, eikä antajaa, mutta jota kuulemma kaikkien banaanikärpäsestä Suomen presidenttiin asti täytyy totella. On kyse karman laista.

Kristinuskon vaikutuksesta lännessä on sellainen käsitys, että karman laki antaa sielun vaelluksen kautta ihmiselle rajattomat mahdollisuudet korjata entiset pahat tekonsa tekemällä seuraavassa elämässä hyviä tekoja, kunnes niiden määrä ylittää pahojen tekojen määrän. Tämä omatekoinen itesesovitusoppi ei sovi kuitenkaan yhteen intialaisen käsityksen kanssa. Sen mukaan pelastus tulee vasta sitten, kun kaikki teot on tehty tekemättömiksi (?) - sekä hyvät ja pahat. Vasta sitten, kun kaikki yrittäminen ja pinnistäminen on loppunut ja ihminen vaeltaa elämänsä läpi poissaolevan näköisenä kuin pyhä lehmä hän on lähestymässä pelastusta, vapautumista karman laista. Alkuperäisessä muodossaan karman laki ei innosta hyviin tekoihin vaan halvaannuttavaan passiivisuuteen ja välinpitämättömyyteen eli "korkeampaan tietoisuuteen".

Siksi kaikkein pyhimvät ihmiset ovat '*sanyaseja*', kaikesta kieltäytyneitä meditoijia, jotka yrittävät mietiskellen (se ei suinkaan ole ajattelemista vaan ajattelemisen lopettamista tietyn pyhän mantran avulla) vapautua tämän maailman illuusiosta. Tavallinen perhettään elättävät ja rakastava äiti ei tietenkään ehdi keskittymään sellaiseen, joten hänen kohtalonsa on sinetöity. Tosin hänen kohdallaan asiat ovat ilmeisesti menneet pieleen jo edellisessä elämässä, koska karman laki pakotti hänet työläisnaiseksi.

Vaikka kastijako onkin Intiassa kielletty, niin valtion lainsäädäntö ei mahda mitään sille *karmelle* logiikalle, jonka mukaan kadulla kuihtuva ihmistäimi on ansainnut kohtalonsa ja sen muuttaminen olisi vain tuomion lykkäämistä seuraavaan elämään.

Ikuinen elämän kiertokulku samsara pyörii kehää, ja sen kärsimystä säännöstelee persoonaton ja kylmä karman laki, jonka kynsistä pelastuttuaan ihmissielu on saavuttanut päämääränsä - olemattomuuden. Lohduttomuuksien lohduttomuus! Missään ei ole armahtavaa lain antajaa, joka tuomitsisi oikeudenmukaisesti mutta joka myös armahtaisi tuomittuja. Ainoa pelastus on sammumisessa, olemassaolon lakkaamisessa.

Sielunvaellusta ja karman lakia on monesti yritetty soveltaa yhteen kristinuskon kanssa. Kuuluisa hindulainen mystikko, Radhakrishnan, tutki kristinuskoa kyllin perusteellisesti todetakseen: "Kristinuskon ja hindulaisuuden välillä on yksi perustavaa laatua oleva ero: kaikki hindut uskovat useaan perättäiseen elämään, mutta kristinuskon mukaan 'ihmisille on määrätty, että heidän kerran on kuoleminen, mutta sen jälkeen tulee tuomio.'" (321)

Jumalan valtakunta

Raamatun mukaan Jumalan päämäärä ilmenee Hänen valtakuntansa tulemisessa.

Sanoma Jumalan valtakunnan luonteesta ja lainalaisuuksista, sen kaiken kattavuudesta ja sen tulemisen eri vaiheista ja muodoista on ollut yksi perusmotivaation antaja omassa elämässäni. Sen kautta ymmärsin, että kristinuskolla on todella kokonaisvaltainen sanoma, joka ei vierasta

eikä kierrä ainoatakaan elämänaluetta, yksilön tai yhteisön ongelmaa, taiteen tai tieteen muotoa, vaan tarjoaa vapaaksi tekemää totuutta koko ihmiskunnalle ja kaikkiin sen tarpeisiin. Olen käsitellyt tätä koko luomakunnan perimmäistä päämäärää melko perusteellisesti kirjassa Kristityn Kasvu n:o 4, jonka teemana on Tehtävä Maailmassa. Siksi en toista tässä sanomaani.

Jumalan valtakunnalla ei ole alkua eikä loppua, se on aina ollut olemassa ja tulee aina olemaan. (322) Saatanan valtakunnalla on sekä alku että loppu. Se on saanut alkunsa kapinasta Jumalan valtakunnan pyhää luonnetta ja täydellistä lakia vastaan, ja se saa loppunsa tuomiossa. Jumalan valtakunnan tuleminen merkitsee saatanan valtakunnan, tilapäisen loiseläjän, menemistä.

Valtakunnan sanoman keskeisin kohde on yksilö, jonka Jumala haluaa vastaanottaa armosta valtakunnan kansalaiseksi ja jonka sydämeen Hän haluaa rakentaa valtakuntansa ominaisuuksia, kuten ikuisen ja järkkymättömän voimakkaan rauhan, oikeudenmukaisuuden ja ilon.

Mutta koska *koko* todellisuus on Jumalan valtakunnan hallinta-aluetta, niin siksi kristityn tulee pitää päämääränään Jumalan valtakunnan luonteen ja sen lainalaisuuksien etsimistä *jokaisella* elämänalueella: perhe-elämässä, valtiontaloudessa, filosofiassa, psykologiassa jne. eikä eristää valtakunnan sanomaa koskemaan vain jotain salaista sydämen sopukkaa.

Kun meitä pelotellaan synkillä tulevaisuudennäkymillä, maailmanhallitsijoilla ja diktatuureilla, meidän on muistettava, että ainoa historiallinen väistämättömyys on Jumalan valtakunnan tuleminen. Jokainen valtakunta, yksilöllinen, kansallinen tai maailmanlaajuinen, joka on rakennettu ristiriidassa Jumalan valtakunnan luonteen ja lainalaisuuksien kanssa, on sortunut ja tulee sortumaan. Mitä enemmän se on ristiriidassa ikuisen ja horjumattoman valtakunnan kanssa, sitä nopeammin se tulee sortumaan. Näin on käynyt kaikkien suurten kulttuurien.

Synti on yritys mahdottomaan, ja ne jotka yrittävät sitä, rikkovat väistämättä itsensä. Itse asiassa synti ja sen rangaistus ovat yksi ja sama asia. Sinun ei tarvitse rangaista silmää siitä, että siinä on hiekkaa; ruumista siitä, että siinä on syöpää tai sielua siitä, että siinä on syntiä.

Jokaisen ihmisen todellinen kotimaa on Jumalan valtakunta. Siksi jokainen uskoontuleminen on samalla palaamista kotiin ja jokainen evankeliumin hylkääminen vieraantumista Jumalasta, omasta itsestään ja koko todellisuudesta.

"Toteuta itseäsi" -päämäärän tilalle tulee "toteuta valtakuntaa". Vasta silloin löydät itsesi, koska silloin teet sitä, mihin sinut on luotu, ja elät oikeassa suhteessa Häneen, joka sinut on luonut.

Päämääränämme ei ole enää edes oikeudenmukaisesti hallittu ihmisen valtakunta, koska tiedämme, että missä Jumalan valtakunta saa hallita, siellä vallitsee täydellinen oikeudenmukaisuus ja rauha ihmisen suhteessa Jumalaan, toisiin ihmisiin, omaan itseensä ja koko luomakuntaan.

Evankeliumi ei ole vain yksilökohtainen eikä vain sosiaalinen - eikä edes molemmat yhdessä. Se on hyvä uutinen valtakunnasta, uudesta järjestyksestä, joka lopulta sulkee sisäänsä kaikki (paitsi ne, jotka ovat käyttäneet vapautta sulkeakseen itsensä sen ulkopuolelle).

Valtakunnan kansalaisuus ei irrota maailmasta, vaan se antaa kristitylle mahdollisuuden palvella maan päällä jaloja päämääriä panematta niihin kuitenkaan lopullista toivoaan. Kristitty ottaa maailman vakavasti, koska se on Jumalan luoma ja Hänen valtakuntansa hallinta-aluetta. Mutta hän ei ota sitä liian vakavasti, koska se kuitenkin on katoava.

Kristitty ei ole ruusunpunainen optimisti, joka uskoo koko maailman kääntyvän työnsä tuloksena. Hän ei myöskään ole synkkä pessimisti, joka pitää tehtävänsä maailmassa täysin mahdottomana ja turhana. Raamatullinen realisti näkee selvästi pahuuden julmat kasvot,

mutta menee silti maailmaan odottaen suuria voittoja Jumalan valtakunnalle, kunnes tapahtuu se lopullinen historiallinen väistämättömyys, jota koko luomakunta on huokaillen odottanut: Kristuksen valtakunnan lopullinen ja kertakaikkinen tuleminen.

Historia ei ole tie, joka ei tule mistään eikä johda minnekään, tai ovi, joka avautuu tyhjyydestä pimeyteen ja tarkoituksettomuudesta epätoivoon. Historialla on mielekäs alku ja tarkoitus. Sen päämääränä on Jumalan tahdon täyttyminen ehdottomasti ja täydellisesti. Kristillinen maailmankatsomus antaa meille mahdollisuuden ymmärtää kaiken alkuperä, tarkoitus ja päämäärä tavalla, joka on sisäisesti ristiriidaton ja sopusoinnussa koko todellisuuden kanssa.

Luku 5: Maailmankatsomuksen tulee olla johdonmukaisesti sovellettavissa elämään

Toimiiko se

Maailmankatsomuksesta elämäntarkastukseen

Marxilaisuuden yksi tärkeimpiä totuuskriteereitä on toimivuus. Marxilaisuuden mukaan "käytäntö on teorian kriteeri". Siihen ei ole mitään muuta lisättävää, kuin että se ei silti ole *ainoa* totuuden kriteeri.

On totta, että inhimillinen kokemus on sellainen kivipohja, johon moni sanallisesti kaunis mutta toimintakelvoton maailmankatsomuksellinen teoria on murskaantunut. Elämä on se koerata, jossa maailmankatsomuksellisten ennako-oletusten käytännön soveltuvuus ja toimivuus koetellaan. Jokainen hetki ja jokainen kokemus joko vahvistaa tai murentaa maailmankatsomustamme. Jokainen uusi tilanne vaatii meiltä joko uskollisuutta tai uskottomuutta maailmankatsomuksellemme. Mikäli maailmankatsomuksemme on sovellettavissa elämään, voimme olla sille uskollisia. Mutta jos elämä vaatii meiltä uskottomuutta maailmankatsomuksellemme, se ei ehkä olekaan tosi.

Maailmankatsomuksen pitäisi olla muutettavissa toimivaksi elämäntarkastukseksi. Maailmankatsomus ohjaa meidän elämäntarkastustamme eli sitä, miten me käytännössä toimimme ja asennoidumme.

Elätkö niinkuin uskot vai uskotko niinkuin elät?

Oikeaksi oletetun maailmankatsomuksen täytyy olla johdonmukaisesti sovellettavissa kaikkiin tieteen ja taiteen aloihin. Sen mukaan pitäisi olla mahdollista toimia rakentavasti ja eheyttävästi niin yksilötasolla kuin yhteisötasollakin, juridiikassa, politiikassa, ekologiassa jne. Jos maailmankatsomusta ei voi johdonmukaisesti soveltaa elämään, vaan se johtaa käytännöllisiin mahdottomuuksiin, täytyy sen lähtökohta asettaa kyseenalaiseksi. Jos maailmankatsomuksemme ei sovi minnekään muualle kuin korviemme väliin, meidän tulisi vaihtaa joko maailmankatsomustamme tai sitä maailmaa, jossa elämme.

Korostan vielä, että maailmankatsomuksen täytyy olla suoraan ja johdonmukaisesti sovellettavissa elämään. Esim. marxilaista tai kristillistä maailmankatsomusta on usein sovellettu tavalla, joka ei tee oikeutta alkuperäiselle opetukselle. Ei kaikki mitä tehdään Marxin nimissä (esim. luokkavihollisen rakastaminen), ole suinkaan johdonmukaisesti sovellettua marxilaisuutta. Eikä kaikki mitä tehdään Jeesuksen nimissä (esim. köyhien sortaminen tai sortajien murhaaminen), ole johdonmukaisesti sovellettua kristillisyyttä. Sekä myönteiset että tuhoavat sovellutukset saattavat tehdä vääryyttä alkuperäiselle maailmankatsomukselle.

Jotta kunkin maailmankatsomuksen todellinen arvo paljastuisi, niiden kannattajat pitäisi haastaa elämään maailmankatsomuksensa todeksi ja soveltamaan sitä johdonmukaisesti kaikille elämäntilanteille.

Satu sattumasta

John Cage (1912-1992) uskoo, että koko todellisuus pohjautuu perimmältään sattumaan. Hän sovelsi tätä maailmankatsomustaan johdonmukaisesti musiikkiin ja teki "musiikkia", joka koostui täysin sattumanvaraisista tausta- tai hälyäänistä. "Säveltäessään" hän heitti kruunaa ja klaavaa tai käytti hyväkseen tekniikan ihmettä, sattumasimulaattoria.

John Cage ei kuitenkaan voinut soveltaa maailmankatsomustaan rakkaaseen harrastukseensa, sienten poimimiseen. Hän myönsi, että "jos minä käsittelisin sieniä sattumanvaraisesti, en olisi enää elävien kirjoissa". (323) Sienikastikkeen lajikkeet täytyy valikoida hyvin huolellisesti - ellei sitten valmista sitä yöunta jatkuvasti häiritsevälle naapurin koiralle. Cagen maailmankatsomus ei ole johdonmukaisesti sovellettavissa käytännön elämään. Maailma ei sovi yhteen hänen maailmankatsomuksensa kanssa, eikä sen pohjalta tehty musiikkikaan tyydytä ihmisen todellisia esteettisiä tarpeita. Säilyttääkseen yleisön mielenkiinnon Cage on esimerkiksi pannut alastoman sellistin soittamaan "sävellyksiään" veden alla. John Cagella on yksi maailmankatsomus, jolla hän ansaitsee toimeentulonsa, ja toinen, jonka mukaan hän elää. Kun kristitty tekee samoin, sitä kutsutaan oikeutetusti farisealaisuudeksi.

Jackson Pollock (1912-1956) ei myöskään uskonut, että kosmoksessa olisi mitään järjestystä tai tarkoitusta. Uskonsa hän ilmaisi tekemällä tauluja täysin sattumanvaraisista maaliroiskeista - sekä tekemällä itsemurhan.

Muriel Kallis, joka aikoinaan osti tuon onnettoman taiteilijan sotkuisia luomuksia, saisi tänään esim. taulusta n:o 28 (sillä ei ole muuta nimeä, koska se ei esitä mitään) noin 11 miljoonaa markkaa. (324)

Pollock on kuollut, koska hän oli uskollinen väärälle maailmankatsomukselleen; Cage elää, koska hän on uskoton omalleen.

Jokainen joka yrittää ihmissuhteissaan ja jokapäiväisessä elämässään elää pelkän sattuman ohjaamana, taistelee elämää vastaan. Jokaisella elämänalueella vallitsevat Jumalan luomat lainalaisuudet. Se joka yrittää rikkoa niitä, rikkoo vain itsensä. Tämä juuri on laittomuuden ja mielettömyyden hengen hedelmää.

Jos ranskalainen Nobel-palkinnon saanut biologi ja evolutionisti-filosofi **Jacques Monod** olisi soveltanut omassa laboratoriossaan samoja sattuman sanelemia menetelmiä kuin hän väitti luontoäidin käyttäneen, hän olisi pian räjäyttänyt sekä laboratorionsa että itsensä taivaan tuuliin. Vaikka hän uskoikin kaiken perimmäiseen sattumanvaraisuuteen, hän ei voinut soveltaa sitä tieteelliseen työhönsä, jossa ei ollut varaa jättää mitään sattuman varaan.

Evoluutiokäsityksen johdonmukainen soveltaminen politiikkaan, psykologiaan, talouselämään, koulutukseen jne. on aiheuttanut valtavia mullistuksia koko ihmiskunnan elämässä tällä vuosisadalla. Näitä sovellutuksia olen käsitellyt erillisessä artikkelissani (*D)evoluution hedelmä* (tämän lehden edellinen numero). Tästä syystä sivuutan asian tässä kokonaan, vaikka se on tärkeimpiä esimerkkejä siitä, miten katastrofaalisen tuhoisia seurauksia johdonmukaisesti sovellettu väärä maailmankatsomus voi saada aikaan.

Pakko epäillä epäilijää

Täydellinen skeptikko on omaksunut maailmankatsomukseen, jonka mukaan mistään ei voi tietää mitään varmaa - ei edes sitä, onko itse olemassa vai onko "ulkoinen todellisuus" todella todellista vai ainoastaan mielen heijastamaa illuusiota, *mayaa*. Tämäkin maailmankatsomus on turvallisinta jättää vain filosofisiin kapakkakeskusteluihin, koska jos rautatietasoristeyksessä alkaa pohtia, onko lähestyvä juna todellinen vaiko vain pelkkää illuusiota, niin lähiyhteys sen kanssa pyyhkäisee kyllä hetkessä epäilyt (ja epäilijän) radan penkkaan. Kun täydelliselle epäilijälle huomauttaa esim. hänen vetoketjunsä olevan auki, hän yleensä toimii paljon nopeammin kuin hänen skeptisyytensä sallisi.

Ateismin julma tie

Sartren eksistentiaalisen maailmankatsomuksen mukaan ihmisellä ei ole mielekästä alkuperää, tarkoitusta eikä päämäärää. Ihminen on absurdi, mutta tämän on kuitenkin ellettävä ikään kuin ei sitä olisi. Sartre näki, että jos jokainen eläisi todeksi tuollaisen näkemyksen, ihmiskuntaa ei enää olisi. Siksi hän kehottikin ihmisiä elämään vastoin uskoa.

Sartre sanoi myös, että "ateismi on pitkä, julma tie ja minä uskon kulkeneeni sen loppuun asti." (325) Mutta juuri sitä hän ei kuitenkaan tehnyt. Hän johdatti ihmiset kuilun partaalle vetämällä johtopäätökset ateismistaan raa'asti julmaan loppuun asti (= Jos Jumalaa ei ole, meillä ei ole alkuperää, tarkoitusta, päämäärää eikä moraalialia). Mutta tämä tapahtui vain teoreettisella tasolla. Kun Sartren sitten olisi pitänyt soveltaa maailmankatsomuksensa elämään ja hypätä käytännössä epätoivon kuiluun, hän yhtäkkiä kääntyikin pois ja kehotti meitä elämään kaikesta huolimatta ikään kuin alkuperä, tarkoitus, päämäärä ja moraalialia olisivat olemassa. Hän ei kulkenut ateismin tietä perikatoon asti.

Se hyvä, mitä Sartre on saanut aikaan moraalialisilla kannanotoillaan elämänsä aikana (ja hänen vaikutuksensa on ollut varsin myönteinen joissakin poliittisissa asioissa), johtuu vain siitä, ettei hän ole ollut uskollinen maailmankatsomuksellisille perusolettamuksilleen.

Orjuutettu vapauteen

Sartre korosti myös ihmisen rajatonta vapautta. Hänen mukaansa ihmisen ainoa rajoitus on, ettei hän voi olla ei-vapaa. Ihminen on siis orjuutettu vapauteen, tuomittu luomaan ja toteuttamaan itseään vapaiden valintojen kautta ilman mitään moraalialisia rajoituksia.

T.G. Harris mainitsee esimerkin siitä, mihin tällainen ajattelu loppuun asti sovellettuna johtaa. (326) Hän kertoo eräästä amerikkalaisesta yliopistosta, jossa 22.11.1963 pidettiin luentoa eksistentiaalisesta. Kesken luennon saliin ryntää hengästynyt virkailija ja huutaa: "**John F. Kennedy** on murhattu!" Syntyneen tyrmistyneen hiljaisuuden rikkoo opiskelija, joka toteaa lakonisesti, että murhaaja on tehnyt "täydellisen eksistentiaalisen teon". Lee Harvey Oswald oli tehnyt valinnan, jonka kautta hänestä 'tuli jotakin'. Hän toteutti itseään ja sai varmasti 'autenttisen kokemuksen'. Mutta tätäkö on johdonmukaisesti sovellettu eksistentiaalinen vapaus?

Toinen eksistentiaalisti **Albert Camus** toteaa, että vapaus "ei voi sietää rajoituksia. Siihen kuuluu myös rikos, tai sitten se ei enää ole vapautta". (327) Kirjassaan "Vihaa nyt rakasta myöhemmin" **Markku Lahtela** protestoi myös vapauden moraalialisia rajoituksia vastaan. "He sanovat, että vapaus on vastuuta; yhtälailla he voisivat sanoa että lintu on kala. Vapaus on vapautta." (328) Sartren kirjoittamassa näytelmässä "Kärpäset" näytelmän päähenkilö Orestes toteuttaa täydellistä vapautta surmaamalla äitinsä Klytaimnestran ja tämän rakastajan Aigisthoksen. Tämä hirmuteko sallii hänen kokea vapautensa kaikessa sen rajattomuudessaan. Kukaan eksistentiaalismin keulakuvista ei ole kuitenkaan koskaan yrittänyt käytännössä olla täysin johdonmukainen tälle näkemykselle rikoksen välttämättömyydestä. Se ei yksinkertaisesti ole elämään sovellettavissa.

Jumalan kieltäminen on ehdottoman oikean ja väärän kieltämistä. Käytännössä se on kuitenkin mahdotonta, koska edelleen elämme Jumalan luomassa maailmassa. **Dostojevski** havainnollisesti tätä tilannetta kirjassaan Rikos ja rangaistus. Siinä nuori ateisti murhaa brutaalisti vanhan naisen. Hän tietää, että oman vakaumuksensa mukaan hänen ei pitäisi tuntea syyllisyyttä, mutta silti se kuluttaa hänen sieluaan, kunnes hän tunnustaa rikoksensa ja antaa elämänsä Jumalalle.

Toisessa mestariteoksessaan Karamazovin veljekset Dostojevski kertoo miehestä, joka murhaa isänsä. Hän on uskonut veljeään Ivania, joka väittää, että Jumalaa ei ole eikä siksi ole myöskään olemassa mitään ehdottomuuksia. Sitten veli syyttää Ivania itse tekemästään murhasta, koska tämä juuri väitti, ettei ehdottomia arvoja ole olemassa. Kun Ivan protestoi, veli huutaa: "Sinä siis silti uskot Jumalaan!" Kykenemättömänä soveltamaan ateisminsa

loogisia seurauksia loppuun asti Ivanin mielenterveys murtuu.

Täydellinen anarkia on ihmisen julistamista riippumattomaksi ja vapaaksi kaikista lainalaisuuksista. Tuloksena on täydellinen kaaos ja laittomuus. Kansallisella tasolla sitä seuraa täydellinen tyrannia ja diktatuuri, sillä suuri enemmistö hyväksyy mieluummin totalitaarisen diktatuurin kuin anarkian, joka uhkaa heidän henkilökohtaista omaisuuttaan ja turvallisuuttaan.

Molemmat äärimmäisyydet, joiden jännitteessä me tänäänkin elämme, ovat seurausta maailmankatsomuksesta, jonka mukaan ihminen on kaiken mitta (humanismin tunnus). Totalitaariset systeemit korostavat yhteisön (valtion) valtaa ja vapautta tavalla, joka mitätöi yksilön oikeuden ja vapauden. Anarkiassa puolestaan kaikki valta ja vapaus annetaan kullekin yksilölle. Molemmille on yhteistä Jumalan kaikkivallan ja Hänen moraalisen lakinsa kieltäminen.

Pekingiläisessä **PEOPLES DAILY**-lehdessä julkaistiin 1960-luvun lopussa pääkirjoitus, jonka otsikko oli "Laittomuuden ylistys". (329) Artikkelissa korostettiin sitä, että laki oli vain porvarillisten voimien tapa hillitä vallankumouksen etenemistä. Kulttuurivallankumouksen myötä juristit joutuivatkin viralta ja paikalliset vallankumousjohtajat määräisivät mikä oli oikein ja mikä väärin. Siinä he seurasivat **Leninin** julistusta, jonka mukaan moraalisuus meille määräytyy proletariaatin luokkataistelun etujen mukaan. Me emme usko ikuiseen moraaliiin. (330) Käytännössä kuitenkin kansa sai kärsiä hirvittävästi; verta ja kyyneleitä vuodatettiin luokkataistelun johtajien mielivaltaisen hirmuvallan vuoksi. Heitähän ei sitonut mikään laki, koska ainoastaan he ymmärsivät, mikä oli proletariaatin edun mukaista.

Kun sitten kulttuurivallankumous laantui ja neljän koplra syrjäytettiin, lehtien yleisönosastot ja seinäkirjoitukset olivat pullollaan kertomuksia vallankumousjohtajien hirmuteoista. Verinen todellisuus pakotti uudet johtajat palauttamaan juristit kunniaan ja säätämään lakeja, jotka sitoisivat **kaikkia** kansalaisia johtajia myöten, ainakin nimellisesti.

Koska humanismilta puuttuu sen kaikissa eri muodoissa ehdoton pohja laille ja moraalille, se johtaa aina väistämättä kaaokseen. Kaaosta hallitsemaan täytyy puolestaan luoda yksivärinen valtiollinen pakkopaita "pitämään kansakuntaa koossa".

Humanistista maailmankatsomusta ei voida soveltaa yksilön tai yhteiskunnan elämään ilman, että tosi humanisuus häviää. (331) Aito humanisuus ei ole samaa kuin humanismi, todellinen sosiaalisuus ei ole samaa kuin sosialismi, eikä hyvä paita ole samaa kuin vahva pakkopaita.

Humanismin ja varsinkin eksistentialistisen humanismin tarjoama ihmisen täydellinen vapaus on käytännössä aina vapautta laittomuuteen. Vapauden huumaa koetaan vasta sitten kun vapaasti häväistään Jumalaa, pilkataan perinteisiä arvoja, rikotaan kymmentä käskyä, halveksitaan "kunnon" käyttäytymisen normeja, uhmataan kaikkia auktoriteetteja ja pieraistaan kaikille estetiikan ja harmonian lainalaisuuksille esim. pukeutumisessa, musiikissa tai kuvaamataiteissa. Mitä suurempi on rikottujen lakien määrä, sitä ehdottomampi on siten koettu "vapaus".

Paavali puhui tästä vapaudesta sanomalla, että "kun olitte synnin palvelijoita niin olitte vapaat vanhurskaudesta. Minkä hedelmän te siitä silloin saitte? Sen, jota te nyt häpeätte. Sillä sen loppu on kuolema." (332)

Jokaisella ihmisellä on luonnollisestikin vapaus siirtyä maantiellä kesken kaiken vasemmanpuoleiseen liikenteeseen. Mutta maassa, jossa on oikeanpuoleinen liikenne, tällaisen vapauden loppu on kuolema. Yhtä varmasti jokaisella ihmisellä on vapaus sanoutua irti esim. kaikista moraalista normeista, mutta universumissa, jossa hallitsevat Jumalan säätämät moraaliset lainalaisuudet, tällaisen vapauden loppu on häpeä ja kuolema.

Kun Sartre sanoo, että ihminen on *tuomittu* vapauteen, ja kun hän kuvaa sitä jokaista sitovana *kirouksena*, hän osuu naulan kantaan. Raamatussa laittomuuteen "vapautettua" ihmistä kutsutaan synnin *orjaksi*. Mutta samalla siinä puhutaan *todellisesta* vapaudesta (333), joka on vapautta synnistä. (334) Sen vapauden voi saada ainoastaan Häneltä, jota täydellä syyllä sanotaan maailman ja kaikkien ihmisten Vapahtajaksi. (335)

Kahden kerroksen väkeä

Kristitty filosofi ja yhteiskuntakriitikko **Francis Schaeffer** kuvaa nykyajan länsimaisen ihmisen suurta epäjohtonmukaisuutta tämän soveltaessa maailmankatsomustaan elämäänsä. Hän käyttää vertausta kahdesta kerroksesta. Moderni ihminen uskoo elävänsä rajallisessa aineellisessa maailmassa, jota hallitsevat persoonaton sattuma sekä välttämättömyys ja jonka ulkopuolella ei ole mitään. Jumala on suljettu vinttiin, ylempään kerrokseen, jota ei oikeastaan ole olemassa. Hänen kanssaan asuvat myös tarkoitus, arvo, moraali ja vapaus.

Alakerrassa ihminen on vain kone, jota muut koneet voivat käyttää tilapäisesti mutta joka on vailla perimmäistä tarkoitusta. Ongelmana on tietenkin se, että alakerran elämä on käynyt ahdistavaksi, ja siksi yksi ja toinen syöksähtää välillä yläkertaan ja nappaa sieltä ihmisarvon, moraalin, tarkoituksen tai päämäärän. Kukaan ei kuitenkaan ole näkevinäänkään Jumalaa, vaan ryntää sitten takaisin alakertaan saalis mukanaan. Heidän epäjohtonmukaisuutensa on siinä, että he eivät voi omistaa perimmäistä arvoa, tarkoitusta, moraalaa eivätkä päämäärää ilman Jumalaa. He haluavat sen, mitä Jumala antaa, koska eivät jaksa elää ilman sitä. Mutta he eivät halua Jumalaa itseään.

Kuuluisan Frankfurtin koulukunnan johtohahmo **Max Horkheimer** ei usko Jumalan olemassaoloon. Hän myös myöntää, että "positivistisen tieteen kannalta ei voi tehdä mitään johtopäätöksiä moraalin tai politiikan suhteen. Tieteellisesti puhuen, viha ei ole pahempaa kuin rakkaus, vaikka niiden sosiaaliset toiminnot olisivatkin erilaiset. Ei ole mitään loogista syytä olla vihaamatta niin kauan kuin en niin tekemällä joudu sosiaalisesti epäedulliseen asemaan." (336) Tämä on hänen teoreettisen ajattelunsa lopputulos, mutta hän ei saata soveltaa sitä elämään. Käytännössä hän joutuu turvaamaan Jumalaa, johon ei usko. Hänen on pakko pitää uskoa Jumalaa (olemattomaankin) välttämättömänä, sillä vain "teologia - ilmaisen itseäni varovaisesti - tarjoaa toivon siitä, että maailmassa näkemämme väärä ei ole lopullista, että epäoikeudenmukaisuus ei ole historian viimeinen sana... että murhaaja ei saavuta lopullista voittoa viattomasta uhristaan." (337) **Ernst Blochin** lailla hän yrittää rakentaa valtakuntaa, jolla on kaikki Jumalan valtakunnan ominaisuudet, mutta ei Jumalaa.

Lapsi, joka kieltää isänsä mutta tunnustaa perinnön ja elää sillä, on epäjohtonmukainen. Ellei tunnusta isää, pitäisi luopua myös perinnöstä.

Väärä maailmankatsomus on kuin virheellinen kartta. Joka alkaa elämässä suunnistaa sen mukaan, huomaa pian, että kun kartta ja maisema eivät sovi yhteen, on kartta muutettava todellisuuden mukaiseksi. Päinvastoin ei voi tehdä, sillä todellisuus ei voi muuttua kymmenen erilaisen kartan mukaiseksi. Jos kymmenen eri suunnistajaa väittää juuri oman karttansa olevan sen oikean, niin paras tapa ratkaista asia on suunnistaa kunkin kartan mukaisesti ja kokeilla, mikä niistä johtaa parhaiten perille ja mikä johtaa syteen ja saveen. Sama asia pätee koneeseen, jolle löytyy useita eri käyttöohjeita. Oikea käyttöohje on se, jolla koneen saa toimimaan.

Tuntematon potilas

Psykologia on tieteenala, jossa eri maailmankatsomukset muuttuvat ensin tiet yksi ihmiskuvaksi ja sitten sovelletuksi elämäntarkastukseksi. Maailmankatsomukselliset ennakkoletukset muotoilevat sekä psykologian teoriaa että käytäntöä. Ne määräävät millä tavalla ilmiö ihminen määritellään, mitä ihmisen perusongelmista ajatellaan ja minkälaisia parantamismenetelmiä valitaan.

Jos maailmankatsomuksemme on täysin materialistinen, meidän on pakko **Feuerbachin** mukaan ajatella, että aine ajattelee tai päätellä behavioristipsykologi **Skinnerin** tavoin ajatusten olevan pelkkää puhe-elinten äänetöntä liikehtimistä. (338) Toisin sanoen aivot erittävät ajatuksia aivan samalla tavalla kuin munuaiset virtsaa (vai oliko se päinvastoin?) Moraalisia velvollisuuksia tällaisella koneistolla on aivan yhtä paljon kuin putoavalla kivellä.

Nykyisessä psykologiassa vaikuttaa neljä eri päävirtausta (psykoanalyttinen, behavioristinen, humanistinen ja transpersonaalinen psykologia). Näillä kaikilla on ainakin osittain toisistaan poikkeavat maailmankatsomukset, selvästi toisistaan poikkeavat ihmiskäsitykset ja rajusti toisistaan eroavat parantamismenetelmät. (339) On tärkeää tietää, käykö auton moottori hunajalla vai bensiinillä, ja paraneeko ihminen aivoleikkauksen, primaaliterapian vai parannuksenteon kautta.

Ihminen on psykologeille edelleen tuntematon potilas, jonka luonteesta, rakenteesta ja ongelmien laadusta ollaan yhä enemmän eri mieltä ja jonka sairaus pahenee päivä päivältä.

Ihmisen pystyy parhaiten parantamaan se, jolla on kaikkein totuudenmukaisin ja kattavin maailmankatsomus sekä ihmiskäsitys, jonka pohjalta on mahdollista tehdä oikea diagnoosi taudin luonteesta ja antaa siihen sopivat lääkkeet. Jos lääkkeeksi tarjotaan väärää terapiaa ja virheellisiä elämänohjeita, se usein vain pahentaa sairautta.

Kun on kysymys ihmisestä ja hänen elämästään, ei pitäisi olla varaa "rottakokeisiin", vaan "kartan" ja "toimintaohjeiden" pitäisi sopia arkipäivään ja *ihmiseen* eikä koneeseen tai valkoiseen laboratoriohiireen.

Elämän avaimet

Kristityt tietenkin väittävät, että koska Jumala on luonut kaiken, niin Hänen ilmoituksensa on se kartta, jonka mukaan voi suunnistaa minne tahansa ja aina löytää perille; se toimintaohje, joka saa yksilön, perheen, yhteisön ja kansakunnan toimimaan rikkoutumatta: se avain, joka sopii kaikkiin lukittuihin oviin.

Toisaalta niin historiassa kuin nykyhetkessäkin on runsaasti esimerkkejä kristityistä, yksilöistä ja yhteisöistä, joiden soveltama kristinuskko saa jokaisen ongelmiinsa apua hakevan ihmisen etsiytymään muualle. Näyttää siltä, että monesti kristityt itse ovat paras todistus kristinuskkoa ja sen toimivuutta vastaan. Tähän on ainakin kaksi syytä.

Ensimmäinen syy on se, että kristinuskkoa ei ole sovellettu ollenkaan joillekin elämänalueille. Platonilaisuuden vaikutus kristinuskoon ensimmäisellä vuosisadalla aiheutti sen, että "hengellisyydestä" tuli jotakin hyvin mystistä, eteeristä, määrittelemätöntä, epäkäytännöllistä ja arkiselle todellisuudelle vierasta. "Pyhityselämästä" tuli intialaista asketismia muistuttavaa ylimaallista touhua, jolla ei ollut mitään tekemistä aineellisen todellisuuden kanssa.

Uskonpuhdistuksen jälkeen syntyneen pietistisen kristillisyyden heikkous on ollut siinä, että se on jatkanut platonilaista perinnettä eristämällä uskon vain yksityiseksi sydämen asenteeksi. Näin moni elämänalue (kuten tieteenharjoitus, politiikka, filosofia jne.) tuli itsessään heille synnilliseksi. Tästä on olemassa selviä poikkeuksia (monesti pietistit olivat ainoina ajamassa köyhien asiaa, vankien oikeutta jne.), mutta nykyistäkin herätyskristillisyyttä vaivaa sama hengellinen makaronisilmäisyys, joka vieroittaa uskovat suuresta osasta Jumalan luomaa todellisuutta. Näiden kristittyjen ainoa yhteiskunnallisen osallistumisen muoto on protestoiminen. Hyvä niinkin, protestille antaa tehoa laajempien asiayhteyksien ymmärtäminen ja uskottavuutta tilalle tarjottu, hyvin määritelty ja mieluummin itse sovellettu vaihtoehto.

Sitten on ns. nimikristittyjen suuri joukko, jotka kyllä elävät maailmassa, mutta he eivät etsi Jumalan valtakuntaa, sen luonnetta ja lainalaisuuksia, eivätkä sovelle niitä elämäänsä.

Toinen syy kristittyjen tarjoamaan huonoon esimerkkiin on, että kristinuskkoa on sovellettu

väärin. Jumalan ilmaisemia taloudellisia periaatteita on tahattomasti tai tahallaan sovellettu luokkaerojen rakentamiseen ja köyhien riistämiseen, tai Raamatun yhteiskunnallisen vallanjaon periaatteita on sovellettu itsevaltioiden edun mukaisesti kansaa vastaan jne. Moskovan ateistisessa museossa on asetettu näytteille kristikunnan suuret virheet ja synnit varoitukseksi kansalle pyhäkoulunopettajien ja uskovien vanhempien turmelevasta vaikutuksesta Neuvostotasavallan lapsiin.

Moniin aikamme kovaäänisimpiin ateisteihin on vaikuttanut syvästi kristittyjen huono esimerkki. **Bertrand Russel** sanoi eräässä puheessaan pitävänsä Englannin silloista pääministeriä **Stanley Baldwinia** kunnon kristittynä, mutta varoitti kuulijoita lyömästä tätä poskelle, koska Baldwin luultavasti pitäisi Jeesuksen opetusta vain symbolisena. **Sartre** oli jo nuorena tympääntynyt ympäristönsä muotojumalaisuuteen: "Syvällä sisimmässäni se kyllästyytti minut kuoliaaksi. Minun epäuskoni ei aiheutunut ristiriitaisista opinkappaleista vaan isovanhempieni välinpitämättömyydestä." (340)

On täysin selvää, että joidenkin humanistien elämä on loistanut eettisesti kirkkaampana kuin monen kristityn. Vaikka seurakunta onkin se "Raamattu nahkakansissa", jota maailma mieluummin lukee, niin kristinuskon moraalinen valo ei kuitenkaan ole ihmisen kunniakkaimmissakaan suorituksissa, vaan siinä, mitä Kristus oli, on ja tulee olemaan.

"Uskonto on oopiumia kansalle"

Marxin syytös siitä, että ihmiset ovat kautta historian laiminlyöneet uskonnon varjolla taloudellisen oikeudenmukaisuuden, on totta. Israelilaisten Jumala sanoi saman asian jo kauan sitten. Jumala antaa profeetalleen masentavan kuvan Israelin kansan tilasta: "He tulevat sinun luoksesi joukoittain ("on mieltä ylentävää käydä joskus kirkossa"), istuvat sinun edessäni minun kansani ja kuuntelevat sinun sanojasi, mutta he eivät tee niiden mukaan, sillä he osoittavat rakkautta suullansa, mutta heidän sydämensä kulkee *väärän voiton perään*." (341) "He eivät aja orpojen asiaa niin että voittaisivat, eivätkä hanki köyhälle oikeutta. Enkö minä näistä tällaisista rankaisisi, sanoo Herra, eikö minun sieluni kostaisi tällaiselle kansalle?.. Sillä kaikki niin pienet kuin suuretkin pyytävät väärää voittoa. Kaikki niin profeetat kuin papitkin harjoittavat petosta." (342) Tuskinpa edes Marx olisi voinut olla ankarampi.

Taloudellisesti ahneen ja itsekkään kansan uskonnollisena oopiumina oli leipäpappien ruokkima usko siihen, että heidän keskellään oleva Jumalan käskystä rakennettu temppeli pelastaisi heidät. Mutta Jumala varoitti heitä: "Älkää luottako valheen sanoihin kun sanotaan 'Tämä on Herran temppeli, Herran temppeli, Herran temppeli'." (343) Ja Hän sanoo tulevansa tuhoamaan temppelin ja kaikki ne temppelit, jotka sen varjossa ja siihen luottaen harjoittavat taloudellista riistoa.

Raamattu on täynnä kehotuksia henkilökohtaiseen köyhien auttamiseen sekä varoituksia niille, jotka uskonnon avulla pitävät köyhiä kurjuudessa. (Kirjasarjassa Kristityn Kasvu n:o 4 on Ronald J. Siderin artikkeli siitä, mitä Raamattu opettaa köyhistä ja miten köyhyys voitaisiin poistaa.)

Marxilaisten oopiumi

Marxilaisillakin on tässä suhteessa oma oopiuminsa. Heidän mielestään henkilökohtainen armeliaisuus ja köyhien auttaminen on turhaa, niin kauan kuin "köyhyyttä aiheuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ei ole muutettu". Vallankumouksen odotus on se oopiumi, joka vapauttaa marxilaiset yksilöllisestä uhrautumisesta ja velvollisuudesta olla "pienessä uskollinen" köyhien asian ajamiseksi.

Jumala haluaa näiden kahden tehtävän olevan tasapainossa: "Eikö tämä ole se paasto, johon minä mielistyn: että avaatte vääryyden siteet, irrotatte ikeen nuorat ja päästätte sorretut vapauteen; että särjette kaikki ikeet (= rajuja yhteiskunnallisia rakennemuutoksia). Eikö tämä, että taitat leipäsi isoavalle ja viet kurjat kulkijat huoneeseesi;

kun näet alastoman, vaatetat hänet etkä kätkeydy häneltä, joka on omaa lihaasi (= henkilökohtainen laupeus ja armeliaisuus)?" (344)

Johdonmukaisesti sovellettu kristinusko murtaa kaikki sellaiset yhteiskunnalliset rakenteet, jotka ylläpitävät synnillistä köyhien riistoa. Samalla se kuitenkin velvoittaa jokaista talouspoliittisia uudistuksia tai jopa vallankumousta ajavaa kansalaista henkilökohtaiseen uhrautuvaisuuteen köyhien auttamiseksi. Jokaisella yksilöllä, aina arabialaisesta öljysheikistä kansaneläkkeellä elävään suomalaiseen tai nälkäkuoleman partaalla olevaan somalialaiseen saakka, on *jotain* annettavaa ja jaettavaa. Missään ei ole ihmistä, joka ei pystyisi antamaan *mitään* sellaiselle lähimmäiselleen, jota auttaisi jo suuresti pelkkä hymy tai myötätunnon kyynel.

Se joka ei soveltaa yksityiseen elämäänsä sitä, mitä hän vaatii yhteiskunnalta, ei ole oikea ihminen ajamaan taloudellisia uudistuksia. Kristillinen yhteiskuntauudistus alkaa ongelmien ytimestä: ihmisen itsekkästä ja ahneesta sydäimestä. Mutta uudistus ei suinkaan pysähdy siihen.

Marxin vertaus uskonnosta kansan oopiumina tarkoitti alun perin uskonnon rauhoittavaa ja nöyräksi tekevää vaikutusta, joka esti sorrettuja ryhtymästä väkivaltaiseen vallankumoukseen. On aivan totta, että kristinusko on aina lohduttanut köyhiä ja sorrettuja ihmisiä sillä, että heidän elämänsä voi kaikesta huolimatta olla arvokasta ja merkityksellistä sekä sillä, että heidän kyöneleensä tullaan tulevassa maailmassa pyyhkimään pois. Pitää paikkansa, että Jeesuksen opetuksen mukaan yksinkertaisen ihmisen nöyryys ja sydämen puhtaus on äärettömän paljon arvokkaampaa kuin oikeudenmukaisen taloudellisen ja poliittisen aseman voittaminen itselleen. Mutta köyhän lohduttaminen ja arvostaminen ei ole koskaan merkinnyt sorron hyväksymistä.

Katkera votka

Leninin mielestä Marx kunnioitti uskontoa liikaa pitäessään sitä kansan oopiumina. Hänen arvionsa mukaan "uskonto on eräänlaista huonoa henkistä votkaa, johon pääoman orjat hukuttavat inhimillisen olemuksensa ja vaatimuksensa elämästä, joka olisi edes vähän ihmisarvon mukaista". (345) Oman käsitykseni mukaan **Jeesus** kääntäisi Leninin sanat takaisin lähettäjälle sanoen, että luokkavihan lietsoma päihdyttävä katkeruus on todella myrkyllistä henkistä votkaa, johon minkä tahansa veroluokan ihmiset hukuttavat ihmisarvonsa. Tämä katkeruuden myrkky pitää edelleen yllä tulehdusta Suomenkin vuosikymmeniä vanhoissa kansallisissa haavoissa.

Jeesus todellakin opetti rakkautta yli rajojen - jopa yli luokkarajojen. Hän opetti siunaamaan vihollisia ja rukoilemaan heidän puolestaan. Mao piti tällaista rakkautta epärealistisena, mahdottomana ja vääränä: "Maailmassa tulee olemaan kaiken kattavaa rakkautta sitten kun luokat on eliminoitu, mutta ei nyt. Me emme voi rakastaa vihollisia..." (346) Samaan johtopäätökseen tulee suomalainen marxilainen teoreetikko Vesa Oittinen: "Johdonmukaisen materialistisen määritelmän (rakkaudelle) esitti aikoinaan Spinoza: rakkaus on *mielihyvän* tunnetta, johon liittyy sitä aiheuttaneen ulkoisen syyn mielle. Tästä seuraa, että emme koskaan voi rakastaa mitään, mikä ei synnytä meissä mielihyvää. Emme siis voi rakastaa vihollisiamme, se on ihmisluonnon vastaista. (347)

Tämä on perikadon tie. Viimeinen luokkavihollinen on eliminoitu vasta sitten, kun ensin on eliminoitu toiseksi viimeinen ihmisyksilö, joka ei aiheuta "mielihyvän tunnetta".

Kristillinen rakkaus ei ole löperöä, selkärangatonta vääryydeltä silmänsä ummistavaa tunteilua. **Fidel Castro** on sanonut: "Kristitty, joka julistaa kristinuskoa puhtaimmillaan, ei koskaan asetu riistäjien eikä niiden rinnalle, jotka aiheuttavat epäoikeudenmukaisuutta, nälkää ja kärsimystä". (348) Tämä on mitä ilmeisimmin totta. Mutta kristitty ei asetu ajamaan minkään muunkaan luokan etuja luokkamoraalin sanelemalla tavalla. Kristitty on aina uhrien puolella, mutta ei silti muodosta uhrien *puoluetta*, jonka etu itsessään olisi moraalinen mitta. Kristityn

tehtävä on asennoitua ja toimia Jumalan moraalisen lain ja Kristuksen rakkaudellisen opetuksen ja esimerkin mukaisesti *kaikkia* ihmisiä, niin sorrettuja kuin sortajiakin kohtaan.

Kristillisen seurakunnan historia on huonoistakin esimerkeistä huolimatta osoittanut vääräksi Vesa Oittisen surullisen mutta johdonmukaisesti materialistisen väitteen, jonka mukaan "On selvää, ettei uskonnollisen moraalin kehoitus 'Rakasta lähimmäistäsi' (jopa kapitalistiakin) kykene voittamaan niitä objektiivisia, aineellisia prosesseja, jotka synnyttävät luokkavihaa." (349)

Rakkauden hedelmä

Siitä lähtien, kun roomalaiset imperialistit ja Jerusalemin kaupungin uskonnollinen valtaeliitti kiduttivat Jeesuksen kuoliaaksi ja hän rukoili Isää antamaan heille anteeksi (vaikka ei varmasti tuntenut mitään mielihyvän tunnetta), Jeesuksen seuraajat ovat kautta vuosisatojen kieltäytyneet alentumasta katkeruuteen ja vainoojiensa vihaamiseen. Se ei ole koskaan ollut helppoa, eikä se ole helppoa tänäkään päivänä niissä maissa, missä Raamattu on pannaan julistettu kirja ja kristityt alimman luokan kansalaisia, pariaa, tai siellä, missä heitä suljetaan vankileireihin ja mielisairaaloihin "sairaitten" ja "yhteiskunnalle vaarallisten" ajatustensa tähden.

Monet kristityt ovat epäonnistuneetkin ja tartzuneet epätoivoisessa katkeruudessaan sortajien käyttämiin aseisiin: parjauksiin, valheisiin, vääristelevään propagandaan ja jopa väkivaltaan. Mutta sortajien aseisiin tarttuminen on aina merkinnyt väärälle puolelle astumista siinä kosmisessa taistelussa, mikä käydään vihan ja rakkauden valtakunnan välillä.

Ensimmäisten vuosisatojen "huonoa henkistä votkaa" juoneiden kristittyjen esimerkki kelpaa malliksi kenelle tahansa yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ajavalle. Historioitsija **W.E.H. Lecky** ja **Aadolf Harnack** havainnollistavat ensimmäisten vuosisatojen seurakunnan rakkautta ihmiskuntaa kohtaan seuraavin hyvin dokumentoiduin esimerkein: 1) Rungas köyhänapu almujen ja organisoidun rahanjaon kautta hädänalaisille, erityisesti orvoille ja leskille. 2) Sairaiden ja vammaisten auttaminen. Suurimpiin kaupunkeihin rakennettiin sairaaloita. 3) Kristityt auttoivat vankiloissa ja kaivoksissa kärsiviä orjia niin tehokkaasti, että **keisari Liciniuksen** piti julistaa laki, joka estäisi kristittyjä lievittämästä näitä kurjia heidän kärsimyksissään. 4) Perustettiin erityinen rahasto, jolla rahoitettiin varattomien kansalaisten hautajaisia. 5) Vaikka seurakunta ei noussutkaan väkivaltaiseen kapinaan orjuutta vastaan, se kuitenkin vaati mahdollisimman kovaäänisesti orjille inhimillistä kohtelua. Itse he kunnioittivat orjia samanarvoisina ihmisinä ja ostivat näitä mahdollisuuksien mukaan vapaaksi seurakunnan varoilla. 6) Ruttojen ja kulkutautien sattuessa kristityt olivat ainoita, jotka huolehtivat sairaista ja menehtyvistä sekä hautasivat kuolleita oman henkensä kaupalla. 7) He korostivat työn merkitystä ja tekivät parhaansa järjestääkseen työpaikkoja työttömille ja koulutusta ammattitaidottomille. Työkyvyttömiä elätettiin seurakunnan varoin. (356)

Näiden käytännön toimenpiteiden lisäksi kristityt yrittivät poistaa kärsimystä ja edistää elämän kunnioittamista vastustamalla aborttia, yleisiä lapsimurhia ja itsemurhia. Julkisesti he myös tuomitsivat roomalaisten suuren huvituksen, gladiaattoritaistelut, joita ei juuri kukaan muu aikalainen uskaltanut tai ymmärtänyt vastustaa. Käytäntö loppui vasta sitten, kun munkki Honorius ryntäsi areenalle estääkseen taistelut ja sai itse surmansa. (351)

"Enemmän kuin mikään muu uskonto tai aatteellinen liike kristinusko on edistänyt intellektuaalista kehitystä laatimalla aakkosia ja kirjakieliä, luomalla kirjallisuutta, perustamalla ja rakentamalla koululaitoksia alkeiskouluista yliopistoihin asti, innoittamalla ihmismieltä uusiin ja tuoreisiin tutkimuksiin. Kristinusko on suurin tunnettu yksittäinen tekijä, joka on vastustanut sellaisia ihmiskunnan vihollisia kuin sota, nälänhätä ja rotusorto. Enemmän kuin mikään muu uskonto se on työskennellyt ihmisarvon puolesta. Tämän se on tehnyt, koska sitä kantaa voima, joka pystyy nostamaan ihmisen itsekkyydestä, keskinkertaisuudesta ja moraalisesta rappiosta epäitsekkääseen työskentelyyn ja moraaliseen voimaan." (352)

Myös alkuajan pietistikristityt ajoivat voimakkaasti sosiaalisia uudistuksia. **Johan Arndt** (1555-1621), jota usein on syytetty maailmaa pakenevasta pyhityskristillisyydestä, painotti kirjoituksissaan rakkauden käskyyn perustuvaa sosiaalista vastuuta. **Philip Jakob Spener** (1635-1705), Saksan luterilainen pietistijohtaja, haastoi rikkaita kristittyjä lopettamaan kerjäläisyyden jakamalla omaisuutensa tai käyttämällä sen köyhien hyväksi. Hän organisoi laajaa köyhäinhuoltoa.

Spenerin oppilas **August Herman Francke** (1663-1727) alkoi työnsä Hallessa opettamalla ja ruokkimalla köyhiä ja orpoja. Hän teki koko kaupungista sosiaalisen ja kulttuurillisen edistyksen mallipaikan. Francke rakennutti orpokodin, sairaalan, kirjaston sekä pienteollisuuslaitoksia suojattiansa elättämiseksi ja työllistämiseksi. Nyt paikallinen kommunistinen hallinto on rahoittanut hänen kirjastonsa ylläpidon tunnustuksena hänen sosiaalisesta työstään.

Cotton Matthews (1663-1728), Amerikkaan muuttaneiden englantilaisten puritaanien johtohahmo, perusti koulut köyhille ja orvoille. Hän rikkoi oman sivistyksensä tabuja rahoittamalla henkilökohtaisista varoistaan neekerilastenkin koulutuksen ja sai kärsiä noustessaan rikkaiden väärinkäytöksiä vastaan.

Kotimaassaan Englannissa **George Fox** (1624-1691) heitettiin kuudeksi vuodeksi vankilaan, koska hän oli vaatinut hallitusta systemaattiseen köyhäinapuun ja omaisuuden tasaukseen luokkaerojen pienentämiseksi, ja koska hän haastoi 'kristityt' maanomistajat vapauttamaan orjansa.

Kautta koko 1700-luvun aina 1800-luvun alkuun saakka Englannin "hengellisen oopiumin" huumaamat kristityt kävivät omaa sitkeää mutta väkivallatonta "luokkataisteluaan" sen ajan räikeintä laillistettua sortoa vastaan. Orjuuden vastainen kamppailu huipentui lopulta varsinaiseksi kansanliikkeeksi, jota johti mm. metodistiliikkeen perustaja **John Wesley** (1703-1791) sekä **William Wilderforce** (1759-1833). Taistelumenetelmiin kuului painostusryhmien organisointi, kansalaismielipiteen valvuttaminen laajan kirjallisuustyön kautta, lainsäätäjiin vaikuttaminen, orjatyövoimalla valmistettujen tuotteiden boikointi jne. Vihdoin v. 1807 kaikki Englannin orjat määrättiin vapautettaviksi (siirtomaissa laki tuli voimaan vasta v. 1833).

Seuraavaksi kristityt alkoivat auttaa teollisen vallankumouksen jalkoihin jääneitä työläisiä mm. Anthony Ashley (1801-1885) johdolla. He saivat aikaan esim. 10-tuntisen työpäivän (1847), lapsityövoiman kiellon (1875), lain, joka kielsi naistyövoiman kaivoksissa (1867), sosiaaliavustusta ja asuntouudistusohjelman köyhille, järjestelmällisen mielenterveyshoidon jne.

Kaikki tämä tapahtui samoihin aikoihin kun sosiaalidarwinismin uranuurtaja **Herbert Spencer** (1820-1903) oman maailmankatsomuksensa pohjalta selitti köyhien menehtymisen Lontoon East-Endin slummeissa ilmentävän luonnon suurta hyväntahtoisuutta: heikkojen sortuminenhan on luonnollisen valinnan kannalta lajille edullista. (352)

Vastaavaa sosiaalista uudistustyötä ja uhrautuvaa laupeudentyötä ovat kristityt tehneet kaikkialla maailmassa jo kauan ennen kuin Marx tarttui omaan työkaluunsa - hyvin teroitettuun kynään. Silti on valittaan muistettava, että nämä kristillisen rakkauden innoittamat vallankumoukselliset pioneeriyksilöt ja -liikkeet eivät useinkaan edustaneet varsinaista kristikuntaa, vaan ne joutuivat varsinkin länsimaissa taistelemaan juuri sitä vastaan. Jos kristikunta kokonaisuudessaan olisi pysynyt uskollisena Mestarilleen ja alkuperäiselle sanomalleen sekä kutsumukselleen, niin Marxilla olisi mennyt kynä suuhun.

Kun rakkaus marxilaisittain määritellään pelkäksi kohteen herättämäksi mielihyvän tunteeksi ja viha aineellisen prosessin väistämättömäksi seuraukseksi, kenenkään ei enää tarvitse vaivata mieltään rakastamisen raskailla velvoitteilla eikä potea pahaa omaatuntoa sydämessä kiehuva vihasta, katkeruudesta, murhanhimosta, kostonhalusta, halveksunnasta ja inhosta, kunhan se vain kohdistuu luokkaviholliseen. Armoa ei tunneta eikä anneta. Anteeksianto, anteeksipyyntö ja sovitus vihollisen kanssa on vain mielen heikkoutta.

Tätä minä kutsuisin pahimmanlaatuiseksi henkiseksi votkaksi. Sen aiheuttama humala on sokea katkeruus, jonka promillet mitataan suuruudenhulluudessa ja vallan turmeluksessa, ja sen aiheuttama krapula johtaa vainoharhaiseen teurastukseen.

Bertrand Russelkin joutui vanhoina päivinään kääntymään takaisin niihin arvoihin, joiden olemassaolon hän oli teoriassa yrittänyt kieltää. Miettiessään ihmiskunnan todellisen kehityksen esteitä hän sanoo: "Mikä seisoo esteenä? Ei fyysiset tai tekniset esteet, vaan ihmismielen pahat halut, epäily, pelko, vallanhimo, suvaitsemattomuus jne.

Ydinvastaus on hyvin yksinkertainen ja vanhanaikainen, niin yksinkertainen, että melkein pelkään mainita sitä. Pelkään kyynikkojen pilkallisia hymyjä kuullessaan sanani. Vastaus, jota tarkoitan - antakaa anteeksi että mainitsen sen - on rakkaus, kristillinen rakkaus ja myötäeläminen." (353)

Ongelma on vain siinä, että kristillistä rakkautta, kristillistä elämäntähtäystä, ei voi perustella tai ylläpitää ilman kristillistä ihmiskäsitystä, joka puolestaan lepää kristillisen maailmankatsomuksen varassa. Russelia nolotti myöntää välttämättömäksi kristillinen rakkaus, koska hän oli elämänsä aikana kuluttanut niin energiaansa kuin arvovaltaansaakin sen perusteiden kieltämiseen.

Samaan umpikujaan joutui **Sartre**, joka kieltäessään Jumalan kielsi johdonmukaisesti myös moraalin olemassaolon. Hänenkin täytyi myöntää: "Moraalin ongelma nousee siitä tosiasiasta, että moraalilla on meille ihmisinä sekä väistämättömyys että mahdottomuus." (354) Toisin sanoen: moraalilla on hänelle mahdottomuus, koska Jumalaa ei ole, ja samalla se on väistämättömyys, koska ilman sitä inhimillinen kanssakäyminen ei onnistu.

Ihmiskunnalle löytyy vain yksi elämäntähtäys, joka toimii eheyttävästi ja rakentavasti yksilön suhteessa itseensä, lähimmäiseensä, luontoon ja Jumalaan. Se on Raamatun mukaan johdonmukaisesti elämään sovellettu kristillinen maailmankatsomus. Sen lainalaisuudet on rakennettu meidän olemukseemme ja koko todellisuuteen. Toimi niitä vastaan ja saat kaikenlaisia psykosomaattisia sairauksia, mielenhäiriöitä, ihmissuhdevaikeuksia, perheongelmia, sosiaalisia vitsauksia, taloudellisia kieroutumia, poliittisia ahdistuksia ja luonnon tasapainottomuutta.

Kristillisyyden rippeitä löytyy kaikista kulttuureista ja maailmanuskonnoista. Kukaan ei hallitse sitä kokonaan eikä kenellekään ole siihen yksinoikeutta. Kansa, jolle sen aakkoset annettiin, ei ollut sille uskollinen, ja seurakunta, jolle se on sanallisesti ja Jeesuksen esimerkin kautta ilmoitettu, on usein soveltanut sitä väärin tai unohtanut siitä osia kokonaan.

Koska Jumala on ilmoittanut itsensä myös ns. yleisen ilmoituksen kautta ja koska kaikkien kulttuurien ja uskontojen juuret ovat pohjimmiltaan samassa menneisyyden lähteessä, on selvää, että kristillisen moraalin alkeet ovat nähtävissä useissakin maailmanuskonnoissa. (355)

Vaikka hindulaisuuden päämääränä onkin kaiken toiminnan ja tekojen (karman) loppuminen, se tarjoaa ennen sitä myös velvoitteiksi (dharma) eettisiä arvoja, jotka ovat monessa suhteessa samoja kuin kristinuskossa. Himomurhat, kidutus, ahneus, varastelu jne. ovat paheita intialaisellekin. He eivät kuitenkaan pidä niitä rikkomuksina persoonallisen Jumalan rakkaudellista ja pyhää tahtoa vastaan, vaan pikemminkin rikkeinä kosmisia liikennesääntöjä vastaan, minkä seurauksena joutuu kokemaan pari miljoonaa ylimääräistä jälleensyntymistä ennen lopullista sammumista. Elämä on hindulaisen helvetti tai ainakin kiirastuli, johon hän joutuu, kunnes oppii elämään kunkin kierroksen edellyttämän dharman (velvollisuuden) mukaan. Lopullinen tyhjiin raukeaminen on sitten se taivas, johon hän pelastuu. Normaalissa tapauksessa siihen kuluu Krishnan mukaan yhtä pitkä aika kuin yhdellä linnalla menisi Mount Everestin tasoittamiseen, jos se noukkisi yhden pienen kivensirun vuodessa. (356) Tässä systeemissä ei voida puhua mistään perimmäisestä rakkaudesta, koska sekin on osa sitä

karmaa, josta täytyy vapautua voidakseen pelastua.

Yksi käytännön seuraus johdonmukaisesti sovelletusta jälleensyntymisopista on sekin, että pyhät lehmät, apinat ja rotat saavat esteettä syödä suuren osan ihmisille tarkoitettu hedelmä- ja viljasadosta. Kun hallitus yrittää vähentää rottakantaa maksamalla tappopalkkion jokaisesta viranomaiselle tuodusta rotanhännästä, vilpittömät hindulaiset vangitsevat rotat, katkaisevat niiltä hännän ja päästävät taas vapaaksi. Motiivina ei suinkaan ole rakkaus luontoon, vaan harhautuneen maailmankatsomuksen aiheuttama pelko. Hindulainen maailmankatsomus ei anna perusteita eikä motivaatiota uhrautuvaan hädänalaisten auttamiseen. Pyhimät miehet eivät ole niitä, jotka eniten palvelevat muita, vaan niitä jotka ovat täysin muiden palvelusta riippuvaisia.

Aikaisemmin mainittu 'jumaluus' guru Rajneesh, on palkannut vartijoita pitämään köyhät intialaiset loitolla Poonin ashramistaan. "On täysin absurdia, että aineellisesti köyhät voisivat olla hengellisiä", hän julistaa rikkaille seuraajilleen. Köyhien surkeus johtuu heidän aikaisemmassa elämässään tekemistään virheistä. (357) Koska Rajneesh ei vielä ole oppinut levitoimaan, hän liikkuu kaupungilla kahdella Rolls Royce Silver Cloudilla ja arvostelee ankarasti niitä kristittyjä, jotka vapaaehtoisesti luopuvat elintasostaan auttaakseen Intian köyhiä: "Nobel-rauhanpalkinnon antaminen **Äiti Teresalle** on häväissyt koko palkinnon. Nobel-palkinnolla ei ole enää mitään arvoa." (358)

Yhtä mahdotonta on buddhalaisuudesta löytää pohjaa ehdottomalle rakkaudelle. Rakkaussuhde Jumalaan on mahdoton, koska häntä ei ole, ja rakkaussuhde kahden ihmisen välillä on kuin autiuden ja tyhjyyden liitto, jossa tarkoituksettomuus suorittaa vihkimisen. Buddhalaisuudelle on oppi yksilön perimmäisestä olemattomuudesta ja arvottomuudesta yhtä keskeinen kuin kristinuskolle oppi jokaisen yksilön ainutlaatuisesta olemuksesta ja äärettömästä arvosta.

Islamilaisuudessa persoonallinen ja kaikkivaltias Allah sanelee säännöt valtion johtamisesta hammastikkujen käyttöön ja ulostamiseen asti. Laki on ilmaistu Koraanin pohjalta laaditussa Shariassa, joka vastaa juutalaisten Talmudia. Islamilaisuuden ydinsanoma perustuu ehdottomaan tottelevaisuuteen ja kuuliaisuuteen eikä sydämen rakkauteen ja sisäiseen asenteeseen. Siksi käännytystyö voi hyvin tapahtua miekalla ja väkivallalla.

Kristuksen eettisen sanoman ydin ei ollut sääntöjen tottelemisessa ja oikeassa ulkonaisessa käyttäytymisessä, vaan sydämen rakkaudessa. Kristus ei kehottanut meitä rakastamaan siksi, että Jumala rakastaisi meitä ja pelastaisi meidät, vaan siksi koska Jumala rakastaa meitä ja on jo pelastanut meidät.

Ei mikään voi olla elämänmyönteisempi, rakentavampi ja eheyttävämpi kuin johdonmukaisesti elämään sovellettu jumalallinen agape-rakkaus. Se paha, mitä jotkut yksilöt, yhteisöt ja kirkkokunnat ovat tehneet rakastavan Jumalan nimissä, ei vähennä uskoani Jumalaan vaan ihmiseen.

Kumoamattomaksi historialliseksi tosiasiaksi jää, että suurin osa maailmanhistorian ja nykyhetken humanitaarisesta työstä ihmisen terveyden, vapauden, tiedon, arvon ja onnen hyväksi on kristillisen opetuksen innoittamaa tai kristillisen seurakunnan tekemää. Useimmat kansat ovat saaneet kirjakielensä, kouluja terveydenhoitolaitoksensa, teknisen kehityksensä, tehokkaammat maanviljelymenetelmänsä jne. kristityiltä pioneereilta, jotka henkensä kaupalla rakastivat koko ihmistä ja välittivät kaikista hänen tarpeistaan.

(Suuri osa tulevasta kustannusohjelmastamme tulee käsittelemään kristillisen maailmankatsomuksen soveltuvuutta eri elämänalueille, joten vastustan kiusausta käsitellä jo tässä sellaisia alueita kuin ekologia, psykologia, politiikka, perhe-elämä, taiteet jne.)

Hyvin toimivat valheet

Maailmanhistorian monet murhenäytelmät ja ihmiskunnan lukuisat kärsimyksen muodot opettavat meille, ettei ole lainkaan samantekevää, mitä ihminen uskoo, millainen maailmankatsomus hänellä on. Kaikki ajatukset tunkeutuvat vähitellen tekojen muodossa myös elämään. Maailmankatsomuksista sikiää elämänasenteita, poliittisia järjestelmiä, kansanliikkeitä, taiteen muotoja, lakipykäläiä, uskonlahkoja, koululaitoksia, uudelleenkoulutusleirejä, diktatuureja yms.

Me joudumme väistämättä arvioimaan maailmankatsomuksia niiden seurauksista käsin. "Hedelmistään puu tunnetaan" merkitsee tässä yhteydessä sitä, että maailmankatsomuksen myrkyllisyys tai terveellisyys punnitaan sen käytännön sovellutusten kautta.

Jos käytämme tätä yhtenä totuuden mittapuuna, se merkitsee tietenkin sitä, että me oletamme totuuden tuottavan hyvää, ravitsevaa ja terveellistä eikä myrkyllistä ja tappavaa hedelmää.

Voimme tietenkin tehdä päinvastoin ja olettaa, että perimmäinen totuus maailmasta on kuolemaakin katkerampi; että se elämään sovellettuna on tuhoisaa ja että kaikki kaunis ja hyvä on valheen hedelmää. Voimme laulaa **Tuomari Nurmion** mukana:

"Paha musta enkeli vie kenet haluaa eikä muita enkeleitä ole olemassakaan", (359) ja pitää itseämme rohkeina, kun uskallamme pitää totena niin julman epätoivoista maailmankatsomusta. Synkkyydestään huolimatta tällainen "raaka totuus" voi olla monelle paljon suloisempi yrtti kuin puhe rakastavasta Jumalasta, jonka olemassaolo asettaa jokaisen ihmisen moraaliseen vastuuseen elämästään. Pelkkään pahaan uskomisen vapauttaa siihen uskojan olemaan itse pelkkää pahaa.

Vaikka arvioimmekin maailmankatsomusta sen mukaan, onko se ollenkaan sovellettavissa elämään sekä sen sovellutusten seurausten mukaan, niin se ei kuitenkaan yksin riitä ratkaisemaan totuuskysymystä. Pragmatismiksi kutsutaan sellaista ajattelua, joka pitää totena vain sitä, mikä toimii ja mistä on hyötyä ja hyviä käytännön seurauksia. Luonnontieteisiin ja tekniikkaan sovellettuna pragmatismi on tietenkin käyttökelpoinen periaate. Mutta valitessamme moraalisia arvoja ja etsiessämme vastausta laajempiin totuus kysymyksiin pragmatismi johtaa upottavalle pohjalle.

Pragmaattisin perustein valhekin voi olla tosi tietyssä tilanteessa. Jos esimerkiksi heikkohermoiselle syöpäpotilaalle kerrotaan, että löydetty kasvain onkin hyvänlaatuinen, on leikkauksella potilaan optimistisen mielialan vuoksi paremmat mahdollisuudet onnistua. Jos näin käy, valhe on toiminut hyvin ja siitä on ollut hyödyllisiä käytännön seurauksia, joten sen siis täytyy olla tosi.

Ikuisen tuomion pelossa elävä ihminen saadaan rauhoittumaan kertomalla hänelle, ettei ikuista tuomiota itse asiassa olekaan - ja jos onkin, hän saa joka tapauksessa toimia itse tuomarina. Onko näin saavutettu hyödyllinen mielenrauha todisteena siitä, että väite on tosi?

Vanha legenda taikasormuksesta auttaa ymmärtämään, millä tavalla pragmaattisuuden tekeminen ainoaksi totuuden mittariksi harhauttaa meidät kokonaan pois totuudesta: Kauan sitten oli olemassa sormus, joka toi kantajalleen Jumalan suosion. Sormus kulki perintönä polvesta polveen (tai pikemminkin sormesta sormeen), kunnes sen haltijaksi tuli isä, joka rakasti kaikkia kolmea poikaansa yhtä paljon, eikä tiennyt kenelle heistä sormuksen antaisi. Niinpä hän teetti siitä kaksi tarkkaa jäljennöstä ja antoi kullekin pojalle samanlaisen sormuksen kertomatta, kuka heistä sai alkuperäisen.

Isän kuoleman jälkeen kaikki kolme poikaa väittivät omaa sormustaan ainoaksi oikeaksi, aidoksi ja alkuperäiseksi. Kun riitaa ei saatu ratkaistuksi, viisas tuomari kehotti jokaista poikaa todistamaan sormuksen aitouden tekemällä hyviä rakkauden ja laupeuden tekoja, jotka olisivat osoituksena Jumalan suosiollisuudesta. Näin saavutettu hyödyllinen ja hyvin toimiva lopputulos teki oikeastaan samantekeväksi sen, kenen sormus (tai mikä maailman monesta uskonnosta)

oli se ainoa oikea.

Suunnilleen tähän tapaan ajatteli erittäin vaikutusvaltainen amerikkalainen pragmaatikko **John Dewey** (1859-1952). Hänen mielestään eri uskontojen jumalakäsitysten arvo määräytyy ainoastaan sen mukaan, kuinka paljon hyötyä niistä on "sivistyksen" ja "edistyksen" innoittajina ja kehittäjinä. Tällainen ihmiskeskeinen humanistinen ajattelu harhauttaa meidät totuuskysymyksestä kokonaan. Pragmaatikko ei oikeastaan kysy, onko joku maailmankatsomus tosi vai ei, vaan hän kysyy vain, onko siitä mitään terapeutista, sosiaalista, taloudellista, sivistyksellistä tms. hyötyä. Totuus on saanut väistyä ihmisten tarpeiden tieltä. Ihminen ei ole enää vastuussa muuttumattoman ja lahjomattoman totuuden edessä, vaan totuus on pantu vastuuseen ihmisten omavalintaisten tarpeiden edessä: mikäli se ei täytä tarpeita, se julistetaan kelpaamattomaksi.

Humanistipsykologi **Carl Roger** tekee avioerojen suuresta määrästä sen johtopäätöksen, että pariliittosuhde eli avioliitto ei toimi. Vika on liitossa periaatteena eikä liiton solmijoissa. Tilalle hän ehdottaa tarpeita paremmin täyttäviä ja siksi myös paremmin toimivia sarja- avio- tai avosuhteita.

Ihminen luonnollisesti syyttää mitä tahansa muuta paitsi omaa moraalista langenneisuuttaan. Siksi pragmaattisuusperiaatteesta yksinään käytettynä voi tulla vain itsekkyyden voitelija ja siunaaja.

En väitä, että kristillinen maailmankatsomus on tosi siksi, että se johdonmukaisesti elämään sovellettuna toimii hyvin, vaan sanon, että se toimii hyvin siksi, että se on tosi. Ja siinä on iso ero!

Luku 6: Maailmankatsomuksen tulee olla oikeaksi koettava ja sisäisesti tyydyttävä

Onko se koettavissa? Subjektiivisuusperiaate

Jos keskivertokansalainen saisi lonkalta esittää laatuvaatimuksensa uskottavalle maailmankatsomukselle, hän luultavasti edellyttäisi, että se tuntuisi hyvältä, olisi tarpeita tyydyttävä ja että sen voisi kokea oikeaksi.

Tämä viimeinen totuuden mittapuu on ehkä kaikkein kiistanalaisin, vaikeimmin käsiteltävä ja hankalimmin perusteltavissa siitäkkin huolimatta, että se on ahkerimmin käytetty totuus kriteeri. Väitän nimittäin, että totuudenmukaisen maailmankatsomuksen pitäisi olla kokonaisvaltaisesti oikeaksi koettavissa: sillä tavalla, että koko meidän monivivahteinen tietoisuutemme ja tunnemaailmamme voisi siihen täysin yhtyä ja niin, että se täyttäisi ihmissydämen syvimmätkin tarpeet.

Vaikka sanonta 'se tuntuu oikealta' onkin kaikkein heikoimpia totuuden perusteluja, pitäisi totuuden silti myös tuntua oikealta. Vaikka yksittäinen tai yleinen kokemus on epäluotettavimpia totuuden mittapuita, pitäisi oikeaksi oletetun maailmankatsomuksen kuitenkin olla myös oikeaksi koettavissa. Vaikka se, että joku tietty 'totuus' tekee minut hyvin onnelliseksi ja syvästi tyydytetyksi, ei kelpaakaan todisteeksi siitä, että se todella on totta, tulisi totuuden silti tehdä meidät onnellisiksi ja tyydyttää meidän syvimmat tarpeemme.

Itse asiassa näyttää siltä, että hyvin monet ihmiset ovat valmiit laiminlyömään ymmärryksen tarpeet, kunhan vain tunnetarpeet tulevat tyydytetyiksi. Yleensä me valitsemme sen "totuuden", mikä meistä tuntuu tyydyttävimmältä ja vasta jälkeenpäin, jos sittenkään, alamme etsiä sille järkeviä perusteita. Näin siksi, että tunnetarpeet ovat välittömiä tarpeita. Ne ovat lähinnä pintaa (ei silti välttämättä pinnallisia) jokapäiväisessä elämässämme.

Onko Jumala tarpeiden synnyttämä harha?

Ihminen on aina kaivannut ja tarvinnut Jumalaa. Siitä löytyy merkkejä niin pitkälle taaksepäin, kuin ihmisen historiaa voidaan seurata.

Vaikka **Jean-Paul Sartre** tunnustautuukin ateistiksi, hän kuitenkin tuskaisena huokaisee: "Jumala on vaiti, sitä en voi kieltää, silti en voi millään unohtaa, että kaikki minussa kutsuu Jumalaa... Itse asiassa tämä kokemus on yleinen useimpien aikalaisteni kirjailijoiden keskuudessa." (360) Saman tarpeensa hän myöntää omaelämäkerrassaan:

"Tarvitsin Jumalaa... etsin uskontoa, se oli pakotie." (361) Onko meidän sitten pakko pitää tarpeen olemassaoloa todisteena siitä, että sille ei löydy täyttymystä? Pitääkö meidän välttämättä ajatella, että kosmos on hengellinen erämaa, jossa ihmisen jano on tuomittu halkaisemaan hänen kielensä? Onko jumal'kaipuu todiste siitä, että maailmankaikkeus onkin pahansuopa demoni, joka pilkkaa meidän syvimpiä tarpeitamme ja ilkkuu meidän sydämemme kaipuulle?

Fyysiseen janoon löytyy vettä, miehelle löytyy nainen ja päinvastoin, imeväiselle löytyy äidin rinta, hyljätylle löytyy koti ja yksinäiselle löytyy rakkautta. Se, että ihmisiä silti kuolee janoon, ravinnon, kodin ja rakkauden puutteeseen, ei todista sitä, etteikö näitä olisi olemassa. Se, että ne puuttuvat joiltakin, saattaa johtua petetyksi tulemisesta, ryöstöstä tai eksymisestä. Mutta yleensä mikä tahansa tarve viittaa täyttymyksen olemassaoloon.

Kuvittele mielessäsi maailmankaikkeutta, joka koostuisi vain nesteistä ja kiinteistä aineista ja jossa ei olisi lainkaan vapaita kaasuja. Siinä maailmassa kala viihtyisi varsin hyvin, kunnes nesteenkin läpi tunkeva kosminen säteily aiheuttaisi yllättävän makromutaation ja kalalle kehittyisikin sattumalta keuhkot. Keuhkojen kehitys nostaisi tietysti tämän kalalajin muita korkeammalle kehityksen asteelle, jos sillä vain olisi ilmaa, jota hengittää. Mutta koska sille on kehittynyt elintärkeä, ehdottomasti täyttymätön tarve, niin se onkin luokiteltava täysin epäkelvoksi, sukupuuttoon tuomituksi lajiksi.

Jos ihmisen "hengelliset keuhkot", jotka ovat pakahtumaisillaan kauneuden, hyvyyden, rakkauden, pyhyiden ja ikuisen tarkoituksen tarvetta, onkin tuomittu haukkomaan pelkkää materiaa liikkeessä, sattumaa ja välttämättömyyttä, niin ihminen on kaikessa ihmeellisyydessään sangen pirullisen makromutaation keksimä pila. Ihmiskunta olisi silloin kaikesta elävästä se, joka huonoimmin olisi sopeutunut todellisuuteen sellaisena kuin se on.

Kristitty ei häpeä syödä ja juoda tyydyttääkseen fyysiset tarpeensa. Sen enempiä hän ei häpeä myöntää, että hänen uskonsa kohde ja sisältö täyttää hänen syvimät tarpeensa. Kun persoonallinen Jumala todella täyttää meidän tarpeemme, ei se suinkaan todista, ettei Hän olisi olemassa - pikemminkin päinvastoin. Henkilökohtainen rakkaussuhde persoonallisen Jumalan kanssa ei ole kipeän tarpeen synnyttämä illuusio, vaan sen täyttymys.

Vain katkeruuden pimittävä, pettynyt ihminen kieltää itsepäisesti rakkauden olemassaolon vaikka näkisi siitä minkälaisia todisteita.

Kosminen kodittomuus

Saksalainen protestanttisen papin poika **Friedrich Wilhelm Nietzsche** (1844-1900) oli surullinen esimerkki siitä, kuinka Jumalan ehdoton kieltäjä joutuu kieltämään myös sydämensä sisimmät tarpeet ja syvimät toiveet. Jumalan kieltäminen merkitsi kylmyyttä, pimeyttä ja rappeutumista: "Minne olemme menossa?... Emmekö vaellakin äärettömässä tyhjyydessä?... Eikö olekin kylmempää? Eikö olekin synkempää? Emmekö kuule mitään haudankaivajista, jotka ovat hautaamassa Jumalaa? Emmekö tunne mädäntyvän Jumalan löyhkää? Jumalat ovat mädäntymässä! Jumala on kuollut! Jumala on kuollut! Ja me olemme tappaneet hänet. (362)

Jumalankieltäjä tekee Jumalan surulliseksi mutta kieltäjän epätoivoiseksi. Nietzschen kiello osui hänen omaan sydämeensä: "Minä yritin... kieltää Luoja-Jumalan väittäen, että maailma elää vain itselleen ja syö omia jätteitään. Minne titaaninen uhmani johti minut? Samaan hornaan, johon **Schopenhauerin** titaaninen kieltäminen johti - moraaliseen ja hengelliseen

nääntymykseen, tyhjyyden pohjattomaan kuiluun." (363)

Jäljellä oli vain "kaikkein tuskallisim ja sydäntäsärkevin kysymys ja sydän, joka kysyy itseltään: 'Missä minä voin olla kotonani?'" (364) Ei ihme, että hän vanhoilla päivillään valitti sitä sietämätöntä yksinäisyyttä, johon oli joutunut ilman Jumalaa: "Elämäni koostuu nyt toivosta, että asia olisikin toisin, kuin olen sen ymmärtänyt, että joku voisi saada minun 'totuuteni' näyttämään uskomattomalta." (365) Koko Nietzschen Jumalan luoma olemus protestoi hänen valitsemaansa ateismia vastaan, kunnes hänen mielenterveytensä lopullisesti petti ja jäljelle jäi pitkä ja lohduton kuoleman odotus.

Nietzschen maailmankatsomus oli kaikkea muuta kuin subjektiivisesti tyydyttävä. Nobel-kirjailija **Samuel Beckett** ei ole yhtään sen onnellisempi omastaan, kun hän kuolee: "Miten minä, rajallinen olento, joka olen vangittuna aikaan ja paikkaan, voin vapautua vankilastani, kun minä *tiedän* (kurs. suom.), että ajan ja paikan ulkopuolella ei ole mitään ja että minäkään en pohjimmiltani ole mitään." (366) Jotta Beckett todella voisi tietää mitä hän väittää tietävänsä, hänen pitäisi olla Jumala. Beckettin väitteen mieleton surullisuus onkin juuri siinä, että hän julistaa ensin itsensä Jumalaksi (esittämällä väitteen, joka käytännössä edellyttäisi väittäjältä rajatonta ja ikuista tietoa) voidakseen heti sen jälkeen täysin kieltää oman ihmisyytensäkin. Tällaisen väitteen suurin synty ei ole siinä, että se on täysin epälooginen, vaan siinä, että se väittää olemattomaksi sekä Luojan että luodun. Toisaalta se osoittaa, että Jumalan kieltäminen väistämättä johtaa ihmisen kieltämiseen.

Monet lahjakkaat ajattelijat ovat etsineet helpotusta kosmiseen kodittomuuteensa jakamalla sen muiden kanssa - kirjoittamalla kirjoja ja tekemällä näytelmiä, elokuvia ja taideteoksia, joiden avulla muutkin yritetään herättää ymmärtämään ja kokemaan kaiken tyhjyys. Ikään kuin sokealle annettaisiin näkö vain jotta hän voisi itse todeta, ettei ole mitään näkemistä.

Kreikkalainen novellisti, tunnetun Zorbaksen kirjoittaja **Nikos Kazantzakis** selittää elämäntehtävänsä näin: "Elämäni viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana tavoitteeni on ollut hävittää illuusiot tulematta silti kauhun valtaan. Olen pyrkinyt katsomaan suoraan hornan kuiluun purskahtamatta itkuun, sortumatta kerjäämään tai uhkaamaan, rauhallisesti ja tyynesti, säilyttäen ihmisarvon. Yritän tehdä työtä ikään kuin olisin kuolematon, vaikka koko ajan näen pohjattoman tyhjyyden." (367)

Tämä sielua repivä, syvä ristiriita johdonmukaisen ateismin ja mielekkään elämän välillä on se asema, jonka jännitteessä moni aikamme taiteilija ansaitsee nihkeän toimeentulonsa. "Rohkeat" julistavat ehdotonta toivottomuutta ja "heikot" yrittävät ylläpitää perustelematonta toivoa - eikä kukaan osaa sanoa kumman ahdistus on suurempi elämässä, joka **Woody Allenin** mukaan jakaantuu kahteen osaan: kamalaan ja viheliäiseen. (368)

Ateistiset filosofit eivät ole sen onnellisemmassa asemassa. Ranskalainen filosofikirjailija **Denis Diderot** kirosi oman maailmankatsomuksensa, joka pilkkasi hänen rakkaudennälkänsä pitämällä rakkauttakin vain atomien sokeana liikkeenä. Kirjoittaessaan intohimoisesti rakastamalleen **Sophie Vollandille** hän tuskastui: "Minua raivostuttaa olla kietoutunut hämmentävään filosofiaan, jota ajatukseni eivät voi olla hyväksymättä, mutta jota sydämeni ei voi olla kieltämättä." (369) Materialistinen filosofia, joka pitää rakkauttakin pelkkänä materian liikkeenä, ei voi olla kauhistumatta ketä tahansa rakastavaa isää, äitiä, aviopuolisoa tai lasta.

Myös **David Hume** myönsi: "Minua pelottaa ja hämmentää se kadotettu yksinäisyys, johon oma filosofiani minut asettaa." (370) Aterioituaan ja pelattuaan backgammonia ystäviensä kanssa hän palaa takaisin filosofisen työnsä ääreen. Silloin "ne (filosofiset ajatukset) tuntuvat niin kylmiltä ja rasittavilta ja naurettavilta, etten löydä niille enää sijaa sydämessäni voidakseni heti jatkaa työtä", kertoo hän. (371)

Saksalainen eksistentiaalistifilosofi **Karl Jaspers** (1883-1968) ehdotti, että ihminen voisi voittaa materialistisen filosofian saneleman ahdistuksen ja tarkoituksettomuuden tunteen kokemalla jonkun ainutlaatuisen ja voimakkaan 'lopullisen kokemuksen'. Se antaisi tunneperäisen

rohkaisun uskoa siihen, että elämässä ehkä sittenkin on tarkoitusta. Ihminen toimii kuitenkin niin kokonaisvaltaisesti, että mielen tasapaino ja ruumiin terveys väistämättä kärsivät, jos hän jatkuvasti joutuu elättämään ratkaisematonta ristiriitaa maailmankatsomuksensa ja todellisten tarpeidensa välillä.

Nykyään on paljon enemmän sellaisia ihmisiä, jotka sairastavat koska ovat onnettomia, kuin sellaisia, jotka ovat onnettomia koska sairastavat. Valhe ei harhauta vain ajatusta, vaan se turmelee ihmisen hengen, sielun ja ruumiin terveyden.

Kenen sisäinen kokemus painaa eniten?

Kristillisen maailmankatsomuksen oikeaksi kokemisen keskeinen sisältö on tietenkin persoonallisen jumalasuhteen kokemisessa. Suhteeseen kuuluu paljon enemmän kuin vain tieto tai kokemus siitä, että Jumala on olemassa. Siihen sisältyy kaikki se ääretön monivivahteisuus, mitä kahden persoonan väliseen suhteeseen vain voi mahtua. Se on luottamuksen, kuuliaisuuden, uskollisuuden, rakkauden jne. oppimista. Siihen kuuluvat innoittavat, läheisen läsnäolon ja yhteenkuuluvaisuuden kokemukset, lohdutetuksi tulemiset, pettymykset, väärinkäsitykset, epäilykset, kiukuttelut, erimielisyydet.

Miljoonat ihmiset usean vuosituhannen ajan ovat väittäneet tuntevansa Jumalan ja olevansa vuorovaikutuksessa Hänen kanssaan. Joukkoon mahtuu aivan tavallisten ihmisten lisäksi hupaisia kylähulluja, vaarallisia kansankiihottajia ja murhaajia, tieteen ja taiteen pioneereja ja filosofian kirkkaimpia ajattelijoita. Joidenkin kokemusten selitykseksi sopisivat ehkä paremmin skitsofreeniset oireet tai demoninen petos. Mikä paino ja todistusarvo sitten on tervejärkisiksi katsottavien ihmisten Jumala-kokemuksella? Painaako **Aabrahamin, Mooseksen, Jesajan, Paavalin, Augustinuksen, Lutherin, Kierkegaardin, Laestadiuksen ja Klimentin** kokemusten todistus enemmän kuin niiden jotka ovat syvästi kokeneet Jumalan olemattomuuden? Näytelmässään "Paholainen ja hyvä Herra" Jean-Paul **Sartre** kuvailee Goetzia, pyhimykseksi kääntynyttä julmaa soturia, joka yhä syvemmin tuskaantuu siitä, ettei koe Jumalaa todeksi. Lopulta hän alkaa epäillä uskontunnustustaan ja ajattelee, että hän omalla kovaäänisyydellään vain yrittää peittää Jumalan hiljaisuuden: "Minä rukoilin ja pyysin Jumalalta merkkejä. Lähetin sanomia taivaaseen, mutta en saanut vastauksia. Taivas oli välinpitämätön nimelleni. Joka hetki minä mietin, mitähän minä mahdan olla Jumalan silmissä. Nyt tiedän vastauksen: en mitään. Jumala ei näe eikä kuule minua, ei tunne minua. Näetkö tyhjyyden päittemme yläpuolella? Se on Jumala. Näetkö aukon ovesa? Se on Jumala. Näetkö kuopan maassa? Se on Jumala. Hiljaisuus on Jumala. Poissaolo on Jumala. Jumala on ihmisen yksinäisyys."

Ehkä Sartre tässä näytelmässä monien muiden taiteilijoiden lailla kuvailee omaa kokemustaan Jumalan olemattomuudesta. Vielä kauhistuttavampi on unkarilaissyntyisen juutalaisen **Eliel Wieselin** kokemus nuorena poikana Buchenwaldin keskitysleirillä. Joutuessaan katsomaan hirttäjäisiä ja yhden hirtetyn hennon pojan hidasta tukehtumiskuolemaa, hän koki sellaista, joka lopullisesti vakuutti hänet siitä, että Jumalaa ei ole. Kirjassaan "Yö" hän sanoo: "Ikinä en voi unohtaa sitä iltaa ja ensimmäistä yötä leirillä, joka on muuttanut elämäni pitkäksi yöksi, seitsenkertaisesti kirotuksi ja seitsenkertaisesti sinetöidyksi... Koskaan en voi unohtaa noita liekkejä, jotka lopullisesti kuluttivat uskon. Ikinä en tule unohtamaan tuota yöllistä hiljaisuutta, joka ikuisiksi ajoiksi ryösti minulta halun elää. Koskaan en unohda noita hetkiä, jotka murhasivat Jumalani ja sieluni ja muuttivat uneni tuhkakksi."

Monesti tavallinen uskova, joka kauniina kevätpäivänä kokee ihanaa Jumalan läsnäoloa, valittaa hädän hetkellä ja sairauden keskellä **Daavidin** lailla: "Miksi, Herra, seisot niin kaukana, miksi kätkeydyt ahdingon aikoina?.. Älä ole minua kohtaan niin ääneti, etten minä, kun sinä vaiti olet, joutuisi niiden kaltaiseksi, jotka ovat haudautuneet... älä ole vaiti, älä ole Jumalani niin hiljaa!" (372) Siinä tilanteessa on lähellä Jobin kiusaus kirotta Jumala ja kuolla, vakuuttua siitä, ettei Häntä olekaan. Mutta Daavid valitsi toisen tien: "Hartaasti minä odotin Herraa... Hän antoi minun suuhuni uuden virren." (373)

Jumala lupaakin, että "ne, jotka minua odottavat eivät häpeään joudu." (374) Mutta jotkut ovat kokeneet odottaneensa jo niin kauan, että heillä on oikeus pettymyksensä perusteella kieltää Jumala.

Kenen sisäiseen kokemukseen me luotamme enemmän? Mitä johtopäätöksiä voimme tehdä näin erilaisista kokemuksista?

Yleensä myönteinen kokemus painaa enemmän kuin kielteinen. Jos joku esim. väittää nähneensä upean tähdenlennon, hänen todistustaan ei kumoa se, että joku toinen ei sitä nähnyt. Syy siihen, että tähdenlento jäi muilta näkemättä, saattoi olla keskioluen sumentamissa silmissä, kumppanin tähtisilmissä tai siinä, että muut sattuiivat samanaikaisesti tarkkailemaan heitä tarkkailevaa vakoilusatelliittia.

Jumalan todellisuus ei kumoudu ainakaan siksi, että jotkut eivät ole kokeneet Häntä todeksi. Toisaalta Jumalan todellisuutta ei myöskään lopullisesti todisteta kenenkään kokemuksen kautta. Se, että minä koen Jumalan olemassaolon, ei todista sitä, että Hän on olemassa, yhtä vähän kuin jonkun toisen kokemus siitä, että Jumalaa ei ole olemassa, todistaisi Hänen olemattomuutensa.

Subjektiivinen, sisäinen kokemus voi kyllä vahvistaa totuutta, mutta se ei voi kumota sitä. Se, että koen olevani naimisissa, vahvistaa sen tosiasian, että todella olen naimisissa. Mutta jos tuntisin itseni naimattomaksi, tunteeni ei kuitenkaan voi kumota sitä tosiasiaa, että olen joka tapauksessa naimisissa (ja että minun olisi korkea aika sopeuttaa tunteeni tosiasioihin).

Länsimaissa suurta kunnioitusta nauttinut Zen-buddhismien opettaja **Daisetz Teitaro Suzuki** (1870-1966) kuvailee valaistuskokemusta: "Kun ego heitetään olemattomuuden tyhjiöön tai paremminkin, kun ego samaistuu ehdottomaan tyhjyyteen (*sungata*), niin kuinka esteettömän laajennetuksi tunteekaan itsensä. (375) Tämän harjoituksen avulla aikaansaatu kokemus ei silti todista, että "tyhjiys on todellisuutta ja todellisuus on tyhjiyyttä" (376) kuten Zen-buddhalainen ennakko-oletus ja johtopäätös kuuluu. Eikä se, että joku kokee elämän tarkoituksettomaksi, todista että elämä todella olisi tarkoituksetonta.

Monen kokema mystinen ykseys ja yhteensulautuminen luonnon kanssa pohjautuu nähdäkseen ihmisen yhteen perustarpeeseen, joka on yhteyden tarve. Jos yhteyttä ei ole rakennettu persoonallisen Jumalan kanssa eikä yhteys ehkä ole kovin hyvä toisten ihmisten kanssa, niin polttava yhteyden tarve johtaa kokemaan sitä persoonattoman luonnon kanssa. Yhteys kahden persoonan välillä on aina molempien yksilöllisyyttä vahvistavaa vuorovaikutusta, mutta yhteys persoonattoman osapuolen kanssa ei voi olla muuta kuin yhteensulautumista, omasta yksilöllisyydestä luopumista täydellisen ykseyden kokemiseksi. Tällainen kokemus on tietenkin itsessään todellinen, mutta siitä vedetyt johtopäätökset ihmisen perimmäisestä persoonattomuudesta eivät välttämättä ole tosia.

On surullista, että ihminen yksinäisyydessään on petetty toivomaan ja etsimään omaa kadotustaan ja näkemään siinä pelastuksen, sen sijaan että hän antautuisi ikuisen vuorovaikutussuhteeseen persoonallisen Jumalan kanssa ja kokisi katoamisen sijasta täyttymyksen.

Kokemus on opettanut, että kokemus ei ole ainoa opettaja

Totuus ei valitettavasti ole kovin korkeassa kurssissa aikana, jolloin päivän iskulauseita ovat: "Jos se tuntuu hyvältä, niin tee se."; "Jos koet sen oikeaksi, niin se on oikein sinulle." "Jokaisella on oma totuutensa, se, mikä kullekin parhaiten sopii." Eikä vastaväitteillä ole sijaa.

Tällaisessa ilmapiirissä **Zen-buddhalaisuudella** on Pohjolassakin kotikenttäetu, sillä niin kuin Suzuki itse sanoo: "Zen ei ole vastaväitteillä kumottavissa; kun se sanoo, että asiat ovat tietyllä tavalla, niin se on lopullista, ja jäljelle jää vain hyväksyminen tai hylkääminen. Tämä kuuluu Zenin luonteeseen." (377) Zeniä ei voida perustella sen enempää kuin määritelläkään,

se pitää vain kokea, eikä sisäistä kokemusta saa arvostella, se pitää vain uskoa.

George Leonard selittää *aikidon* (378) pohjalla olevaa maailmankatsomusta näin: "Se joka saavuttaa aikidon salaisuuden, voi sanoa: 'Minä olen maailmankaikkeus' " (379) Mitä siihen sanot? Ulkopuolisena on varsin helppo nähdä, että sanoja ei suinkaan ole yhtä kuin maailmankaikkeus. Mikäli hän on tehnyt oman mystisen kokemuksensa ainoaksi totuuden mittapuuksi, kokipa hän sitten olevansa Jeesus, Buddha, Saatana, Napoleon tai torakka, kukaan ei voi hänen kokemustaan kumota.

Islamilaiset sufi-mystikot saavuttivat mietiskelyssään kokemuksia, joita **al-Ghazali** kuvaa näin: "He juopuivat humalasta, jossa järki luhistui. Yksi heistä sanoi: 'Minä olen Jumala', ja toinen huudahti: 'Ylistetty olkoon minä! Kuinka suuri onkaan minun kirkkauteni', ja kolmas: 'Viittani sisäpuolella oleva ei ole kukaan muu kuin Jumala!'" (380)

On selvää, ettei meidän tarvitse eikä ole syytäkään kieltää itse kokemuksen olemassaoloa. Kokemus itsessään ei ole tosi tai epätosi, vasta kokemuksen pohjalta tehty johtopäätös tai väite on joko tosi tai epätosi.

Missä kokemus on herra, siellä totuus on orja. Jos emme suostu alistamaan kokemuksia kriittiseen tarkasteluun, jossa punnitaan sen mahdollisia syitä ja sen pohjalta tehtyjen johtopäätösten totuusarvoa jäämme täydelliseen subjektivismiin ja ehdottomaan relativismiin, jossa totuudella ei ole mitään merkitystä. Silloin ei ole mitään tapaa erottaa aitoa uskonnollista kokemusta ruuansulatushäiriöistä tai vaihdevuosisäilytyksistä. Silloin pylväspyhimys, joka neljäkymmenen vuorokauden paaston jälkeen kokee olevansa taivaassa, on yhtä oikeassa kuin juoppo, joka neljäkymmenen vuorokauden ryyppäämisen jälkeen kokee olevansa helvetissä.

Jos kristitty perustelee uskoaan vain sillä, että se on tehnyt hänet niin äärettömän onnelliseksi, tyydytetyksi, rauhalliseksi ja harmoniseksi, hän on aivan tasoissa henkilön kanssa, joka on saanut kokea samat tunteet seuraamalla erään viisaan bushmannin neuvoa: "Paista strutsin muna vain toiselta puolelta ja aseta se sitten ohimollesi pehmeä puoli alaspäin. Kun tunnet lämpimän keltaisen valuvan poskillesi, koet koko olemuksesi täyttävän äärettömän onnen, rauhan ja harmonian, ja kaikki sisäiset tarpeesi ovat kerralla tyydytetyt."

Täysin häviölle samainen kristitty jää **Guru Mahaj Ji**:n oppilaan edessä, joka edellä mainittujen tunteiden lisäksi näkee enemmän kuin sateenkaaren värit silmissään ja kuulee taivaallisia sointuja korvissaan opittuaan nielemään kielensä kurkkuun.

Jos miellyttävä *kokemus* on ainoa totuuden mitta, niin on taivaallisen yhdentekevää, sanooko joku: "Jeesus sai minut pilviin" tai "Hashis sai minut pilviin", sillä tärkeintähän on se, että ollaan pilvissä.

Emme saa aliarvioida sitä, kuinka paljon opetetut toiveet ja pelot ohjaavat ja ohjelmoivat sisäisiä kokemuksiamme. TM:n kautta "kosmiseen tietoisuuteen" pyrkivä **Maharishin** oppilas tuskin löytää sieltä **Moosesta** luennoimasta kymmenestä käskystä; aitoa liikutusta etsivä lestadiolainen ilmestyksessä **Neitsyt Mariaa**; katoliset näkevät harvemmin näkyjä **Lutherista** (paitsi silloin, kun heille näytetään maisemia helvetistä).

Jos kokemukset ja tunteet ovat ainoa totuuden mitta, silloin uskottavuudessa voittaa se, jonka kokemukset ja tunteet ovat muita voimakkaampia? Vaikuttavin on se, joka saa väkevimmät väristykset, kirkkaimmat ilmestykset, syvimmän rauhan, riehakkaimman ilon, valoisimman valaistuksen, selvimmät näyt, voimakkaimman sisäisen varmuuden. Koska näitä kokemuksia ei yleensä voi sanoa kuvata, todisteiksi on hyväksyttävä kyynel, ekstaattinen kiljuminen, mahdollisimman buddhalainen hymy, syvä transsi, täriseminen, hyppiminen, pyöriminen tms.

Minkään kaliiberin kokemus ei voi *muuttaa* todellisuuden rakennetta, se voi ainoastaan johtaa todellisuuden kieltämiseen tai sen myöntämiseen. Kirkkainkaan "valaistus" ei muuta sitä

tosiasiaa, että *pii* (ympyrän kehän suhde halkaisijaan) on 3,14159265. Jos Kristus ei ole noussut kuolleista, niin vahvinkaan usko ylösnousemukseen ei tee sitä tapahtuneeksi, ja jos Hän on ylösnoussut, niin mikään sisäinen kokemus päinvastaisesta ei enää voi muuttaa historiallista tosiasiaa.

Saksalaissyntyinen protestanttinen teologi ja filosofi **Paul Tillich** (1886-1965) väitti, että "uskomista ei voi rinnastaa Raamatun historiallisuuteen. Tällä rinnastuksella vääristetään uskon merkitys". (381) Hänestä Jeesuksen syntymän, elämän, kuoleman ja ylösnousemuksen historiallisuus on uskon kannalta yhdentekevää. Tärkeintä on, että kertomukset (vaikka ne olisivat vain symbolisia myyttejä) saavat aikaan oikean sisäisen vastakaibun.

Tanskalainen protestanttiteologi ja filosofi **Søren Aaby Kierkegaard** on ollut monen Tillichin tavalla ajattelevan kristityn oppi-isä. Häinkin piti lunastuksen historiallisuutta toisarvoisena. Usko on hänelle sokea, järjenvastainen hyppy pimeään tuntemattomuuteen. Hän ei uskonut objektiivisen totuuden tuntemisen olevan mahdollista. Tärkeintä on "löytää totuus, joka on totta minulle (subjektiivisesti); löytää ajatus, jonka puolesta voin elää ja kuolla." (382)

"Kristinuskon tai kristityksi tuleminen ei ole ymmärryksen muutos, vaan tahdon muutos." (383) Tällaisten käsitysten takia Kierkegaardia on pidetty yhtenä eksistentialismin isänä. Ateistisessa eksistentialismissa on tärkeitä, että valitsee - ei mitä valitsee. Kierkegaardin edustama kristillisen eksistentialismin mukaan on tietenkin tärkeintä, että valitsee uskon Jumalaan. Uskolle ei kuitenkaan suostuta antamaan syitä tai perusteita, koska valinta on uskon valinta ja usko on aina järjen vastainen valinta. Tällainen usko riemuitsee paradokseista ja järjenvastaisuuksista, koska vasta ne antavat mahdollisuuden todelliseen uskon harjoittamiseen.

Kierkegaardille Jumalan olemassaolon perusteleminen on Hänen pilkkaamistaan. On kuin vaatisi rakastettuaan todistamaan olemassaolonsa ennen kuin suostuu rakastamaan häntä. Sehän olisi loukkaavaa.

Vaikka kristillinen eksistentialismi ei terminä ole kovin tuttu, ilmiönä se on tämän päivän herätyskristillisyydessä valitettavasti liiankin tuttu. Sokean ja perustelemattoman uskon ihannoiminen on lopullisesti vieroittanut monet elämän vaikeiden kysymysten kanssa kamppailevat etsijät pois kristinuskosta. Kysyä ei saa ja ymmärtää ei tarvitse, "usko vaan" niin kaikki ongelmat ratkeaa ja ajatuksilta siivet katkeaa.

Palatkaamme Kierkegaardin esimerkkiin loukatusta rakastetusta. Eikö loukkaantumisen vaara olisi paljon suurempi, jos työpäivän jälkeen ryntäisi suoraan keittiöön suutelemaan vaimoa, mutta onkin sokeassa uskossa astunut väärästä ovesta pussaamaan väärää vaimoa. Pelkkä vilpityn ja voimakas usko siihen, että sylissäni oleva nainen on minun vaimoni, ei muuta häntä minun vaimokseni. Oma vaimoni luultavasti kehottaisi minua käyttämään silmiäni ja järkeäni ja sanoisi, että on parempi katsahtaa ennen kuin kaulaan kapsahtaa.

Älylliseksi luodulta ihmiseltä olisi arvotonta ja vaarallista vaatia ehdotonta ja lopullista antautumista millekään ilman järkeviä perusteita sille, että kysymyksessä todella on oikea asia. Valitettavasti Kierkegaard ei koskaan pystynyt (eikä edes pyrkinyt) osoittamaan, miten ja millä perusteilla voidaan erottaa totuus harhasta ja aito Jumalan palvonta epäjumalan palvonnasta.

Eksistentialistisista vaikutteista huolimatta harvat ihmiset kuitenkin uskovat Jumalaan siitä syystä, että se olisi kaikkein järjenvastaisin vaihtoehto. Kierkegaard oli oikeassa siinä, että usko ei ole vain järjen valinta, mutta väärässä siinä, että se olisi vain tahdon valinta. Siihen kuuluvat erottamattomasti molemmat elementit ja paljon muutakin.

Sietämätön totuus

Vaikka väitänkin kristillisen maailmankatsomuksen olevan ihmisyyden perustarpeet tyydyttävä,

täytyy myös muistaa, että se tyydyttää vain niitä, jotka vastaanottavat totuuden, rakastavat sitä ja elävät sen mukaan. Kaikkia muita se risoo, ärsyttää ja suututtaa, tekee levottomaksi, rauhattomaksi ja voi aiheuttaa pahojakin ristiriitatilanteita.

Nietzsche kuvailee hyvin sitä rauhatonta ja suorastaan raivoisaa reaktiota, jonka tietoisuus kaikkietävästä ja kaikinäkevästä aiheutti hänessä. Tämä kuvaus auttaa meitä myös ymmärtämään, miksi hän niin innokkaasti julisti Jumalan kuolleeksi: "Mutta hänen (Jumalan) täytyi kuolla: hän katsoi silmiin, jotka näkivät kaiken - hän tarkkaili ihmisten syvyyksiä ja heidän sisimpänsä pohjasakkaa, kaikkea heidän alhaisuuttaan ja rumuuttaan. Hänen säälinensä ei tuntenut mitään kohtuullisuutta, hän hiipi minun saastaisimpiin nurkkiini. Hän oli kaikkein uteliain, tunkeilevin ja säälivin - hänen täytyi kuolla. Hän näki minut; sellaiselle todistajalle minun täytyisi saada kostaa - tai en enää jatkaisi elämää. Jumalan, joka näki kaiken, myös ihmisen, sen Jumalan piti kuolla.

Ihminen ei voi sietää sitä, että sellainen todistaja saisi elää." (384) Nietzsche ei voinut sietää Jumalaa, joka tunsu ihmisen kaikessa hänen syntisyydessään, joka sääli häntä ja halusi antaa anteeksi. Siksi hän teki sen, minkä vain kapinan hullaannuttama ihminen voi tehdä: hän julisti tappaneensa Jumalan. Nietzschen Jumalan murhaaminen oli illuusio, mutta hänen oma romahduksensa ja kuolemansa oli todellisuutta.

Sartrella oli samantyyppinen kokemus Jumalasta, jonka läsnäoloa hän ei voinut kestää: "Illalla, mennessäni nukkumaan, polvistuin vuoteeni vierelle ja rukoilin iltarukouksen, mutta yhä harvemmin ajattelin hyvää Jumalaa... Monien vuosien ajan ylläpidin julkista suhdetta Kaikkivaltiaan kanssa, mutta yksityisesti lakkasin seurustelemasta Hänen kanssaan. Ainoastaan kerran todella koin Hänen olemassaolonsa. Olin leikkinyt tulitikuilla ja vahingossa polttanut maton. Olin juuri peittelemässä rikokseni jälkiä, kun yhtäkkiä Jumala näki minut. Tunsin Hänen katseensa päässäni ja käsissäni. Kiersin kehää kylpyhuoneessa hirvittävän näkyvänä ja elävänä maalina. Minut pelasti vain syvä närkästys: minua suututti moinen julma tahdittomuus ja kiroilin itsekseni, niin kuin olin kuullut isoisän tekevän. Hän ei koskaan katsellut minua sen jälkeen." (385)

Nämä esimerkit kertovat sen, että oikeastaan kaikilla ihmisillä on jonkinlainen suhde Jumalaan. Se voi olla rakkaus- ja kuuliaisuussuhde, välinpitämätön ja karttava suhde tai katkera kapinasuhde ja paljon muuta siltä väliltä.

Kristillisen maailmankatsomuksen oikeaksi kokemisen surullinen puoli on se, että jos emme suostu tulemaan rakastetuksi ja rakastamaan, niin saamme israelilaisten lailla 'tulla tuntemaan... mitä se on, että minä (Jumala) käännyin teistä pois." (386) Kristillinen maailmankatsomus ei ole tosi siksi, että se on oikeaksi koettavissa ja täyttää tarpeet. Päinvastoin: se täyttää tarpeet ja on oikeaksi koettavissa siksi, että se on tosi.

Luku 7 Entä sitten? Epäilen silti

Kehäpäättely

Tähän asti olen väittänyt, että uskottavan maailmankatsomuksen tulisi sisäisesti ristiriidattomalla ja koko todellisuuden kanssa yhteensopivalla tavalla vastata kysymykseen kaiken alkuperästä, tarkoituksesta ja päämäärästä. Sen tulisi olla sovellettavissa rakentavalla tavalla johdonmukaisesti elämään. Se pitäisi voida myös kokea oikeaksi ja ihmisen syvimmätkin tarpeet täyttäväksi.

Olen yrittänyt osoittaa myös, kuinka kristinusko ainoana maailmankatsomuksena pystyy täyttämään nämä laatuvaatimukset. Tämä oli tietenkin odotettavissa koska itse laatuvaatimukset on johdettu kristillisestä maailmankatsomuksesta, sellaisina kuin ne on Raamatussa ilmaistu. Jos siis ensin väitän, että esittämäni laatuvaatimukset ovat Raamatun mukaisia ja heti päälle todistan, että Raamattu on samojen laatuvaatimusten mukainen, päättelyn kehä on sulkeutunut. Kuljen ympyrää, jota kutsutaan kehäpäättelyksi.

Käsittääkseni kuka tahansa, joka yrittää perustella mitä tahansa maailmankatsomusta, syyllistyy samaan kehäpäätelyyn. Hän ottaa perusteet omalle maailmankatsomukselleen omasta maailmankatsomuksestaan.

Näyttää siltä, että ainoa tie ulos tästä kehästä johtaa pohjattomaan kaivoon. Eli kun maailmankatsomukselle on esitetty tietyt perusteet, täytyisi perusteillekin löytyä perusteet. Silloin täytyisi kysyä loputtomiin, millä perusteella juuri sillä perusteella jne.?? Jokainen peruste vaatii itselleen perusteet *ad infinitum*. **Wittgenstein** oli ilmeisesti oikeassa sanoessaan, että perustelujen perustelun pitäisi päättyä *johonkin*. Mutta mihin? Ovatko maailmankatsomuksen laatuvaatimukset ja perusteet lopultakin täysin mielivaltaisesti valittavissa?

Ihmisellä tuntuu kieltämättä olevan vapaus olla valinnoissaan mielivaltainen, yhtälailla kuin hän voi olla mielipuolet tai kokonaan mieltä vailla. Hänen vapautensa ei kuitenkaan määrää todellisuuden luonnetta, vaan todellisuuden luonne sanelee hänen valintojensa seuraukset.

Tottakai kenellä tahansa on vapaus väittää, että uskottavan maailmankatsomuksen tulee olla sisäisesti ristiriitainen (eli epäuskottava) ja todellisuudelle vieras teoria, joka ei saa vastata kysymyksiin minkään alkuperästä, tarkoituksesta tai päämäärästä, joka elämään sovellettuna johtaa kuolemaan ja joka uskottuna aiheuttaa tuskaa, ahdistusta ja mielenvikaisuutta. Jos todellisuus olisi mielivaltainen ja taipuisi meidän ajatustemme mukaisiksi, jokaisella olisi mielivaltainen vapaus sanella oma maailmankatsomuksensa. Mutta koska Jumalan luoma todellisuus on kaikille sama, niin meidän ajatuksemme voivat olla vain todellisuus kielteisiä tai sitä totuudenmukaisesti heijastavia. Totuutta ei keksitä, se vain joko tunnustetaan tai kielletään.

On täysin selvää, että ainoastaan totuutta voidaan käyttää silloin, kun totuutta perustellaan. Kaikki totuus on Jumalan totuutta. Jos Jumala on kaiken totuuden lähde, niin Hän luonnollisestikin on myös kaikkien totuudenmukaisten totuuslakeiden lähde. Ei kristillistä maailmankatsomusta voida todistaa tai perustella oikeaksi millään sellaisella menetelmällä, joka ei itsessään saisi oikeutustaan ja pätevyyttään nimenomaan Jumalalta ja Hänen ilmoituksestaan.

Sama pätee myös kristillisen maailmankatsomuksen kieltämiseen. Kuka tahansa voi kieltää Jumalan, totta kai, mutta niin tehdessään ihminen joutuu käyttämään sellaisia ominaisuuksia, joita ei voi olla olemassa ilman Jumalaa. Kieltäjä toimii itsetietoisena persoonana, jolla on kyky tehdä rationaalisia päätelmiä; kyky tuntea, valita ja päättää ovat kaikki ominaisuuksia, joita ei voi ymmärtää ilman Jumalaa. Lisäksi hän olettaa, että on olemassa ehdottomia objektiivisia totuuksia ja niiden vastakohtia - asiantila, joka on mahdoton ilman Jumalan olemassaoloa. Vain kristillinen maailmankatsomus pystyy selittämään, miksi todellisuus on sellainen kuin se on.

Kristillisen maailmankatsomuksen kieltäminen on kuin näkymättömän ilman kieltämistä: me joudumme käyttämään sitä voidaksemme kieltää sen olemassaolon, ja mitä kiivaammin me kiellämme, sen syvemmin me joudumme hengittämään sitä.

Jumalankieltäjä on kuin pieni lapsi, joka joutuu ensin kiipeämään isänsä syliin voidakseen läimäyttää häntä poskelle.

Kun Jumala kielletään, menee päämäärä; kun päämäärä on mennyt, menee tarkoitus; kun tarkoitus on mennyt, menee toivo; kun toivo on mennyt, menee elämä; ja kun elämä on mennyt, jää jäljelle enää kuolema. Näin toteutuu Jumalan sana: "Joka menee minusta harhaan, saa vahingon sielullensa; kaikki, jotka minua vihaavat, rakastavat kuolemaa." (387)

Vielä on vapaus kokeilla jotain totuudelle päinvastaista sekä älyllisesti että käytännöllisesti. Mitä johdonmukaisemmin sitä yritetään, sitä mahdottomampaa ja tuhoisampaa se on yksilölle

ja koko yhteiskunnalle. Meillä on vielä näkemättä sen kehityksen lopullinen ja täydellinen umpikuja.

Raamattuko yksi kirja?

"Aina te kristityt käytätte Raamattua todistaessanne Raamattua. Jos yhdellä kirjalla perustellaan samaa kirjaa, niin totta kai lopputulos on selvä."

Minä auliisti myönnän syyllistyväni (kaikkien muiden lailla) kehäpäättelyyn perustellessani kristillistä maailmankatsomusta. Mutta kun sama syytös kohdistetaan Raamattuun kirjana, se ei enää päde. Raamattu ei nimittäin ole vain yksi kirja. Raamattu on ainutlaatuinen kuudenkymmenenkuuden kirjan kokoelma, joka on kirjoitettu 1.500 vuoden aikana kolmella eri mantereella (Aasiassa, Afrikassa ja Euroopassa) kolmella eri kielellä (hepreaksi, arameaksi ja kreikaksi). Kirjoittajina on ollut mm. kuninkaita, maanviljelijöitä, filosofeja, kalastajia, runoilijoita, valtiomiehiä, oppineita ja oppimattomia, mutta silti kokonaisuus muodostaa eheän, harmonisen ja ristiriidattoman sanoman.

Kristitty apologeetikko **Josh McDowell** haastaa kenet tahansa kokoamaan kymmenen kirjailijaa samalta aikakaudelta, saman ammattikunnan edustajia, saman koulukunnan jäseniä samalta paikkakunnalta kirjoittamaan samalla kielellä samasta ei-luonnontieteellisestä aineesta samanlaiselle lukijakunnalle kirja. Lopputulos olisi näinkin edullisissa olosuhteissa mitä suurimmalla todennäköisyydellä mielipiteiden kakofonia, josta harjaantuneinkaan sensuuri ei saisi toimitettua harmonista, ristiriidatonta kirjakokoelmaa. (388)

Kun kristitty perustelee Raamattua Raamatulla, hän ei käytä *yhtä* kirjaa todistaakseen, että juuri se kirja on ainoa oikea. Hän vetoaa useamman todistajan kautta annettuun yhtäpitävään ilmoitukseen.

Järkevä usko

Usko Jumalaan ei ole tai sen ei ainakaan tulisi olla sokeaa, järjenvastaista mielen toimintaa.

Sinulla on oikeus kysyä: "Onko eilen tapaamani uusi ihminen luotettava? Onko hän vilpitön? Onko hän juuri sitä, mitä väittää olevansa? Pystyykö hän siihen, mihin väittää pystyvänsä...?" Samoin sinulla on luonnollinen oikeus kysyä: "Voinko luottaa Jeesukseen? Onko hän aito ja vilpitön? Onko hän juuri sitä, mitä väittää olevansa? Pystyykö Hän todella tekemään kaikkea sitä, mitä Hän väittää voivansa tehdä?"

Tutustut uuteen ihmiseen tarkkailemalla hänen tekojaan ja sanojaan sekä kuuntelemalla, mitä hänen ystävillään on kerrottavanaan, samoin sinulla on mahdollisuus tutustua Jeesukseen lukemalla Hänen maanpäällisestä elämästään, tutkimalla Hänen opetustaan ja kuuntelemalla sitä, mitä Hänen seuraajillaan on kerrottavana suhteesta Jeesukseen.

Et ole valmis hyvin tärkeissä asioissa turvautumaan sellaiseen henkilöön, jonka luotettavuudesta sinulla ei ole tarpeeksi selvää näyttöä.

Et ole myöskään valmis solmimaan suhdetta Jeesukseen, ennen kuin sinulla on hyvät syyt uskoa Hänen olemassaolonsa ja siihen, että Hän todella on luottamuksesi arvoinen.

Niinkuin et voi olla 100-prosenttisen varma toisesta, *ennen* kuin olet antautunut suhteeseen hänen kanssaan, et myöskään voi päästä ehdottomaan varmuuteen Jeesuksen luotettavuudesta, ennen kuin olet antautunut suhteeseen Hänen kanssaan.

Kirkkoisä **Augustinus** sanoi, että usko on ymmärryksen askel. Haluaisin lisätä siihen, että usko voi kyllä viedä meidät joskus *yli* ymmärryksen ja terveen järjen, mutta ei sitä *vastaan*. Kenenkään ei pitäisi uskoa sellaiseen "jumalalliseen ilmoitukseen", jota voidaan täydellä syyllä epäillä joksikin muuksi.

Sen jälkeen kun henkilökohtainen rakkaussuhde Jumalaan on solmittu, usko ei enää perustu niille todennäköisyyksille, jotka aikaisemmin viitoittivat tietä. Se perustuu syvästi koettuun luottamukseen Jumalan sanaan, joka on myös kokemuksen kautta oikeaksi havaittu.

Kun nyt sanon: "Tiedän, että Jumala on olemassa ja että Hän seisoo sanojensa takana", niin minä tiukasti ottaen ylitän todistamisen mahdolliset rajat. Sellaista minä en voi lopullisesti todistaa. Voin ainoastaan olla siitä yhtenä todistajana.

Sen jälkeen kun olen selittänyt sinulle kaiken uimisesta ja pinnalla pysymisestä, voin vain näyttää esimerkkiä ja sanoa: "Katso nyt, vesi todella kannattaa." Täyden varmuuden veden kannattavuudesta saat vasta sitten, kun olet seurannut todisteita, uskonut todistajia, seurannut heidän esimerkkiään ja antautunut itse veden varaan.

Jeesus kehotti lapsen kaltaiseen uskoon, mutta ei suinkaan tarkoittanut perusteetonta ja sokeaa uskoa, sillä lapsikin osaa erottaa oman isänsä gorillasta (vaikka minun jälkeläisilleni se kyllä voisi tuottaa pieniä vaikeuksia). Lapsen usko on kokemuseräistä, varauksetonta uskoa, jonka epäluotettava isä voi hyvin helposti särkeä.

Kun lapsi on uskossaan päässyt kasvamaan, hän ei enää horju jokaisen selittämättömyyden tai käsittämättömyyden edessä. Usko auttaa häntä *odottamaan* selitystä ja ymmärrystä. Tätä havainnollistaa **Basil Mitchellin** käyttämä vertaus vastarintataistelijasta: Sodan aikana vihollisvoimien miehittämässä maassa vastarintaliikkeen sissisotilas tapaa eräänä yönä muukalaisen, joka tekee häneen syvän vaikutuksen. He viettävät koko yön syvällisissä keskusteluissa. Muukalainen kertoo itse olevansa vastarintaliikkeessä - itse asiassa hän kertoo olevansa sen johtaja. Ennenkuin he aamun valjetessa eroavat, muukalainen kehottaa sotilasta säilyttämään luottamuksensa häneen johtajana joka tilanteessa. Vastarintaliikkeen rivimies on täysin vakuuttunut miehen vilpittömyydestä ja päättää luottaa häneen.

He eivät koskaan enää saa tilaisuutta tavata kahden kesken, mutta aina silloin tällöin muukalaisen nähdään auttavan vastarintaliikkettä, ja sotilas sanoo ystävilleen: "Näettekö, hän todella on meidän puolellamme." Mutta toisinaan sama henkilö nähdään myös poliisin virkapuvussa tilanteissa, joissa hän näyttää auttavan miehitysvoimia. Silloin muut sissit esittävät tyytymättömyytensä ja epäilyksensä, mutta edelleen sotilas pysyy uskossaan ja sanoo: "Hän on silti meidän puolellamme."

Hän uskoo, että vaikeasti tulkittavista ja suorastaan epäilyttävistä tilanteista huolimatta muukalainen ei ole petturi. Usein hän pyytää tältä apua ja saa sitä. Se vahvistaa hänen luottamustaan ja kiitollisuuttaan. Joskus avunpyyntöihin ei kuitenkaan tule vastausta tai sitten vastaus on kielteinen. Silloin hän sanoo: 'Johtaja tietää, mikä on parasta.'

Se, kuinka kauan hän jaksaa säilyttää uskonsa muukalaisen luotettavuuteen, riippuu alkuperäisen vaikutelman vakuuttavuudesta ja myöhempien myönteisten todisteiden uskottavuudesta. Vaikka hänen uskonsa säilyy pimeinäkin hetkinä, se ei silti ole sokeaa.

Sokea usko mihin tahansa ei ole avoin epäilyksille ja kyseenalaiseksi asettamiselle, mutta terve usko ei pidä epäilystä vihollisista suurimpana.

Epäily - uskon tappaja vai kasvattaja? (389)

"Näky oli surkea: Kiroileva isäntä piiskaa nälkiintynyttä hevoskaakkiaan, joka nääntyneenä yrittää kiskoa liian suurta tukkikuormaa paksussa umpihangessa. Se pysähtyy välillä huohottamaan, mutta pakottautuu taas liikkeelle päästäkseen hetkeksi piiskan ulottumattomille. Lopulta voimat loppuvat ja hevonen rojahtaa hervottomana hankeen. Silloin isännän hillitön kiukku purkautuu raivoon ja hän lyö henkiihierissä makaavaa uskollista eläintä kuin mies, joka yrittää piiskalla sammuttaa tulipaloa mutta hevosparka ei enää nouse."

Tämä esimerkki, joka toivottavasti on vain mielikuvituksen tuote, kuvaa hyvin monen kristityn (ja miksei muidenkin) suhdetta uskomiseen. "Usko sitä", "Usko tätä", "Lakkaa epäilemästä ja usko vain lujemmin". Uskoa rasitetaan yhä raskaammilla taakoilla samalla kun sille annetaan yhä heikompaa ravintoa, ankarampia vaatimuksia ja julmempia uhkauksia, kunnes se lopulta menehtyy aliravitsemukseen ja yllirasitukseen.

Uskoa piiskataan samalla tavalla kuin esimerkin hevosta, kunnes se näantyy ja sen jälkeen sitä vielä piiskataan siksi, että se on näantynyt.

Näin käy sellaisen ihmisen uskolle, joka näkee epäilyn uskon vastakohtana ja verivihollisena, joka pitää tosiuskovaisena vain sellaista, joka ei koskaan epäile. Hänen suuri virheensä on epäilyn ja epäuskon samaistaminen.

Epäily ei ole sama kuin epäusko. Epäily on uskon ja epäuskon välissä horjumista sillä tavalla, ettei ole kummankaan puolella kokonaan ja on kummankin puolella vain osittain.

Epäilyn ja epäuskon samaistaminen on aiheuttanut herkille ihmisille turhia, mutta kamalia syyllisyyden tunteita. Epäilyksestä on tehty anteeksiantamaton kuolemansynti.

Suhteessa Jumalaan epäusko on tietoinen ja tahallinen kääntyminen pois Hänestä, mielen sulkeutuminen Jumalalta ja tahdon kääntyminen tottelemattomuuteen. Uskosta luopuminen ei ole siirtymistä uskosta epäuskoon, vaan uskosta toiseen uskoon (ja sekin pitäisi perustella). Epäily taas on kahden vaiheilla hapuilemista, harhailemista uskon ja epäuskon, myöntämisen ja kieltämisen välillä.

Uusi Testamentti ei pidä epäilyä uskon parhaana ystävänä, ja se estää meitäkin ihannoimasta epäilyä. Emme siis saa suhtautua epäilyyn liian kevyesti, mutta emme myöskään liian ankarasti. On väärin ajatella, että vasta sellainen usko, joka ei koskaan epäile, olisi todellista. Tällainen käsitys on uskolle paljon tuhoisampi, kuin mikään epäily voi koskaan olla.

Uskon ja epäilyn suhde on suunnilleen sama kuin rohkeuden ja pelon suhde. Pelko ei ole rohkeuden vastakohta, mutta raukkamaisuus on. Rohkeakin ihminen tuntee pelkoa. Hänen rohkeutensa näkyikin juuri siinä, ettei hän toimi pelkonsa mukaisesti vaan voittaa sen. Pelko tekee hänet vain viisaan varovaiseksi. Rohkea, joka ei tunne pelkoa, on hullunrohkea, jonka elämä yleensä päättyy ennenaikaisesti.

Meidän epäilymme tekee merkitykselliseksi se, *mitä* me epäilemme. Jos uskomme kohde on **Loch-Nessin** hirviö, **Kalevalan** sampo tai **Veikko J. Pajusen** viimeinen Amerikan-raportti, niin epäilyksen seuraukset eivät välttämättä ole kohtalokkaat. Jos sen sijaan uskomme kohde on Jumala ja Hänen ilmoituksensa, niin panokset ovat jo äärettömän arvokkaita. Epäily ei silloin enää ole yhdentekevä. Vakavasti uskova käsittelee epäilyksiään vakavasti. Kevyin perustein uskova suhtautuu myös epäilyksiinsä kevytmielisesti. Suhteemme epäilyksiin paljastaa suhteemme uskoon, ja uskomme kohde ratkaisee epäilyksemme vakavuuden ja arvon.

Epäily voi olla sekä tuhoavaa että rakentavaa. Jos se kääntyy totuutta vastaan, se voi tuhota uskon ja johtaa uskovan harhaan. Mutta epäily voi myös auttaa meitä havaitsemaan valheen ja erottamaan sen totuudesta.

Täydellistä epäilijää ei ole olemassa, sillä epäileminenkin edellyttää uskoa johonkin. Ilman uskoa johonkin ei voi epäillä mitään. Täydellinen epäilijä uskoo täydellisesti epäilyyn, ja niin hän ei siis olekaan täydellinen epäilijä.

Joka tapauksessa kaikilla ajattelevilla ja uskovilla ihmisillä on omat epäilynsä. Täysin vailla epäilyksiä on vain Jumala ja tietynlaiset hullut.

Epäily itsessään ei ole häpeä. Häpeällistä on se, että me häpeämme epäilyksiämme tai sitten

ylpeilemme niillä.

Bertrand Russel uskoi Jumalaan vielä teini-ikäisenä. Tuossa vaiheessa häntä alkoivat vaivata kuitenkin siihen aikaan hävettävinä pidetyt epäilykset: "Kiinnostuin suuresti uskonasioista ja halusin tietää, voitaisiinko niitä hyvällä syyllä pitää tosina. Seuraavan neljän vuoden aikana käytin paljon aikaa näitä asioita salaa mietiskellessäni. En voinut keskustella ajatuksistani kenenkään kanssa peläten aiheuttavani toisille kärsimystä. Itse tunsin akuuttia tuskaa toisaalta siksi, että vähitellen olin menettämässä uskoni ja toisaalta siksi, että minun välttämättä piti vaieta siitä."

Epäilyksien vaientaminen ja häpeäminen tappaa vain sen, jota näin yritetään suojella nimittäin uskon. Jos Bertrand Russelin aikaiset kristityt eivät olisi suhtautuneet epäilijään kuin pitaaliseen (heitäkin kristityt ovat yleensä hoitaneet eivätkä karttaneet), niin Russelin epäilykset olisivat ehkä haihtuneet, sen sijaan että ne nyt ovat levinneet yli koko läntisen maailman.

Ihminen, joka on oppinut häpeämään omia epäilyksiään on kuin vanki, josta on tullut oman vankilansa vartija. Seuraavassa tarkastelemme erilaisia epäilyn muotoja.

Muistamattomuudesta johtuva epäily

Kun aikaisemmin mainitun vastarintaliikkeen sotilaan ja muukalaisen tapaamisesta on kulunut tarpeeksi pitkä aika, alkaa tapaamisen aikaansaama syvä luottamus heikentyä pelkästään siitä syystä, että muistikuva koko tapahtumasta on haihtunut. Samalla tavalla kuin pitkä ero rakastetusta voi saada aikaan sen, että epäily astuu näyttämölle, voi myös pitkä aikaväli läheiseen jumalakokemukseen saada meidät epäilemään sen todellisuutta ja aitoutta.

Kun unohdamme ne tilanteet, jolloin Jumala vastasi meidän hätäisiin rukouksiimme ja selvästi antoi meidän kokea läsnäolonsa, alkaa epäily vähitellen avata ovea itseriittoisuudelle, riippumattomuudelle ja kiittämättömyydelle. Jumalan teot haalistuvat omien erinomaisten aikaansaannostemme varjossa.

Tämänlaatuinen Jumalaan kohdistuva epäily ei ole vain älyllistä tai tunteellista, vaan se on hidas, kokonaisvaltainen sydämen kääntyminen pois Jumalasta. Epäilyä ei edes koeta tuskallisena, eikä siihen liity mitään kipua, siihen ei edes etsitä mitään vastausta tai ratkaisua. Se on vain luonnollinen välivaihe matkalla epäuskoon.

Oletko koskaan kuunnellut avioeron partaalla olevaa miestä, joka esittää inhottavia vihjailuja tai suoria syytöksiä vaimonsa maineen pilaamiseksi? Hän vain valmistelee itselleen tietä vaimon hylkäämiseen. Vaimon epäilyksenalaiseksi saattaminen on vain esivalmistelua "oikeutetulle" erolle. Hän ei haluakaan, että joku kumoaisi hänen epäilyksensä, ja jos joku pystyisikin osoittamaan jonkun epäilyksen vääräksi, hän keksisi toisen tilalle, koska hän tarvitsee niitä päästäkseen irti vaimostaan. Hän ei tahdo muistaa vaimostaan ja avioliitostaan mitään hyvää, koska se vain estäisi hänen lopullista "vapautumistaan".

Tämänkaltaisessa epäilyksessä ongelma ei ole alun perin uskotussa totuudessa, vaan uskojassa itsessään. Ongelma ei ole totuuden riittämättömyydessä, vaan siihen uskojan itseriittoisuudessa. Itse asiassa tällaisella epäilijällä ei ole mitään muuta totuutta vastaan kuin se, että totuus tuntuu liian hankalalta ja epämurkavalta. Hän ei hylkää totuutta siksi, että se olisi epäluotettava vaan siksi, että se on hänelle epämiellyttävä.

Raamatussa kutsutaan uskon miehiksi ja naisiksi niitä, jotka muistavat ja muistelevat sitä, mitä Herra on tehnyt. Se saa aikaan kiittollisen ja uskollisen sydämen, joka ei ole jokaisen epäilyksen tuulen heiteltävissä ja jonka tahtominen pysyy samansuuntaisena uskomisen kanssa.

Väärästä jumalakuvasta johtuva epäily

Oletko koskaan ollut tilanteessa, jossa olet saapunut vieraalle paikkakunnalle ja odotat sovittua vastaanottajaa ilmaantuvaksi? Vähitellen kaikki matkustajat ovat lähteneet kukin omaan suuntaansa. Alat jo ihmetellä, onko sattunut joku erehdys, kun kukaan ei olekaan sinua vastassa. Juuri kun olet soittamassa taksia, joku lähestyy sinua ujosti ja sanoo anteeksipyydellen: "Antakaa anteeksi. Olin kyllä ajoissa, mutta en tunnistanut teitä, koska odotin aivan toisenlaista ihmistä."

Puutteellisen tai virheellisen kuvauksen perusteella omaksuttu mielikuva olisi voinut johtaa siihen, että vastaanottaja olisi mennyt takaisin kotiinsa vakuuttuneena siitä, että vieras ei saapunutkaan. Eräässä mielessä hän olisi ollut oikeassa, sillä hänen mielikuvansa mukainen henkilö ei todella saapunutkaan. Häntä ei ollut olemassakaan.

Virheelliset ennakkomielteet saavat meidät kävelemään toistemme ohi ja estävät meitä rakentamasta totuudenmukaisia suhteita. Jos oletan miehen rehelliseksi, vaikka hän ei sitä olisikaan, mielikuvani tekee minut alttiiksi petokselle. Jos taas oletan, että hän on epärehellinen, vaikka hän onkin rehellinen, estää mielikuvani meitä luottamasta toisiimme ja luo turhia epäilyjä välillemme.

Näin voi tapahtua myös suhteessamme Jumalaan. Puutteellisen tai väärän kuvauksen perusteella omaksumme Jumalasta sellaisen käsityksen, joka estää meitä uskomasta ja luottamasta Häneen. Ajaudumme epäilemään Jumalaa, sen sijaan että meidän pitäisi epäillä väärää käsitystämme Jumalasta. Lopulta voimme epäillä koko Jumalan olemassaoloakin. Silloin teemme yhtä tyhmästi kuin vastaanottaja, joka kävelee pettyneenä kotiin vakuuttuneena siitä, ettei hänen odottamansa henkilö saapunutkaan.

Kun joskus kuuntelee, millaista Jumalaa jotkut ovat alkaneet epäillä, täytyy vain ihmetellä, että he jaksoivat uskoa niinkin kauan. Heidän kieron jumalakuvansa olisi pitänyt ajaa heidät epäilemään jo paljon aikaisemmin. Joidenkin ihmisten jumalakuva on niin vääristynyt, että heidän uskollisuutensa sille aiheuttaa vain ongelmia sekä heille itselleen että muille. Mitä uskollisempia he ovat, sitä vastenmielisempi heidän uskonsa on, koska se perustuu valheelle. Sellaiseen tilanteeseen epäily on tervetullut silmien avaaja.

Toisten usko Jumalaan on kuin kaksi numeroa liian pienet kengät tai kymmenen senttiä liian lyhyt vyö. Heitä ahdistavat epäilykset eivät johdu olennaisesti väärästä, vaan liian puutteellisesta ja yksipuolisesta jumalakuvasta. En tietenkään väitä, että olisi edes mahdollista saavuttaa tyhjentävä Jumalan tuntemus, mutta Hänen oma ilmoituksensa on riittävä aidon ja totuudenmukaisen käsityksen saamiseksi.

Joskus väärä jumalakuva aiheutuu väärästä opetuksesta. Siinä tapauksessa väärinkäsitykset voivat olla helpostikin hoidettavissa korjaavalla tai täydentävälle opetuksella. Usein kiero jumalakuva johtuu väärästä kasvatuksesta. Silloin ongelmien korjaaminen on jo syvällisempi ja pitkäällisempi prosessi.

Jos taustalla on esimerkiksi uskonnollinen ja samalla yliankara ja armottoman tiukka äiti, voi tuskallisia epäilyksiä aiheuttaa se, ettei ole oppinut tuntemaan Jumalan ehdotonta laupeutta ja ansaitsematonta hyväksyntää. Yhtä yksipuolisen kuvan voi saada löperön ja selkärangattoman lapatossu-isän kautta, joka joskus puhuu Jumalan rakkaudesta, muttei koskaan opeta tai edusta Hänen pyhyyttään.

Meidän olisi syytä tarkkailla, mitkä epäilyksemme pohjautuvat unelmien tai pelottelun kautta omaksuttuun jumalakuvaan ja mitkä epäilykset kohdistuvat siihen kuvaan, jonka Jumala itsestään antaa Raamatun sanan ja Kristuksen elämän kautta. Ennen kuin meillä on oikeus epäillä jotain, meidän täytyy varmistua siitä, että meillä ensin on oikea käsitys asiasta. Tämä koskee tietenkin kaikkia mahdollisia uskon kohteita eikä vain Jumalaa.

Heikosta perustasta johtuva epäily

Epäilyksistä eristetty usko on heikko usko. Usko, joka ymmärtää mitä uskoo ja miksi uskoo, vain vahvistuu siitä, että se oppi vastaamaan epäilyksiin ja kumoamaan niitä, sen sijaan että se sulkisi niiltä silmänsä ja korvansa.

Uskoa, joka on vailla tiedollista ja ymmärryksellistä pohjaa, täytyy puolustaa vain eristämällä se mahdollisimman tarkkaan kaikista epäilyksistä: "Älä lue **Tiedonantajaa**, äläkä kuuntele taudinkantajaa. Ei saa katsella televisiota, eikä pidä olla tekemisissä uskottomien kanssa. Karta 'tämän maailman viisaita', vältä oppineita, ennen kaikkea varjele itsesi poliitikoilta, äläkä anna filosofian saastuttaa itseäsi jne."

Tällainen uskova ei koskaan saa kokea sitä riemua, joka syntyy verrattaessa totuutta valheeseen. Eikä hän saa sitä uskonvahvistusta, joka tulee kun muut vaihtoehdot on punnittu ja kevyiksi havaittu. Mitä pimeämpään vaihtoehtoon totuutta verrataan, sitä kirkkaammin se loistaa.

Usko saa ravintonsa ymmärryksestä ja tiedosta, joka puolestaan tulee ensisijaisesti Jumalan erityisestä ilmoituksesta (Raamatusta) ja toissijaisesti Hänen yleisestä ilmoituksestaan. Uskova, jolle ei anneta tai joka karttaa tätä ravintoa, on kuin se aikaisemmin mainittu aliravittu ja yllirasitettu hevonen. Hänen uskonsa käy niin kuin mustalaisen hevosen: juuri kun se oppi olemaan syömättä, se kuoli.

Vaikka kristinusko kutsuukin ihmisiä yksinkertaiseen uskoon, niin se ei merkitse sitä, että heitä kutsutaan yksinkertaisesti vain uskomaan. Jeesus piti täysin hukkaan menneenä sellaista sananjulistusta, jota kuuli ei ymmärtänyt. (390) Tämä ei tietenkään merkitse sitä, että jokaisella pitäisi olla absoluuttinen, kognitiivinen komprehensio jokaisen uskomansa raamatunkohdan kaikista eksegeettisistä, hermeneuttisista ja epistymologisista problemeista ja niiden eksplisiittisistä implikaatioista tai implisiittisistä komplikaatioista.

En väitä, että henkilö, joka ei ymmärrä uskoa, olisi ilman uskoa. Mutta varoitan Jeesuksen sanoin, että "joka kuulee valtakunnan sanan eikä ymmärrä, niin tulee paha ja tempaa pois sen, mikä hänen sydämensä kylvettiin." (391) Ymmärryksen puute on monen vilpittömän uskovan akilleen kantapää, ja jos hänet on vielä petetty ylpeilemään ymmärtämättömyydestään, niin haavoittuminen on väistämätöntä.

Ei ole mitään ihmettelemistä siinä, että jotkut tällaiset kristityt kadottavat uskonsa. Enemmän täytyy ihmetellä, että he kestivät niinkin kauan niin vähin eväin. Viimeistään yliopistotason epäilyksillä on taipumus upottaa heidän pyhäkoulutasoinen uskonsa.

Aabrahamia on usein käytetty esimerkkinä sokean uskon esimerkillisestä harjoittajasta. Mutta kertomus Aabrahamista ja Iisakista on käsitetty väärin. Aabraham ei tosin ymmärtänyt, miksi Jumala pyysi häntä uhraamaan Iisakin. Hän ymmärsi kuitenkin tarpeeksi Jumalasta ja Hänen luonteestaan voidakseen luottaa Häneen ja totellakseen Häntä silloinkin, kun ymmärrys seuraavan askeleen merkityksestä puuttui. Hän ymmärsi tarpeeksi voidakseen luottaa Jumalaan, joka ymmärsi kaiken. Hänen uskonsa meni ymmärrystä pidemmälle, mutta hän antoi sen tapahtua nimenomaan siihenastisen ymmärryksensä pohjalta.

Toinen Raamatun kohta, jota pidetään sokean uskon klassisena perustana (ikään kuin sokea usko ylipäänsä tarvitsisi mitään perustaa), on kertomus Tuomaasta, jota myös Epäilijäksi kutsuttiin. Kun **Tuomas** itsepäisesti kieltäytyi uskomasta Jeesuksen ylösnousemuksen todellisuuteen, Mestari ilmestyi hänelle ja pyysi häntä koskemaan haavojaan. Jälkeen päin Jeesus nuhteli Tuomasta sanoen: "Sen tähden, että minut näit, sinä uskot. Autuaat ne, jotka eivät näe ja kuitenkin uskovat." (392)

Tuomasta ei nuhdeltu siksi, että hän kieltäytyi uskomasta ilman tarpeeksi hyviä perusteita, vaan siksi ettei hän suostunut uskomaan, vaikka hänellä oli jo tarpeettoman hyvät perusteet.

Hänen uskonpuutteensa ei ollut siinä, ettei hän pystynyt uskomaan ilman perusteita, vaan siinä ettei hän uskaltanut ottaa yksinkertaista ja vaatimatonta uskon askelta ylivoimaisen selvän todistusmateriaalin pohjalta. Kun Jeesus sitten tarjosi hänelle vielä käsin kosketeltavaa ja silminnähtävää empiiristä todistusaineistoa, Tuomas vihdon tajusi, kuinka häpeämättömän epäuskoinen hän oli ollut ja heittäytyi maahan tunnustaen Jeesukselle: "Minun Herrani ja minun Jumalani."

Se, joka ymmärtää, voi perustellusti uskoa silloinkin kun ei näe.

Usko on kokonaisvaltainen asia, jossa on mukana koko ihmisen olemus eikä vain hänen ymmärryksensä. Mutta juuri siksi, että se on kokonaisvaltainen asia, siihen kuuluu myös ihmisen ymmärrys.

Usko ei aina ymmärrä kaikkea, mutta se aina pyrkii ymmärtämään sen minkä voi. Se ei aina ole täysin vakuuttunut, mutta se pyrkii olemaan niin vakuuttunut kuin mahdollista. Se ei pysty aina olemaan varma kaikesta, mutta silloinkin se pyrkii varmistamaan sen minkä voi.

Usko ei tule ravituksi tyhjästä, vaan sen ruokana ovat tosiasiat. Se pyrkii juurtumaan totuuteen ja perustumaan todellisuuteen, ja juuri se erottaa uskon luuloista, mielikuvituksesta, haaveista ja pilvilinnoista.

Monet epäilykset viihtyvät hyvin sellaisen uskon seurassa, jolta puuttuu ymmärryksellinen sisältö. Jos emme tiedä miksi uskomme, niin meidän on epäilyksien hyökätessä vaikea tietää, miksi olisimme uskomatta.

Puolinaisesta antautumisesta johtuva epäily

Mies, joka on puolisydämisesti antautunut vaimolleen ja jonka avioliittokin on sellainen katotaan-nyt-mitä-tästä-tulee -suhde, elää jatkuvissa epäilyksissä ja vakituksessa epävarmuudessa suhteessa sekä vaimoonsa että itseensä.

Syy hänen puolinaiseen antautumiseensa on tavallisimmin pelko. Hän ei uskalla tehdä kertakaikkisia valintoja eikä kantaa myöskään niiden seurauksia.

Tällaisen henkilön epäilykset eivät johdu siitä, että hänen olisi erityisen vaikea uskoa tiettyyn asiaan, vaan siitä että hän ei pysty täysin uskomaan mihinkään, koska hän ei uskalla täysin antautua kenellekään eikä millekään.

Koska hän ei kunnolla antaudu avioliittoon, se alkaa hänestä tuntua epätodelliselta. Koska hän ei vihkiydy työhönsä, se alkaa hänestä tuntua merkityksettömältä. Koska hän ei luottaudu ystävilleen, he alkavat tuntua vierailta, ja koska hän ei johdonmukaisesti valitse Jeesuksen seuraamista, koko kristinusko alkaa tuntua epäilyttävän epätodelta. Vasta perusteellinen antautuminen, vihkiytyminen, luottaminen ja turvautuminen voi tuoda uutta todellisuuden tuntua hänen elämäänsä. Ensimmäiset askeleet ovat horjuvat, kuin kävelemään oppivan lapsen, mutta elämän ja todellisuuden maku on tullut takaisin. Orastava usko karkottaa epämääräisen, kaikki peittävän epäilyksen kuin nouseva aurinko, joka haihduttaa harmaan sumun. Ympäröivä maisema hahmottuu taas selvin ääriviivoin ja kirkkain värein.

Tunteenomaiset epäilykset

Eräällä ystävälläni on kouristava lentämisen pelko. Mitkään tilastotieteelliset todennäköisyyslaskelmat lentämisen turvallisuudesta eivät poista hänen kauhuaan lentokoneessa matkustamista kohtaan. Minkäänlaiset rationaaliset todisteet eivät voi pysäyttää tunteiden hyökyaaltoa, joka saa voimansa lentokoneiden moottoreiden nousevasta ulinasta.

Tunnemaailmassamme on joskus salaperäisiä tuntemattomia vihollisia, jotka voivat hyökätä aivan odottamattomalta suunnalta yllättävällä hetkellä ja pyyhkäistä pois kaiken sen, minkä

olemme järjellämme ymmärtäneet ja tahdollamme päättäneet.

Ongelmana on heikosti hallittu ja kuriton, mutta voimakas tunnemaailma. Ymmärrys ja tahto saavat vain tilapäisen otteen tunteista, jotka yleensä hallitsevat vailla minkäänlaisia rajoituksia.

Hyvin hallittu tunne-elämä ei merkitse tapettuja ja syväjäädytettyjä tunteita. Tunne-elämän hallitseminen merkitsee sitä, että kaikkien sen virtausten ja liikkeiden alkuperä tunnetaan. Patoutumia ei pääse syntymään silloin, kun kaikki tunteet on opittu sanallisesti ilmaisemaan.

Vaikka epäileminen on pääasiallisesti ymmärryksen toimintaa, niin siitä voi tulla myös kaikkia muita tunteita voimakkaampi sisäinen tyranni, joka hallitsee kaikkia ymmärryksen ja tahdon toimintoja.

Klassinen esimerkki tällaisen tunteen murtamasta miehestä on profeetta **Elia** yhdeksänneltä vuosisadalta eKr. Elämänsä suurimman voiton jälkeen hän pakeni yhtä kiukkuista naista erämaahan, vaipui pensaan varjoon ja toivoi omaa kuolemaansa. Epäilyksen tunne tuli kuin odottamaton sisäinen tulivuorenpurkaus, joka levitti masennuksen synkkää tuhkaa koko sielun maisemaan.

Ruumiillinen väsymys, pitkäaikainen sairaus, yllättävä onnettomuus, jatkuva yksinäisyys, järkyttävä pettymys tai äkillinen rakkaan läheisen menetys voi tehdä tietä epäilyksen tunteelle kenen elämässä tahansa. Tällainen epäily voi tuntua paljon raskaammalta kuin jonkun älyllisen ongelman aiheuttama epäily.

Usko on se, joka pitää kiinni oikeaksi ymmärretystä totuudesta silloinkin, kun erilaiset tunnetilat ajavat meitä eri suuntiin. Uskon kautta säilytämme luottamuksemme Jumalan uskollisuuteen silloinkin, kun joku henkilökohtainen tragedia sekoittaa tunnemaailmamme.

Koska tämänkaltainen epäily ei ole järkiperaista, on useimmiten turha taistella sitä vastaan väittein ja selittelyin. Kun Elia epäilyksien vaivaamana toivoi kuolevansa, Jumalan resepti hänelle oli: "Nouse ja syö. (393) Ennen kuin mistään muusta puhuttiin, Elia sai kaksi kunnon ateriala ja kunnon unet. Vasta sen jälkeen Jumala hienovaraisesti puuttui Elia perusteettomiin tunneperäisiin epäilyihin.

Toisaalta on lohduttavaa nähdä, että jotkut epäilykset väistyivät terveellisen ravinnon ja elvyttävän levon avulla, mutta samalla on nöyryyttävää myöntää, että uskomme saattaa joskus olla niinkin arkipäiväisten tekijöiden uhattavissa.

Vanha ja viisas saarnaaja **Martyn Lloyd-Jones** sanoi: "Oletteko huomanneet, kuinka suuri osa onnettomuudestamme johtuu siitä, että kuuntelemme itseämme enemmän kuin puhumme itsellemme." Tunnemaailmamme on tärkeä, eikä sitä saa pakastaa, mutta se ei ole luotettava totuuden lähde. Koska totuus ei muovaudu tunteidemme mukaan, niin meidän on opetettava alistamaan tunteemme totuudelle.

Eräs mies valitti häitä seuraavana päivänä vaimolleen, että hänestä ei ollenkaan tuntunut siltä että hän olisi naimisissa. Tähän vaimo vastasi: "Nyt olisi korkea aika sopeuttaa tunteet tosiasioihin." Tunteidemme laatu määräytyy uskomme mukaan, ja se puolestaan saa sisältönsä ymmärryksemme kautta.

Jos emme opi ohjaamaan ja hallitsemaan tunteitamme, niin ne ohjaavat ja vetävät meitä nenästä jokaisen ohimenevän "fiiliksen" suuntaan, ja luonteemme heikkoudet ja vammat toimivat elämämme peräsimenä. Jos taas opimme tunnistamaan tunteemme ja ymmärtämään niiden alkuperän sekä ohjaamaan niiden suuntaa, on yksi epäilyksen lähde suljettu ja sinetöity lopullisesti.

Pelon aiheuttama epäily

Vielä on syytä käsitellä yhtä yleisintä tunnepohjaista epäilyksen muotoa.

Oletko koskaan kuullut ystäväsi etukäteen vakuuttavan itselleen ja muille, että hänellä ei ole mitään mahdollisuuksia selvittää tietystä kokeesta. Oletko koskaan kuullut rakastuneen ihmisen sanovan vielä etäisestä rakastetustaan: "Hän ei varmaan yhtään välitä minusta. Hänen täytyy pitää minua ihan kahelina." Molemmat yrittävät valmistaa itseään pahimpaan mahdolliseen vaihtoehtoon, jotta todellisuus ei millään voisi olla heidän pelkojaan pahempi. Mitä tahansa sen jälkeen tapahtuukin, se on aina parempaa kuin mitä pelkäsimme.

Usko on kuin käsi, joka tarttuu kiinni valittuun kohteeseen ja pitäytyy siinä. Mutta kuvittele, miltä tuntuisi tarttua lujasti kiinni johonkin kämmenellä, jonka keskellä on vielä osittain tulehtunut haava. Valitsemasi kohde olisi vielä edessäsi ja käsivoimasi olisivat yhtä vahvat kuin aina ennenkin, mutta tarttuminen ja kiinni pitäminen saisivat aikaan niin voimakasta kipua, ettet pystyisi käyttämään koko voimaasi, tai sitten et uskaltaisi käyttää kipeää kättäsi ollenkaan.

Tämä on yksi tunneperäisen epäilyksen muoto. Ihminen tietää tarvitsevansa totuutta, hän ymmärtää sen todeksi ja tajuaa, kuinka paljon se merkitsisi hänen elämässään. Mutta ongelma on vain siinä, että itse uskominen aiheuttaa painetta menneisyydessä syntyneeseen kipeään haavaan, ja se estää häntä edes kokeilemasta. Hän on joskus luottavaisella ja ehkä osittain sokealla uskolla "tarttunut" johonkin ja saanut siitä syvän haavan kämmeneensä. Nyt hän epäröi tarttua mihinkään. Pelon ja kivun aiheuttama epäily saa hänet vetäytymään pois.

Puhutteleva esimerkki tällaisesta epäilyksestä on Luukkaan kertomuksessa Jeesuksen ilmestymisestä ylösnousemuksen jälkeen opetuslapsille. Vaikka Jeesus puhutteli heitä ja pyysi heitä koskettamaan itseään, niin "he eivät vielääkään uskoneet *ilon tähden*". (394) Siinä vaiheessa he olivat jo itse käyneet tarkistamassa tyhjän haudan ja kuulleet monen silminnäkijän kertomuksen. Itse asiassa he olivat jo täysin vakuuttuneet Jeesuksen ylösnousemuksesta.

Miksi he sitten uudestaan epäilivät, kun Hän nyt seiso i mielävänä heidän edessään? He näkivät edessään sen, mitä toivoivat eniten elämässään - ja siinä olikin ongelman ydin. He halusivat nähdä Hänet niin kiihkeästi, että siihen uskominen ja sen jälkeen pettyminen olisi ollut liian julmaa. He epäilivät, koska pelkäisivät pettymystä. Epäilijä ei putoaisi korkealta eikä satuttaisi itseään niin pahasti. Epäily oli heidän kiputurvallisuusvakuutuksensa pettymyksen sattuessa.

Kaikilla opetuslapsilla oli kämmenissään vielä pahasti kirvelevät haavat, jotka nyt estivät heitä käyttämästä käsiään. He olivat kerran uskossa tarttuneet Jeesukseen ja jättäneet kaiken seuratakseen Häntä. Heillä oli voimakas usko ja suuret toiveet, kunnes naulat, jotka lävistivät heidän Mestarinsa, haavoittivat myös heitä itseään. Kaikki tuntui päättyvän ristille, ja joka puolella näkyi vain raunioituneita unelmia. Yötä päivää he olivat kerranneet tapahtumia mielessään, ja kaikki ajatusradat päättyivät samaan veriseen umpikujaan, Golgatan häpeälliseen tappioon.

Ehkä he olivat jo keräämässä voimiaan pystyäkseen palaamaan takaisin entiseen arkeen. Ehkä haavat olivat juuri alkaneet umpeutua kun Jeesus ilmestyi heidän keskuuteensa. Siinä Hän seiso i, kaikkien heidän toiveidensa summa. Mutta pelkästä siitä ilosta mitä tämä merkitsi, he eivät uskaltaneet uskoa. Se oli yksinkertaisesti liian hyvää ollakseen totta.

He olivat uskoneet ja pettyneet. Nyt heillä oli vielä suurempi syy uskoa, mutta vanhan pettymyksen aiheuttama kipu lamaannutti heidät epäilyksiinsä.

Monella meillä on vastaavanlaisia haavoja, jotka estävät meitä kunnolla uskomasta enää mihinkään. Haava saattaa olla muilta salattu, eikä sen aiheuttama kipu ehkä enää ole jokapäiväinen. Se tuntuu vasta silloin, kun seisomme uskon haasteen edessä ja ymmärrämme,

että siihen pitäisi tarttua. Tunnemme jännittynyttä iloa tai hiljaista melankoliaa lopputulos on sama: epäily saa meidät vetäytymään pois. Voimme kyllä myöntää, että hyvä uutinen varmasti hyödyttää muita, mutta "se on liian hyvä ollakseen totta *minulle*". Tämä saattaa kuulostaa jopa nöyrältä, mutta se on vain sumuverhoa, joka peittää haavoittuneen sydämen.

Tämänkaltaisesta epäilyksestä vahingoittuu eniten epäilijä itse. Hän ei uskalla uskoa siihen, mihin tahtoisu uskoa, ja siksi hän menettää sen, mihin hänen pitäisi uskoa. Epäily, jonka piti suojella häntä kivulta, tuleekin ainoaksi esteeksi hänen parantumiselleen.

Jos teemme kokemuksesta ja varsinkin kielteisestä kokemuksesta elämämme suunnanantajan, niin emme ehkä koskaan enää törmää karille, mutta emme myöskään koskaan enää saavuta rantaa. Uuden törmäyksen pelossa emme enää tule lähellekään satamaa.

Mies, joka on ollut kelvottoman lääkärin hoidossa, epäröi turvautua hyväänkin lääkäriin. Kielteisen kokemuksen jälkeen hänellä on syytä olla hyvin tarkkaavainen ja varmistua, ettei enää turvaudu puoskariin. Mutta olisi täysin naurettavaa ja potilaalle kohtalokasta, jos hän pettymyksensä jälkeen kieltäytyisi kokonaan etsimästä lääkäreiltä apua. Niinikään väännetyn 500 markan setelin saanut on siitä oppinut olemaan huolellisempi, mutta seteleiden käytön lopettaminen kokonaan olisi aika köyhä valinta. Juuri näin voi tehdä haavoitettu usko.

Eniten elämässäsi saatat kaivata suhdetta rakastavaan taivaalliseen Isään. Kuitenkaan et käytännössä uskalla turvautua Häneen, koska sinulla on haavoja, jotka oma isäsi on sinuun iskenyt. Niin kauan kun kieltäydyt antamasta omalle isällesi anteeksi kaiken sen, mitä hän oli ja mitä hän ei ollut, tämä sielusi vamma tulee aiheuttamaan tunneperäisiä epäilyjä taivaallista Isää kohtaan. Sen tien päässä vihaat molempia katkeran olemuksesi pohjasta asti.

Jos lapsuutesi kirvelevästä pettymyksestä huolimatta uskallat tarttua Jumalan isälliseen rakkauteen, saat myös voimaa antaa anteeksi haavoittajillesi.

Useimmilla meistä on tällaisia haavoja. Jotkut ovat vammautuneet jo varhaislapsuudessa, toiset ehkä vasta kariutuneessa avioliitossa. Kun meitä tällaisina kutsutaan uskomaan, luottamaan ja turvautumaan, voimme helposti suojella itseämme uudelta kivulta sinnikkäällä epäilemisellä.

Miksi Jumalaa innokkaasti etsinyt saattaa yhtäkkiä heittäytyä tyrmäävän kyyniseksi ja vältteleväksi juuri kun hän on löytämässä vastauksen kysymyksiinsä? Mikä saa naisen, joka kiihkeästi haluaa naimisiin, heittäytymään yllättävän hankalaksi ja epäuskoiseksi heti sen jälkeen, kun häntä on kosittu? Syynä on se, että kiihkeä halu uskoa ja kammottava uskomisen pelko kohtaavat ja ryhtyvät taisteluun.

Ei ole häpeä tai heikkouden osoitus myöntää olevansa haavoittunut, mutta on tyhmää kieltäytyä hoidosta, joka voisi parantaa.

"Valossa vaeltaminen" on raamatullinen termi avoimuudelle ja vilpittömyydelle suhteessamme Jumalaan ja lähimmäisiin. Se on "valohoitoa", joka parantaa haavat. Jumalan rajattoman armon ja anteeksiannon alla meillä on varaa paljastaa arimmatkin haavamme ja inhottavimmat mätäpaiseemme. Parantuminen tapahtuu harvoin hetkessä. Mutta avoin suhde Jumalaan ja Hänen lapsiinsa rakentaa uskoa, toivoa ja rakkautta.

Itsesääliin vetäytyminen vain lisää epäuskoa, toivottomuutta ja vihaa. Lopulta ongelmista on tullut meidän jumalamme ja Jumalasta on tullut meidän ongelmamme. Siinä pisteessä asiat eivät enää voisi olla enemmän pääläellään.

Avoimessa suhteessa, jossa saa keskustella aroistakin asioista, on mahdollista tunnistaa tällainen salainen sielun vamma ja ymmärtää sen alkuperä. Tunnistamaton haava aiheuttaa paljon enemmän haittaa, ja nimetön epäily on kuin haamu, joka kummittelee joka paikassa mutta jota ei löydy mistään.

Kun opetuslapset kieltäytyivät uskomasta silmiensä todistusta, ei Jeesus moittinut heitä. Hän ei myöskään tehnyt mitään yliluonnollisia, räiskyviä ihmeitä lisätäkseen heidän uskoaan. Hän yksinkertaisesti ja luonnollisesti istuutui syömään. Tämä arkipäiväinen ja koruton ele sai heidät uskomaan, sillä he ymmärsivät, että aaveet eivät syö aamiaiseksi paistettua kalaa.

Huumorintajuinen ystävä ei olisi pahitteeksi. Masentunut mieli vain ärtyy kehotuksesta: "Piristy nyt vähän." Mutta hyvä pila oikealla hetkellä voi irrottaa ajatukset lukkiutuneesta kehästä. Kun vanhempi poikamme (7 v.) ei saanut nuorempaa (5 v.) lopettamaan itkuaan, hän istahti tahallaan kuralätäkköön tämän nähdessä ja hetkessä oli itku vaihtunut huvittuneeksi nauruksi.

Usko on luonnollinen ja yksinkertainen asia, vaikka sen kohde olisikin yliluonnollinen Jumala. Siksi tarvitsemme välillä jonkun, joka luonnollisella tavalla saa meidät irrottamaan keskittymisemme kämmenen kipeään kohtaan ja yksinkertaisesti ojentamaan kätemme lääkärille, joka voi sen parantaa.

Kun vihdoin näemme Jumalan sellaisena kuin Hän on, emme enää mieti voimmeko me uskoa Häneen, vaan kysymme, voiko Hän uskoa meihin. Tämä ihmeellinen sydämen asenteen täyskäännös on Pyhän Hengen antama uskon lahja ja parannuksen teon armo.

Epäily on tienhaara

Olen tässä lehdessä yrittänyt antaa vastauksia joihinkin yleisimpiin kristinuskoa kohtaan suunnattuihin epäilyksiin ja samalla olen yrittänyt herättää epäilyjä joitakin yleisimpiä vaihtoehtoja kohtaan. En silti usko, että tällainen kirja voi millään tavalla korvata sitä apua, jonka epäilijä (kristitty tai ei) voi saada henkilökohtaisen suhteen kautta sellaisiin ihmisiin, joiden usko on koeteltu ja koetuksissa sekä karaistunut että puhdistunut. Kirjallisesti esitetyt, teoreettiset vastaukset ovat vain kuunvaloa epäilyksen pimeyteen verrattuna siihen valoon, joka loistaa aidosti uskossa vaeltavan kristityn arkielämästä.

Epäily ei ole niin kuin arvoitus, johon löytyy vain yksi vastaus. Avun epäilevälle tulisi olla yhtä monipuolista kuin epäilyksen syykin voi olla. Epäilyksen ulkonainen muoto voi olla teoreettinen, mutta sen perimmäinen syy voi olla mikä tahansa edellä mainituista. Enkä varmasti ole maininnut kaikkia syitä. Esim. moraaliset syyt (395) jäivät melko lailla käsittelemättä. Sellainen syy oli miehellä, joka epäili Raamattua, koska ei ymmärtänyt mistä Kain sai vaimonsa. Vasta pitkällisen keskustelun jälkeen hän myönsi, että perusongelma ei ollutkaan Kainin vaimossa vaan aivan toisen miehen vaimossa.

Epäilyksissä tarvitsemme sekä ymmärrystä antavia vastauksia että rohkeaa rakkautta. Ei vain vastauksia eikä vain rakkautta.

Jos minun vaimollani on ongelmia, hän ei suinkaan toivo, että lakkaisin ajattelemasta selvästi vain siksi, että rakastan häntä syvästi. Rakkauteni pitäisi kirkastaa myös aivoni sillä tavalla, että etsisin ratkaisuja hänen ongelmiinsa. Useimmat epäilykset eivät suinkaan johdu liiasta ajattelemisesta (niinkuin jotkut ajattelemattomasti epäilevät), vaan väärästä ajattelusta tai ajattelemattomuudesta.

Jos sinä epäilet Jumalaa, niin ensimmäisen kysymyksesi pitäisi olla: "miksi?". Aseta tämä kysymys itsellesi mieluiten yhdessä sellaisen henkilön kanssa, joka rakastaa sinua.

Onko epäilyksesi takana todellinen tarve löytää vastaus, vai onko sen takana tarve välttää vastaus?

Ylpeä tarvitsee epäilyjä, koska hänen itsetärkeytensä vaatii niitä. Jeesus sanoi ylpeille: "Kuinka te voitte uskoa, te jotka otatte vastaan kunniaa toinen toisiltanne." (396) Uskomisen on taipumista ja nöyryymistä. Tahdoton nöyristelijä tarvitsee epäilyjä voidakseen taipua jokaisen edessä ja välttyäkseen kipeiltä valinnoilta. Katkeralla ihmisellä on tarve epäillä Jumalan

rakkautta, koska vasta silloin hän voi puolustaa omaa rakkaudettomuuttaan. Hänellä on tarve asettaa kyseenalaiseksi Jumalan anteeksiantamus, koska vain sen kautta hän voi pitää kiinni omasta anteeksiantamattomuudestaan jne.

Saatat epäillä Raamatun luotettavuutta. Se on sallittua, mutta kysy silti itseltäsi miksi teet niin. Epäiletkö, vaikka tahtoisit uskoa, vai epäiletkö, koska et tahdo uskoa? Ensimmäisessä tapauksessa vastaukset helpottaisivat sinua, jälkimmäisessä tapauksessa ne olisivat vain kiusallisia.

Sanon sen vielä, ettei asia jää epäselväksi: kaikki epäilykset eivät johdu synnistä. Sellainen väite voi johtua vain huonosta ihmistuntemuksesta ja vielä kehnommasta Raamatun tuntemuksesta.

Toinen äärimmäisyys on väittää, ettei epäily koskaan ole syntiä. Molemmat väitteet ovat omalla tavallaan julmia. On julmaa pitää ihmistä vastuussa sellaisesta, jonka muut ovat aiheuttaneet. Mutta on yhtä julmaa kieltää ihmiseltä vastuu kokonaan, sillä silloin ryöstämme häneltä osan hänen ihmisyyttään. Sinä et voi olla vastuussa siitä, mitä muut ihmiset ovat sinulle tehneet (esim. väärän opetuksen tai käytöksen kautta), mutta sinä olet vastuussa siitä mitä sinä teet sillä, mitä muut ovat sinulle tehneet.

Jumalan ja ihmisten anteeksianto saa arvokkaan merkityksen vasta kun vastuu ja syyllisyys on tiedostettu.

Kun olet saanut vastauksia epäilyihisi, mutta silti valitset pysyä epäilijänä, et enää olekaan vain epäilijä, vaan epäilyksesi on muuttunut epäuskoksi. Sinä ehkä kutsut itseäsi epäilijäksi (tai hienommin agnostikoksi) vielä pitkään, mutta epäilijälle tyypillinen avoimuus vastauksille on hävinnyt. Olet ehkä avoin täysin uusille vaihtoehdoille, mutta epäilysi kohde on sydämessäsi loppuun käsitelty, ja mieli siihen suuntaan on suljettu. Tässä vaiheessa uskot mitä muuta tahansa paitsi Raamattua.

Hämäyksen vuoksi voit vielä asettaa kristityille kysymyksiä, mutta et löytäkseesi vastauksia vaan saadaksesi uusia verukkeita paeta niitä.

Viimeinen pysäkki ennen täydellistä epäuskoa on yleensä tyytymättömyyden ja nurinan asema. Epäily on muuttunut tyytymättömäksi syyttelyksi Jumalaa kohtaan. Kaikki Hänen hyvät ominaisuutensa kielletään, vaikka Hänen olemassaolonsa vielä tunnustettaisiinkin.

Jumalan armo ja anteeksianto yltää kuitenkin päätepysäkille asti, ja moni Jumalan kieltäjä on kaikesta huolimatta vastaanottanut ilmaisen paluulipun.

Mutta ei kai Jumala välitä tavallisista ihmisistä?

Jos Jumala on olemassa ja Hän todella on luonut koko tämän käsittämättömän suuren maailmankaikkeuden, niin eikö ole kohtuutonta ajatella, että Häntä tosiaan kiinnostaisi mitättömän pienen tähden ympärillä kiertävän planeetan jokainen ihmisyksilö? Olkoonkin, että Hän tietenkin Jumalana on meistä tietoinen - mutta kyllä kai Hänellä sentään on tärkeämpää tekemistä kuin välittää tavallisen suomalaisen työttömän duunarin elämästä. Emmekö me sentään ole aika pieniä kaloja tässä valtavassa meressä?

Tällainen ajattelu siirtää inhimillisiä vajavaisuuksia Jumalan olemukseen. Ajattelemme, että Jumala on kiinnostunut galakseista mutta ei planeetoista. Jos Häntä yhtään kiinnostaa ihminen, niin luultavasti vain sellaiset tärkeät henkilöt, kuten **Leonid Brezhnev** ja **Assi Koivisto**, mutta ei tavallinen Anttilan kassaneiti tai hänen tyttärensä ja tämän vasta abortoitu pikkulapsi.

Tällainen ajattelu heijastaa vain omia arvostuksiamme eikä Jumalan. Hänen suuruutensa näkyy siinäkin, että Hän välittää niin pienistä asioista. Jeesus ilmaisi erityistä huolenpitoa

syrjittyjä ja "mitättömiä" ihmisiä kohtaan ja hän pyysi seuraajiaan tekemään samoin. (397)

Jos sinulla olisi syytä uskoa, ettei Hän välitä juuri sinusta, olisi sinulla ehkä varaa itse olla välittämättä Hänestä, mutta kristinusko ei jätä mitään tilaa sellaiselle mahdollisuudelle. Me emme pidä kaikkia yksilöitä läheskään yhtä tärkeinä, mutta lause "Jumala ei katso henkilöön" (398) tarkoittaa sitä, että Hänen edessään ei ole etuoikeutettuja muita tärkeämpiä ihmisiä, jotka vaikutusvaltansa, oppineisuutensa, rikkautensa tai filmaattisuutensa puolesta ansaitsisivat huomiota muita enemmän.

Hän rakastaa kaikkia yhtä paljon, mutta silti jokaista eri tavalla. Jokainen meistä on kaikista muista poikkeava, erilainen ja ikuisesti ainutlaatuinen yksilö. Tavallisia ihmisiä ei Hänelle ole olemassakaan.

Tärkeintä ei ole se mitä sinä ajattelet Jumalasta, vaan se mitä Jumala ajattelee sinusta.

Maailman vaikein ja helpoin asia

Kristityksi tuleminen, pelastuminen, on samalla sekä vaikein että helpoin asia maailmassa. Se on helppoa siksi, että kaikki on jo tehty sinun pelastamisesi synnin syyllisyydestä ja vallasta Jumalan yhteyteen. Jeesus Kristus on tehnyt kaiken sinun puolestasi. Pelastus on siksi armosta saatu lahja ilman mitään omaa ansiota.

Samalla pelastuksen vastaanottaminen on vaikein asia maailmassa. Sillä se edellyttää, että sinä tunnustat kykenemättömyytesi pelastaa itsesi; tunnustat, että sinulla ei kerta kaikkiaan ole omasta takaa mitään, mikä oikeuttaisi jumalasuhteen ja ikuisen elämän.

Viimeinen asia, josta ihminen luopuu on illuusio kyvystä itse pelastaa itsensä. Tämä monimuotoinen ja yleismaailmallinen itsekeskeisyys on se synti, joka varmimmin pitää meidät kaukana Jumalasta.

Koska Jumala on persoona, niin synti Häntä vastaan ei ole vain kosmisen periaatteen tai säännön rikkomista, vaan suhteen pettämistä. Samasta syystä parannuksen teko ei ole vain muodollisen, juridisen syyllisyyden myöntäminen, vaan henkilökohtaista surua ja katumusta rakastavan Jumalan hylkäämisestä. Anteeksianto ei merkitse vain sinun syyllisyytesi poistamista, vaan sinun ja Jumalan välisen suhteen ennallistamista. Usko ei ole vain tietyn oppirakennelman ja tunnustuksen oikeaksi uskomista, vaan se on myös kokonaisvaltainen antautuminen sille persoonalliselle Jumalalle, josta oppi kertoo. Kristityn elämä ei ole vain sääntöjen tottelemista, vaan rakkaussuhteessa kasvamista.

Et voi enää kuvitella olevasi neutraali ja puolueeton Jeesuksen suhteen. Valitsematta jättäminenkin on valinta.

Haastan sinut paneutumaan perusteellisemmin kristinuskon sanomaan ja sen merkitykseen henkilökohtaisessa elämässäsi sekä koko yhteiskunnassa ja kaikilla sen osa-alueilla. Emme arvostaisi sellaisen miehen mielipidettä, joka kerran kuunneltuaan Bachin musiikkia pitää sitä tyhjänäpäiväisenä. Silti kristinuskoa teilaavat tänään sellaiset auktoriteetit, jotka eivät edes tunne sen alkeita.

Kristinuskoa ei ole hylätty siksi, että se olisi sisäisesti epäjohdonmukainen, ristiriidassa todellisuuden kanssa, kyvytön vastaamaan kaikkiin mistä-, miksi-, minne- kysymyksiin, soveltumaton elämään tai subjektiiviselle kokemukselle vieras. Se on hylätty siksi, että se on väärin ymmärretty, pieleen sovellettu tai kokonaan unohdettu. Ja tietenkin siksi, ettei se sovi Jumalaa vastaan kapinoivalle ihmiselle.

Minä en ole todistanut kristillistä maailmankatsomusta oikeaksi, mutta olen esittänyt sille perusteita ja verrannut sitä vaihtoehtoihin. Olen tehnyt tämän, vaikka uskon, että todistuksen taakka on sinulla. Niinkuin alussa totesin, jokainen on joku -isti ja jokainen uskoo jotakin. Ei

siis riitä, että kiellät kristinuskon. Tilalle tulee väistämättä toisenlainen usko, joka myös olisi esitettävä ja perusteltava. Jos kiellät Jumalan, niin millä perusteella sen teet? Miten perustelet ateismisi? Mistä tiedät, että se on tosi?

Kysymys voi olla samantekevä vain sille, joka sydämessään on päättänyt, että vastaus ei kuitenkaan liikuta häntä.

Jos olet jaksanut lukea tähän asti, vaivannäkösi antaa minulle syyn olettaa, että vastaus ei ole sinulle samantekevä. Salli minun siksi aivan lyhyesti esittää sinulle muutama ratkaiseva kysymys:

Uskotko, että persoonallinen Jumala on olemassa ja että Jeesus Kristus on ihmiseksi tullut Jumala?

Voitko myöntää olevasi syyllinen pyhän Jumalan edessä? En tarkoita vain epämääräistä syyllisyyden tunnetta, joka voi olla perusteeton, vaan todellista moraalista syyllisyyttä.

Uskotko, että Jeesus Kristus kuoli todellisen kuoleman todellisessa historiassa kärsiäkseen juuri sinun syyllisyytesi seuraukset?

Uskotko, että Jeesus on noussut kuolleista ja astunut taivaaseen; että Hänellä on valta antaa sinun syntisi anteeksi, koska Hän on itse kärsinyt niiden rangaistuksen?

Luotatko siihen, että Raamattu on Pyhän Hengen kautta innoitettu Jumalan Sana?

Tahdotko tunnustaa Jeesuksen Kristuksen Herraksesi ja Pelastajaksesi?

Jos vastauksesi kaikkiin kysymyksiin on myönteinen, tahdon toivottaa sinut tervetulleeksi Jumalan kirjavaan perheeseen, jonka jäsenillä on yksi yhteinen piirre: Isä on hyväksynyt heidät lapsikseen armosta, ilman omaa ansiota.

Joka tapauksessa kiitän sinua siitä, että olet jaksanut keskittyä kanssani loppuun saakka. Olet lukemastasi mitä mieltä tahansa olen vilpittömän kiinnostunut kuulemaan sinusta. Odotan yhteydenottoasi.

Näin kirjoitti n. v. 1982 Daniel Nylund

SISÄLLYSLUETTELO

[Johdanto](#)

[Luku 1:](#)

Maailmankatsomuksen valinta ja maailmankatsomukselliset valinnat
Relativismi vai reumatismi?
Jokainen on joku -isti
Nihilismistä alkoholismiin
Virtaako kuolleessa veri?
Olettakaamme ettei meidän tarvitse olettaa
Olettamuksilla on motiivit
Miten erottaa jyvät pakanoista

[Luku 2:](#)

Maailmankatsomus ei saa olla sisäisesti ristiriitainen
1. Loogisuusperiaate
Pako järjestä
Kehittyvää totuutta etsimässä
Sanaton valhe
Tunnesanat

Suvaitsematon suvaitsevaisuus
Absoluuttinen suhteellisuus
Mistään ei voi tietää mitään varmaa...
Tuntematon Jumala
Vain tieteellinen totuus on totta
Toiveuni, jonka mukaan Jumala olisi vain toiveuni
Voiko Jumala nostaa niin ison kiven, ettei jaksakaan sitä nostaa?
Logos ja Alogos
Rationaalisuus rationalismin alttarilla
Rationaalinen rakkaussuhde
Onko kolmioita olemassa?

Luku 3:

Maailmankatsomus ei saa olla ristiriidassa todellisuuden kanssa

2. Vastaavuusperiaate

Pako todellisuudesta

Todellinen illuusio

Kärsimyksen harha

Pahuuden harha

Ihmeiden harha

Ymmärrän koska uskon

Uskon koska ymmärrän

Kosmologinen todistus

Teleologinen todistus

Moraalinen todistus

Yleinen todistus

Mitä Jumalasta sitten voidaan tietää yleisen ilmoituksen kautta?

El Elion vai Jahve

Tuntematon Jumala

Kadotetun Jumalan odottajat

Entä ne jotka eivät ole kuulleet?

Historian todistus

Tulevaisuuden todistus

Suljetun mielen todistus

Todistuksen merkitys

Rajallinen todistus

Luku 4:

Maailmankatsomuksen täytyy voida selittää kaiken alkuperä, tarkoitus ja päämäärä

Maailmankatsomuksen täytyy vastata kaikkiin mistä-, miksi- ja minne-kysymyksiin

Tarkoitusneuroosin tarkoitus

Kaikki tai ei sitäkään

Tarkoituksen kuolema ja kuoleman tarkoitus

Alkua etsimässä

Itsensä luova luomakunta?

Kaiken alkuperäinen alkuperä

Oliko Jumala yksin?

Kuka sitten on luonut Jumalan?

Oliko aikaa ennen ajan alkua?

Kärsimyksen ja pahuuden alkuperä

Tarkoituksen alkuperä

Tarkoitukseton tarkoituksen valinta

Tarkoitus joka tekee tarkoituksettomaksi

Tarkoituksettomuuden ylistys

Vaihtoehdot tarkoituksettomuuden edessä

Ihmisen tarkoitus

Kaiken tarkoitus
Arvojen tarkoitus
Määränpäänä päämäärä
Optimistinen humanismi
Marxilainen humanismi
Kosminen humanismi
Pessimistinen humanismi
Pahan määränpää
Helvetti on polttava kysymys
Karman karmeja laki
Jumalan valtakunta

Luku 5:

Maailmankatsomuksen tulee olla johdonmukaisesti sovellettavissa elämään

Toimiiko se

Maailmankatsomuksesta elämäntutkimukseen
Elätkö niinkuin uskot vai uskotko niinkuin elät?
Satu sattumasta
Pakko epäillä epäilijää
Ateismin julma tie
Orjuutettu vapauteen
Kahden kerroksen väkeä
Tuntematon potilas
Elämän avaimet
"Uskonto on oopiumia kansalle"
Marxilaisten oopiumi
Katkera votka
Rakkauden hedelmä
Hyvin toimivat valheet

Luku 6:

Maailmankatsomuksen tulee olla oikeaksi koettava ja sisäisesti tyydyttävä

Onko se koettavissa?

Subjektiiivisyysperiaate
Onko Jumala tarpeiden synnyttämä harha?
Kosminen kodittomuus
Kenen sisäinen kokemus painaa eniten?
Kokemus on opettanut, että kokemus ei ole ainoa opettaja
Sietämätön totuus

Luku 7:

Entä sitten? Epäilen silti

Kehäpäättely

Raamattuko yksi kirja?
Järkevä usko
Epäily, - uskon tappaja vai kasvattaja?
Muistamattomuudesta johtuva epäily
Väärästä jumalakuvasta johtuva epäily
Heikosta perustasta johtuva epäily
Puolinaisesta antautumisesta johtuva epäily
Tunteenomaiset epäilykset

Pelon aiheuttama epäily
Epäily on tienhaara
Mutta ei kai Jumala välitä tavallisista ihmisistä?
Maailman vaikein ja helpoin asia

VIITTEET

1. Siteerattu Urpo Harvan kokeilumonisteessa "Maailmankatsomuksen ongelmat". Otava -73, s. 33
2. Kansainvälinen ihmisoikeusloukkauksia tutkiva ja niitä vähentämään pyrkivä järjestö
3. Tästä tarkemmin valt.kand. Tapio Puolimatkan artikkeli Tiede ja todellisuus, AJANKOHTAINEN no 2.
4. Daniel Bell, The Cultural Contradictions of Capitalism. Basic Books, New York/Heinemann, London -76, s. 169 5.
5. A. Huxley, Confessions of a professed Atheist
6. Room. 1:18
7. The Koran, tr. N. J. Dawood. Penguin 1964 Sura 29:50 s. 195
8. S. N. Dasgupta, Sacrificial Mysticism, kirjassa Understanding Mysticism, ss. 114-117
9. 2 Tess. 5:21
10. Melody Maker, 16 Dec. 1967
11. 1. Kor. 10: 15
12. Mind Awake, An Anthology of C. S. Lewis. Hardcourt Brace & World Inc.
13. Vadim Zagladin, Lenin ja yhteiskunnallinen edistys, Uutistoimisto Novostin (APN) kustannusliike, Moskova, s. 60
14. AJANKOHTAINEN no I:ssä on tiivistelmä tästä maailmankatsomuksesta.
15. Radhakrishnan, The Hindu View of Life. London 1931, s. 38
16. Siteerattu S. Radhakrishnanin kirjassa "Eastern Religions and Western Thought". Oxford University Press, London/New York -39, s. 313.
17. C. Humphreys, Buddhism. Penguin ss. 180, 186
18. C. Humphreys, Buddhism. Penguin ss. 79, 80
19. Jack Keronac, The Dharma Burns. Granada Panther 1972
20. H. Hesse, Arosusi
21. Walter Bromberg, From Shaman to Psychotherapist
22. AURA-lehti n:o 2, 1976
23. How to Know God. New American Library 1969
24. Stanislaw Grof, Realms of Human Unconscious, Observations from LSD Research, An Esalen Book. Viking Press 1975
25. Sn117:28
26. O. Ketonen, Eurooppalaisen ihmisen maailmankatsomus. WSOY-63, s. 117.
27. Lainaus 1801 kirjoitetusta artikkelista Fichtestä ja Schnellingistä. Siteerattu William Youngin kirjasta Hegel's Dialectical Method. Craig Press, s. 133
28. Kirjasta The Logic of Hegel. Siteerattu yllämainitussa kirjassa s. 20 .
29. O. Ketonen, s. 106
30. Briefe von und an Hegel. Hoffmeister's ed. 1952. Siteerattu yllämainitussa kirjassa s. 103
31. Hegels Theologische Jugendschriften, Nohl. Tübingen 1907. Sit. ylläm. kirj.
32. Siteerattu täydellisemmin Hans Küngin kirjassa "Does God Exist?". Doubleday & Company, New York -80, s. 133
33. O. Ketonen, ss. 120-123.
34. Heikki Lehmusto, Kansallisfilosofimme aatemaailma. Karisto -53, s. 42.
35. Sama, s. 50.
36. Sama, s. 47
37. Sama, s. 121
38. Ylioppilaslehti no 10, 15.4.82.
39. Asiaa käsitelty tarkemmin AJANKOHTAINEN no 2:ssa S. 37
40. H. Marcuse, Reason and Revolution, Hegel and the Rise of Social Theory. Beacon Press 1960 S. 100
41. O. Ketonen, s. 117

42. En tietenkään välitä, etteivätkö opiskelijamellakat olisi olleet osittain oikeutettujakin.
43. Em. Marcusen kirjan johdannosta S. 12
44. 2 Tess. 2:7
45. 1 Kor. 14:9
46. Psalmi 32:9
47. Sananlaskut 1 :22
48. Sananlaskut 26:5
49. A. Camus, The Rebel s. 16
50. W. S. Maugham, The Summing Up Penguin 1963, s. 179
51. Mies, joka on omistanut elämänsä Jumalan kieltämiselle, ILTALEHTI 7.5.82.
52. L. Feuerbach, The Essence of Christianity. Harper Torchbooks Edition 1957
53. L. Feuerbach, The Essence of Christianity
54. Vastaavia uskontopsykologisia väitteitä on tarkemmin käsitelty Tapio Puolimatkan artikkelissa Perusteltu usko kirjassa KRISTITYN KASVU no 4
55. Ernest Jones, The Life and Work of Sigmund Freud
56. Room. 2:4
57. 5 Moos. 8:5
58. Sananlaskut 6:16-19, Room. 1:18, Psalmi 103:8; 58:10,11
59. Joh. 3:33; 8:26; 7:28; 17:3; Room. 3:4, 1 Tess. 1 :9, 1 Joh.5:20, Ilm. 3:7; 6:10
60. Joh. 17:17, Ilm. 19:9; 21:5, Jer. 10:10
61. Joh. 14:6
62. Joh. 8:45,46; 16:7
63. Joh. 14:17; 15:26, 1 Joh. 4:6
64. Joh. 16:13
65. Joh. 8:32
66. 1 Tim. 2:4, 2 Tim. 3:7
67. 1 Piet. 1 :22
68. 1 Joh. 1:10
69. 1 Joh. 5:10
70. Room. 1:25,2 Tess. 2:11
71. Jes. 28: 15
72. Hes. 13:8, Jes. 28: 17
73. Room. 2:8
74. Room. 1:18
75. 2 Tim. 3:8
76. 2 Tim. 4:4
77. Tiit. 1:14
78. Jaak. 3: 14
79. 2 Piet. 2:2
80. 1 Kor. 13:6
81. 1 Piet. 1 :22, 2 Piet. 1: 12
82. 2 Joh. 4, Joh. 1:9, 1 Joh. 1:7
83. Fil. 4:8
84. Joh. 4:23,24
85. Joh. 1:1
86. Minä en puhu Logoksesta sellaisena kuin gnostilaiset ja platonilaiset sen ymmärsivät ja sellaisena kuin filosofi Sven Krohn sen esittää kirjassaan "Ihminen, luonto ja Logos" (Gummerus -81), persoonattomana universumin perustana, vaan persoonallisen universumin luojana.
87. Apt. 25:27, 2 Piet. 2:-12, Juud. 10
88. 2 Tess. 2:7, Matt 24:12
89. Horkheimer, Theismus - Atheismus, lainattu H. Küngin kirjasta "Does God Exist?".
90. Room. 1 :25
91. Kol. 2:8
92. Asiaa on käsitelty tarkemmin Tapio Puolimatkan artikkelissa Perusteltu usko kirjassa KRISTITYN KASVU no 4
93. John Lilly, The Center of the Cyclone. An Autobiography of the Inner Space. New York,

Julian Press s.210

94. AJANKOHTAINEN no 5 tulee luultavasti käsittelemään tätä teemaa.

95. Edgar Mitchell, Physic Explorations. New York, Putman & Sons -74, s. 49.

96. John Keel. The Eight Tower. New York, Signet -75, s.42

97. Katso Daniel Nylundin artikkelia "Heittääkö Jumala noppaa", AJANKOHTAINEN 2 toisessa uudistetussa painoksessa s. 60. Siinä käsitellään tarkemmin niitä johtopäätöksiä, joihin K. V. Laurikainen, F. Capra jne. ovat tulleet fysiikan uusien löytöjen perusteella.

98. Fritjof Capra, The Tao of Physics. Berkley, Shambala -75, s. 11

99. Robert M. Pirsing, Zen and the Art of Motorcycle Maintenance, An Inquiry Into Values. New York, William Morrow 1974

100. H. P. Belavatsky, Nyckel till Teosofien. Uppsala 1918

101. Denis Postle, The Fabric of the Universe. New York, Crown Publishers -76, s. 7,8,12

102. Science and Health with Key to the Scriptures. 1971 Edition s. 377, 421

103. Arthur Corey. Christian Science Class Instruction. Los Catos C. A. The FaraIlon Foundation 1950

104. Room. 1:18

105. Eupsychia - The Good Society, Journal of Humanistic Psychology Vol. I no 2/-61

106. Hepr. 11:3

107. Joh. 4:24

108. Room. 16:26, Jes. 43:10; 44:6

109. Psalmi 8:4-5

110. Katso esim. artikkeli Suunnittelun jäljet luonnossa, AJANKOHTAINEN no 2 s. 25

111. New York: Longmans, Green 1949

112. WSOY -81

113. Elämän synnyn arvoitus, AJANKOHTAINEN no 2 s.4

114. Albert Camus, The Myth of Sisyphus: In Martin Esslin, The Theatre of the Absurd, s. 416

115. Room. 1:18-22

116. Room. 2:14-15

117. Richard Anress (1835-1912) keräsi Marie-vaimonsa kanssa, joka oli kansantarujen asiantuntija, tulvakatastrofilegendoja 88:sta eri kulttuurista ja heimoyhteisöstä, sekä idästä että lännestä. Von Humbelt, joka oli 1800-luvun suuria maantieteilijöitä, teki omat vastaavat tutkimuksensa Etelä-Amerikassa, vertasi omia tutkimuksiaan muihin vastaaviin ja tuli siihen tulokseen, että vastaavanlaisia traditioita oli kaikkialla maailmassa ja mitä primitiivisemmästä kulttuurista oli kysymys sitä selvemmin säilynyt vedenpaisumuskertomus sillä on. Muita aiheen tutkijoita ovat olleet Alfred Rechwinkel, Richard Andree, James G. Frazer, Sir Henry Howorth, Hugh Miller, Byron Nelson, Harold Peake, Johannes Riem, George Smith, Lowell Thomas, Isaac Newton Vail ja William Wundt.

118. Der Ursprung der Gottesidee 1934

119. 1 Moos. 12:1-3

120. Myöhemmin siitä muodostui heprean kielen rauhanterveys shalom (arabian kielellä salaam). Kaupunki ilmeisesti sijaitsee nykyisen Jerusalemin kohdalla ja alkuperäinen nimi Salem muodostaa nykyisen nimen jälkiosan, Jerusalem- rauhan perusta.

121. Moraalikysymys on sekä käytännössä että teoriassa niin tärkeä ja mielenkiintoinen, että tulemme tulevaisuudessa omistamaan yhden AJANKOHTAINEN-lehden numeron täysin tämän kysymyksen käsittelyyn.

122. 1 Moos. 14: 17-24

123. Tiit. 1:12,13

124. Diogenes Laerticus, The Lives of Eminent Philosophers (Vol I s. 110). Aristoteleen kirjan "The Art of Rhetoric Book" toimittajan alaviitteet. Loeb Classical Library, Cambridge, Massachusetts. Pansanias, Description of Greece (Voi 1, 1:4) ja Philostratus, Appolonius of Tyana.

125. Apt. 17:16

126. Apt. 17:23

127. Apt. 17:27,28

128. Bruce Olson, Jumalan banaanipuu. Kustantaja KARAS-SANA. Toinen vastaava kirja on KAHLEET MURTUVAT, kustantaja UUSI TIE.

129. Sen antoi brittiläinen diplomaatti esimiehelleen luutnantti Michael Symesille, joka

kirjoittaa siitä 32 vuotta myöhemmin julkaistussa "An Account of an Embassy to the Kingdom of Ava in the Year 1795". Mrs Macleod Wylie, "The Gospel in Burma." London, W. H. Dalton 1859.

130. Seuraavat tiedot ovat paljon laajemmin ja perusteellisesti dokumentoituna esitetty lähdekirjallisuusluettelossa mainitussa kirjassa "Eternity in their Hearts".

131. John Mbiti, African Religions and Philosophy. Heinemann -69, s. 35

132. Raimo Harjula, God and the Sun in Meru Thought. Missiologistian ja ekumeniikan seura ry. Hki -69

133. Robert Brow, Religion, Origins and Ideas. Tyndale Press 1966, s. 37

134. Victor W. Von Hagen, The Ancient Sun Kingdoms of the Americans. New York, World Publ. Co. 1957, s. 497

135. B. C. Brundage, Empire of the Inca. University of Oklahoma Press 1963, s. 164, 165

136. Apt. 14:16-17

137. Joh. 14:6

138. 2 Moos. 34:6, 7, Joona 4:10,11,2 Piet. 3:9

139. Matt. 25:41

140. 1 Moos. 18:25, Psalmi 7:11, I Piet. 1:17

141. Apt. 17:31

142. 2 Piet. 2:21

143. Luuk. 12:47,48

144. Psalmi 19:1-4

145. Psalmi 9:18

146. Apt. 10:34, 35

147. Hepr. 11:6

148. 1 Aik. 28:9. Katso myös 2 Aik. 15:2, Psalmi 9:10, Sananlaskut 8:17, Jer. 29:13

149. Joos. 2:9, Hepr. 11:31

150. 2 Kun. 5:15-19

151. Apt. 9:26-40

152. Joona 4:10,11

153. Joh. 1:5, Room. 3:9-20

154. Room. 10:14

155. Matt. 24: 14

156. New Essays in Philosophical Theology. Edited by A. Flew and A. MacIntyre

157. Apt. 26:26

158. 2 Kor. 15:13

159. Katso D. Nylundin artikkeli Tyhjän haudan tapaus, AJANKOHTAINEN no 1 s. 20 ja T. Luttisen artikkeli Engels ja historiallinen Jeesus, AJANKOHTAINEN no 2 s. 56

160. Mark. 2:12, Matt. 11:27, 16:13-17, Joh. 10:30; 12:45; 4:6-10 .

161. Joh. 2:18-22

162. Joh. 14:6

163. Matt. 5:17-19, Joh. 10:34,35 Jeesus lupasi opetuslapsilleen avuksi Pyhän Hengen, joka muistuttaisi heitä kaikista Jeesuksen opetuksista: Joh. 14:26,27; 16:12-15; Apt. 1:21-26. Luvatus Pyhän Hengen avulla he pystyivät perustamaan kirjoituksensa tarkalleen Jeesuksen opetukselle.

164. Matt. 20:28. Mark. 10:45

165. K. Popper, Conjectures and Refutations s. 36. New York, Harper & Row 1963

166. Kristus. UUDEN AJAN AURA no 4/77

167. Jes. 41:21-23

168. Jes. 42:8,9

169. Ks. Tapio Puolimatkan artikkeli "Perusteltu usko" kirjasta KRISTITYN KASVU 4 s. 220

170. Matt. 24:27-44, Mark. 13:1-37, Luuk. 21:5-35; 9:26, Apt. 1:11, 1 Tess. 5:2,3, Matt. 7:22, Jes. 9:6,7; 66:18, Dan. 7:13,14, Sak. 12:9,10,; 14:4,5,9, jne.

171. 5 Moos. 18:22

172. Room. 1:21,22

173. Room. 8:16

174. Fil. 2:9-11

175. Viktor Franklin kaksi suomennettua kirjaa ovat: "Ihmisyiden rajalla" ja "Elämän

- tarkoitusta etsimässä", OTA V A -79 ja -80. Logoterapiaa käsittelemme tulevaisuudessa tarkemmin teemanumerossamme psykologiasta.
176. Time Nov. 10/-80
 177. A. Huxley, Do What You Will s. 189
 178. Siteerattu Urpo Harvan kirjassa Maailmankatsomuksen ongelmia. Otava -73, s. 43
 179. Spectrum, Kosmologia
 180. Siteerattu I. S. Shklovskin ja Carl Saganin kirjassa "Intelligent Life in the Universe", Pan Books -77
 181. Siteerattu Reijo Wileniuksen kirjassa Aatteiden maailma. Gummerus -81, s. 112
 182. Wilenius, s. 118
 183. Fred Hoyle, Astronomy and Cosmology: A Modern Course. San Fransisco, W. H. Freedman & Co. -75, s. 658
 184. NEW YORK TIMES, June 25/-78
 185. Tämä on Jastrowin edellisessä artikkelissa esittämä arvio.
 186. Siteerattu Hans Küngin kirjassa Does God Exist.
 187. Stewen Weinberg, The First Three Minutes. A Modern View of Universe, s. 154
 188. The Voices of Time, Ed. J. T. Fracer. Penguin Press, London 1968, s. 511
 189. Why I Am Not a Christian. London, George Allen & Unwin Ltd. 1957
 190. Rajneesh, Beyond and Beyond, Bombay -70, s.18
 191. Ram Chandra Pandeya, A Panorama of Indian Philosophy. New Delhi, Motilal Banarisdass 1966, s. 18-20
 192. Room. 1:25,23
 193. Physical Processes Near Cosmological Singularities. Annual Review of Astronomy and Astrophysics 11/-73, ss. 387-410
 194. Why I Study Biology, Washington University Magazine, Spring 1971, ss. 20-24
 195. Siteerattu T. R. Gerholmin ja S. Magnusonin kirjassa Ajatus, aate ja yhteiskunta. WSOY -72, s. 477
 196. Siteerattu Hans Kiingin kirjassa Does God Exist.
 197. R. A. Nicholson, The Mystics of Islam, kirjassa Understanding Mysticism, Image Books, New York -80, s. 188
 198. 1 Joh.4:16
 199. Sartre, Being And Nothingness s. 758
 200. 1 Moos. 1: 1
 201. Joh. 1:1-4
 202. Hepr. 7:3
 203. 11m. 3: 14
 204. Kol. 1: 17,18
 205. 2 Piet. 3:8
 206. Sille joka tarkemmin haluaa tutkia Raamatun aikaa ilmaisevia sanoja suosittelen James Barrin kirjaa "Biblical Words For Time". Alec R. Allenson Inc. 1969
 207. Joh. 17:3
 208. O'Flahertz, Wendy Doninger, The Origin of Evil in Hindu Mythology. Berkeley, California 1976
 209. The Glorious Koran, Daybreak Classics 1968, s. 23
 210. EL 2:19-22, 1 Kor. 3:16, 1 Piet. 2:5
 211. Joh. 3: 16
 212. 1 Kor. 1 :21
 213. Kärsimyksen merkitystä kristitylle on rohkaisevasti käsitellyt Stanley Jones WSOY:n julkaisemassa kirjassa "Kärsivien Kristus". Kärsimystä koettelemuksena olen itse käsitellyt KRISTITYN KASVU no 3:ssa.
 214. A. Einstein, What I Believe. Allen and Unwin 1966, s.27
 215. Kirjeestä prinsessa Bobapartelle. Siteerattu Viktor Franklin kirjassa "Elämän tarkoitusta etsimässä."
 216. S. Weinberg, s. 154
 217. Jean Paul Sartre, Existentialism and Humanism. Tr. Philip Mairet, Methuen s. 56
 218. Joh. 10:10
 219. SPECTRUM osa 8 s. 337

220. H. J. Blackman et al, *Objections to Humanism*. Riverside, Connecticut, Greenwood Press 1967
221. Rauli Jokelin, *Epätoivon vastarinta - 20 vuotta Camus'n kuolemasta*. Uuden ajan Aura no 6/-80
222. John Russel, Francis Bacon. Methuen 1956. Cit. in H.Rookmaaker, *Modern Art and the Death of Culture*. IVP 1970
223. *Evolution in action*. New York, Harper & Row 1953, s. 5
224. J. P. Sartre, *Nausea*. Harmondsworth, Penguin Books 1965, s. 191
225. M. Lahtela, *Katso Ihmistä*. Gummerus -72, s. 16
226. Mark. 8:36
227. B. Russel, *Nightmares of Eminent Persons*. Harmondsworth, Penguin Books 1962
228. B. Russel, *Why I am not a Christian*
229. Tolstoi, *Memories of a Madman*. In Colin Wilsons, *The Outsider*, Pan -67, s. 164
230. Viktor E. Frankl, *Elämän tarkoitusta etsimässä* s. 18
231. A. Camus, *Sisyfoksen myytti*. Otava 1962
232. W. Allen, *Sivuvaikutuksia*. Kirjayhtymä 1980
233. Bill Bright, *Jesus and the Intellectual*. Here's Life Publishers, CaI. s. 14
234. Lit-sen Chang, *Zen-Existentialism*. P&R PubLeo. N. J. 1969, s. 40
235. Sama, s. 42
236. C. Humphreys, *Buddhism*. Penguin
237. Siteerattu kirjassa *Ajatus, aate ja yhteiskunta*, s. 475
238. A. Camus, *The Myth of Sisyphus*, Martin Esslin kirjassa "The Theatre of the Absurd, s. 416
239. A. Camus, *The Rebel* ss. 258-260
240. A. Camus, *Metaphysical Rebellion*, Jerry H. Gillin kirjassa *Philosophy and Religion*. Burgess Publ. House, Minneapolis -68
241. *Pieni ja lämpöinen*, säv. Veikko Samuli, san. Raul Reiman. © Seandia
242. *Kuin tuhka tuuleen*, säv. Jorma Simola, san. Timo Hämäläinen. © April Music
243. Joh. 15:13
244. 1 Joh. 3:16
245. Matt. 10:31-33
246. Joh. 10:11,15; 15:13
247. Matt. 7:23
248. V.E. Frankl, *Elämän tarkoitusta etsimässä* s. 111
249. Room. 8:28
250. 1 Piet. 1:18
251. Luuk. 7:30
252. 1 Joh. 3:8
253. 1 Piet. 4:2,3
254. Tiit. 2: 14
255. Ef. 2:10
256. 2 Kor. 5: 15
257. Kirjasarjan KRISTITYN KASVU tähän mennessä ilmestyneet neljä osaa käsittelevät sitä, miten Jumalasuhteessa voi kasvaa ja miten se eletään todeksi arkielämässä.
258. Room. 8:28
259. Psalmi 73:21
260. Snl. 19:3
261. Joh. 7:17
262. Psalmi 25:9
263. Room. 11:36
264. Ilm. 4: 11
265. Matt. 5:22
266. Matt. 12:36
267. Georg Henrik von Wright, *Humanismi elämänasenteena*. Otava 1981, s. 16
268. T.H. Huxley, *Evolution and Ethies and Other Essays*. Romanes Lecture 1893, D. Appleton. New York 1905, s. 80
269. D.B. Loekerbie, *The Cosmic Center*. Eerdmans, Mieh.1977, s. 44

270. J.P. Sartre, *Existentialism and Humanism* s. 33
271. Siteerattu Oiva Ketosen kirjassa s. 175
272. J.P. Sartre, *Existentialism and Humanism*, s. 54
273. F.A. Sehaeffer, *Whatever Happened to the Human Race?* Fleming H. Revell, New Jersey 1979
274. SUOSIKKI no 4/82, s. 13
275. Leslie Newbiggin, *Honest Religion for Secular Man*. SCM Press 1966, s. 62
276. Siteerattu Roger Garaudyn kirjassa "20-vuosisadan marxilaisuus". Kansankulttuuri Oy, Hki -68, s. 89
277. G.H. von Wrightin ja G.E.M. Anscomben toimittama *Notebooks 1914-1916*. Oxford -61, ss. 72-73
278. Julian Huxley, *Essays of a Humanist*. Penguin 1964, s. 123
279. Julian Huxley, *The Humanist Frame*. Georg Allen and Unwin Ltd. London, s. 7
280. J. Huxley, *Essays of a Humanist* ss. 130, 117 ja 252
281. Georg Henrik von Wright, *Humanismi elämänasenteena* s. 159
282. Sama s. 173
283. Sven Krohn, s. 280
284. Sama, ss. 270, 271 ja 280
285. Sama, ss. 55 ja 56
286. Georg Henrik von Wright, s. 172
287. Dec. -64
288. Mao. *Selected Works III*. s. 322
289. Lenin. *Collected Works 24*. s. 441 (venäjänkiel. laitos). Stalinin lainaus: *Problems of Leninism*. Foreign Languages Publication House. Moskova 1940. s. 25
290. *Collected Works 27*. s. 344. International Publishers. New York 1943
291. *Selected Works II*. ss. 17-18.
292. Lenin. *Fear of the Collapse of the Old and the Fight for the New*. s. 106. *Collected Works*. Bales: *A Dictionary of Communist English*. Baker Book House. Grand Rapids. Mich. 64.s. 92
293. Lenin. *Fear of....* s. 104
294. Vastakirjoitus Bakunin kirjoitukselle .. *Appeal to the Slava*". siteerattu "Existentialism versus Marxism". Ed. George Novak
295. Stuart R. Schram. *Mao Tse-Tung and the Theory of the Permanent Revolution 1958-1969*. *China Quarterly* 46 (Apr-June-71). ss. 221-224
296. F. Engels. *Luonnon dialektiikka*. Kustannusliike Edistys. Moskova -71. s. 47
297. Sama
298. SPECTRUM. *Eskatologia* s. 62
299. Engels. sama
300. Kiinnostusta ulkoavaruuden mahdollisiin asukkaisiin ja sen syitä on käsitelty Ari Tenhusen artikkelissa "Olemmeko yksin?" AJANKOHTAINEN 2
301. C. Seelingin toim. kirja. *The World as I see it*. Watts & Co. London -49
302. *Intellectual Digest*. March -73. s. 18
303. Ilm. 13: 17
304. F. Nietzsche. *The Will to Power*. New York. Frederik Publication
305. A. Koestler. *The Ghost in the Machine*. London. Hutchinson & Co Ltd -67. s. 267
306. SPECTRUM osa 10
307. *Natural History Magazine*. Oct. 1975. s. 103
308. Sama s. 185
309. Steven Weinberg. *The First Three Minutes*. London. Andre Deutsch 1977. s. 155
310. Charles Darwin. *Autobiography* ch. 3
311. B. Russel. *Why I am not a Christian*. kirjasta "Philosophy and Religion".
312. Myrkytyksen oireet. san. ja säv. Juice Leskinen. © Bluesway / Johanna
313. Dan. 2:31-45
314. Mark. 4:30-32
315. 11m. 7:9
316. 2 Piet. 3:3-9
317. Russel. *Why I am not a Christian*. s. 12
318. Tärkeimmät kohdat ovat tuomio: Matt. 10:15; 11:21-24, Luuk. 10:12-15. Matt.

- 12:36,41.42. Luuk. 11:31.32. Joh. 5:26-29; 12:48. kadotus: Matt. 16:26, Mark. 8:36.37. Luuk. 9:25. Matt. 22:2.7. Luuk. 13:3.5. Joh. 12:25; 17:12. helvetti: Matt. 5:29.30; 10:28. Luuk. 12:5. Matt. 23:33-36. Luuk. 11:50.51. tuli: Matt. 5:22. Joh. 15:6. ikuinen rangaistus: Matt. 18:6-8; 25:41-46. Luuk. 17:1.2. Mark. 9:42-48, vaivan paikka: Matt. 13:30-42.49,50; 24:50.51; 25:26-30. Luuk. 13:24-28. pimeys: Matt. 8:12; 22:13
319. Anthony Flew. God and Philosophy. London. Hutchinson -66, s. 56
320. Anna. 10.3.81
321. Sarvepali Radhakrishnan. The Principal Upanishads. London. Allens&Unwin -58. Siteerattu raamatunpaikka on Hepr.9:27
322. Luuk. 1 :33, Hepr. 1 :8. 11m. 11:5
323. F. Schaeffer. How Should We Then Live? s. 196
324. Time. Dec. 28/-80
325. J.P. Sartre. Words. Penguin -67. s. 65
326. T.G. Harris. Minulla menee hyvin - entä sinulla
327. A. Camus. Metaphysical Rebellion. kirjasta "Philosophy and Religion" s. 86
328. Markku Lahtela. Vihaa nyt - rakasta myöhemmin. Weilin & Göös -68. s. 87
329. Tämän esimerkin olen kirjoittanut muistiin TIME-lehdestä, jonka numeroa en nyt löytänyt. Vuosikerta oli todennäköisesti -78.
330. Punainen miekka, elok. 1919
331. Tämän ylimalkaisen väitteen perusteleminen ja toimivan kristillisen vaihtoehdon esitleminen ei tietenkään ole yksioikoinen ja helppo asia. Yritämme tehdä sen jossain tulevassa teemanumerossa, joka käsittelee yhteiskunnallisia asioita.
332. Room. 6:20,21
333. Room. 8:36
334. Matt 1:21, Room. 6:18
335. Joh. 4:42, Apt. 5:31, Fil. 3:20, 1 Tim 4:10
336. Horkheimer, Die Sehnsucht nach dem ganz Anderen. Hamburg -70, s. 60. Siteerattu Hans Küngin kirjassa.
337. Sama, ss. 61-62
338. Krohn, s. 76
339. Olen kriittisesti arvioinut kaikkia neljää päävirtausta tässä lehdessä esittämieni totuuskkriteerien pohjalta 15-tuntisessa luentosarjassa, jonka voi tilata kasetille tallennettuna toimituksen osoitteesta. Aion tutkia aluetta edelleen ja yritän myöhemmin julkaista kirjallisessa muodossa arvion psykologian pää virtauksista, niiden takana olevasta maailmankatsomuksesta ja ihmiskatsomuksesta sekä teoreettisen pohjan kristilliselle ihmiskäsitykselle ja siitä käsin sovelletulle psykologialle.
340. J.P. Sartre, Words s. 62-65
341. Hes. 33:31-33
342. Jer. 5:28,29; 8: 10
343. Jer. 7:4 344. Jes. 58:6,7
345. Ignace Lepp, Aikamme ateismin kasvot. SKS -66, s. 89
346. Raymond L. Whitehead, Love and Struggle in Mao's Thought. Orbi's Books -77, s. 128
347. Vesa Oittinen, Marxilainen uskontokritiikki. Kansankulttuuri -79, s. 179
348. Jose Miguez Bonino, Christians and Marxists. Eerdmans -76
349. Vesa Oittinen, s. 179
350. A. Harnack, The Expansion of Christianity in the First Three Centuries. New York, Putnamis 1904, 1 ss. 190-249
351. W.E.H. Lecky, History of European Morals. New York, Braziller -55, II s. 100-101
352. Kenneth Scott Latourette, Advance Through StoRoom. New York, Harper and Row -45, ss. 480, 481
353. B. Russel, The Impact of Science on Society (Tarkemmat tiedot olen kadottanut).
354. J.P. Sartre, A Collection of Critical Essays, Ed. Edit Kern. Prentice Hall -62, s. 211
355. C.S. Lewis esittää luettelomaisesti esimerkkejä tästä kirjansa The Abolition of Man (William Collins Sons & Co. Ltd Glasgow) lopussa.
356. Tai Brooke, The Other Side of Death, Tyndale House, Illinois -79, s. 80
357. Dr Ramchandra Prasad. The Mystic of Feeling. New Delhi -70, s. 197
358. Bhagwans War on the Pope. Delhi Recorder -81, s. 33

359. Lasten mehuhetki, säv. & san. Hannu Nurmio, © Johanna Kustannus
360. Siteerattu Charles I. Glicksbergin kirjasta Literature and Religion. Dallas, Southern Methodist University Press 1960, s. 221
361. J.P. Sartre, The Words. New York, George Braziller -64, ss. 97, 102
362. Nietzsche, The Joyful Wisdom, Robert Adolphsin kirjasta The Grave of God. Burns and Oates -67, ss. 13, 14
363. Nietzsche, My Sister and I. New York, Bridgehead Books -54, s. 213
364. Siteerattu Camus'n kirjassa The Rebel s. 62
365. Nietzsche, The Portable Nietzsche, toim. Walter Kaufman. Princeton University Press 1968.
366. Richard Coe, Samuel Beckett. New York, Grove 1964
367. Nikos Kazantzakis, Helen Kazantzakiksen kirjassa "A Biography Based on His Letters. Simon and Shuster -70
368. Elokuva Annie Hall
369. Siteerattu Os Guinnessin kirjassa 'The Dust of Death' . IVP Illinois -75, s. 353.
370. Siteerattu T.M. Kitwoodin kirjassa "What is Human?" IVP. -70, s. 49.
371. David Hume, A Treatise of Human Nature. New York, E.P. Patton -56
372. Psalmi 10:1; 28:1; 85:2
373. Psalmi 40:1-4
374. Ies. 49:23
375. D.T. Suzuki, Sengai: The Zen Master
376. D.T. Suzuki, Studies in Zen. Delta Books, New York -55, s. 73
377. D.T. Suzuki. Living by Zen. Samuel Weiser, New York -72, s. ISO, 151
378. Aikido on japanilainen urheilumuoto, joka perustuu jiu-jitsuun.
379. Leonard, Aikido and the Mind of the West, Intellectual Digest, Sept -72, s. 20
380. Understanding Mysticism, s. 88
381. Paul Tillich, Dynamics of Faith. New York, Harper -57, s. 87
382. S. Kierkegaard, Journal. Fontana -58, s. 44
383. S. Kierkegaard, H. Diemin kirjasta "Kierkegaard's theology of Existence". Oliver and Boyd -59, s. 49
384. Nietzsche, Thus Spoke Zarathustra, kirjassa "The Philosophy of Nietzsche". New York, Modern Library s.267
385. J.P. Sartre, Words. Penguin -67, ss. 62-65
386. 4 Moos. 14:34
387. Sananlaskut 8:36
388. Josh McDowell. Evidence that Demands a Verdict. Here's Life Publishers IMC s. 17
389. Suurimman osan epäilyä koskevista ajatuksista, jotka tässä esitän, olen ottanut suoraan tai muunnellen Os Guinnessin viisaasta ja monipuolisesta kirjasta "In Two Minds". IVCF, USA -76
390. Matt. 13:19,51; 15:10
391. Matt. 13: 19
392. Joh. 20:29
393. 1 Kun. 19:1-8
394. Luuk. 24:36-48
395. Joh. 3:19-21
396. Joh. 5:44
397. Matt. 10:42; 18:6,10,14, Luuk. 18:5, Jaak. 2:9
398. Matt. 22:16, Mark 12:14, Luuk. 20:21, Apt. 10:34, Room. 2:11, Gal. 2:6, Ef. 6:9
399. Esquire, May 1977
400. Krohn, s. 42

Apulähteitä

Vaikka kirjoitukseni rakenne ja käsittely tapa onkin omintakeinen, olen yksityiskohdissa käyttänyt paljon muiden ajatuksia. Suurimpana apuna on ollut ulkomainen kirjallisuus kyseisistä aiheista. Osa lähdeviitteistäkin ovat näistä kirjoista otettuja toisen käden viitteitä. Kirjat on luetteloitu siinä järjestyksessä kuin ne muuttolaatikoista löytyivät.

Lit-sen Chang. ZEN EXISTENTIALISM. Presb. and Ref. Publ. CO
 Hanna Mark M. CRUCIAL QUESTIONS IN APOLOGETICS. Baker
 Bockmuehl Klaus. THE CHALLENGE OF MARXISM. IVP
 Montgomery John Warwick. THE SHAPE OF THE PAST. Bethany
 Wenham John W. THE GOODNESS OF GOD. IVP
 Russel Jeffrey Burton. THE DEVIL. New American Library
 Geffrey/Jossua. NIETZSCHE AND CHRISTIANITY. Seabury Press
 Angeles Peter. CRITIQUES OF GOD. Prometheus Books
 Brown Colin. PHILOSOPHY & THE CHRISTIAN FAITH
 Carnell John Edward. CHRISTIAN APOLOGETICS. Eerdmans
 Craig William Lane. THE EXISTENCE OF GOD & THE BEGINNING OF THE UNIVERSE. Here is
 Life publ.
 Sire James W. THE UNIVERSE NEXT DOOR. IVP
 Geisler Norman. CHRISTIAN APOLOGETICS. Baker
 Mac Kay Donald M. HUMAN SCIENCE & HUMAN DIGNITY. IVP
 Holmes Arthur F. ALL TRUTH IS GODS TRUTH. Eerdmans
 Dooyewerd Herman. IN THE TWILIGHT OF WESTERN THOUGHT. Craig Press
 Geisler Norman L. INTRODUCTION TO PHILOSOPHY. Baker
 Montgomery John Warwick. WHERE IS HISTORY GOING? Bethany
 Kung Hans. DOES GOD EXIST? Doubleday
 Woods Richard. UNDERSTANDING MYSTICISM. Image
 Reymond L Robert. THE JUSTIFICATION OF KNOWLEDGE. Presb. Ref. Publ.
 Wilkes Peter. CHRISTIANITY CHALLENGES THE UNIVERSITY. IVP
 Rhoton Dale. THE LOGIC OF FAITH. STL
 Whitehead Raymond. LOVE AND STRUGGLE IN MAO'S THOUGHT. Orbis
 Patterson E. Robert. SCIENCE FAITH AND REVELATION. Broadman
 Geisler Norman L. PHILOSOPHY OF RELIGION. Zondervan
 Scaeffe Francis A. WHAT EVER HAPPEND TO THE HUMAN RACE? Revell
 Van Til Cornelius. THE DEFENSE OF FAITH. Presb. and Ref. Publ.
 Pratt Richard L. EVERY THOUGHT CAPTIVE. Presb. and Ref. Publ.
 Morris Thomas V. A CRITIQUE OF F SCHAEFFERS APOLOGETICS. Moody
 Montgomery John Warwick. CHRISTIANITY FOR THE TOUGH MINDED. Bethany
 Grudlan/Mayers. CULTURAL ANTHROPOLOGY. Zondervan
 North Gary. FOUNDATIONS OF CHRISTIAN SCHOLARSHIP. Ross House Books
 Sproul R.C. OBJECTIONS ANSWERED. Regal Schaeffer Francis A. A CHRISTIAN MANIFESTO.
 Crossway
 Schaeffer Francis A. THE GOD WHO IS THERE. Hodder
 Young William. HEGELS DIALECTICAL METHOD. Craig
 Pinnock Clark H. REASON ENOUGH. IVP
 Wilder-Smith A E. THE PARADOX OF PAIN. Shaw
 McDowell Josh. ANSWERS TO TOUGH QUESTIONS. Here's Life Publ.
 Alexander Denis. BEYOND SCIENCE. Lion
 Kee Howard Clark. CHRISTIAN ORIGINS IN SOCIOLOGICAL PERSPECTIVE. Westminster
 Goudzwaard Bob. CAPITALISM & PROGRESS. Wedge
 Smith Robert W. CHRIST & THE MODERN MIND. IVP
 Edwards Paul. THE EXISTENCE OF GOD. Macmillan
 Wolfhart Pannenberg. FAITH AND REALITY. Westminster
 Geisler Norman L. THE ROOTS OF EVIL. Zondervan
 Trueblood D Elton. PHILOSOPHY OF RELIGION. Baker
 Van Til Cornelius. A CHRISTIAN THEORY OF KNOWLEDGE. Presb. and Ref. Publ.
 Richardson Don. ETERNITY IN THEIR HEARTS. Regal
 Lewis R Gordon. TESTING CHRISTIANITY'S TRUTH CLAIMS. Moody
 Gill Jerry. PHILOSOPHY AND RELIGION. Burgess
 Montgomery John Warwick. FAITH FOUNDED ON FACT. Nelson
 Pinnock Clark H. SET FORTH YOUR CASE. Moody
 Purtil Richard L. REASON TO BELIEVE. Eerdmans
 Guinness Os. DOUBT. Lion

Ramm Bernhard. THE DEVIL, SEVEN WORMHOODS AND GOD. Word
 Ramm Bernhard. THE CHRISTIAN VIEW OF SCIENCE & SCRIPTURE. Paternoster
 Clark Gordon H. THE PHILOSOPHY OF SCIENCE AND BELIEF IN GOD. Craig
 Beddington D W. PATTERNS IN HISTORY. IVP
 Armerding Hudson T. CHRISTIANITY AND THE WORLD OF THOUGHT. Moody
 Dooyeweerd Herman. A NEW CRITIQUE OF THEORETICAL THOUGHT. Presb & Ref.
 Clarc Gordon H. A CHRISTIAN VIEW OF MEN AND THINGS. Baker
 Rushdoony Rousas John. THE ONE AND THE MANY. Thoburn
 Wolfson Harry Austin. THE PHILOSOPHY OF THE CHURCH FATHERS. Harvard
 Rawlings Maurice. LIFE WISH. Nelson
 Nash Ronald H. THE PHILOSOPHY OF G.H.CLARK. Presb. & Ref.
 Carnell Edward John. A PHILOSOPHY OF THE CHRISTIAN RELIGION. Baker
 Guinnes Os. THE DUST OF DEATH. IVP
 Lee Francis Nigel. COMMUNIST ESCATOLOGY. Craig
 Lisher Richard. MARX AND TEILHARD. Orbis
 Ramm Bernhad. VARIETIES OF CHRISTIAN APOLOGETICS. Baker

SIVISTYSSANOJEN SELITYS

Absoluutti, ehdoton
 Absurdi, järjetön, mieletön
 Agnostismi, filosofinen käsitys jonka mukaan ihmisellä ei voi olla mitään varmaa tietoa yliaistillisista asioista
 Aktuaalinen, todellinen, todellisuudessa olemassa oleva
 Anarkia, hallituksettomuus, sekasorto
 Anarkismi, kaikkea hallitus- ja valtiovaltaa vastustava ajatussuunta
 Antiteesi, vastakohta
 Antroposofia, sananmukaisesti: viisautta ihmisestä. Rudolf Steinerin perustama teosofiaan perustuva liike.
 Apriori, ennakolta, etukäteen, päätetty, ei päätelty
 Brutaali, raaka, karkea, häikäilemätön
 Byrokratia, virkamiesvalta
 Debiili, heikkomielinen
 Deduktiivinen, järkeisjohteinen, päätelmään perustuva
 Deduktio, seurausten johtaminen väitteestä, päätelmä
 Despootti, itsevalti, hirmuhallitsija
 Dialektiikka, sisäisten ristiriitojen kautta tapahtuvaa kehitystä
 Diktaattori, laeista riippumaton rajaton hallitsija
 Ekologia, oppi luonnon taloudesta
 Esoteerinen, ahtaalle sisäpiirille tarkoitettua, vain asiaan vihkiytyneiden ymmärtämää salaoppia
 Estetiikka, taiteen ja kauneusarvojen tutkimus
 Etiikka, tekoja, arvoja ja niiden hyväksyttävyyttä tutkiva filosofian haara
 Evoluutio, kehitys kulku
 Falsifikaatio, väärentäminen, vääräksi osoittaminen
 Fatalismi, kohtalo-, sallimususko, alistuminen kohtaloon
 Fiksaatio, piintynyt päähän pisto, ajatuspiintymä
 Hedonismi, oppi jonka mukaan nautinto tai mielihyvä on tekojen eettinen mitta puu
 Humaani, inhimillinen, ihmisystävällinen
 Humanismi, keskiajan lopussa syntynyt ihmiskeskeinen maailmankatsomus
 Humanisti, yliopistollisessa mielessä inhimillisten tieteiden ja taiteiden harrastaja ja tutkija.
 Identtisyys, täydellinen samuus, yksilöllisyys, persoonallisuus, henkilöllisyys
 Illuusio, aistiharha, haavekuva, kuvitelma
 Implikaatio, asian sisältyminen toiseen tai seuraaminen toisesta Induktio, yleisen väitteen tai säännön johtaminen yksityistapauksista
 Intuitio, välitön tajuaminen, sisäinen näkemys Irrationaalinen, järjenvastainen
 Juridiikka, oikeustiede, lainoppi

Kakofonia, epä-, riitasointuinen
 Kerettiläinen, harha-, vääräuskoinen
 Koherenssi, yhtenäisyys, johdonmukaisuus
 Kommunikaatio, viestintä, tietojenvälitys
 Korrespondenssi, vastaavuus, yhteen sopivuus
 Kosminen, maailmankaikkeutta ja avaruutta koskeva
 Kriteeri, erottava tunnusmerkki, tuntomerkki, todiste
 Materialismi, maailmankatsomus jonka mukaan kaikki oleva on aineellista
 Mekanismi, koneellinen rakenne, käsitys jonka mukaan kaikki tapahtuu konemaisesti
 Monismi, yhteen ainoaan alkuperusteeseen nojautuva maailman käsitys
 Naturalismi, käsitys jonka mukaan kaikki olevainen kuuluu tieteellisesti selitettävään luontoon
 Negaatio, kieltäminen, vastakohta
 Nihilismi, kaikki tai useammat arvot kieltävä ajatussuunta
 Normaali, tavallinen, säännöllinen
 Objektiivinen, ulkokohtainen, yleispätevä, puolueeton
 Okkultismi, salatiede
 Optimismi, katsontakanta jonka mukaan tämä maailma on paras mahdollinen
 Paranormaali, normaalille luonnontieteelle selittämätön, yliluonnollinen
 Pessimismi, katsomus jonka mukaan tämä maailma on mahdollisimman huono.
 Positivismi, käsitys jonka mukaan tieto voi perustua vain havaintokokemuksiin
 Potentiaalinen, mahdollinen, mahdollisuutena oleva
 Primääri, alkuperäinen, perus-, ensisijainen
 Progressiivinen, etenevä, kehittyvä
 Projisoida, heijastaa
 Prosessi, tapaussarja, kehityskulku
 Radikaali, perinpohjainen, perusteellinen, äärimmäisyyksiin menevä, yltiöpäinen, jyrkkä
 Rationalismi, järkeisoppi, käsitys jonka mukaan tiedon varsinainen lähde on järki tai ajattelu
 Relativismi, käsitys jonka mukaan kaikki totuus on suhteellista
 Stoaalaisuus, tyynesti kohtalon välttämättömyyteen alistuminen
 Synteesi, yhdistelmä
 Teesi, väite, väittäjä
 Teosofia, sananmukaisesti viisautta Jumalasta
 Transsendentti, yliaistillinen, ylimaallinen
 Transpersonaalinen, persoonallisuuden ylittävä, tuolle puolen menevä
 Tyranni, sorto-, hirmuvalti
 Utopia, haaveellinen ihannemaa
 Verifioida, todistaa oikeaksi, vahvistaa, osoittaa

Alla se, mitä nuori fil. tri **Esa Saarinen** kirjoitti parikymmenenä vuotta sitten eli miehen silloinen palaute D.Nylundin tekstistä. Olisipa hauska kuulla miehen mietteitä uskostamme nyt, kun vuodet ovat menneet ja itse kukin meistä on(?) monta kokemusta viisaampi:

.....
 Fil.tri ESA SAARINEN

EPÄILIJÄN ARVO ON IHMISYYS

Daniel Nylundin vaikuttava, suurta lukeneisuutta osoittava essee maailmankatsomuksesta on omistettu epäilijälle. Sellaiseksi tunnustaudun minä.

Olen epäilijä elämän lopullisen tarkoituksen suhteen. Tämä on teema, jota Nylund perinpohjaisesti ja monilla tavoin ansiokkaasti tarkastelee. Hänelle lopullinen ja pysyvä tarkoitus on pakko. Sen on oltava olemassa: tämä on huuto, johon Nylundille vastaa Jumala. Ei minulle - minä en näe elämällä muuta tarkoitusta kuin minkä ihminen itse sille antaa. Jumalan ja paholaisen välillä minä valitsen ihmisen (Saarinen: Sartre, Soundi-kirjat 1983).

Elämän lopullinen tarkoituksettomuus, sellaisena kuin sen näen, on suuri ja valoisa ihmisen evankeliumi. Ihmisen yläpuolella ei ole mitään, ei mitään mitä ihminen itse ei sinne olisi

nostanut. Ei kuulu Käskijän komentoa, ei säädä Suvereenin sana. Elämän tarkoitus ihmisen itsensä kädessä - tämä on minulle haastavaa, rajua optimismia.

Pohjimmaisena on ihmisen vapaus. Vapaus on minulle käsite, jonka ylitse ei mikään yllä ei "Tarkoitus", "Pyhä Sana" tai "Jumala". Vapaus.

Sen kääntöpuolella on yksityinen ihminen, tuo hämmentävä ja absurdi universumin siru, johon kuitenkin kiinnittyy ääretön arvo: yksityinen, subjektiivinen minä.

Sillä minä olen minä ja haluan olla minä.

Minulle jokainen yritys vangita vapauttani on yritys esineellistää. Sitä on kaikenlainen Jumal-usko: että on joku joka ulkoapäin määrittää muotoni, että on joku joka päättää, säätää ja sanelee. Siksi persoonallisen Jumalan oppi, jota Nylundin essee niin taidokkaasti puolustaa, on minulle vapaudenriistoa - esineellistämistä.

Ja Nylund kirjoittaa, että "pelastuksen vastaanottaminen edellyttää, että sinä tunnustat kykenemättömyytesi pelastaa itsesi ". Sitä tunnustusta minä en totisesti anna! Minä en halua ketään Jeesusta Kristusta, kuka hän sitten onkaan, Herrakseni ja Pelastajakseni. Minun ainoa Herrani ja pelastukseni: minä itse.

Mutta eikö Nylund perustele kristillistä vakaumustaan, eikö hän esitä vakavia vastaväitteitä esimerkiksi sellaista ajattelua vastaan, mitä minä puolustan? Kyllä. Perusteluilla on paikkansa ja painonsa. Tässä minulla ei ole tilaa niitä tarkastella. Sanon kuitenkin kaikkein tärkeimmän. Daniel rakentaa analyysinsä käsitteen varaan jota hän kutsuu Jumalaksi. Sillä käsitteellä ei minulle ole sisältöä. Jotain epämääräistä ja sameaa sumua pelkkää.

Kristinuskon kauhistuttaa minua. Nimeän kolme syytä.

Ensin: irrationalismi. Kristinuskon, kuten Jumal-uskon yleensä, rohkaisee hylkäämään järjen äänen, nakertaa sen pohjaa, mitä ilman mitään inhimillistä kulttuuria ei olisi. Aplodeeraa Nylundin esseele, jossa kristityille niin tyypillinen älyllinen itsemurhatie on upeasti väistetty. Mutta useimpien muiden kristittyjen järki ei näytä kantavan yli rajan, jota kutsutaan uudestisyntymiseksi.

Toinen tekijä on reaalikristinuskon jotensakin täydellinen rappio. Se julma ihmisyyden pyhimpien arvojen rienuus, mihin kristityt sanoissaan ja teoissaan koko ajan syyllistyvät, on jotain niin massiivista, että kritiikin sanatkin sulavat suuhun. Onko toista jähmettyneen konservatismiin linnaketta, jossa mikä tahansa rivous kääntyy pyhäksi pelkällä perinteen painolla?

Sillä eihän kristillisessä kirkossa ole naisellekaan tarjota kuin surkeat esineellistetyt ihmisyyden jätteet. Tämä on kolmas syy siihen, miksi kristinuskon minulle kalskahtaa kammottavalta ihmisyyden irvikuvalta. Minulle nainen on nainen eikä vaimo, jokin "ihmisen apu joka on sopiva" (1Moos.2:18). Ihmisyydessä ei ole alamaisuutta Pietarin tai Paavalin mielessä, on pelkkä suvereeni, vapaus. Vapaana ihmisyydessä ei ole sukupuolirooleja mutta kristillisessä uskossa on. (Vrt. Heinämaa ja. Saarinen: Olennainen nainen, WSOY 1983.) Epäilijän lopullinen arvo? Valjastamaton, vapaana leiskuva ihmisyyden!

Petteri Haipolan kommentti kirjasta ja filosofi Esa Saarisen vastauksesta

Kirja on todella ajattelemisen aihetta antava ja ansiokas todistus loogisesti toimivasta rakkaudellisesta sekä armollisesta Jumalasta. Se todistaa osaltaan jumalattomien ihmisten älyn tyhjän veroiseksi järjettömyydeksi. Ilman Jumalaa ei ihmisellä ole todellakaan mitään tarkoitusta elämässä. Kenelläkään ei ole oikeutta asettaa omia moraalikäsityksiään toisten käsitysten yläpuolelle, jos ei ole olemassa ihmistä korkeamman Jumalan säätämää ikuista moraalilakia.

Filosofi Esa Saarisen päätelmät ovat tyypillisiä jumalattoman järjen ja ihmistä palvovan ihmisen ajatuksia. Mitä järkeä on puhua vapaudesta, kun kukaan ei ole kuitenkaan vapaa? Aina on joku toinen ihminen sanelemassa ehtoja toisen vapaudelle ja sääntöjä, joita tulisi noudattaa. Jos ihminen olisi vapaa filosofisessa mielessä, niin silloin kaikenlainen moraalinen menettäisi merkityksensä. Maailmassa tulisi sallia kaikenlainen "pahan" tekeminen, toisten tappaminen, riistäminen ja pahoinpitely, koska se kuuluu vapaan ihmisen mahdollisuuksiin toteuttaa käytännössä vapautta. Jos ei olisi olemassa moraalista oikeaa ja hyvää, pitäisi kaikki olla sallittua eikä mikään teko olisi toista parempi tai huonompi. Millään ei olisi mielekkyyttä ja oikeus poljettaisiin jalkoihin ihmisen vapauden perusteella. Lopputulos ihmisen vapauden soveltamisesta yhteiskuntaan olisi täydellinen arvojen romahdus: päinvastainen lopputulos, mihin Saarinen jumalattomassa päätelmässään päätyi. Lopputulos olisi anarkismi ja nihilismi, missä ei olisi käsitystä oikeasta ja väärästä, hyvästä ja pahasta. Kaikki olisi luvallista vapauteen perustuen, sillä mikä on toinen vapaa ihminen rajoittamaan toisen vapaan ihmisen vapautta?

Raamatussa tunnetaan kahdenlaisen vapauden käsitteet. Jumalaton on vapaa vanhurskaudesta eli elää saatanan hallintavallassa ja synnin orjana. Hän on täysin kykenemätön alistumaan Jumalan lain alle, vaikka yrittäisi noudattaa Jumalan lain moraalisia ohjeita omassa voimassaan ja omassa viisautessaan, saadakseen kunnian kaikesta hyvästä itselleen.

Toinen vapaus on kristityn vapaus, jossa uskovainen kristitty on vapaa synnin orjuudesta ja saatanan hallintavallasta. Uskovainen on vapaa rakastamaan Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä niin kuin itseään. Kristityn vapaus tarkoittaa terveitä rajoja elämässä sekä alamaisuutta ja kuuliaisuutta korkeimmalle Jumalalle, Luojallemme. Sellainen vapaus on turvallista vapautta, jossa hyvä ja paha, oikea ja väärä, erottuvat selkeästi toisistaan. Kristityillä on vapaus valita hyvä Jumalan avulla, joka antaa voiman, viisauden ja kyvyn pyhään vaellukseen Jeesuksen Kristuksen nimessä, Isän Jumalan kunniaksi.

Kun pohditaan suvaitsevaisuutta ja totuuden esillä pitämistä, joudutaan aina tietyn jännitteen varaan. Toisella puolen huutaa suvaitsevaisuus, joka sanoo, että kaikkea pitää suvaita. Kovin harva suvaitsevaisuuden puolestapuhuja on kuitenkaan valmis suvaitsemaan kaikkea sitä pahuutta, mitä toiset vapauden nimissä harjoittavat: murhaa, raiskausta ja riistoa. Tästä johtuen he kannattavat diktatuuria tai harvainvaltaa: muut pitää alistaa noudattamaan "suvaitsevaisten" puolueen sääntöjä. Toisella puolella on totuus: se ainut oikea. Jumala on sen totuuden ilmoittaja ja uskovaiset kristityt taistelevat sen (evangeliumin) totuuden puolesta. Lopulta päädyimme tilanteeseen, jossa tämän maailman hallitus suvaitsee kaiken muun, mutta ei aitoa kristillisyyttä ja sen mukaista julistusta. Totuus pyritään vaientamaan väkivallan ja terrorin keinoin, jotta omatunnot eivät häiriinny totuuden äänestä ja voidaan jatkaa suvaitsevaisuuden merkeissä jumalatonta elämää päämäärättömästi kohden ikuista tuhoa ja päämäärää, mitä kukaan ei haluaisi omalle kohdalleen omistaa. Näin käy, kun hyljätään totuus suvaitsevaisuuden nimissä.

Ihminen on vapaa vasta sitten, kun noudattaa Jumalan tahtoa rakkauden motiiveista käsin. Sydän ei ole koskaan vapaa rakastamaan Jumalan rakkaudella, ellei Kristus saa asua siellä Pyhän Hengen kautta.

Kun mietit omaa suhtautumistasi kristinuskoon, niin joudut ahtaalle tämän maailman painostuksen edessä. Se ei hyväksy kristinuskon julistamaa ainoa totuutta eikä kristittyjen Jumalan vaatimaa elämäntapaa, jossa kartetaan syntiä ja eletään hänen ikuisen moraalilakinsa säädösten mukaan. Tämä maailma puhuu kyllä suvaitsevaisuuden puolesta, mutta suhtautuu kaikkea muuta kuin suvaitsevaisesti kristinuskoon ja sen levittäjiin.

Lopun ajan antikristillinen maailman valta sotii pyhiä ja valittuja sekä Karitsaa vastaan kieltäen totuuden julistamisen ja sen mukaan elämisen tai vaatimukset elää totuutta rakkaudessa noudattaen, mikä on Raamatun ikuinen elämänohje ihmisille. Maailman suvaitsevaisuus ja ihmisen vapauden puolesta puhuminen on todellisuudessa diktatuuria ja harvainvaltaa, missä

ihmiset alistetaan jumalattoman maailmanvallan sääntöjen alle. Todellista vapautta ei ole, sillä totuuden ja säännöt, joiden mukaan on lupa elää, määrittelee antikristuksen henki sen sijaan, että noudatettaisiin Jumalan sanan ohjeita. Käsitys oikeasta ja väärästä on sielun vihollisen vääristämä, minkä vuoksi vanhurskaan oikeudet poljetaan maahan ja vahvistetaan jumalatonta elämäntapaa ihanteena. Moraalittomuus ja siveettömyys ovat lopun ajan ihmisen käsitys siitä, mikä on hyvää ihmisen rauhaa ajatellen. Maailma ajautuu väärän rauhan valtaan, jolloin monet eksyvät ja luopumus valtaa osittain seurakunnan. Vain uskolliset, valitut ja pyhät pelastuvat vihollisen väkevästä eksytyksestä, joka tulee koettelemaan pyhien seurakuntaa viimeisenä aikana. Ne pelastuvat, jotka pysyvät vahvana loppuun asti ja uskovat Jumalan sanan totuuden niin kuin se on kirjoitettu Raamattuun.

Raamatun mukaan ihminen on vapaa vasta Kristuksessa eli uskovaisena. Kun Kristus asuu uskon kautta sydämessä ja Isä vahvistaa sisäistä ihmistämme Pyhän Hengen voiman kautta, niin olemme kykeneväiset rakastamaan totuudessa Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä niin kuin itseämme. Muuta vapautta ei ole todellisuudessa olemassa kuin se vapaus, jota Jumala tarjoaa ihmisille Poikansa Jeesuksen kautta, hänen veressään ja Pyhässä Hengessä. Koska meillä on tämä kristityn vapaus, emme voi vaieta sen todistuksen äänestä, joka kauttamme puhuu. Uskovaisessa ihmisessä on Pyhä Henki, joka on Jeesuksen todistus, profetian Henki. Sitä ei voi ottaa sydäimestä väkivalloin pois ja usko Jumalan Poikaan on loppuun asti kanava sen voiman lähteelle, jonka kautta voitamme tämän pimeän maailman. Jumalan valtakunnan eli Jeesuksen kuninkuuden hyvä sanoma tulee julistaa todistukseksi kaikille kansoille ja sitten tulee loppu. Aamen, tule Herra Jeesus.

Petteri Haipola 20.03.2006